UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI 51
750.000 TL

NİSAN - MAYIS 2001

YAŞAMIN VE ÖZGÜRLÜĞÜN İÇİN DİREN!

ISSN: 1301-9163

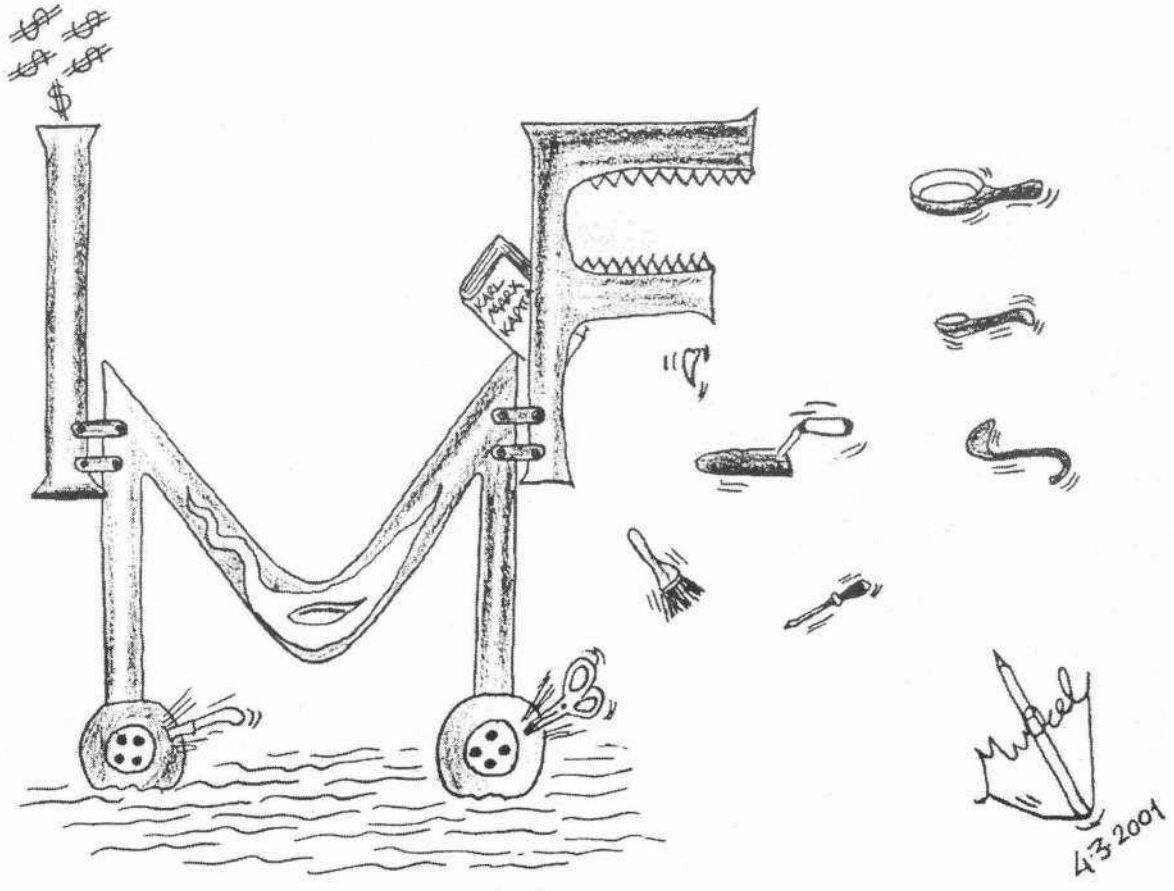
$
4·3·2001

Merhaba,

Yeni bir sayı ile yine sizlere konuk oluyoruz.

İkiyüz günü aşkındır devrimci/sosyalist tutsakların, F-Tipi hücre hapishanelerine karşı başlatmış oldukları Açlık Grevi ve Ölüm Orucu direnişi devam ediyor. Egemenlerin her türlü insanlık dışı uygulamalarına karşı, can pahasına sürdürülen direnişe "yaşamın ve özgürlüğün için" kayıtsız kalma, susma, haykır. Çünkü suskunluk geleceğe olan düşlerin karabasanıdır. Özgürlüğe vurulmuş prangadır. O halde; bir karanlık gibi bu topraklara sinen bu suskuluğa karşı, bahar yağmurlarından çıkan bir şimşek kadar saf ve aydınlık olan bir çığlık atmak, kendisine insanım diyen herkesin kuşanması gereken bir silahtır.

Önceki sayılarımızda gerek derginin aylık peryodunun düzenliliği, gerekse de içerik olarak daha zengin, daha işlevli bir yayın akışına ilişkin yazdıklarımıza karşın, henüz bu düzenliliği yakalayabilmiş değiliz. Bu konuda tüm yazar ve okurlarımızdan daha canlı bir diyalog bekliyoruz.

Dergimizin 50. sayısı toplatıldı. Davalar açıldı. Gerekçeleri hep aynı. Dahası geçmiş davaların sonuçlanmasından dolayı bir aylık kapatma aldık. Hiçbir muhalif sese tahamülü olmayan egemenlerin bu tavrı bizleri şaşırtmıyor. Devrimci sosyalist basın üzerindeki baskı, şiddet, ve keyifi uygulamaları kınıyoruz.

Düzenli, zengin yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle sevgi ve dostça kalın.

Kapak resimleri: Atlas Dergisi

Ön kapak çocuk resmi: Aşkın Ayrancıoğlu

**TOHUM BASIM YAYIN,
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA
Sahibi ve Yazıişleri Müdürü: M. Ali VARIŞ
Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: (0212) 245 54 24 FAX: 245 43 70
uzunyuruyus@uzunyuruyus.com
bilgi@uzunyuruyus.com
www.uzunyuruyus.com
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Berdan Matbaacılık**

**Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN
Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA**

**Almanya irtibat: NURİ ASLAN
Florstadter Str 16 60385 Frankfurt am Main ALMANYA
Tel: 0049 6946999206**

**İsviçre irtibat: MUSTAFA KORU
Grabmatt Weg 14 3176 Neuene GG Bern
Tel: 0041 0317415986**

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık		Altı aylık	
Yurtiçi:	9.000.000 TL	Yurtiçi:	3.500.000 TL
Yurdışı:	100 DM	Yurtdışı:	50 DM

**Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound(İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179665
Mark(Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub. : 3179670
VAKIFBANK/Şilin Hesabı/BeyoğluŞub(026):4025512**

UZUN YÜRÜYÜŞ

NİSAN-MAYIS 2001 SAYI: 51
Fiyatı: 750.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

SUNU....01
UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN....02
SÖMÜRGE PROGRAMLARI VE GELİŞMELER
UMUT ŞENGÜL....04
KÖKLERİ MAYIS'IN DERİNLİĞİNDE
CAN CEMAL....07
ULUSAL SORUNA VE ULUSAL HAREKETE DAİR BİRKAÇ ŞEY
UMUT ŞENGÜL....12
HAKİM SINIFLARIN SÖMÜRÜCÜ EGEMENLİĞİ..
MEHMET YEŞİLTEPE....22
MEKAN İNDİRGEMECİLİĞİ
YASEMİN....25
KASIM ŞUBAT VE SONRASI....
TEMEL DEMİRER....26
NEO-LİBERALİZMİN KISA BİR TARİHİ...
SUSAN GEORGE....36
AMERİKA EKONAMİSİNDE NELER OLUYOR
GÖKÇER ÖZGÜR....41
LENKO
OZAN VELİ....46
KADIN SORUNU(MUZ) ÜZERİNE
TARKAN DURGUN....48
ALTERNATİF VE MUHALİF BİR KÜLTÜR İÇİN
SİBEL ÖZBUDUN....51
KARŞILAŞTIRILMALI MİTOLOJİ....
HAŞMET ZEYBEK....55
SUSKUNUN GÖLGESİNDE KALDI BAHAR
GÖKHAN KAYA....59
MEKTUP....62

Yaşamın ve özgürlüğün İçin Diren!

Zulmün hücrelerinde sabırsızca volta atan ölüm; etini kemirmeye devam ediyor direniş çiçeklerinin. Beyni kanayan; nisanın cemresine inat, suyu kuruyan; zemheri ayazına aldırmadan kemikleri eriyen; gözleri, kirlenmiş dünyanın karabasanından kaçarcasına çukuruna geri çekilen; yoruldukça dirileşen, öldükçe çiçeklenen o direniş çiçekleri; voltasına takılmış ölümün. Ölüm; kimi kere bir başkaldırıdır, dayatılan onursuzluklara karşı. Ölüm; kimi kere bilinçli bir seçenektir, yaşamak için. Ölüm; kimi kere atılganlıktır, pısırıklığın her yanı sardığı bir atmosferde. Ölüm; kimi kere bir dirilişin karşıtında kendini ifadesidir. Kimi kere; bir sevdanın yarına taşınmasında en ağır bedel; kimi kere; bir tutam çiçektir, alınlarına güneşi yaslamış yiğit kadınların, erkeklerin ellerinde.

Hücresinde uğur böcekleri büyütenler; dolunayın geçişini seyredenler; rüzgarın efil efil geçip gidişine sitem edenler; eriyen bedenlerini çocuk sevinçlerinde yenileyenler; gün kadar berrak, su kadar derin düşünenler; insanlığın aydınlık yarını için, ölüme kilitlendiler. Her ne kadar tınmadıysa da insan denilen varlık, bu üstün feda oluşları; tarih bir bir yazmaktadır hafızasına bütün bunları.

Hücrelerde ölen bu beden, boğulmak istenen bu ses; ülkelerini Amerika'ya peşkeş çekenlere karşı, ülkesini, halkını savunmanın sesiydi. Bu günü dünden gören, yarını bu günden yorumlayan, halkın kutsal elinin enginliğini her şeyin üstünde tutan, emperyalizme meydan okuyan insanların sesiydi.

Her şeyimizi satıyorlar, halkımızı yoksulluğa sefalete sürüklüyorlar, Amerika'yı başımıza patron, IMF'yi yasal düzenimiz haline getiriyorlar diye; avaz avaz bağıran bu ses; bu gün hücrelerde, yine Amerikalı efendilerin direktifleriyle yok edilmekteler. İşte meydanlar onları doğrulamakta; ve halk ABD dolarlarını yakmakta, başbakan denilen Amerikan uşaklarına yazar kasalarını fırlatmakta; "IMF defol", diye haykırmaktadır. İşte bu halk, sokaklarda coplanmakta, efendilerine laf söyletmeyen devletin 'yüce' silahları, bu kez bu halka yönelmektedir.

Hücredekiler; bu gidişat kötü, bu halk Amerikanın çöplüklerine muhtaç edilmeye çalışılıyor, diye haykırdılar yıllarca. İşte, Amerika'dan gönderilen sömürge valileri girdi devreye ve hücredekilerin dün söylediklerini bu gün doğrulayarak, halkı çöplüklere muhtaç duruma getirdiler. Halkını savunanlar zulmün kalelerinde yok edilirken; IMF, halkın elindeki son birkaç değeri çekip almaya çalışıyor; ve onların yerli memurları, bu görevlere nasıl layık olabiliriz diye çırpınıyor. On günde on beş yasa çıkar, diye emirler geliyor, bütün uşşakların paçaları tutuşuyor. Hemen anında şeker fabrikalarını satma kanunları imal ediliyor. Oralarda çalışan otuz bin işçinin işine göz dikmiş anlaşılan IMF'nin patronları. Daha peşinden diğerleri devreye sokuluyor.

Kanıyor bahar en ince yerinden; hücrede bir ölüm sessizliği. Ülkelerimizin satışa sunulmasının bununla bağı bulunmaz mı, dersiniz? Yokluğun sefaletin, işsizliğin, adaletsizliğin, eşitsizliğin varlığıyla bir bağı yok mu dersiniz? Bunca akıllı mı, bu ülkeyi emperyalistlere peşkeş çekenler? Ya da bizim suskunluğumuz mu, bu zebanileri bunca cesur kılan? Kaç hücre yok edebilir sokakta ağlayan insanı? Kaç ölüm susturabilir bu hayasızlıkları? Kaç insan bu onursuzluğa evet deyip yaşamaktan zevk duymaya devam edecek? Kaç insan kendi etini kendi itine yedirerek onursuzluğa evet diyecek?

Hücreler kanamaya devam ediyor. Bu halkın evlatları; bu halkın çıkarları için gözünü kırpmadan ölebilen, emperyalistlere en önde direnen, faşizme karşı savaşma basireti gösterenler; hücrelerde yok ediliyor. Ve satılıyor ülke! Vatan denilen ne varsa. Milli değer denilen her şey, efendilerinin yatak odasına sürülüyor; ırzına geçilsin diye. Bunu yapanlarda hala yüzsüzce; milli kurtuluş savaşı, verdiklerini söylüyorlar. Utanmadan üstelik! Siz olsa olsa, milli 'fahişeliği' meşrulaştırmanın mücadelesini verebilirsiniz! Siz olsa olsa, milli duyguları Amerikalı efendilerin apış arasına kilitleme mücadelesi verebilirsiniz. Siz olsa olsa, Carlo Cotarelli'nin ayaklarını yıkayıp, suyunu halka içirmeye çalışmanın mücadelesini verebilirsiniz. Siz olsa olsa, halkı bir lokma ekmeğe muhtaç etmenin ve onların sözcülerinin hücrelerde yakılmasının mücadelesini verebilirsiniz. Siz!!! Emperyalizmin çanak yalayıcıları, uşşşaklar! Siz; ancak ve ancak halkların başındaki copun sağlamlaştırılması mücadelesi verebilirsiniz.

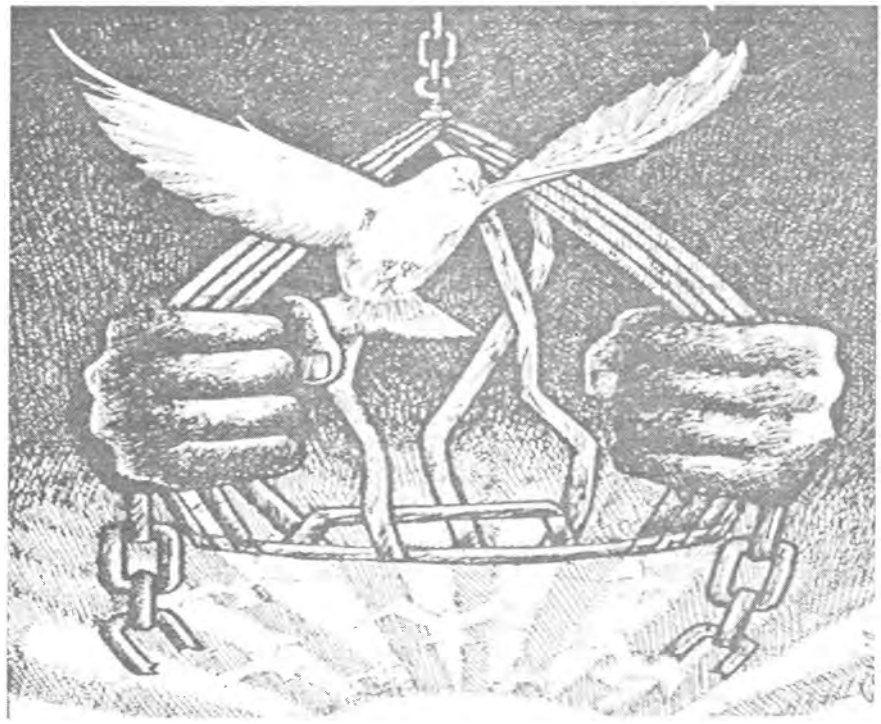

Hücreler bahara kan ve ölüm kokularıyla girdi. Zulmün kaleleri can almaya devam ediyor. Sokaklar iyiden iyiye ısındı. Kapımızdan içeri girdi çoktan IMF'nin emir erleri. Çelişkiler şiddetlendikçe, bahar daha bir ısıtıyor hücreleri. Bu ölümler; bir yaşamın senfonik destanıdır: bir hayatın kendini yaşatma parıltıları. Emperyalizme ve onların uşaklarına karşı direnişin, onurlu olmanın, tarihi yeniden yazmanın adıdır. Bu ölümler boşa giden bir zaman dilimi değil, kendi küllerine sevdalı ölüm delisi hiç değildir! Aksine; sözü eylemde büyütmenin, dayatılana karşı teslim olmamanın, insanca olan için direnmenin, istemenin, baş eğmemenin, her şeye inat gülmenin özüdür.

Bu bir çağrıdır. Emperyalizme, faşizme karşı birleşmenin; bir mayıs coşkusuyla alanlarda çoğalmanın, kalabalık uğultularla hesap sormanın, insanca yaşamanın çağrısıdır. Bu çağrı tüm insanlaradır. Ezilenleredir, emekçileredir, kadınlara, çocuklara, birazcık onuru kalanlaradır. Bu çağrı; ölümde hayatı bulmaya, yola devam etmeye, hücrelerde bükülmeden, baş eğmeden yaşamayadır. Bu çağrı; aşkadır, sevdayadır, güneşedir. Bu çağrı; suya, hayata, çiçeğe, başağa, mayısa, haziranadır. Bu çağrı; dövüşme cüreti içinde olabilecek herkesedir. Bu çağrı; emperyalizmin tecavüzünden rahatsızlık duyan her onurlu insanadır. Bu çağrı; mazlumlaradır, halklaradır, barbarların zulmünde yanan Kürt halkınadır, Filistinlilere, Siyonizm'e karşı mücadele eden herkesedir. Bu çağrı; işçilere, aydınlara, öğrencilere, köylüleredir. Bu çağrı; yaşamak için ölüme verilmiş randevularadır. Silahadır; kavgayadır; dağlaradır.

Hücreler kendi kanıyla yinelemeye devam edecek kendi çağrılarını. Ölüm her şey değil, diye patlatacak şamarı; yaşayan, baş eğen herkesin suratına. Baharı sessizce gözlemeye, dağlardan gelen haberleri dinlemeye devam edecek. Sokakların sesini duyacak, uğur böceklerini yaşatmaya, beş adımlık voltalar atmaya, öyküler, destanlar, tınılar yazmaya devam edecek. Bir saatlik de olsa yaşamak için tüm gücünü seferber edecek. En önemlisi de; öğretmeye devam edecek. Ve haykıracak; yaşamak ve özgürlük için diren! Duvardan duvara geçecek sesler. 'Senin umutsuzluğun umududur düşmanın; dayan haaa!' diye yankısını bulacak her çağrı. Kuşlar taşıyacak dışarıya bütün bu çağrıları. Mektuplar mühürlenecek, kapılar kilitlenecek, ama her şeye inat, devam edecek orada hayat. Her şeye inat; ölümüne meydan okunacak, hayata düşman olan her şeye.

Mayıs coşkusu vururken yüzlerine emekçilerin; hücrelerde katledilen devrimcilere karşı duyarsızlıkları törpülemek; emekçi olmanın, insan olmanın bir gereğidir. İnsanca olana sahip çıkmak, devrimci değerleri korumak, bu mücadelenin vazgeçilmez parçasıdır. Emperyalizme, IMF'ye ve tüm sermaye güçlerine karşı mücadele; hücreleştirilmeye çalışılan, giderek daraltılan, giderek yok edilen demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır. Bu mücadeleyi birleştirmek, hücreleştirilen hayatı kurtarmak, geleceği kurtarmak olacaktır. Her sessizlik; bir adım daha gerilemek, bir hücre daha inşa etmektir. Her seyir; bir sonraki ölümü hazırlamak, bir tabutu omuzlamaktır. Tabutlaştırılmaya çalışılan bir hayatın seyircileri olmayalım.

Hücredekine dalga dalga ses vermekten, hayatı büyüten umutlarla kavgayı omuzlamaktan başka seçeneği yok insanca yaşamayı seçenlerin. Dayatılana karşı durmak zorundayız. Her alanda kötürümleştirilmeye çalışılan insan; kendi doğasına dönmek, kendi mücadelesini omuzlamak; ve kapitalizmin, emperyalizmin tüm vahşetine meydan okumak zorundadır. Zorunlulukları kavrama döküp, zincirleri kırmalı, hücreleri yıkmalı, IMF'yi ve tüm emperyalistleri ülkelerimizden kovmalıyız. Dünya ezilen insanların birleşmesiyle ve mücadelesiyle kurtulacaktır.

Sömürge programı ve gelişmeler

UMUT ŞENGÜL

HALKI SOYMANIN YENİ VERSİYONU; AMERİKA'DAN ATANAN SÖMÜRGE VALİSİ VE 'ULUSAL DİYE LANSE EDİLEN, IMF PROGRAMI!

Günümüz dünyasında emperyalist barbarlık, en pervasız gelişimini yaşamış; dünyanın her bir ayrı köşesini tahakkümü altına almış, bu noktaları istediği gibi yönetmeye, yönlendirmeye başlamıştır. Yönetme diyoruz, çünkü bu tam anlamıyla açık bir yönetme durumu. Bu yönetim yarı gizli biçimlerde de yapılmıyor artık. Uluslaşma evrelerinin, geri ülkelerde hala sürdüğü bin dokuz yüzlerin başları ve ortalarında, milli duygular daha bir etkindi ve emperyalist sermaye açık biçimde geri yarı-sömürgelerin iç işlerine çok açık biçimde müdahale edemiyordu. Bu durum direk sömürge siyasetini daha etkin hale getiriyordu. Geri olan ulusların yabancı sermayeye direnişi, milli duyguların daha belirgin olması; sadece iç niteliğe de bağlı değildi. Aynı zamanda sosyalizmin maddi bir olguya dönüşmesi, halkların bağımsızlık ve özgürlük düşlerinin işlerlik kazanması, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin halklarını da etkilemişti.

Yaşadığımız çağın son çeyrek yılı; emperyalist sermayenin devası boyutta büyümesini ve aynı zamanda bütün alanlara çok daha fazla nüfuz etmesini, bu alanları dilediğince kullanmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Buradaki maddi zemin; sermayenin çok hızlı palazlanması ve rantiyeler yoluyla, geri ülkelerin ekonomilerini tamamen dumura uğratmaları, giderek onları kendisinden bağımsız ayakta duramaz hale getirmesinden dolayıdır. Sosyalist kampın dağılması ve sosyal emperyalizmin maskesini atarak, emperyalizmin otağına açık secde etmesinden sonra; 'sosyal devlet' söylemini de bir kenara fırlatan barbar emperyalistler; yerel ulusal devletlerin elinde ne kadar kamu mülkiyeti varsa, borçlandırma yoluyla bu mülkleri emip tüketmeyi hedeflediler. Borç para ve karşılığında ödeme kolaylığı sağlayacak, uluslararası sermayenin programlarını uygulama garantisi. Gümrüklerin kaldırılması, emperyalist sermayeye rahat hareket alanı sağlayacak ve onun dolaşımını güvenceye alacak hukuksal düzenlemeler, geri ödemeyi kolaylaştıracak ulusal olan ne varsa satılarak paraya dönüştürülmesi; bu programların genel bilinen özelliklerini ifade ediyordu.

IMF programları; geri ülkelerin ekonomileri üzerinde dolaşan, yedi başlı vampirler oldu, olmaya da devam ediyor. Türkiye elini kaptırdığı günden beri, bütün vücuduyla bu vampirlerin boğazına düşmüş durumda. Sonbaharda yaşanan kapsamlı krizi, 'uçurumdan önceki son çıkış' diye değerlendiren patronlar, şubat krizinin yolda olduğunu söylüyorlardı. Ve yaşananlar, sistemli bir hal alan ekonomik krizlerin, dönemsel olarak sıçramalı biçimde krizi devam ettirmeleri kaçınılmaz hale gelmektedir. Çünkü, rantiye ekonomisinin kriz üretmekten başka seçeneği yoktur. Üretimden uzak, tamamen borçlanma ve faiz üzerine oturan bu ekonomik modellerin, son çeyrek yüzyılda genel geçer bir hal almaya, geri ülkelerin ekonomilerinde bu tarz iyice belirli olmaya başlamıştır. Borç para ve bunun karşılığında devletlerin elinde ne kadar ulusal değerler varsa bunları çekip almayı hedeflemekte, bu yolla bir süre devam edilmekte ve krizlerin sürekliliği iyiden iyiye pekiştirilmektedir.

İşte Türkiye'de yaşanan son Şubat krizi, bu durumu daha net ifade etmektedir. %80'e varan devalüasyonun daha da artacağı, gün gibi ortada iken; Amerika'nın atadığı sömürge valisi ile uygulanmaya çalışılan yeni programlar ile; başta devletin elinde var olan kamu mülklerini, yani halkın olan değerleri satmanın önünü açmak, yeni ve çok ağır vergilerle dış sermayeyi yerine koyma ve onun faizlerini ödeme; halkın elinde bulunan son değerleri de çıkarıp almayı hedeflemektedir. Tam anlamıyla bir tür sömürge programı uygulanmaktadır.

Bu programın kaçınılmaz olarak işsizliği doğuracağı, satılan kamu mülklerindeki çalışanların önemli bir kesiminin daha bu işsizler ordusuna katılacağı, zamların hızla ve peş peşe geldiği bu ortamda, alım gücünün iyice düştüğü ve düşmeye devam edeceği, rantiyeci sermayenin daha da palazlanacağı, ulusal olan ne varsa hepsinin satılarak yabancılara peşkeş çekileceği gayet açık. Bu açıklık öylesine net ki; küçük esnafın çökmesi ile, kendiliğinden tepkiler giderek artmakta, her gün binlerce kişi tepkilerini dile getirmekte, yürüyüşler yapmaktadır. Emekçilerin zaten sesi sedası çıkmayacak kadar boğazlandıkları malum. Ayda dört kez akaryakıta zam yapılırken, hala halkı kurtarmaktan bahseden egemen cephe telaş içinde. TÜSİAD başkanı, sert muhalefet yapmamayı, sokağın denetimden çıkacağından korktukları için olduğunu söylüyor. Her kesimden, sosyal patlama tehlikelerine işaret ediliyor. Öte yandan; utanılmadan, 'ulusal' program diye, IMF'nin reçeteleri ve sömürge valisinin uygulamaları övgülerle sunuluyor. Halkla daha fazla alay ediliyor; herkes bir tür aptallar sürüsü olarak ele alınıyor. Uygulanmakta olan sömürge programı, tam anlamıyla ulusal olan her şeye yönelik olup, emperyalist sermayeyi de büyütme gayretkeşliğidir. Bunu ulusal kurtuluş savaşı olarak lanse etmeleri ise, egemenlerin uşaklığını gizlemeye yönelik bir çabadan ibarettir.

Yaşananlar üzerine fazla laf etmenin gereği de kalmamıştır; çünkü her şey olduğu gibi ortadadır. Batan bir ekonomi; sömürge valiliği ile idare edilmeye çalışılan bir ülke; ulusal diye sunulan IMF'nin reçeteleri! Sonuç, zam, soygun, sefalet, işsizlik, vs. vs. vs.

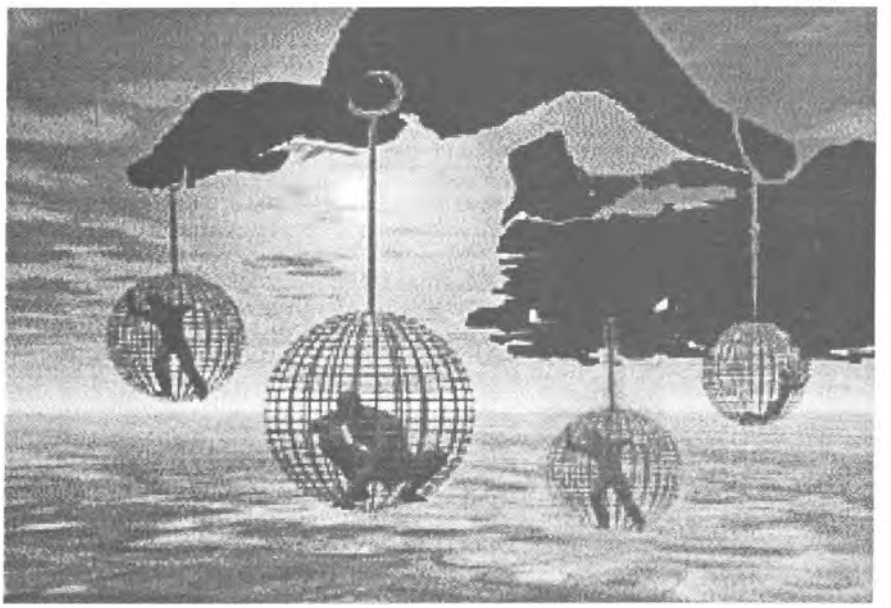

NE YAPMALI?

Bütün gerçekleri bir araya toplayıp, yıkılması zor kaleler oluşturmak, hayata bunlarla yön vermek gerekmektedir. Doğru olan ve gelişme vadeden tek geçer yöntem, gerçeklere dayanmaktır. Devrimci teori esasta bu realiteden beslenir ve böyle olduğu oranda da, diğer yerleşik ideolojiler karşısında daha etkin ve üstün bir işleve bürünürler. Ne zaman ki gerçeklere dayanmayan yöntemler ve içeriklerin etkisi artar, o zaman devrimci zaaflar kaçınılmaz hale gelir. Olgulardan, olguların gelişme yasalarından, onların tarihsel gelişmelerinden hareket eden devrimci teori, çatışmalardan galip gelme kudretine de sahip olacaktır. Devrimci teori sonuçlardan değil, sonuçları ortaya çıkaran nedenler, bu nedenlerin toplumsal zemini üzerinden yola çıkar.

Bu gün yaşananlar; batık bir sistemin 'doğal' kaçınılmaz sonuçlarıdırlar. Sosyal çelişkiler ve bunalımlar artmış, en üst noktalara varmıştır. Dolayısıyla devrimci durum uygun koşullara doğru çekilmiş, maddi zemin buna hazır hale gelmiştir. Ama her kriz durumunun bir devrim doğuracağını iddia etmek, tamamen gereksiz ve de yanlıştır. Devrimler için, toplumsal koşulların uygunluğu kadar; bu koşulları yeterince iyi değerlendirebilen örgütlenme ve öncülüklerde gereklidir. Eğer gelişmelere yanıt olabilecek devrimci etkinlikler yoksa, veya yeterli değilse; halkın tepkisi başka kanallara akacak, devrim bir kere daha ertelenmekten kurtulamayacaktır. Çünkü; kitlelerin kendiliğinden bir devrimi yaptığı görülmemiştir; bu olanaklı da değildir.

Gerçekler göstermektedir ki; yaşanan bugünkü krizleri devrim yönüne kanalize edebilecek öznel güçler yeterli değildir. Dağınıktır ve muhalefeti toparlayabilecek güçte değildir. Tabi bu böyle kalacak anlamına gelmiyor. Ama her durum, kendine uygun politik saptamaları, pratik mücadele yöntemlerini bulmayı gerekli kılmaktadır. Kaybedecek fazla vaktimizin olmadığını herkes çok iyi görmek zorundadır. Bir yandan kriz ile çalkalanan toplumsal 'dengeler', diğer yandan bu duruma müdahale

etmenin aktif unsurları üzerindeki sistemli ve katliamcı baskı, zindanlarda doruğuna tırmanmış durumdadır. Bunun böyle olması, elbette ki yaşanan genel kriz durumuyla da yakından ilgilidir. Toplumsal dalgalanmaları, ve devrimci aktiviteyi önlemenin en geçer yolu olarak, bu faaliyetin aktif öznelerini yok etmek; genel olarak bu türden faşizan sistemlerin karakteristik uygulamalarıdırlar. Bugün toplumsal muhalefet arttıkça, sistem açısından tehdit oluşturan her öğe, daha kapsamlı ve sürekli olarak şiddete maruz kalacaktır.

Devrimci etkinlikler; zaman geçirmeden, devrimci cepheler ve eylem birlikleri oluşturarak, gelişmekte olan toplumsal muhalefet içinde, daha fazla ve daha etkin yer edinmelidirler. Sistemin bunca teşhir olmuş, çelişkilerin böylesine su yüzüne çıktığı durumda, daha aktif olarak yönlendirme yapmak gerekmektedir. En önemlisi de, savaş cephelerinin kurulması, sağlamlaştırılması için güçlerin birleştirilmesi acil ihtiyaç durumundadır.

Bunlar yapılmadığı durumda, dağınık ve örgütsüz olan kitle muhalefeti ya kendiliğinden sönüp gidecek, yada başka kanallara akacaktır. Sömürge programı kapsamında, soygunların daha da artacağı, bunları takiben içteki baskıların daha da yoğunlaşacağı bilinen bir durum. Bu gelişmeler karşısında, başta emek cephesi içinde; devrimci bir cephe birliği sağlanarak, günün acil talepleri etrafında ortak bir platform örgütlenmeli ve en geniş kesimler bu talepler etrafında birleştirilmeye çalışılmalıdır. Demokratik muhalefetler desteklenmeli, sisteme yönelen her türden ekonomik, demokratik hareket içinde yer edinilmeye çalışılmalıdır. Faşizmin artan ve artacak olan baskılarına karşı; ortak direniş cepheleri yaratmayı hedeflemek, kitlelerden kopmadan, ama onların taleplerini daha ileriye taşımayı da hedefleyerek daha aktif bir politik tavır takınmak gerekmektedir.

Zindanlarda devam eden katliama karşı tavrı, bu gelişmelerle ve bu yöndeki tavırlarla birleştirmek; alanları bu türden tepkilerin sesi haline getirmek gerekmektedir. Atılacak her adım önemlidir ve yarını belirlemede tarihsel bir öneme sahip olacaktır. Küçük büyük demeden, gurup, birey kaygısı gütmeden, devrimci görevlere daha sıkı sarılmak zorundayız.

Hayat bir tür kovalamacalar zinciridir. Gelişeni takip edenler, edemeyip peşinden sürüklenenler, gelişmelerin hükmü karşısında kahrolup gidenler, gelişmeleri enine boyuna görüp ondan ürkenler, gelişmelere sıkıca bağlı kalmaya ve onlardan öğrenerek hayatı dönüştürmeye çalışanlar, olacaktır. Devrimci görevleri ertelemek istemeyen her kesimin, bu duyarlılıkları görmesi gerekecektir.

Yaşanan her olay, belirgin hatlarıyla ortaya çıkmış her olgu; nesnel yaşamın bir yanını ifade eder. Toplumsal olayları ele alırken, onun iktisadi yasalarını -yani maddi zeminiirdelemek öncel olandır. Bu zemini kavramadan, üst yapıdaki karmaşıklıkları kavramanın olanağı yoktur. Toplumsal gerçekler, bu zemince belirlenirler. Bu gerçeklere sıkıca bağlı kalmak, bunu anlamak, doğru bir devrimci pratik için mutlak gerekli olandır. Zemini sağlamlıktan uzak olan bu sistemin ürettiği bunalımlar kaçınılmazdır ve bugün en üst boyuta ulaşmıştır. Cumhuriyet tarihinde yaşanan en büyük kriz durumudur bu. Dünya çapında etkileri olan ve dünya çapındaki gelişmelerden etkilenen bu olgusal durum; dünya devrim dalgasını ateşleyen bir fünye olabilir. Bu olabilirlik, sadece krize bağlı olarak gelişmemektedir. Öncülük temel belirleyici ve olmazsa olmaz bir gereklilik olarak kendisini dayatmaktadır. Gerçekleri görenler; bu gün hazır olmayan, yeterli olmayan durumları da belirlemek ve buna uygun taktikler saptamak zorundadırlar.

Bugün yaşanan kriz, kısmi çözümlerle, -ki bunda halkın mağdur olması kat be kat artacaktır- geçiştirilse dahi, kökleri derinlerde izler bırakacaktır. Çünkü devasa borçlanmaların faizleri, ekonomiyi dumura uğratmaya devam edecektir. Öte yandan, IMF direktifleri doğrultusunda çıkarılacak kanunlarla, üreticiler ve çalışanlar soluk alamayacak duruma getirilecek ve bu kesimler üzerindeki baskının dozajı, artarak devam edecektir. Yeni katmerli vergilerle, üreticinin son kalan değerlerinin gasp edilmesiyle yabancı sermayenin faizleri ödenmeye çalışılacak, sefalet artmaya devam edecektir. Kronik bir hal alacak bu genel tablo, bundan böyle daha da derinleşerek devam edecektir.

Bu durum toplumsal çelişkileri keskinleştirmeye yarayacak, devrim için koşullar daha da gelişecektir. Bugüne değil, yarına endeksli, ileriye dik bakışlarla bakan programlar ve eylem biçimleri hazırlamak, sömürge programını teşhir edecek ve ederken, sorunun iktidarla bağlarını ustaca kurabilmek, ve yığınlara kendisi için iktidar olgusunu tanıtmak, örgütlemek, seferber etmek gerekmektedir.

Halklarımızın kurtuluşu, ancak devrim ve sosyalizm ile olanaklıdır. Bunu daha fazla işlemek, sistemin teşhir olmuş yüzüne halkın okkalı şamarını indirmek için; daha fazla gayret, daha fazla mücadele, daha akıllı politika üretmek gerekmektedir. Devrim kendiliğinden gelmez! O, bilinçli öncülerin olmasını şart koşar.

Kökleri Mayıs'ın Derinliğinde

Can CEMAL

İNSAN VE GEÇMİŞ;

Geçmişine karşı hassas davranamayanlar; geleceğin değerlerini yaratamazlar!

Geçmiş, üzerinde yeni binalar kurmaya elverişli olabilecek zemindir. Bu zemin ne kadar iyi kavranır, ne kadar doğru bilince çıkarılabilirse; o denli, zemine uygun ve sağlam binalar kurmak olanaklı hale gelebilir. Kavram sade bir söylemin canlılığını anlamak değil elbette. Kavram her şeyden önce; hayatın değişim kanunlarını anlamakla başlar. Bu temeli anlamadan, geçmişin olgunluğunu ileriye taşımak da olanaklı olmaz. Hiç bir şeyin durağan olmadığını ve sürekli geliştiğini, bendini genişlettiğini, ufkunu yeni ufuklara doğru enginleştirdiğini genel anlamda kabul ederiz. Bunlar kolay kabul gören ve ortak bilinebilir olanlardır. Teorik olarak bunları kabul etmek farklı bir şey; pratikte yaşama dökmek ise apayrı bir şeydir. İnsanda kabul gören ve etki gücü olan esas yan, ikincisidir. Zor olan, dönüştürme gücü en yüksek olan da yine ikincisidir.

İnsan, sadece düşünen bir beyin, bir hareket gücü değil; aynı zamanda önemli oranda duygu ve ruh dünyası olan bir canlıdır. Her gelişmeden etkilenir. Her olgu, onda olumsuz ve olumlu bir dizi itki meydana getirir. Kimi kere, olumlu olan yönde gelişme, bundan daha güçlü olan yerleşik fikir, duygu, kültür ve ruh bütünlüğüne karşı savaşarak olanaklı olabilmektedir. Devrimci insan da; insanal olan özelliklerin tümünü taşır. Bunları daha mantıklı bir yönlendirmeye tabi tutmak ayrı bir şey; ama kaçınılmaz biçimde bunlardan etkilenmek apayrı bir şey. Dolayısıyla geçmiş; insanın kendi bireysel ve toplumsal gelişiminden yalıtılarak ele alınamaz.

Şunu çok iyi bilmemiz gerekiyor ki, devrimci eylem insanı, kendi geçmişine, -yani varlık zemininedaha dikkatli yaklaşmak, bu alanda daha titiz çalışmak zorundadır. Geçmişe eğilmek, aynı zamanda devrimci eylem insanının kendi analizine eğilme, yada kendi analizini devam ettirme olarak ele alınmalıdır. İnsan, bulunduğu koşulların ürünüdür; ve hiçbir analiz ondan bağımsız olarak ele alınamaz. Birey, bu koşullar tarafından belirlenir ve bu koşullara hükmedebildiği, -daha doğrusu bu koşulları kavrayabildiği orandakendi duygu dünyasını, dünyaya bakışını, eylemini yönlendirebilir. Tersi, durumda tüm analizler fiyaskoyla sonuçlanacaktır.

Geçmişte kendi köklerimize dönerken; becerebildiğimiz oranda, kendi bireysel kaygılarımızdan sıyrılmak zorundayız. Bu, doğrulara ulaşabilmede ön gerekliliktir. Birey, kendi dışındaki koşulları kendinden bağımsız ele alabildiğinde, bu koşullar içinde kendi rolünü, etkilerini daha sağlıklı görme olanağı da elde edecektir. Burada bir tür 'serbest çağrışım' alanı yaratmak gerekiyor. Yani birey kendisiyle yüzleşebilmesi için, kendisini ve kendisini çevreleyen koşulları, bu koşulların onun üzerinde yarattığı etkileri, bir başka analizciye değilse bile, -kendi analizine soyunduğu oranda- kendisine ifade edebilmelidir.

Kolektif çalışmaların her biri, insan denilen bireylerin bir araya gelmiş etkinliklerini ifade ettiğinden dolayıdır ki; muhasebelerimizin tümü insan yetenekleri, insan etkinlikleri, nitelik ya da niteliksizlikleri, derinlikleri, sığlıkları, karmaşaları, duyguları, kültürü, etik biçimlenişi ile ilgili yanları da kapsayacaktır. Çünkü; politik ve ideolojik duruş dediğimiz şey; bu saydığımız insanal özelliklerin olumluluk veya olumsuzlukların kapsamını da taşır. Doğru politik tarz; güçlü insanal değerlerle bezenebildiği oranda sağlam ve yıkılmaz hale gelebilir. Bir alimin ne kadar doğru şey söylendiğine bakılmaz; bir delinin kaç gediği aşıp geldiğine bakılır, özcesinde anlam bulan, pratik tutum ve davranışlar belirleyici olur. Politik güzergah ne kadar sert ve ne kadar amansız ve zor ise; o denli, bu faaliyetin insanına önem

vermek, o denli insanla ilgili duygu dünyasını daha fazla önemsemek gerekiyor. Bu nedenle de geçmiş demek; geçmişin koşulları içinde insanı anlamak, eksiklerini, fazlalarını, hatalarını, başarı ve zaaflarını toplumsal yanlarıyla birlikte keşfe yönelmek demek olacaktır.

MAYIS VE GEÇMİŞ;

Mayıs; doğa açısından hayatın çılgınca boy verdiği, tüm gömeçlerin çiçeğe durduğu, su gözelerinin ışıdığı, kenger köklerinin patladığı, aşkın papatya kuşandığı, gök kuşağının renklerini resimlediği bir umut çanağı. Bizim geleneğimiz açısından mayıs, aynı zamanda hüznün umuda düşmesi, dalın çiçeğe ağır gelmesi demek. Devrimci tarihimizde, politik, ideolojik ve pratik duruşu itibarıyla, geleneğimize temel teşkil eden bir düşünce ve eylem adamı İbrahim Kaypakkaya yoldaşı yitirmiş olmamızdır, mayısa ağır gelen. Biz bu vesileyle; Komünist öderlerin adına methiyeler dizme yerine; onlardan günümüze kısa bir bakışla; kendimize dair çıkarımlar yapmayı daha uygun gördük. Özellikle de insan unsuruyla çok yakın olduğumuz günümüzde, kapitalizmin kişiliksizleştirme, yozlaştırma, ram etme yaklaşımlarına karşı, insan olarak hayatın neresine, nereden tutunduğumuzu analize çalışarak, güçlü duruşların zeminini sağlamlaştırmayı benimsedik.

Bireyler kendi koşullarına bağlı olarak, kendi iç devinimini daha üst seviyelere çekebilirler. İbrahim'i var eden koşullar, aynı zamanda onlarca devrimci önderi de yaşamın kendisiyle tanıştırdı. Bunların tümünde, başta kendi yaşadıkları koşullar ve iç becerileri, nitelikleri belirleyici olmaktadır. İbrahim'de katledildiği 73 mayısına kadar, bu koşullardan olumlu biçimde etkilendi, kendi iç gelişimini daha verimli hale getirdi, yeteneklerini doğru biçimde kullandı ve devrimci mücadeleye teorik-pratik önemli katkılar sağladı. Onun döktüğü demir, uzun yıllar dövüldü, ama ne yazık ki, hala tavına getirilebilmiş değil.

Öncelikle devrimin önderlerine yaklaşımımız, onlara olan saygımız; onların da kendi koşullarının insanları olduğunu teslim etmekle başlamak zorunda. Düşünen, seven, yanlış yapan, toplumsallaşan, bireyselleşen, doğru çalışan, üzülen, gülen vs. vs.... Tartışmaya başlarken işe; Marks böyle diyor, ya da İbo böyle diyor, demekle başlamak; bir anlamda onların düşüncelerinin özünü, mantığını kavrama yerine, onların biçimlerini kabul görme ve her keresinde onu sunmakla yetinme durumudur. Bir düşünce adamı olarak İbo, öncelikle ne söylediği, ne için, nasıl söylediği meselesiyle ele alınmalıdır. Bireyi var eden koşullardan bağımsız olarak ele almak olanaklı değildir.

Mayıs, devrim tarihine çalımlı izler düşüren anlamlı bir ay. Kısa geçmişimiz, nisanda tohumlanan, mayısta kökleşen bu zamana dayanmaktadır. Bu kök hala kendi damarından canlı filizler vermeye devam etmektedir. Ne yazık ki bu filizler, kara fırtınaya karşı sağlamlaşamadan sık sık kırılmaktadır. Bu kırılganlık kalıcı ve kaçınılmaz bir durum değil. Daha ziyade, kendini budayıp, sarıp tek filiz olarak güçlenemediğinden kaynaklıdır. Doğal olarak, güçlü ve verimli bir kökten, bir çok filizin çıkması doğanın yasalarına uygundur. Burada önemli olan, tarihsel misyonu açısından, yüklendiği görevleri yerine getirememesine neden oluşturan, iç ve dış koşullar üzerinde yoğunlaşma sağlayabilmektir. Bu yapılmadıkça ve bundan nitelikli sonuçlar çıkarılmadıkça; 'filiz kıran fırtınası'nın önüne geçilemeyecektir.

Öncelikle geçmişi ele alırken, bu gün daha rahat görülebilen nedenlere bakıp, o günü inkarcı tarzda yorumlamaktan kaçınmak gerekir. Dedik ya; her şey kendi tarihsel koşulları içinde anlam ifade eder. Toplumsal koşulları ve bu koşulların yarattığı devrimci öznelerin nesnelliğini ters yüz etmeden ve olumsuzlukların koşullarını tümüyle devrimci aktivitelere yıkmadan; en azından tarih karşısında onurlu ve mütevazı yeri korumaya çalışmak gerekmektedir. Zaten bunu koruyamayanların bir çoğu; dışarıdan gazel okumaya soyunur; yerini sağlama alıp, bu işin işçiliğini yapanlara veryansın etmeye başlar. Bunun yanında işin dışına çıkıp, iyi niyeti elden bırakmayan ve her dönem küçük katkılar sunmaya çalışan bireyler, önemli değerler yaratmaya devam edebilirler. Devrim bir savaş biçimidir; ve bu savaş oldukçada katı kurallarla yürümektedir. Bu nedenle işin dışında olanların bu koşulları yeterince iyi özümseyemeyeceği, kendi koşullarının etkisi altında kalacağı bilinmeli ve bu bilinçle yaklaşılmalıdır. Genelde bu çevrelerde aşırı demokrasicilik eğilimleri, disipline olmama, zora gelmeme gibi davranış biçimleri sıkça görülür. Sıcak faaliyetin işçileri bu koşulları göz önünde bulundurarak, daha usta ve koşullara uygun tavizsiz bir yönelim tutturmak zorundadırlar. Eleştirilere kapıları kapatmamakla birlikte, kendi koşullarıyla dış koşulları mümkün olduğunca iyi hesaplamak zorundadırlar.

Mayıs; bir dönemin tarihe düşürdüğü izlerle doludur. Vartinik kömünde bir iki çakar almazı ile devlete meydan okuyan ütopya; insana

adanmış en anlamlı sevdayı pratiğe dökmekteydi. Bu her şeyden önce, inançları ve ütopyalarıyla barışık yaşayan bir elin sayısı kadar insanın, başlattığı bir uzun yürüyüşün ilk adımlarıydı. Devlet faşist karakterdeydi; baskıcı, yerleşik ve sistemli örgütlenmelerden oluşuyordu. İktidar büyük sermayenin ve emperyalizmin yerli memurlarınındı. Halkın başındaki en hafif zor aracı cop ve dipçikti. Demokratik mücadele yollarının dahi tümü kapalıydı; aynen bu gün olduğu gibi. Devrim çocuk oyunu değil, bir sistemi tüm kurumlarıyla alaşağı etmeyi hedefliyordu. Devrim bu yüzden silahlı olmak zorundaydı. Silahı olmayan bir halkın, 12 martta, 12 eylülde sokağa çıkan tankların üzerine yürümesi olanaklı değildi. 15-16 haziran gibi genel direnişler de bu gerçeği oldukça iyi tanıtlamıştı. Şehirlerde iktidar daha katı biçimde örgütlenmişti ve buralarda önemli oranda inisiyatifi elde tutuyordu. Kırlar bu iktidarların zayıf alanlarıydı ve köylülük hala önemli bir potansiyeldi. İşte bir elin parmak sayısı kadar insan, bu fikirlere dayanarak Vartinik'e çıktı.

Bu çıkışın; bu günün yaşanmış gerilla pratiği ile ele alındığında, bir çok acemilikler taşıdığı görülür. Ama öyle olması o günün koşulları bazında, hiçte abes değil. Ülke özgülünde ve yakın pratikte öncesi hiçbir deney edinememiştir. Vartiniğe çıkan, fırtınayı yudumlamaktan, karda donmaktan, düşman edinmekten, yorulmaktan, güç yitirmekten, kan kaybetmekten korkmayan o başkaldırı; 6 mayısta dar ağacına çıkan, 30 martta Kızıldere'de yanan cüretle aynıydı. Her ne kadar politik çizgisi ayrışsa da; insana adanma düşü aynı düştü.

Vartiniğe çıkan o muhteşem başkaldırı da, bireylerin rolünü görüyoruz. Henüz yirmisinin üzerine biraz çıkmış; hayat ve akademik tecrübeleri yeni, yürekleri coşkulu gençlerin; elbette ki bir dizi eksikleri de olacaktı. Onlardan sonra otuz yıl daha yaşamış insanların, geçmiş üzerine konuşurken daha temkinli olmaları beklenir. Ama bilinen bir gerçek var ki, o cüret; tarihe köklerini düşürdüyse, bunda bireylerin kendi dünyalarıyla barışık olmaları, bütün eksiklerine rağmen- teorik ve pratik bir atılganlık taşımaları, insanlık için fedakarlıkta en üst sınırda olmaları, direniş ve eylemleriyle bir gelecek yaratmalarını sağladı. İşte ölümün anlamlı kılınması, işte manevi anlamda atfedilen yaşamak; tam da burada somut bir hal alıyor. Yaşamayı ve ölümü anlamlı kılan bu dönemin tüm devrim işçilerini saygıyla yad ediyoruz.

MAYISTAN BU GÜNE;

Teori; gerçeği ifade ediyor ve ona yanıt veriyorsa, pratik bir etki olması kolaylaşır. Kolaylaşır diyoruz, mutlak öyle olur demiyoruz. Çünkü bunda mutlak bir vargıya ulaşmak olanaklı değildir. Çünkü, bu sadece teorinin doğruluğuna bağlı bulunmamaktadır. İnsan ve bu fiiliyatın özneleri girer devreye ki; teoriyi uygulamadan ayrı olarak ele almak kesinlikle doğru olmayacaktır.

Mayısa baktığımızda, İbrahim'in tarihsel rolünü çok açık biçimde görüyoruz. Ondan sonra yenilgi süreci hızla genişliyor ve her şeyden önce pratik aktivite dumura uğratılmış oluyor. Bu gerçekler; doğal olarak yerine oturamamış eklektik düşünsel yapıları farklı biçimlerde etkileyecektir. Çünkü zor süreçlerde, bireysel öz güven, bireylerin doğru yolda yürüyebilmesinde belirleyici hale gelir. Üst yapının alt yapı üzerinde etkisi ve kimi zaman belirleyici duruma gelmesidir bu. Silahlı devrimin, halk savaşının gerekliliğini ortaya çıkaran o günün koşullarından otuz yıl sonrasına baktığımızda; devlet daha katmerli faşizan baskı aygıtlarına sahip, ve son yirmi yıldır askeri cuntanın yasalarıyla ve baskı biçimleriyle yönetilen bir devlet biçimi egemen. Emperyalizme çok daha fazla bağımlı hale gelmiş, kompradorlaşma artmış bu durum içteki baskıyı katmerleştirmiş, yoksulluğu sefaleti artırmış, çelişkileri daha keskin hale getirdiği gibi, devleti daha da pervasızlaştırmış. Kentler daha sıkı ablukalara alınmış durumda. Kırsal alanlar hem nüfus yoğunluğu bakımından, hem de iktisadi çelişkileri bakımından, hala önemli bir stratejik mevzi durumunda. Kürt coğrafyasında süre gelen gerilla savaşı, olabilirliklerini en yakın haliyle tanıtladı. Otuz yıldaki değişim; silahlı devrimi, halk savaşını daha gerekli bir mücadele biçimi olarak ortaya koydu. Tabi bütün bunlardan farklı vargılara ulaşmakta mümkün, ama biz buradan silahlı mücadelenin olmazsa olmazına, otuz yıl önce Vartinik'e çıkan pratiğin haklılığına daha çok inanıyoruz. Eğer bu coğrafyada devrim dalı kıpırdayacaksa, bu ancak tarihe iz düşüren Vartinik çığırını genişleterek, onu daha etkili ve bilgili hale getirerek olanaklı olacaktır. Tabi bu arada diğer biçimlerinde dinamiklerinin genişlediğini, bunların etki ve önemlerinin genişlediğini bilmek zorundayız.

Geçmişe yöneldiğimizde; bu stratejiden vazgeçenlerin; pek te öyle kapsamlı bir kavrayıştan ve kendilerini ikna eden tartışma süreçlerinden geçmediğini anlıyoruz. Ali Taşyapan'ın anılarında dile geldiği biçimiyle de, bu olguyu yakından görüyoruz. Bireylerin rolü, böylesi du-

rumlarda olumlu veya olumsuz biçimde öne çıkmaktadır. Stratejiler, kendi başlarına bir şey ifade etmezler; eğer onlar yaşama yön veren politik eylemler halinde somutlanamazsa, akademik bir tartışmanın ötesine gidemezler. İbrahim Kaypakkaya devrimci çizgisi; uzun bir süre ancak toparlanma ve kendini yineleme evrelerine takılı kaldı. 80 öncesinin muazzam koşullarının yarattığı tarihi fırsat,- Maoizmin kavrama çıkarılamamış olması nedeniyle- kaçırıldı. En uygun koşullar, fahri üyelerin hapishanelerden isabetsiz yönlendirmesi ve dışarıdakilerin devrimci camiaya egemen olan genel havayı dağıtamaması ve uluslararası baskıları bertaraf edememesinden kaynaklı olarak, kentlere sıkışıp kalındı devrimci hareket. Bu evrelerde özellikle bireylerin rolleri ele alındığında, Kaykapkaya çizgisini savunma ve koruma güdüsüyle hareket eden kadrolarda; kısmen bir büzülmenin yaşandığını, dışa kapalılık, ve kendine güveni her şeyin önüne çıkarma yerine, dış saldırılara karşı, karşı saldırılara girişme; bunu yaparken de örgüt politikasında sekterizme düşme gibi eğilimler, bireysel gelişimleri ve direk buna bağlı olarak örgütsel gelişmeleri olumsuz etkilemiştir. Buna rağmen kök beslenmiş, önemli gelişmeler kaydetmiş, bünyesini genişletmiş, kadrosal gücünü artırmıştır. Tabi bu gelişmelerin tümü, döneme uygun doğru pratik politikalarla birleştirilemeyince, fazlaca bir anlam ifade etmeyecektir. Sadece belirlenen stratejinin düzensiz bir revizyonu uygulanmış olacaktır.

Birey parti, birey örgüt ilişkisi; dönemsel koşullarla birlikte ele alınmak zorundadır. Genellikle değerlendirmelerde bu gerçek göz ardı edilerek, bu gün var olan biçimlere göre bir değerlendirme yapılmaktadır ki, bu tam doğru bir yansımayı ifade etmeyecektir. Bu türden değerlendirmelerin bir çoğunda, değerlendirmeyi yapan bireyler genellikle kendisini işin dışında tutar ve günahları; zar zor yürümeye çalışan örgütlü unsurların sırtına yükleyip içinden çıkarlar. Geçmişe bakarken, sonradan görülen bir dizi olgu, kendi nedenlerini daha iyi ortaya koyuyor olabilir. Böyle olduğu durumda dahi, bahsi geçen olayların yaşandığı koşullarda var olan realitenin iyi anlaşılmaya çalışması önem arz edecektir.

İbrahim Kaypakkaya'nın öncülüğünü ettiği çizgi, Türkiye ve Karduk devriminin gerçekleşebilmesinin çizgisidir. Sadece bunun gelişmelere uyarlanması ve esas olarakta bu çizginin öngördüğü mücadele biçiminin gerektiği şekliyle yaşama uygulanmasını şart koşmaktadır. Son dönemlerde, hiç kır pratiği olmayanların kır üzerine, hapishane pratiği olmayanların hapishaneler üzerine, kentleri anlamayanların kentler üzerine ahkam kesmesi moda olmuştur. Bu özellikle de, yenilgilerin alındığı, dağınıklıkların yaşandığı koşullarda daha fazla böyle olmaktadır.

Mayısın ruhu, kültürü; elbette ki sonraki gelişmelerde kendi gelişmesini daha özgün yanlarla ifade edecektir. Aynı zamanda belli dönemlere damgasını vuran sağ çizgi, kendi cezası olarak solu doğuracaktır. 80 öncesinin koşullarını yeterince uygun biçimde değerlendiremeyen, bu evrede bir gerilla savaşı pratiği içine girip, teoriyi esas olarak bu pratiğin kendisinden öğrenemeyen çizgi, 80 sonrasının koşullarını da uygun biçimde yanıtlayamamıştır. Ağır cunta koşullarında kırın önemini bilince çıkaramadığı gibi; daha yaygın bir mücadele hattı izleyerek, kadrosal kayıpları önemli oranda arttırmış ve yenilgiyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Devamında gelişen şağ hat, ve çokça umut bağlanan fahri üyelerin içerden çıkar çıkmaz çark etmeleri, mülteciliğin giderek yaygınlaşması; kendi köklerine tutunan kadrolarda tepkisellikleri kaçınılmaz hale getirdi. 87 ayrılığını biraz da bu hava belirledi. Revizyonizme karşı alabildiğine duyarlı hale gelmiş olmak; bir biçimde kendine güvensizliği de içinde taşıyan, dışa kapanma süreci daha belirgin hale getirmiş; her gurup kendi kalesini koruma güdüsüyle işe sarılmış ve kaçınılmaz olarak yeni bir ayrılık gündeme gelmiştir. Aynı biçimde, kendini Komün olarak tanımlayan ve teorik açıdan, özellikle Kür-

distan'a bakışta, sosyo-ekonomik yapıda kimi olumlu fikirler savunmuş olan bu kesimin, mücadele pratiğinin dışına düşmesi, mültecilikten elini çekememesi, doğal olarak bu kesimle birlikte, savunduğu düşüncelere karşıda güvensizliği boyutlandırmıştır. Çünkü, ateşin içinde kavrulanların ve bu ateşi içinde, etinde hissedenlerin yanında, iki iyi teorinin pek fazla bir anlamı yoktu. Belirleyici olan pratik duruştu ve ne yazık ki, bu kesimler pratik ayaklar anlamında eksikti. Böylesi olguların, insan duyguları üzerinde etki icra etmeleri kaçınılmazdır. Kimi durumlarda bu etkiler en az, kimi durumlarda daha yüksek ölçüde olurlar. Bu özellikle kadroların nitelik seviyesine bağlıdır.

Kaypakkaya çizgisi devamcılarının yakaladığı en önemli tarihsel fırsatlardan biri de, 92'de gerçekleştirilen birlik süreciydi. Bu evre, geçmişin acı deneylerinden sıyrılıp gelmiş, yenilmiş, dağılmış, yeniden toparlanmış; Kürt ulusal devrimci savaşının ve kendi tecrübelerinin harcında savaşmayı önemli oranda kavrama çıkarmış, bu noktada önemli oranda yol almış yeni yollar yürümeye gözünü dikmiş; önemli bir kadro bileşenine ulaşmış, kendisini yenileme potansiyeline erişmiş bir süreci ifade ediyordu. Bunun yanında tersi yönde etkileri de canlı biçimde taşımaya devam ediyordu elbette. Bu dönemde toplumsal koşullar da alabildiğine uygunluk taşıyordu. Mesele önderliklerde düğümleniyordu.

Bireylerin tarihsel rolleri, bu evrede de gündemdeydi. Derinliğine bakan, uçurumları iyi gözleyen, politik esnekliği ilkeli, öngörüsü güneşten önce ışıyan, birleştirici yeteneği kişisel güveninde pekişen, tarihe kalıcı bakışlar ileten bir öndere veya önderlere ulaşamadan; kendi dinamiklerinin ters yüz olmasını engelleyemedi. Bireyler, kendi rollerini yeterince olumlu bir mecrada icra edemediler. Yada bunları yeterince geliştiremediler. Birliğin doğurduğu avantajları yerli yerinde kullanamadılar. Önderlik gerçek anlamda Maoist bir niteliğe ulaşamadı. Bir dönem sonra, kısır çekişmeler, kariyerizm, güvensizlik, suni çelişkiler, grupsal kaygılar; devrimin genel çıkarlarının önüne geçmeye başladı. Ne yazık ki bu evrede de, kendi köklerine dönemdi. Kaypakkaya, gelenekçiliğinin devrimci-komünist özüne inilemedi. Bireyler tarihe; sekterizmle, yıkıcılıkla, faydacılıkla kol kola girerek girdiler. Bu evreleri yaşayan bizlerin de, -ne kadar önderlik içinde olanlar kadar olmasa da- önemli eksikleri, hata ve zaaflarından bahsedebilmek olanaklı. Tarihsel açıdan fırsat sunan bu evre, yeterince değerlendirilememiş olması da gösteriyor ki; bu süreci tersine çevirecek kadrosal yeterlilik sağlanamamıştır. Hiç kimse kendisine büyük mertebeler atfedip gerinmesin, gerçekler yaşananlara ayna tutuyor. Politikalar da sonuçta, bireyler topluluğunun icraatlarınca belirlenirler. Dönemin dış koşulları, kendi ihtiyaçlarına cevap verecek kadroları ortaya çıkaramamıştır. Bu daha ziyade de kadroların kendi iç devinimindeki yetersizliklerden, yetmezliklerden kaynaklanmaktaydı. Ve bu yetmezlik, kısa sürede yeni bir ayrılığı kaçınılmaz hale getirdi.

Mayıs'ın köklerinde, derinlik, enginlik, bilimsel olan, gelişmeye açık olan bir öz mevcut iken; bu özün zaman içinde daraldığı, kendi içine doğru büzüldüğü ve kör bir koruma güdüsüyle hareket edildiği söylenebilir. Bu evrede tabulaşma daha belirgin hale getirildi. Bu faaliyetin aktif unsurları olmaya devam eden bireylerin; kendi analizine yönelmeden, genel politik bir analize yönelmeleri zor olacaktır. Çünkü, çoğu durumlarda birey, çapı oranında politikada yer almakta ve bu çap, politikanın da çapı olarak ortaya çıkmaktadır. Otuz yıllık süreç, gelişmelerin bizden kaynaklı yanlarına, önemli vurgular göndermektedir. Sağ ve sol pratiklerin, darlaşma ve açmazların giderilmesi olanaklıdır ve bunu yapabilecek kadrolar yine bu pratik içinden yetişecektir. Buna inancı olanların, daha dikkatlice geçmişe eğilmeleri, daha dikkatlice gelecek tasarımları yapmaları gerekmektedir.

Kaypakkaya'nın adı arkasına sığınmanın zamanı tükendi. Onu anmak, onun yöntem ve mantığını kavrayarak, üretmek, örgütlemek, yaşamı yeniden biçimlendirmek, hayata daha anlamlı biçimde yön vermek demek olacaktır. Mayısın anlamı da bu olmalıdır. Küçük hesaplardan uzak durmak, devrimin genel çıkarlarını tutarlı bir disiplin ve sarsılmaz bir ruhla ele almak gerekmektedir. Kökleri mayısta olanların yapması gereken de budur. Özüne uygun, gelişmeye açık, hayata dönük, mücadele ve kararlık azmiyle zirvelere yürüme erdemi kuşanmış devrimci bir doğrulum için, daha fazla çaba gerekmektedir. Hiçbir devrim, kendiliğinden bir hareketin adı olarak doğmamıştır. Hiçbir devrim, devrimci pratiğe girmeden üretilebilmiş değildir. Kendimizle daha fazla uğraşacak ve bu pratiğin daimi ve tutarlı işçisi olmaktan da vazgeçmeyeceğiz. Komünist önder Kaypakkaya yoldaşı en anlamlı biçimde anmak için yapılması gerekenlerde bunlardır. Selam olsun; yüreği ile dağ, eylemi ile rüzgar, direnci ile umut, düşleri ile yarın doğuranlara... bin selam!

Ulusal soruna ve ulusal harekete dair bir kaç şey

Umut ŞENGÜL

Ulusal sorun, her daim Marksizm ile diğer politik akımlar arasında en çok tartışılan ve kriterleri açısından en belirgin olan bir sorun olarak kalmıştır. Çok uluslu devletlerin oluşmaya başladığı ve ulusların kendi iç gelişiminin baskılandığı süreçlerde, ulusal sorun daha bir karmaşıklaşmaya başladı. Çok uluslu devletlerde, ezen ulusların ve ezilen bağımlı yada sömürge ulusların devrimleri, ulusal meselelere daha önem vermek, bunların her bir ayrı noktalarına dair çözümler üretmek zorunda kaldılar. Bu konuda en zengin verileri ve özgün gelişmeleri Rusya imparatorluğu 'sınırları' kapsamındaki devrimci gelişmeler vermiştir.

Bu anlamda üzerinde yaşadığımız coğrafyanın da özgün realitesi mevcuttur. TC sınırları olarak çizilen bu coğrafya üzerinde, parçalanmış Kürdistan'ın önemli bir bölümü bulunmaktadır ve bir iç sömürge statüsünde olan bu ülkenin, Türkiye devrimindeki yeri, tartışmaya yer vermeyecek kadar açıklık içermektedir. Buna rağmen, gerek bu olgunun ele alınmasında, tanımlanmasında, gerekse de, bu olgunun yorumlanarak buralara dair politik tavır geliştirmede önemli farklılıklar gösterilmiştir. Bu farklılıkların olması, tamamen sınıfsal orijine tekabül eden ideolojik dünya görüşünün farklılığının bir sonucudur ve doğal bir seyirdir.

1960'lardan sonra gelişen evrim içinde, bu olgunun tanımlanması öne çıkmış, bu coğrafyanın kendi sesi, soluğu hissedildikçe, buraya dair bakış açıları gelişmiştir. Karduk ülkesini tanımak dahi bu dönemin temel tartışma meselesi ola gelmiştir. Yetmişlerin başında, Kaypakkaya yoldaşın yaklaşımı ve onun teorik tanımlamaları, bu tartışmaların en belirgin ve en öne çıkan ve bir hareketi karakterize eden ileri yaklaşımları olmuştur. Kaypakkaya'dan önce buna dair hiçbir saptama olmamış demiyoruz. Hatta, Hikmet Kıvılcımlı'nın çok önceleri bu soruna dair yaptığı tespitler ve tanımlamalar, -dönemin kendi koşulları SBKP ve Komintern'nin yanlış yaklaşımlarına rağmen- oldukça ileri düzeydedir. (Bunların ayrıca incelenmesinde fayda vardır) Öte yandan, Kaypakkaya'dan sonraki dönemler içinde, İsmail Beşikçi'nin Kürdistan realitesine yaklaşımı ve bu alandaki çalışmaları, değerli katkılar olmuştur.

Kürtleri bir ulus, her ulusu ülkesiyle kabul etmek dahi bir süreci gerektirmiş ve Kaypakkaya geleneğinin bu konuda tavrı oldukça ileri ve doğru işlemiştir. Öte yandan, Kürdistan realitesinin kavranmasında, çelişkilerin öneminin tespit edilmesinde, bunun Türkiye devrimindeki rolü vb. noktalarda Kaypakkaya geleneğinin de eksikleri, kimi hatalı yaklaşımları mevcuttur.

1984'te ulusal devrimci mücadelenin silahlarıyla ve gerillasıyla gündeme girmesinden sonra, Türkiye devrimi açısından da yeni bir evre başlıyordu. Bu süreç dahi, uzun zaman Türkiye kavramının resmiyeti içinden, Karduk'u çıkarıp almada zorlanmıştır. Sömürge ulusun devrimi, tüm diğer gelişmeleri etkiledi ve burada devrimin sömürgeden gelişiyor olması, Rusya'daki durumdan oldukça da farklı bir özgünlük içeriyordu. Sömürge ulusun devriminin küçük burjuva önderlikte olması, bu devrimin en önemli dezavantajıydı belki. Ama, bu aşama ortaya çıktıktan sonra, en başta Türk komünist hareketi olmak üzere, Kürt komünist hareketi, ya da her iki ulus devrimini ve güçlerini içeren bir komünist hareketin; Kürt ulusal devrimini aktif biçimde desteklemesi ve onu kendi müttefiki görmesi zorunludur. Bu zorunluluk, sömürge ulusta gelişen hareketin devrimci karakterinin gereğidir. Bu sorunda, önemli çatlaklar yaşandı ve alabildiğine zikzaklı politik tavırlar ortaya kondu. Bunlar çoğu kere, ulusal hareketin değişen politikalarına bağlandıysa da, kendisini yadsıyan kararlar olarak yeniden düzenlenmekten kurtulamadı.

Kürt ulusal hareketi ele alınırken, eleştirilip değerlendirilirken, çoğu kere Kürt ulusunun gerçeği yeterince deşifre edilmeden yapıldı. Kimi haklı eleştiriler dahi haksız dayanaklara bağlandı. Kürt ulusunun iktisadi koşulları, üst yapıdaki feodal etkileri, aşiret yapısını, gerici öğelerin yuvalandığı gözenekleri yerinde tespit edebilmede ciddi sıkıntılar yaşandı. Kürt ulusal devrimi sürecinde, gerilla

savaşına ve silahlı mücadeleye karşı ilgi gelişirken; hareketin bazı hataları aşırı abartıldı, devrime aktif destek verme işi oldukça geriden ele alındı. Hatta bir dönem, PKK'nin gelişimi, devrimci hareket açısından tehdit olarak dahi görüldü. Bütün bunlara rağmen, Kürt ulusal devrimi, çoklarını şaşırtır bir hızla gelişti. Hareketin yanlışları ciddi etkiler yaratmadı değil, ama bunlara karşı izlenen eleştirel tavrın gerçek bir dostluğu içerdiği çoğu kere ya yeterince anlatılamadı, yada bunda zaaflar yaşandı.

Silahlı mücadele evresinden sonra Kürt ulusal devrimci hareketi, Kürt halkının bilincinde, yaşam ve alışkanlıklarında, duruş ve tavırlarında devrimci bir yönelimi ortaya çıkardı ve bunu çok zor koşulları göğüsleyerek maddi olgulara dönüştürdü. Ülkenin ateşli bölgelerini tam anlamıyla devrimci bir değişimin içine soktu. Devrimci süreç, 90'lara geldiğinde, en görkemli evrelerini, en yakıcı gerçekliğini ifade etmeye ve tüm dünyada tanınmaya başlamıştı. Devrimci sürecin, silahlı mücadele ve gerilla savaşına dayanıyor olması, bilincin gelişmesine hız kazandırdığı gibi, sistemin en güçlü saldırıları karşısında da ayakta durabileceğini ispatladı.

Bütün bu gelişmeler bir realiteden besleniyordu ve bu realiteyi karakterize eden ise, ulusal çelişkinin kendisiydi. Ulusal devrim, bu alanda, dil serbestiliği, kültürel haklar, oy hakkı, temsil hakkı vb. istemlerle değil, apaçık; -saydığımız bu talepleri de kapsayan- bağımsızlık ve özgürlük şiarlarıyla çıkmıştı ve öyle de gelişti. Devrimi karakterize eden öz, ulusal bağımsızlık ve ulusal özgürlüktü. Bu talepler, devrimci bir pratikle, ve silahlı devrimle bütünleşince, her alanda canlı bir değişime kaynaklık etti. Politik aktivite gelişti, değişik çevreler üzerinde olumlu etkiler bıraktı. Hareketin önderliğinin sınıfsal karakteri, bir devrimi sonuna kadar götürebilecek niteliğe uygundu ama bu nitelik sürekli olarak diğer sınıfsal etkilerle bir tür ilişki yaşamak zorundaydı. Sosyalizmden önemli oranda etkilenmiş küçük burjuva radikalizmi, milli burjuva reformculuğu ile yakın bir etkileşim içindeydi ki, bu ikincisinin; sistemin var olan hali kapsamında da belli sınıfsal çıkarları ve yaşama olanakları mevcuttu. Aynı zamanda bu kesimin, devrim süreciyle birlikte alt üst olan iktisadi siyasi ilişkileri de söz konusuydu ve uzun süreli, yakıcı bir devrimde sebat etmesi zordu. Üstelik, harekete destek veren, onun üzerinde politik etkide bulunmak isteyen kesim, milli burjuvaziyle de sınırlı değildi. Küçük toprak ağaları, hatta kimi komprador sınıflarında ikili karakteri ortaya çıkmıştı. Bu durum, ulusal devrime önderlik eden hareketin, daha bir ısrarlı ve kendisini ideolojik olarak yenileyebilen bir düzeyde olması gerektiriyordu. Fakat, Kürt ulusunun ağır feodal değerler altında olması, aşiret yapısı, yerel otoritelerin gücü vb. yanlar; hareket içinde tek şef otoritesinin gelişmesine daha uygun zeminler sunuyordu ki, bu durum; hareketin ideolojik olarak kendisini yenilemesi ve uzlaşmacı sınıfların etkilerine karşı korumasını daha da zorlaştırıyordu. Bu etkiler hareketin kendi devrimci çizgisini korumasına rağmen, özellikle 92'lerden sonra gelişerek devam etmiştir.

92'deki karşı devrimci konsept, ulusal devrimi ağır ve daha zorlu bir sürece zorladı. Ulusal devrimci hareketin, kimi sol kitlesel politikalar izlemesi, karşı devrimin bu uygulamalarının etkilerini arttırdı. Hareketin, kimi taktiksel düzeydeki manevraları ret edilebilir şeyler olmamakla birlikte, özellikle ikinci ateşkesten sonra gelişen tutumlarda, çeşitli uzlaşma arayışları içine girdiği söylenebilir. Bunda, karşı devrimin uzlaşma arayışları yada uzlaşmaya dair sinyaller yakması ve savaşın doğurduğu genel yıkım, bunun kitleler üzerinde yarattığı etkinin de belli bir etkisi mevcuttu fakat, bunlar asla belirleyici öğeler değildi. Çünkü, ulusal devrim, yıkım sürecini 92 konseptiyle birlikte en uç noktada yaşamış ve 95' lerden sonra ısrarlı tutumunu yeni bir saldırı dalgası ve yeniden toparlanma evresine dönüştürebilmenin koşullarına da ulaşmış bulunuyordu. Nitekim, PKK'nin 6. kongresi, bu gelişmeyi noktalamış, durum tahlilinden savaşı geliştirme sonucunu çıkarmış, -doğru olarak- bunun koşullarının varlığını belirtmiştir.

Komünistlerin bu evreye kadar olan tutumları; devrimci ulusal savaşın gelişmesine,-tüm dostça olan eleştiri ve önerileri yanında- aktif destek sunması ve devrimin zaferi için toplumsal pratik alanda yapılabileceklerini son sınırına kadar sunmasını gerektirir boyuttaydı. Özellikle de, savaş cephelerinin Türkiye'nin diğer alanlarında kurulması ve ideolojik etkilere karşı ulusal devrimi güçlendirmek, proletaryanın devrimci tavrının zorunluluğudur. Bunu hiçbir kaçamağa sığınmadan uygulamak Marksist olmanın gereğidir. Çünkü, Kürt ulusal devrimi, her ülke proletaryasının yararınadır ve onların sınıfsal iktidarının, aynı zamanda ideolojik birliğinin gerçekleşebilmesinde önemli bir hedeftir. Kürt ulusu özgür olmadan Kürt proletaryasıyla ideolojik ve örgütsel birliği sağlamak çok daha zor, hatta bu koşullarda -yani ulusal devrimin bunca kapıya gelip dayandığı koşullarda- imkansızdır.

Ulusal devrimi aktif biçimde desteklemek, devrim ve devrimin zaferi içindir. Ve burada ulusal devrimci talepler, özgürlük ve bağımsızlık olarak şekillenmektedir. Bu dönemin koşullarını, yani bu evrenin ideolojik, politik, iktisadi sorunlarını detaylı biçimde tahlil edip, 'Bu gün devrimin nesnel ve öznel koşulları yoktur' ya da 'PKK bu haliyle buna yanıt olmaktan uzaktır' -ki bu da öznel koşula girer zaten- denilemediği ya da denilmediği durumda, var olan sürecin devrimci gelişimi onaylanmış, devrimin ge-

leceği hakkında da önceden müneccimlik yapılmamış olunur. Bu konuda bizim tavrımız, PKK'nin içinde gelişen farklı arayış ve çizgilerin varlığına dikkat çekerek, devrimci yanın ve küçük burjuva radikalizminin hala esas olduğunu açıkça ifade etme, aynı zamanda, devrime aktif destek olma şeklindeydi. Bunun doğru olduğundan hiçbir zaman kuşku duymadık, şimdi de duymuyoruz.

"ULUSLARARASI KOPLO; ÖCALAN'IN YAKALANMASI, TAVRI VE PKK'NİN GİRDİĞİ YENİ STRATEJİK EVRE:"

Kürt devrimci ulusal hareketi, uluslararası alanda, emperyalizmin bölgesel dengelerini etkileyen önemli bir noktaya geldiğinde; başından beri emperyalistlerin desteğini alan Türkiye; bu kez daha yakın plandan ve daha kapsamlı bir yönlendirmeyle desteklenir oldu. Emperyalizmin, en başta da ABD'nin bu bölgedeki çıkarlarının korunmasında, Türkiye'nin daha stratejik bir öneme sahip olmasından dolayı, doğal olarak ABD direk müdahale eden bir güç olarak; Türkiye'nin başında yer alacaktı. Bunun böyle olmasının, tamamen bölgesel dengelere ve ABD'nin çıkarlarının en iyi biçimde temsil edilmesi arayışının sonucu olduğu unutulmamalıdır. Tersi durumda, herhangi bir ulusal direniş hareketine ABD'nin veya herhangi bir emperyalist gücün destek vermesi olanaksız değil.Örneğin Saddam'a karşı Irak'lı Kürtlerin desteklenmesi, ya da gelecekte kendilerine yönelen bir tehdit olduğunun bilinmesine rağmen, Rusya'ya karşı Talibanlar'ın desteklenmesi örneğinde olduğu gibi.

ABD'nin bölgedeki dengeler gözetildiğinde, Türkiye ve İsrail ayaklarını elde tutması hayati önemdedir. Onların deyimiyle, parçalanmış bir Türkiye, bu aşamada ABD'nin bölgedeki manevraları ve hesapları için dez avantaj oluşturur. İran'a, Irak'a, Libya'ya, kısmen Suriye'ye karşı ve Kafkaslardaki Türki cumhuriyetlerin Rusya'ya karşı elde tutulmasında, bu pazarların denetimi için; Türkiye'ye gereksinim vardır. ABD'nin Türkiye'nin yanında yer alması, ne Türk halkının çıkarları, nede Kürt halkına duyulan nefret gereği değil; tamamen uluslararası sermayenin ihtiyaçlarınca belirlenmektedir. Eğer PKK, Türkiye'den daha önemli bir stratejik konumda olsa, ABD ve onun müttefikleri, hiç sakınmadan PKK'nin devrimi gerçekleştirmesi için, direk ya da dolaylı destek sunmaktan kaçınmazlardı. Bu evrede ABD , PKK'yi ve Kürt ulusal devrimini Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanmış; Türkiye'nin ABD yardımına ne kadar ihtiyacı olduğunu her keresinde doğrulamaya çalışmış ve Ortadoğu'daki uygulamaları için Türkiye'yi daha rahat kullanabilmiştir.

PKK'nin emperyalizme karşı açık tavır takınmada daha rahat hareket edebildiği dönemlerde, ABD'nin eğilimleri daha sinsice sürerken, Öcalan'ın ABD başkanına mektup göndererek ondan aracı olmasını ve güvence vermesini istediği dönemlerde, yeni stratejileri uygulamaya sokmaya başlayacaktı. PKK içindeki tek şef , tek otorite durumunu iyi tahlil eden karşı devrim cephesi, hareketin önderliğini yapan Öcalan'a direk yönelmeyi stratejik planları kapsamında ele alacaktı. Önderliklere yönelmek sadece PKK'de değil, gelişen her devrimci hareket nezdinde, hep esas taktik olmuştur. PKK'deki örgüt ve kültür modeli, sosyal statüsü ve vardığı boyut, Öcalan şahsında önderliği daha çok önemser duruma getirmiştir. Öcalan'a karşı yürütülen kimi sabotajlar boşa çıkınca, Suriye'den çıkarma ve bu aşamadan sonra uluslararası bir çözümle yola getirme planlarını uygulamaya soktular. Bu planların özcesinde, Öcalan'ı sağ ele geçirmek ve onun nüfuzunu örgüte karşı kullanmak vardı. Öcalan'da gelişen uzlaşmacı eğilimler, bu evrede yürütülen diplomasi ile daha bir açığa çıkmıştı. Karşı devrim cephesi bu gelişmeleri yakından takip ettiği gibi, olası gelişmeleri de hesaplayarak hareket etmişti. Öcalan'ı katletmek, Kürt halkının iktidara ve silahlı mücadeleye daha fazla kilitlenmesini doğuracağından, Kürt hareketini ıslah edip, etkisizleştirmek isteyenlerin işine pek gelmeyecekti. Uluslar arası komplo bu hesaplar ve bu planlar dahilinde başlayacaktı. Öcalan'ın Avrupa'ya sürülmesi, daha doğrusu Avrupa'nın çekici hale getirilmesinde de kimi stratejik çalışma ve hesapların olduğu, bu planlar karşısında Öcalan'ın ve PKK önderliğinin yeterince uyanık davranamadığını belirtmek gerekir. Hatta Öcalan bunu o kadar ileri bir boyuta vardırdı ki; Avrupa'ya çıkmayı, 'devletleşeceğiz' diyerek açıklıyordu. Bu çok açık bir yanılgı olmaktan da öte, kuruntuya dayanan bir dar görüşlülüktü. Halkın gücüne dayanmaktan başka bir şeyin kurtuluş olmadığı gerçeğini ters yüz ederek, silahlı mücadeleyi daha da geliştirmek ve aynı zamanda kendi önderliğini korumanın tek geçer yolu olan gerilla bölgelerine çekilmek yerine, Avrupa'nın yolunu tutan Öcalan; bu aşamadan sonra kendi inisiyatifini elden kaçıracaktı.

Uluslararası korsanlık, Öcalan'ın yakalanmasını ve ulusal devrimin kaderinde ki önemli evreleri gündeme taşımıştır. Öcalan, kitlelere mal olmuş bir devrimin, sistemli kurumlarıyla etkin olan güçlü bir partinin, dünyanın en düzenli, en güçlü ordularından birine kök söktüren bir gerilla gücünün, kendi ateşiyle ve suyuyla kavrulup kendi acılarıyla ayağa dikilen bir halkın önderi olarak ele geçti. Bu kadar maddi ve manevi gücü arkasına alan bir kişinin devrimde ve devrimci tavırda ısrar etmesi ve mahkemeleri kendi haklı davasının tarihini yazmaya vesile yapması için çok fazla neden varken, direnişi terk etmesinin tek bir nedeni olabilirdi; ideolojik ve politik

teslimiyet. Öcalan'ın ele geçmesiyle girdiği rota tam da buydu işte. PKK'nin haklılığını reddeden ve mücadelesini gereksiz gören çok geri noktalara savruldu ki; bunun üzerine konuşmanın gereği varsa, **Devrimci çizgi Savaşçıları'nın hazırladıkları ve belgelere dayanan son kitabı incelemek daha doğru olacaktır.** Kendisini bu kadar basiretsizce yadsıyan başka bir örnek bulmak zordur. Feodal aşiret önderlerinin ipe çekilirken gösterdikleri milli tavır dahi bunun çok ilerisindeydi.

Öcalan'ın içine girdiği yeni süreç, basit bireysel bir yenilgi olarak alınamaz elbette. Bu uluslararası karşı devrimin yürüttüğü stratejiye öcalan'ın da dahil olması ve bu uygulamaların aktif bir unsuru durumuna gelmesidir.

Genelkurmay ve uluslararası karşı devrim güçleri, Öcalan'da ortaya çıkan bu son durumu oldukça iyi kullanmışlardır. Öcalan'ın devrimi tasfiye girişimleri, kısa sürede örgütte de yanıtını bulmuş, ve bu tasfiyeci politika bire bir uygulamaya konulmuştur. Öcalan'ın örgüt üzerinde, -eskiye oranla tam karşıt olan- bu politikalarla, bu denli etkili olmasında, küçük burjuva ideolojik özün kendi gücüne güven sorununda taşıdığı zaaflar, savaşın yarattığı yorgunluk, yıkım ve kitlelerde oluşan karşı etkilerin rolü kadar; PKK'nin kültürel armonisi, Kürt realitesindeki yerleşik alışkanlık ve örgütleniş biçimleri, yerel otoritelerin yarattığı tahribatlar da etkili olmuştur. Öcalan'ın istinasız tek adam misyonu yüklenmiş olmasının yanında, örgüt içindeki şekillenişin de etkisi mevcuttur.

PKK Başkanlık Konseyi, henüz bir kongre kararıyla 6. kongre kararlarını değiştirmemiş olmasına rağmen; Öcalan'ın tavrını benimseyerek resmi tavır haline getirmiştir. Bu tavır, devrimin ve devrimin zafere kilitlenen stratejisinin terk edilmesidir. PKK'nin, özgürlüğe, ulusal bağımsızlığa endekslenmiş devriminin tasfiye edilmesi, ve bunun eğilim olmaktan çıkarılarak resmi politik bir çizgi haline getirilmesidir. Burada hareketin kitle desteği bulup bulmadığı, halk kapsamında demokratik ilerici bir güç olup olmadığının ötesinde; devrimci çizginin sürdürülüp sürdürülmediği, devrimden vazgeçilip geçilmediği öncele alınıp bu noktada somut belirlemelere gitmeyi gerektiriyordu. Bunu yapmak için de, belirleyici olmayan, muallakta olan bir karmaşa ve kaos söz konusu değildir. Apaçık biçimde olan, yeni bir stratejinin, eskinin yerine geçirilmesidir ve bu da hiçbir tartışmaya yer vermeyecek kadar açıkça yapılmıştır. Bu gücün elinde beş bini bulan silahlı bir gücün olması, hareketin girdiği politik doğrulumun niteliğini belirlemez. Hareket bu gücünü herhangi bir çizgi dahilinde aktifleştirebilir. Bu çizgi devrim değil, karşı devrim de olabilir. Bu günden bunu tam olarak belirlemek olanaklı değil. Bu gün açısından; 'dünyayı yenecek gücümüz olsa dahi saldırmayacağız' diyen Öcalan'ın ve bunu rehber edinmiş bir PKK'nin varlığı söz konusu ve burada tam olarak tanımlanmayı gerektiren, yeni politik çizginin niteliğidir. Reformlar için silahlı mücadele, ya da reform için silahlı gücü elde tutma durumu da yadsınamaz. Fakat görünen o ki, -en azından Öcalan'ın yeni çizgisi dahilinde- silahlı mücadeleyi seçme durumu söz konusu değildir.

Devrimci çizginin yerine ikame edilen şey nedir? Ve bunun istemleri, talepleri neyle sınırlıdır? Yine, bunu kazanmak için izlediği yöntem nedir? Bu üç soruya gayet açık cevaplar vermek olanaklıdır. Çünkü, soruların cevapları açıktır. Birincisi; devrimci çizginin -en azından bu evrede- tamamen terk edilerek, onun yerine, diplomasi ve tehdit ağırlıklı politik reformcu bir çizginin geçirildiğini herkes görüyor. Çizgiyi belirleyen esas kriter; mücadele biçimi değil, politik çizginin içeriği yani hedefleridir. Devrim, bir toplumsal alt üst oluş, bir sistemsel değişim, politik, iktisadi ya da ulusal bir nitelik değişimidir. Ama bilinen ve tarihin tanıtladığı bir gerçek daha var ki, o da devrimlerin zora dayalı mücadele biçimlerini de kaçınılmaz kıldıklarıdır. Yani bu da, devrimin zora dayanmadan barışçıl bir yolla gerçekleşmesinin olanaksız olduğudur. PKK'nin devrimi reddettiği kendi beyanlarında mevcut. Bu noktada; PKK'nin istemleri ve talepleri, devrimci taleplerden iyice uzaklaştığı gibi, talep edilenler açısından ise; iyice daralmış, neredeyse Öcalan'ın idamının engellenmesine indirgenmiştir. Tutarlı bir biçimde, kimi demokratik taleplerin savunusu içinde bile değildir. Kültürel haklar, dil serbestiliği, siyasal statü vb. istemlerini dahi, Öcalan'ın yaşamının gerisine düşürülmüştür. Bütün talepleri iyice kötürümleştirilmiş, devrimci sürecin kazanımları günah haline getirilmiş, Kürt ulusunun ulusal hakları haksız ve imkansız, elde edilmesi gereksiz şeyler durumuna sokulmuştur. Yavaş yavaş tüm devrimci değerler törpülenerek, egemen sisteme uyum sağlayan ehil haline getirilmektedir. Bunun, topyekün ve birden bire yapılması elbette zordu ve bir süreci gerektirecekti. Ama PKK'deki sürecin hızlılığı ve izlenen yöntem, akıllara durgunluk verecek kadar da hızlı olmuştur. Hareketin devrimci mücadele çizgisini terk ederek, onun yerine ikame ettiği çizgi, diplomasi ve siyasal arenada demokratik yasal mücadele biçimleridir.

PKK; politik çizgisi, toplumsal pratik içinde izlediği mücadele yöntemleri ve talepleri itibarıyla devrimci olanı tasfiye etmiş; reformist bir özü esas almıştır. Bu çizgi hangi yönde gelişir ve sonunu tam olarak nasıl noktalar sorusu; bu gelişmelerin yönüne göre değişebilirlik taşımakla birlikte, bu günkü veriler, devrimin tasfiyesinin sistemli bir biçimde devam ettirildiğini gösterir durumdadır.

KÜRT ULUSUNA, HALKINA VE DEMOKRATİK GÜÇLERİNE KARŞI PRATİK TUTUMUZ NE OLMALIDIR?

Öcalan'ın başlattığı ve PKK'nin resmi çizgisi haline gelen tasfiyeciliğin; halkın büyük bir bölümünden destek gördüğü açık. Özellikle hareketin bu süreci, 'barış' kisvesi altında yürütmesinin oluşturduğu sisli ortam ve orta burjuva sınıflarının devrim karşısındaki ikili pozisyonları ve yine savaşın sona erdirilmesinde temsil edilen çıkarları bu gelişmeler üzerinde etkili olmuştur. Savaşın kitleler üzerindeki olumsuz etkilerini de hesaba katmak gerekir. Kürt halkı, 'barış' komedisiyle avutulmaya ve yığınların çıkarları yanlış yerlerde temsil edilmeye, yanlış biçimlerde ifade edilmeye başlanmıştır.

Emperyalizmin ve egemen sistemlerin Kürt ulusal taleplerine cevap vermesi, -hiç değilse kırıntılar halindeki demokratik kazanımlar nezdin de- dahi oldukça sınırlıdır. Bütün bu sınırlılığa rağmen, kimi kültürel haklar vermesi olanak dışı değildir. Özellikle de Avrupa menşeeli, dili kullanma vb şeklinde kimi demokratik kırıntılar vermeleri olanaklı. Burada önemle vurgu yapılması gereken esas etmenlerden biri; PKK'nin devrim ile vazgeçtiği istem ve taleplerin yerine geçirilenlerin ne olduğudur. Bu noktada geriye düşüşün boyutlarını deşifre etmektir.

İşte pratikteki görevlerimizin başında bunlar gelir. Kürt halkının kimi demokratik kırıntılar elde etmesine söz söyleyen olmaz. Bunlar en geri taleplerdir. Devrimin bu taleplerle sınırlandırılmasına karşı, devrimin kazanımlarını öne çıkararak halkımızı aydınlatmak, ona bilinç taşımak, onu devrimci bir yönelime sokmak gerekmektedir. Pratik tavırlarda halkın yanında olmakta bunu gerektirir. Kürt halkının, politik demokratik taleplerin daha da gerisine düşmemesi için, yapılması gereken de, onun devrimci dinamizmini harekete geçirmek olmalıdır. TC'nin Kürt politikasının rengi gayet açıktır ve usanmadan bu açıklığı halka götürmek, halkın içinde yoğun biçimde çalışarak, vaad edilenlerin gerçekliğini ve sistemin riyakarlığını, aynı zamanda buna alet olanların kaybettirdiklerini doğru yöntemlerle, halkın hassasiyetleri ve duyguları gözetilerek ifade edilmelidir.

Bütün bu çalışmalar, ulusal sorunu proletarya önderliğinde ve devrimci yöntemlerle çözmek için, aktif mücadelenin bir parçası haline getirilmelidir. Halklarımız arasındaki ideolojik ve örgütsel birliğin pekiştirilmesi, mücadele alanlarının geliştirilmesi ve süreklileştirilmesi için zorunludur bu. Kürt halkının demokrasi mücadelesini, Öcalan'ın idamının engellenmesiyle sınırlandırmak alabildiğine geri bir tutumdur. Bu geri tutuma eleştirel bakarken; tüm Kürtleri kapsayan iyileştirmelere destek olmak yanlış değildir ve yaşanan süreçten sonra pratik bir tutum olarak bu tavırlar daha çok gündeme gelecek, bunlara daha çok ihtiyaç duyulacaktır. Fakat bütün bunları yaparken, devrim ile reform arasındaki ayrımı kesinkez koymak, bu minvalde devrimin kazanımlarını korumak gerekmektedir. Hareketin devrimi tasfiye girişimleri deşifre edilirken, olası yeni gelişmeler yakından takip edilmeli; PKK'nin bünyesinde gelişebilecek yeni devrimci dalgalanmalara karşılıksız ve aktif biçimde destek olunmalıdır. Bu gün açısından, PKK'den kopan Devrimci çizgi Savaşçıları ve Dersim'deki silahlı güçleri, ulusal devrimci güçler olarak ve bu kesimleri PKK çizgisinin devamcıları olarak tanımak, desteklemek, bu kesimleri müttefik olarak kabul etmek zorunlu tarihsel bir görevdir.

Halkın demokratik gücünü bölme vb. gibi söylemler, sadece aldatmanın başka bir versiyonu olabilir. Kürtler azınlık olarak dahi kabul görecek durumda değildir. Sistemin egemen güçlerine tabi bir iki radyo ve tv yayınıyla süreç geçiştirilmeye çalışılmaktadır. Kürt halkının ulusal davası bir devrim davasıdır ve bunu tüm halkımızın bilmesi gerekmektedir. Bağımsızlık ve özgürlük kazanılmadıkça, sömürgelerin kapıda dilenmesi kaçınılmazdır. Bu halk dilenmeyi değil, savaşarak kazanmayı çoktan hak etti ve bunu tüm dünyaya kanıtladı.Şimdi bunu zafere götürmekten vaz geçiliyorsa, bu tarihi bir yanılgı olacaktır.

ULUSAL SORUN BABINDA, KİMİ YANILSAMA VE YANILTMALARA YANIT:

Uzun Yürüyüş'ün Mart 2000 sayısında Cevdet Gündemir imzasıyla çıkan, 'Olumluluklara sahip çıkalım' başlıklı yazıda sunulan yaklaşım ve daha sonra Gökhan Kaya imzalı yazıyla onanan ve iyice ucubeleştirilen bu yaklaşımlara cevap vermemizin gerekliliği, yanılsamaları ve bize ait olmayan düşünceleri belirtmemiz gerekir. Bu aynı zamanda, ulusal soruna bakışımız ve ulusal hareket karşısındaki tavrımızın, tartışmalar vesilesiyle daha iyi anlaşılır duruma getirilmesine de hizmet edecektir. Marksizm ile karşıt ideolojileri arasındaki çatışmalar, ayrıntılara ve özgül olana indiğinde, özel ayrışımları gerektirirler. İkilem, politik alanda devrim ile reform arasındaki bir çatışma olarak biçimlenmektedir. Kesin tavırlarla ve kongrelerle belirlenmiş yaklaşımları, ulusal soruna sahip çıkma kisvesi altında sahiplenmeye ve onu olduğundan farklı göstermeye çalışmak, yanılsama yaratmak ve -özünde de- sömürge ulusun çıkarlarını ters yüz etmektir.

Her yönüyle eklektik ve bir söylemi bir diğerini yadsıyan, doğru ideolojik yaklaşımdan uzak bir içerik taşıyan Cevdet arkadaşın yazısı; sadece geri, liberal, reformcu bir öze sahip olmakla sınırlı değil, aynı zamanda bir mantık bütünlüğünden de yoksun.

Kürt devrimci ulusal hareketinin son stratejik gelişmelerine yaklaşımı ele alırken, devrim ile karşı devrimci çizgilerin ideolojik zeminlerde hesaplaşmasının yaşandığını bilmek gerek. Ulusal sorunda takındığımız tavır, devrimci olanla olmayanın karşıtlığı babında ele alınacaktır; çünkü realite, devrimci olanla olmayanın çatışması şeklinde vuku bulmaktadır.

Öncelikle kavramları açık seçik telaffuz etmek gerekmektedir. Cevdet arkadaş, 'Ulusal hareket geleneksel çizgisini terk ederek yeni bir yönelime girdi' diye başlamış. Kast edilen bu 'Geleneksel çizgi' nedir? Tartışmaları muğlak ifadelerden kurtarmak, anlaşılmayı kolaylaştıracaktır. Burada kast edilenin, PKK'nin silahlı devrimci çizgisi olduğu şüphe götürmez herhalde. 'Geleneksel çizgi'; Kürt ulusal sorununu dünya gündemine taşıyan, sadece bununla da sınırlı olmayıp, kürt halkını ilk kez devrime, kurtuluşa bu kadar sistemli ve kapsamlı biçimde yakınlaştıran, kürt halkının ulusal bilincini devrimci tarzda geliştiren ve onu özgürlüğünü kazanmaya yönelten devrimci çizgiden başka bir şey değil. Bu konuda kimsenin farklı söyleyeceği bir şeyi olamaz. Üstelik Cevdet arkadaş, bu 'yeni .. yönelimi' 'stratejik bir önem' de görüyor. Stratejik önem ne demek? Herhangi bir yeni politik belirlemenin niteliğini kast eder. O zaman sorunu önce, bu stratejik değişimin ne olduğunu tanımlayarak incelemek gerekmez mi? Lafı eveleyip gevelemenin bir anlamı yok. PKK, Öcalan'ın uluslararası bir komployla yakalanıp Türkiye'ye getirildikten ve teslimiyet sürecinin politikalarına tam uyum sağladığını açıkladıktan sonra, Türk Genel Kurmayıyla birlikte belirlenen politikalar tarafından yönlendirilmiştir. Dolayısıyla, Cevdet arkadaşın da, stratejik önemde gördüğü şey, PKK'nin devrim stratejisinin değiştirilerek, bunun yerine demokratik-politik mücadele eksenli bir stratejinin geçirilmesinden başka bir şey değil. Ve Cevdet arkadaş, bu stratejik evreyi; '... normal koşullarda ortaya çıkmış keyfi bir tercih değil...' diyerek açıklıyor. Bundan felsefi ve politik olarak ne anlamak gerekir? Tercihin hangisi keyfidir? Mesela devrimci bir tercih, hangi bireyin keyfi tercihi sonucudur. Yada keyfi değil, denilen şey nedir? Yani değişimi keyfinden yapmadı, koşullar onu zorladı, denilmek isteniyor. Arkadaş, '... hem nesnel, hem de öznel durumun yarattığı boğucu atmosferden kurtuluş yolu olarak...' (abç) gördüğü bu koşullara bağlıyor her şeyi. Yani keyfi değil, boğucu koşullar yüzünden oldu bu. Bu kadar idealize olmuş bir mantıkla karşılaştığımız için şaşırmadık desek doğru olmaz. Öcalan'da uçaktaki ilk söylemlerini savunurken, imha etme yönündeki bir girişimi boşa çıkarmak için yaptığını, yani keyfi olmadığını belirtiyordu herhalde. O zaman itirafçı olanlarda, beni ormana götürüp başıma silah dayadılar, bunu boşa çıkarmanın tek yolu, işbirliğini kabul etmekti, derse ne denecek? Bunun -arkadaşın deyimiyle- keyfi olmadığını, o boğucu, öldürücü koşullara benzemediğini kim söyleyebilir. Ne dediğimizi bilelim arkadaşlar. Hiç bir biçimde devrimci duruştan vazgeçmek, koşulların zorunluluğu ile açıklanamaz. Koşulların zorluğu, boğuculuğu, tüm devrimci yapılar açısından söz konusu edilebilir. Devrimi tasfiye etmenin gerekçesi olarak bunlar alınabilir mi? Hücrelerde onlarca yıl, parça parça öldürülenlerin bu türden gerekçeleri daha bir 'haklı' olmaz mı? Nesnel iktisadi siyasi koşullara dair bilimsel bir vargıya ulaşılsa, devrimin nesnel koşulu kalmadı denilse, buna ayrı bir cepheden bakmak gerekir ama en azından bu yazıyı kaleme alan arkadaşların bu vargılara sahip olmadığını biliyoruz. **Ama, buradaki yaklaşım tam anlamıyla hilkat garibesi.** Devrimci bir savaşın sonuçlarının çok ağır olacağını, sürecin zorlu olacağını, büyük yıkımlar içinden yeni bir yapılanma olacağını bilmeyen devrimci yoktur sanırız. 'Boğucu atmosfer' denilen şeyde neyin nesi? En azından tasfiye öncesi koşulların giderek PKK lehine geliştiğini kendileri de TC'nin kurmayları da yana yıkıla belirtmek zorunda kalıyorlardı. Ayrıca koşullar kötü veriler sunsa dahi, tasfiyenin haklılığından bahsedilebilir mi? Bunun çok aymazca ve çok geri bir yaklaşım olduğu yadsınamaz.

Bunlar bir yana, Cevdet arkadaşın garip fikirleri bir iç bütünlükten yoksunluk içerdiği kadar da, bir birini yadsımakta. 'Stratejik önem'de gördüğü bu durumu az aşağıda, 'Bu doğrultu, içine düşülen tıkanıklığın bir sonucu olduğu gibi, dünya gericiliğinin imha etmek için saldırıya geçtiği, bir devrim gücünün bunu boşa çıkarmak amacıyla yaptığı bir manevradır' diyor. Al sana karmaşanın anatomisi. PKK 7. kongresiyle stratejik bir değişimi, kendilerinin de onadığı gerçeğini, 'bir manevra' olarak ifade etmekte neyin nesi. Üstelik pratik olarak ta bütünüyle bu rotaya girmişken, herhalde bu durumu bir manevra olarak savunacak değillerdir arkadaşlar. Kendilerinin dahi bunun bir manevra olmadığını, stratejik bir dönüşüm olduğunu belirttikleri durumda, arkadaşın olmayan tanımlar yükleyerek savunu yapma çabalarına anlam vermek zorlaşıyor.

'Manevra' tespitini yadsıyan, stratejik değişim tespiti de bakın ne içinmiş! 'Bu strateji değişikliği, on beş yıllık etkin pratiğin kazanımlarını, değerlerini belli bir noktada tutabilmeyi ve marjinalleşmenin önüne geçebilmeyi hedeflemektedir.' Bu şu anlama geliyor, hareket silahlı mücadelede ısrar ettikçe, daralıyor, marjinalleşiyor. Bir yandan bunu söylerken, bir yandan da PKK'nin on beş yılına övgüler yapılıyor. Lütfen iç tutarlılığınızı biraz gözden geçirin. Bu hareketi karakterize eden, bu ulusu ayağa diken en önemli araç silahlı devrim değil miydi? Savaşın tüm iniş çıkışlarına rağmen, silahlı

devrim olmadan dünya Kürtleri tanıyabilir miydi? Tamam, bunu kabul etiğinizi farzetsek; silahlı mücadeleye karşı gelişen inkarcı, ve yadsımacı tutumunuza ne demeli? 'Uzun zamandır kendini tekrar etmeye başlayan, gerileyen bir hareketin aynı yöntemlerde ısrar etmesi, kendi sonunu hazırlamasıdır.' Buyurun buradan alın, bir demet 'gerçek'. Silahlı mücadelede ısrar, hareketin kendi sonunu hazırlamasıymış. 'Aynı yöntemler' dediği şey, herhalde başka bir şey değil. Arkadaş, fikrinin arkasındaki ideolojik savrulmayı burada beyan ediyor. PKK'nin silahlı mücadele pratiğine böyle bakan birinin, gelinen bu sonucu kutsamasından daha başka ne olabilir. Hareketin kendi içinde bir takım sorunlar yaşaması, karşı devrimin taktikleri karşısında zaman zaman gerilemesi, zaafa uğraması savaşın kaçınılmaz yasaları olduğunu herkes çok iyi bilir. İyi bilinen bir yan daha var ki, PKK asıl bu aşamadan sonra ciddi bir tehdit olma durumundaydı. Ki, TC'nin ne ekonomisi, ne siyaseti, ne de psikolojisi bu süreci kaldırabilecek durumda değildi. Bunu sadece biz söylemiyoruz, karşı devrimin uluslararası strateji uzmanlarının itiraf ve beyanlarında da aynı sonuçlar var. Ki zaten uluslararası komplo, uluslararası sermayenin çıkarlarının Kürdistan ve Ortadoğu da yaşadığı büyük tehditten dolayı uygulamaya konuldu.

Cevdet arkadaşın vardığı sonuç tam tersi olsa gerek ki, PKK'nin aynı yöntemde devam etmesi, kendi sonunu hazırlaması olacakmış. Dolayısıyla baş vuracağı yöntem, silahlı mücadeleyi tasfiye etmesi olacaktır. Böylelikle marjinalleşmenin de önüne geçilecekmiş. Bu dil liberal burjuva ideologların dilini anımsatıyor.

Bu yaklaşım gerçekleri ters yüz etmek olduğu kadar; ideolojik ve politik olarak ta, burjuva reformculuğun dahi gerisine düşmeyi ifade ediyor. Kaba bir idealizm türetilmiş ve buna da, 'halkın yanında' olma vb. kimi duygu tümceleri yüklenerek, yöntemdeki kaba metafizik gizlenmeye çalışılmıştır. Adeta ne söylediğini bilmemecesine konuşulmaktadır. Arkadaş, 'bu keskin dönüş gerekli miydi?' dedikten sonra, 'tartışılır, eleştirilir ve farklı öneriler sunulabilir. Bu strateji değişikliğinin olabildiğince büyük bir geri adım olduğu, koşulların olumsuz yanının abartıldığı söylenebilir. Özellikle ideolojik temeldeki kayma endişe vericidir' diyor ve bunun hareketin yeni stratejisini -dil ucuyla ve istem dışı da olsa- nemenem bir içerik taşıdığını itiraf ediyor. Bunu da açıkça yapmıyor. PKK'nin Öcalan'da somutlaşan ve bununla birlikte hareketin genel çizgisi haline gelen, YDD ile uyum politikaları, kapitalizme biat, devrimlere veda gibi, en kaba söylemlerin lafını bile etmiyor ama, endişe veren ideolojik bir kaymadan dil ucuyla söz ediyor. Gariptir ki; hemen devamında, bu söylemlerini de yadsıyarak; 'Ama görülmesi gereken, Kürt halkının ve önderliğinin bu süreci belli kazanımlarla atlatma, daha ileri bir noktayı yakalama şansının olması ve hareketin halen demokratik saflarda yer almasıdır' diyor. Arkadaş gördüklerini biraz daha açsaydı, hiç fena olmayacaktı. Bizim görmeyen gözlerimizin görmesine de katkı sunmuş olacaktı. Mesela bu süreçte 'belli kazanımlar' dediği şeyler nedir? Bunlar nasıl elde edilecek? Devrimin tasfiye edildiği bir durumda, 'daha ileri bir noktayı yakalama şansını'.. nasıl elde ediyor? Ortada bir gerçek var.

Bir yandan stratejik değişiklikten endişe ediyor, kaygılı buluyor, öte yandan daha ileri noktaları yakalayacağından bahsediyor. Bu arkadaşın, TC gerçeğini ve egemenlerin, yıllardır Kürt halkına karşı uyguladığı politikalarını bu kadar kolaydan es geçmesini yadırgadık. TC'yle 'barış' politikalarına yeşil ışık yakmak, ondan umut beklemek, tam bir acayiplik değilse nedir? Kürt halkının TC ile barış flörtünden kazançlı çıkacağını söylemek, Kürt halkını aldatmaktan başka bir şey değildir. Bunu inanarak savunanlar yok değil, ama bunlar daha ziyade politik ve ideolojik yanları zayıf olan, safça beklentiler olmaktan öteye gidemezler. Kimileri de bu saflıkları, AB lapasıyla uyutmaya çalışıyor.'Kürt halkının daha geri noktalara düşmesini istemiyorsak, her zaman onların yanında olmalı, destek sunmalıyız.' Alın size, idealize edilmiş ve üstü 'iyilik meleği' görünümlerle süsülenmiş, bir tür burjuva yanılsaması daha. Biz Kürt halkının çıkarlarının ancak halkın kendi haklı mücadelesi ve onun devrimci olan niteliğince ortaya konulabileceğini düşünüyoruz ve Kürt halkının egemenlere yalvarmasıyla, olsa olsa yok edilmelerine yeni bir sayfanın eklenebileceğini söylüyoruz ve halkımızı bunun karşısında uyarmayı görev sayıyoruz. Bizler, Kürt halkının çıkarlarının ve dolayısıyla onların yanındayız ama, kanla canla yazılmış, kazanılmış değerlerin bir tas çorbaya satılmasından yana asla! Cevdet arkadaş, bizi teslimiyeti alkışlamaya, onu şirin göstermeye çağırıyor, ona karşı aldığımız tavrı, bölücülük olarak değerlendiriyor. Kürt halkının topyekün teslimiyet politikalarının yanında yer tutması durumunda bölünmesi, bunun içinden devrimci gurupların kopmasını doğru buluyoruz ve bu devrimci çıkışları destekliyoruz.

Cevdet arkadaş, Kürt hareketinin demokratik zeminini koruduğunu söylüyor ve önemli olanın bu olduğuna vurgu yapıyor. Biz neyi tartıştık, ne söyledik? Kürt hareketinin demokratik bir güç olmadığını söyleyen mi oldu? Devrimci olmayıp, ilerici olan, demokrasiden yana olan her güç demokratiktir aynı zamanda. Ama bu güçler aynı zamanda devrimci olmayabilir. Bu gün, PKK'nin girdiği yönelim de devrimci olmaktan çıkmıştır ve zaten kendisi de, bunu stratejik düzeyde yeniden tanımlamıştır. Devrimci bir hareketin reformcu bir hareket durumuna gelmesi nasıl olanaklıysa

terside olanaklı. Aynı zamanda reformist bir gücün elinde silahlı gücünün olması da işin doğasına ters değildir. Bunları doğru betimlemek ve açıkça ifade etmek gerekmektedir.

Yine arkadaşın bize atfen eleştiri konusu yaptığı bir yan da, hareketi 'teslimiyetçi' ve 'pespaye bir uzlaşmaya' girmiş şeklinde değerlendirmiş olmamızdır. Öcalan şahsında gelişen tam bir teslimiyettir ve bunu, PKK yedinci kongresinde onaylayarak, kendi cenaze merasimini de yerine getirmiş, süreci bu yönüyle karakterize etmiştir. Pespaye uzlaşmaya gelince, onu geri alıyoruz, çünkü buna artık bir uzlaşma demek bile mümkün değil. Olsa olsa, teslimiyetin sistemli bir yönlendirmesi olarak, genel kurmay beyni ve Öcalan'ın eliyle harekete dayatılmasıdır. Uzlaşma, karşılıklı tavizleri gerektirir. Oysa bu oyunda, TC açısından her hangi bir tavizin olmadığı, inkara düşmeyen hemen herkesin görebileceği bir şey. Dolayısıyla buna uzlaşma demek, olandan ileri bir konum yüklemek olur. Emin Çölaşan, Apo'nun idamını durdurmanın bir tek yolu var, dağdakileri indireceğim diyor. Bu yüzde bir ihtimalde olsa, denenmeli, dediğinde; Öcalan cevaben, neden böyle diyor? Ben yüzde doksanını indiririm, demiştir. Ve öylede yapmıştır. Şimdi burada uygulanan politikanın kime ait olduğunu tartışmanın bir gereği olabilir mi? 'Teslimiyet birinin isteklerine olduğu gibi boyun eğmektir' diye tanımlamış Cevdet arkadaş. Onun tanımından hareket ederek, yapılanın tam bir teslimiyetten başka ne anlam içerdiğini, biz ona soralım. Ya da teslimiyet sadece, tüm silahlı güçlerin silahlarını bırakıp dağdan inmeleri mi, olacaktı? Gerçekçi olun ve yanılsamalara destekçi olmaktan vazgeçin arkadaşlar. Teslimiyet en başta ideolojik ve politik alanda başlamış, toplumsal pratik içindeki duruşla da bu yönelim somut hale getirilmiştir. Bu süreç ve bunun son rötuşları, bir günün, sadece yakalanma sonrasının olguları değildi tabi ki. Küçük burjuva radikalizmi içinde gelişen mili burjuva reformcu çizginin giderek güçlenmesi ve Öcalan'ın yakalanmasıyla ortaya koyduğu tavırda somut hale gelen teslimiyetçi çizgi olmuştur. PKK bu çizgiyi reddedebilir, devrimci doğrulumu esas alabilir ve devrime kilitlenebilirdi, -ki bunun koşulu oldukça iyiydiama PKK Başkanlık Konseyi, örgütsel iradeyi de dikkate almadan, tasfiyeci politikaları onayarak, hemen yaşama geçirmeye başladı. Bu gerçekleri ifade etmek; Kürt olmanın, Kürt halkına karşı sorumlu olmanın, TC'nin politikalarından kuşku duymanın, devrimci olmanın zorunlu bir gereğidir. Bir de kalkıp, teslimiyet ve pespaye diye ifadelendirmelerimizi, 'tarihe saygısızlık' olarak tanımlamaya kalkmak; işin rengini gizleme gayretkeşliğidir. 'Büyük zorluklarla, bedellerle bu günü yaratanlara saygısızlık..' denilen şey, işte tam da Öcalan'ın ve devamla PKK'nin girdiği bu günkü yönelimde sorgulanmayı gerektirir yöndür. Ödenen bedeller, TC'nin sadık uzlaşmacıları olmak için miydi? Bunu siz kendinize sorun ve buna siz cevap verin. Bir de Cevdet arkadaş kendisi itirafta bulunarak; 'bu yolla bir şey kazanılmayacağı, Kürt halkının bu yolla zararlı çıkacağı söylenirse haklı olabilir..' diyor. Şimdi hangisine inanalım. Biraz yukarıda, '... belli kazanımlardan, ileri bir noktayı yakalama şansından' bahis etmiyor muydu? Anlaşılan arkadaş iç mantık bütünlüğünden yoksun durumdadır. Ya da bize, onları söylemeyin, şunları söyleyin diyerek, yön mü vermeye çalışıyor. İşaret ettiği yönün, devrim değil reform olduğu açık olduğundan, bu yöne rağbet edilemeyeceğini de bilmesi gerekirdi. Arkadaş, ne dediğini tam ayrıştırabilmiş değildir. Bazı şeyleri açıkça ifade etmekten de kaçınmıştır.

Yani kendi teoremini güçlendirecek bir kalıba sokmaya çalışmış olsa da, biçimsiz, eklektik ve şematik olmaktan öteye gidememiştir. 'Emperyalizm çağında burjuva önderliğindeki ulusal hareketlerin başarıya ulaşma zemini ortadan kalkmıştır' diyor. Bu genelleme, mili burjuvazinin tarihsel rolünü ifade etmek içindir ve eski tarzda milli sorunların ve bunların çözümlerinin tümden ortadan kalkmadığı da bilinir. Emperyalizm döneminde, başarıya ulaşan her hareket nasıl proleter nitelikte değildiyse, bundan sonra da, ulusal devrimci hareketlerin başarısı olanaklı. Bu daha ziyade, küçük burjuva karakter taşıyacaktır. Çünkü bu kesim, burjuvazinin en radikal kesimidir ve proletaryanın da yakın müttefiğidir. Devrimin olanaklı olması apayrı bir şey, burjuva karakter taşıyan bir devrimin uzun süre yaşatılabilmesi apayrı bir şeydir. Ki, bu ikincisi bile tam olarak imkansız değildir. Cevdet arkadaşın söylemi, geleneğin o eski bildik, 'Burjuvazinin devrim yapma olanağı yok, eninde sonunda yenilecek' tezinin, 'Biz dedik yapamayacaklar, yapamadılar' söyleminde konaklamasından ibaret. Bu mantık doğal olarak, nasıl olsa yenileceklerdi, zarardan erken dönülmesi iyidir, sonucuna götürür. Bu mantığa dayandıktan sonra, kalkıp Kürt hareketinin değer yaratmasından, desteklenmesinden bahsetmek, biraz tutarsızlık kokuyor.

Cevdet arkadaş, 'Emperyalist sermaye tüm dünya pazarlarını paylaşmış, hakimiyetini kurmuştur. O nedenle sömürge ve bağımlı ulus burjuvazisi bir devrime önderlik edecek devrimci dinamiğini kaybetmiştir' diyor. Mesela en yakın örnek olarak, Taliban'ların Rus işgaline karşı savaşımı neyi ifade ediyordu? İşgal altına alınan bir halkın hangi direnişi göstereceğini, genellemeleri yarım yamalak kavrayarak ipotek altına almak, deyim yerindeyse kimsenin haddine değildir. Sömürgelerde bu türden direnişler çok yaygındır ve çağımızda bunun olabilirliği de gayet açıktır. Tarihsel olarak devrimlerin proletaryanın sorunu

olması ile, tarihin onlarca özgünlüğü bir birini yadsıyan bir şey değildir. Emperyalizmin her yeri işgal etmesiyle, burjuvazinin kendi devrimci dinamiğini kaybetmesi arasında bağıntı kurulması, uydurmadır. Böyle bir durumda, emperyalizmle milli burjuvazi arasında çelişkinin keskinleşmesi gerekmez mi? Gerekir, nitekim öyle de oluyor. Olan bir esas yan daha var, proleteryanın en devrimci sınıf olmasıdır. Bu devrimci özünü; tarihsel açıdan ve üretim ilişkileri babında, egemen burjuvaziye karşı en mağdur sınıf olması yanında, aynı zamanda en gerekli sınıf olmasından almaktadır. Milli burjuvazi üretim araçlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan gücünü yitirdiğinden, ara bir sınıf durumuna geldiğinden dolayı devrimci olan gücünü, -yani üretim araçlarından edindiği ve toplumsal dönüşüme muktedir olan gücünü- yitirmiştir. Emperyalist sermayenin her yanı işgali, üretim ilişkilerindeki bu değişimin bir sonucudur. Bu ilişki aynı biçimde, milli burjuvaziyi küçültmüş ve etkisizleştirmiştir. Ama bütün bunlara rağmen, pek ala bir işgal karşısında, milli burjuvazinin önderliğinde gelişebilecek hareketler de olası olduğu gibi; Kürdistan realitesi için bu durum çok daha farklıdır ve buradaki Kürt ulusal devrimci hareket; küçük burjuva niteliktedir ve önemli oranda da Marksizmden etkilenmiştir. On beş yıllık bir savaşı en üst düzeyde yürüten bir hareketi -başarıları da göz önüne alındığında- 'Nasıl olsa yenilecekti' mantığına bağlamak, tam anlamıyla, teoriyi kuşa çevirmektir.

Kısacası Kürt ulusal devrimci hareketinin tasfiye edilmesi, en başta, Kürt halkının ulusal davasına karşı tutarlı olduğunu iddia edenleri rahatsız etmelidir. Bu, Kürt halkının çıkarlarının nerede olduğunu bilmeyle doğru orantılıdır. Bu gün açısından çoğunluk bu tasfiyeci politikaları takip ediyor ve Kürt halkının iradesi bu yanlış yörüngede şekilleniyor olabilir. Komünistlerin görevi, bu yanlış şekillenişi deşifre etmek, yanılsamaları çözmek, doğru olanı hiçbir tereddüde meydan vermeden halkına anlatmaktır. 'En geri bir noktada da olsa bile bir hareket, halklaştığı ve bütünlüğünü koruduğu müddetçe ileriye doğru yürüme potansiyelini korur...' türünden her anlama gelebilecek, aynı zamanda kitle kuyrukçuluğunu kutsayan bir yaklaşımla hareket edilemez. İlerinin potansiyeli, tarihsel olan her toplum için geçerlidir ama, en geri nokta da halklaşma, neyin nesi. Onu korumaya çalışmak nedir? Bunlar ne dediğini bilememenin sıkıntılarıdır. Mesela Refah Partisi halklaşırsa ne olur? Bu mantığa göre ona da dokunmamak, söz söylememek gerekiyor. Çoğunluğa ve kitleye secde, olsa olsa tapınmacı bir mantığın dışa vurumudur.

Kürt halkının ulusal çıkarları karşısındaki konumumuz gayet açık, samimi ve tutarlıdır. Bunun karartılmasına da izin vermeyeceğiz.

YAVAN YANILSAMALARDAN BİR DİĞERİ:

Ulusal sorun ve Kürt ulusal hareketi üzerine bizlere ders vermeye çalışan, önümüzü 'aydınlatma' gayreti içinde olan, G. Kaya arkadaşın Uzun Yürüyüş 1. kitap Seçki,Tem. Ağs. Ey. Sayısında yayınlanan 22. 12. 99 tarihli yazısı da; yukarıdaki mantığın bir türevi, hatta onun iki adım önüne geçme gayretkeşliği ile iyice yalpalayan incilere dönüşmektedir.

G. Kaya arkadaşın yazısı; idealizmi kaba sunduğu kadar da, tekrardan ve kendisini yadsımaktan muzdarip bir öze sahip. Bizi Kürt ulusal hareketine karşı tavır değiştirmekle suçluyor ve buna anlam vermekte de zorlanıyor. Bunları yaparken de, bir 'yeni tarz' eski tarz' hikayesiyle gidiyor. Yine bizi, '... görüntülerden hareket, yüzeysel değerlendirme, yeni olana, kafamızın dışındakilere tahammülsüzlük..' vs. vs. şeklinde değerlendiriyor, böylesi tavırlar içinde olduğumuzu söylüyor. Öcalan'ın tavrını 'pespaye bir teslimiyet' olarak görmemizi eleştiriyor. Bunlara yukarıda yeteri cevapları verdik ve zaten cevabı kendinden muztarip olan bu durumu savunmak, bariz ideolojik bir savrulmayı gerektirir. Kendilerinin de stratejik bir değişim olarak gördükleri, ulusal hareketin değişimi karşısında tavır değiştirmemek, körlük değilse, bir savrulmadır. Devrimci bir strateji karşıtıyla yer değiştiriyor ama arkadaş bize, neden eski olumlu yaklaşımı sürdürmüyorsunuz? diyerek kızıyor. İşin gerçeği biz ne körüz, nede öyle bir savrulma içindeyiz. Hepsi bundan kaynaklı! Ayrıca İmralı seceresinde boy veren bu kaba teslimiyete alkış çalmak ve onu olduğundan farklı göstermek; olsa olsa ideolojik alanda devrimciliği yadsımanın adı olabilir.

Arkadaş, Kürt halkının yarattığı değerlerin, '.. silahlı mücadele pratiği üzerinden şekillendiği göz ardı edilemez.' deyip, 'bu aracın tıkandığından' bahsediyor. Biraz ilerde de, 'Hiçbir hareketi kör dövüşüne zorlamaya hakkımız yok' diyor ve ekliyor; 'Ulusal hareketi başından bu yana ayakta tutan, geliştiren şey politik canlılıktı.'

Yazdıklarını tekrar tekrar okumasını salık veriyoruz bu arkadaşa. Neymiş bu 'politik canlılık?' Bir yandan silahlı mücadele bu güne getirdi, tüm değerleri yarattı, ama bu araç tıkandı diyeceksin. Ve üstelik bu sürecin yaratıcı araçlarını 'kör dövüş' olarak niteleyeceksin. Hareketin mücadelesini, son tasfiye sürecine gelen devrimci pratiğini 'kör dövüş' olarak tanımlamak, tam anlamıyla, sistemin burjuva amigolarının jargonuyla konuşmaktır. Devrimci bir süreci, üstelik değerleri herkesçe malum bir silahlı devrimci pratiği 'kör dövüş' olarak tanımlayacaksın, ondan sonra da Kürt halkının değerlerine sahip çıktığını, onun özgürlüğünü, bağımsızlığını savunduğunu söyleyeceksin. -Gerçi yazıda bu yönlü bir savunu da yok, ama, biz öyle varsaydık, öyle bildik.-

Öte yandan hareketi ayakta tutan politik canlılıktı. Peki politik canlılığı yaratan şey neydi? Arkadaşa göre

silahlı mücadele tıkanmış, politik canlılık 'kurtarıcı' olarak devam etmelidir. çünkü silahlı mücadele, -yani eski araçlar tıkandığında- '... gelişen koşullara denk düşmediğinde, ulusu ve mücadelesini daha ileriye taşıyacak yeni araçlara gereksinim duyulur.' Diyor ve dahiyane tespitini yapıyor; 'ulusal mücadelenin duyumsadığı bu gereksinmeye ulusal önderlik yeni bir tarz, stratejik bir adımla cevap vermiştir.'

Kürt ulusal devriminin tasfiye edilmesini alkışlamak ve üstelik bunu devrimcilik kisvesi altında ve yine bunu Kürt halkına iyilik olsun diye yapmak, inan çok acıklı bir tablo. Doğrusu, bu düşünceleri hala koruyup korumadığını bilmiyorum ve bu satırları yazarken de, bu perişan fikirleri çoktan reddetmiş olacağını düşünerek, acımasız olmakta tereddüt ediyorum. Bahsettiğiniz bu kurtarıcı yeni adım; devrimlerin top yekun reddedilmesi ve bunun sadece imkansız değil aynı zamanda gereksiz olduğunun kabul edilmesidir ve siz bilerek bunun önünde secde ettiğinizin sanırım farkındasınızdır? Eğer bir fikri savunacaksanız, o teoremlerin nasıl doğru olduklarını da izah ederek arkasında durma becerisi gösterin. Bu gün PKK Öcalan'ın İmralı'dan verdiği direktiflerle hareket ediyor ve onun -sana göre de yeni, kurtarıcı stratejisini- 'yeni bir manifesto' olarak savunuyor. Öncelikle, bu günkü pratiği de tanımlayan, bu ideolojik ve politik duruşa yanıt vermen gerekir. Ya da onun doğruluğunu açarak savunman. Çünkü aksi durumda, PKK özelinde silahlı devrimi 'kör dövüş' olarak savunduğun gibi; devrimlerin imkansızlığı, kapitalizme biat fikirleri de senin savunularının bir parçası haline gelir.

Öte yandan arkadaş bizi, Ulusal hareketi bölmekle, bu yönlü çağrılar yapmakla suçluyor ve ".. birkaç kişiye, 'devrimci gelenekçilikte' ısrar edin diye çağrı yapmak, marjinal bir kafa yapısının isteminden başka bir şey..." olmadığını gerinerek söylüyor.

'Ulusal harekete karşı, onun içinden çıkmış ya da çıkacak olan şeyin desteklenmesi; o şey ile yakınlaşma çabası....' diye söylenmeye devam ederken arkadaş; bizim Devrimci Çizgi Savaşçılarını ve Onun Dersim'deki silahlı güçlerini sahiplenmemize atıfta bulunuyor. Diline ağır geldiği için, devrimci olan o güçleri adıyla veya niteliği ile ifade etmekte bile zorlanarak, 'o şeyler' diye telaffuz ediyor. üstelik 'o şey'leri sahiplenmek, ulusal harekete karşı olmak, hatta hakaret etmek bile olurmuş. Ulusal hareketin devrimci pratikte ısrar ettiği dönemlerde sesi soluğu çıkmayanlar, hareketin devrimi tasfiye rotasına girmesiyle bir anda ulusal hareketin aktif savunucusu durumuna gelivermeleri, -deyim yerindeyse-, renklerin netleşmesi olarak alınabilir. Bu temelde de, devrimci çağrılar yapmamızın, 'bölücülük' olarak tanımlanması aykırı olmasa gerek.

Üstelik arkadaş, bölünmelere de ilginç, ilginç olduğu kadar da kendisini mahkum eden, bunu yaparken de hiçbir öz eleştirel tutuma gereksinim dahi duymayacak rahatlıkta tavır takınıyor.'İradesi parçalanmayan ama yanlış politikalar çerçevesinde hareket eden bir yönelim, yenilgi alsa da, olumsuz bir duruma düşse de, bu olumsuzluğun altından kalkması çok daha anlamlı olacaktır. Düşeceksek hep birlikte düşelim, kalkacaksak hep birlikte kalkalım.' Buyurun size yeni, yeni olduğu kadar da parlak ve kurtarıcı, aynı zamanda kuyrukçu ve de kuyruklu idealizm. Sormazlar mı? Madem öyle, sen niye kendi yanlış yönelimine bayrak açıp onlardan koptun? O muazzam teorine uygun olarak niye hep birlikte 'düşme'yi denemedin? Bu muazzam teoriyi yeni keşfettiysen, hiç değilse onu da belirtseydin, bu satırları yazma gereği de duymazdık.

Birde arkadaş, ulusal hareketin demokratik taleplerdeki ısrarcılığını görmemeyi komiklik olarak değerlendiriyor ve devamla 'Demokratik talepler noktasında hareket eden, demokratik bir muhalefetin aynı zamanda devrimci bir muhalefet olduğu hepimizin malûmudur' diyor. Valla ne diyelim bize malûm olmadı henüz. Ama bildiğimiz bazı doğrular var ki, oda, devrimci ile demokratın tamamen ayrı şeyler olduğudur. Hatırlatmak gerekirse, demokratlık; sistem içinde çeşitli reformlarla sistemi onarmak, demokrasinin sınırlarını genişletmek, demokrasiden yana olmak, onun mücadelesini vermektir. Demokratik bir muhalefet devrimci bir muhalefetin potansiyelini taşır ama her durumda ona dönüşmez. Yani her durumda, sistemi al aşağı etme istemleriyle, bir devrimci eylemle, köktencilikle ortaya çıkmaz. Ama birbirine dönüşebilirler. Devrimcilikten de kastettiğimiz anlaşılıyor sanırsım. Arkadaş yukarıdaki fikrini şöyle güçlendiriyor; 'çünkü hepimizin kabul ettiği gibi, demokratik bir kırıntı almak dahi devrimci bir yönelimle mümkündür' diyor; ne alakaysa! Az yukarıda söylediğine alaka değil belki ama, devrimci tarzı, eski tarz olarak yadsıyan fikir bütünlüğüne tersten bir itiraz olsa gerek. O, muhteşem ilan ettiği, yeni kurtarıcı adımı, alıntı yaptığımız bu son cümleyle nasıl yan yana getirecek bilemiyoruz, ama bu yazısında bu karmaşayı oldukça iyi becermiş.

Ulusal harekete ve ulusal soruna dair, bu güne kadar söyleyeceklerimiz nasıl olduysa, bundan sonra da olacak. Ama biz kendi perspektifimiz içinde, Kürt ulusal sorununun bir devrim sorunu olduğunu her keresinde ısrarla söyleyecek ve bu yönde adımlarımızı güçlendirmeğe çalışacağız. Dışımızda gelişecek Kürt ulusal devrimci hareketlerinin de her zaman yanında olacağız. Sömürgeciliğe karşı ulusal devrim, sosyalizm ve özgürlük! İşte şiarımız bu!

Hakim Sınıfların, Sömürücü Egemenliği; Halkın Çektiği Her Acının ve İçine Düştüğü Mutsuzluğun Sebebidir

Mehmet YEŞİLTEPE

Dişimizi kırarcasına öfkelenmek
bir sonuçtur aslında
Öfkeyi düşüncemize kardeş kılarak
yürüyorsak eğer
öfkemizi sınadıkları içindir

Kitleleri, "ağzı var dili yok" bir hale sokmak ve "bir lokma, bir hırka" kanaâtkârlığına hapsetmek; insanın maddi ve fikri üretkenliğini akamete uğratır ve yaşamı güzelleştirici pek çok öğe ile tanışmadan, "göçüp gitme"ye sebep olur. İnsan hayatının böylesine boş ve anlamsız biçimde tamamlanması gibi, her an'ını dolu dolu yaşamak ve muhteşem güzelliklerle/tadlarla tanışmak ta mümkündür.

İnsanların yaşamsal güzellikleri el ele, gönül gönüle karşılaması; ağlarken beraber ağlaması, gülmenin erdemine beraber varması, gerçekte doğalarında barındırdıkları dayanışma ve paylaşım potansiyelleri nedeniyle, en yaygın olarak rastlanması gereken ilişki biçimidir.

İnsan topluluklarının ilk örneklerinde, doğanın ortaya koyduğu zorluklar, **ortaklaşmış emekle** aşılmıştır. Bu türden dayanışma/ortaklaşma eğilimleri, özelleşme olgusunun bir sistem haline gelmesi ve kendini zor olgusu ile güvenceye alması sürecine dek varlığını korumuştur. Daha sonra sistemler, insana-karşı bir teşkilatlanma olarak, giderek geliştirilmiş ve eklenen her tuğla, halka karşı zorbalığı ve insana karşı oluşturulan mesafeyi büyütmüştür. Köleci sistem, yerini feodal sisteme, o da kapitalist sisteme bırakırken, **kimi açık** zor öğelerinin örtük bir hal aldığı doğrudur. Ancak, yine örtük olan bir başka gerçeklik vardır ki o da, vahşetin ve insana acı çektirme yöntemlerinin giderek daha çok geliştirildiğini ve çeşitlendirildiğini gösteriyor. Örneğin, **insanın fiziki ve ruhsal yapısını tanımayı sağlayan bilimsel gelişmeler, aynı zamanda bu fiziki ve ruhsal yapının direncini kırma, doğasını bozma ve giderek teslim alma amacı ile kullanılır oldu.** Bu bağlamda, günümüz işkencecilerinin "Hitler'e rahmet okutacak" hale geldiğini söylemek abartılı olmayacaktır.

İdam cezasına çarptırılmış ve özel bir hücrede, bir gece ansızın "alınıp götürülmek" için bekletildiğinizi varsayalım. Etrafta duyacağınız kimi **hareketlenmelerin,** o an'ın geldiği çağrışımı yapacak olması bile, **ruhu cellatlık çamuruna bulaşmış** pek çok "görevli"ye, size "sürpriz" yapma fırsatı verir. Bunu marifet zanneder ve hatta zevk alırlar. Halkın karşısına faşist rejimleri çıkaran egemen güçler; imkan bulabildikleri ölçüde, kendi sınıf düşmanlarına, her türden çirkefliği yapar ve bunun için hiçbir bahaneye ihtiyaç duymaz. **Bu nedenle belki de en büyük yanılgı, devletin çeşitli kesimleri ile gündeme getirdiği baskı ve zoru, "kışkırtılmış" olmak ile açıklanır.**

Sanıldığının aksine, ezen sınıflar, tarih boyunca kendilerine karşı durulmadığı dönemlerde daha fazla küstahlaşmıştır. Bu gerçekliği, çatışmanın kızıştığı anlarda ortaya çıkan görüntülerle karıştırmamak gerekiyor. Anlatmaya çalıştığım şey, ezen sınıfların, kendi sınıf düşmanlarına ve özellikle onların öncülerine karşı şiddet uygulamak için, fazladan bir nedene, bir tahrike ihtiyaç duymadığıdır. **Örneğin hapishanelerde, eğer devrimci tutsaklar karşı koyuyor olmasalardı, devletin herhangi bir saldırıda bulunmayacağı iddiası, bazı çevrelerce sık sık dillendirilir.** Gerçekler ise, bunu tam tersini göstermektedir. Devlet denetimini kurabildiği yerlerde, yaşamı tutsaklara zehir etmekte ve hatta, maaşlı görevlile-

rin ürettiği şiddet fantazilerini üzerinde denedikleri birer nesne muamelesi yapmaktadır. "Cezaevlerinde devletin hakimiyeti yok" derken, kastedilen şey budur. Yani çirkinliklerinin, iğrençliklerinin gereklerini yerine getirebilme özgürlükleri sınırlanıyor diye yakınmaktadırlar. "Hakimiz" dedikleri yerde neler yaptıkları, hakim olmaktan ne anladıklarını ortaya koyuyor. **Ulucanlar**'da, tutsakların bedenleri üzerinde **yaptıkları işkence** çeşitlemeleri, nasıl bir hakimiyet amaçlandığını -anlamak isteyenlere- yeterince anlatmıştı. **19 Aralık katliamı,** aynı zihniyetin gerçekte nasıl bir hakimiyet ve düzen amaçladığının bir başka göstergesi oldu. "Ben karşı çıkmadım bana bir şey yapmadılar" diye düşünüp bundan sisteme dair olumlu bir takım sonuçlar çıkaranlar varsa; onlara, **Erzurum Cezaevi**'ni anımsatmak gerekiyor. Gardiyanlar, yaptıkları işkenceyi, tutsakların sırtına binip onları maltada dolaştırma noktasına kadar vardırmış; fırsat bulduklarında, yaşamın her an'ını tutsaklara zehir etmek için özel bir çaba harcamıştır. Bu eziyete maruz kaldıkları halde, **İmralı** sürecinden sonra; tepki, hesap sorma, vb. nitelikleri adeta tedavülden kaldıranlar, teslimiyeti bir yaşam biçimi olarak seçmiş ve böyle bir duruşun gereklerine, güzelleme yapmak, onların temel vazifeleri olmuştur.

Sınıflar mücadelesinin her döneminde ve hemen her biçiminde, soluğu kavgaya yetmeyen **teslimiyet eğilimli** kesimlerin olduğu bilinmektedir. Bunların, ezilenler safında görünmesi, belirli oranlarda zarar veriyor ise de; ısrarlı adımlar, kalıcılaşan değerler, halkların özlemi olan **özgürlük diyarını**, daha yakın ve daha mümkün kılmaktadır.

BİLEREK VE İSTEYEREK DÖVÜŞENLER İÇİN HİÇBİR YAMAÇ AŞILMAZ DEĞİLDİR

Rüyalarımıza cehennem alevi tutuluyor.
Yastık basılıyor ağzına
soluk alan yanımızın.
Günler avuçlarımızdan kaysın,
çocuk yanımız memesizlikten
kendi tuzuyla kavrulsun istiyorlar.

Ama biz devrime sevdalıyız.
Ormandan daha yeşil,
Cennetten daha sıcak,
memeden daha vericidir sevdamız.

Bizim umutlarımızdan ışık,
bizim heyecanlarımızdan nota,
bizim dallarımızdan meyve,
eksik olmaz.

Biz yola koyulduğumuzda,
soluğundan süt damlar gecenin.
Bizim sevdamız,
soluksuz bırakmaz.

Kavganın, şu veya bu oranda bedel ödemeyi gerektirdiği durumlarda, yokuşlar arttığında; göze alındığı söylenmiş de olsa, muhtemel acılar, kendini somutladığında, sahip olunan değerler sınava girer ve ne denli içselleştiği daha net verilerle ortaya çıkar.

Bilincin, seçiciliğin, neyi ne için yaptığının ayırdında olmanın kendini şiddetli bir ihtiyaç olarak hissettirdiği dönemlerden biri de işkenceli sorgu süreçleridir. **İşkencehanelerde psikolojik savaş, sürekli olarak önde gider.** Onu kazanan, savaşın diğer çeşitlerini de kazanır. Bu nedenle, insanın içindeki **umut havuzunu** bulandırmak, **filizlerini kırmak**, işkenceci için çok önemlidir. Bunun için çeşitli oyunlara başvurmaktan da geri durmazlar. Uzatılan lokmayı geri çekip, insanın boşluğa düşürülmesi gibi; işkence edilmeyerek, hücresine geri götürülüyormuş imajını yaratıp, sonra birdenbire geri dönmek ve umuda soğuk duş yaptırmak, işkencecilerin başvurduğu yöntemlerden biridir.

"Umutlandırmak, sonra da geri çevirmek birdenbire. Umudu öldürmek, kanatlanıp uçmaya hazırlanan umudu yok etmek. Sıra şimdi ruh savaşına geldi; bu savaş başladı bile." (Themos Kornaros, Haydari Kampı, s:22)

İşte bu nedenle, işkencehanelerde düşünceden kaçmamak, işkenceyi de direnme olgusunu da doğru değerlendirmek ve buna bağlı olarak, işkencecinin ihmaline bile dayandırılmış olsa, karşı taraftan hiçbir olumlu adım beklememek, oradaki savaşı kazanma olasılığını önemli ölçüde güçlendirir.

Dışarıdayken, gerçekleştirilen her fiilin, atılan her adımın kavganın bir parçası olduğunun bilincinde olmak, etrafımızda hemen her olguya sinmiş olan düzenin ayırdına varmak ve düşman denen olguyu somutlayabilmek; işkencehanenin, dışarıdan çok farklı bir mekan olmadığını ve orada da yaşanmakta olanın sınıflar mücadelesinin bir kesitini yansıttığını kavrayabilmeyi sağlar. O zaman, dışarıdayken sıkça karşımıza aldığımız ve dövüşmekten korkmadığımız düşmanı, bir kez daha karşımıza almaktan çekinmeyiz.

İşkencecilerin en büyük destekçisi bilinçsizlik ise, diğeri tecrübesizliktir. Bu nedenle, sonuç almakta gecikmenin aleyhlerine işleyeceğini ve sorgulanmakta olan için her saatin bir çeşit deneyim olacağını bilirler ve işi uzatmayı, hele ki inada binmesini istemezler. İnatlaşma da tecrübesiz bir insanın önünü açabilir; "bak işte, pekala direnilebiliyor" fikrinin uyanmasına sebep olabilir. Günler ilerledikçe, çözülmemiş sanıklar için yapacak

fazla bir şey kalmayacağını bilen işkenceciler; ilk etabı daha ustalıkla kullanmaya ve mümkün olan tüm silahlarını ilk etaba sığdırmaya çalışır. Bundan, bizlerin de çıkaracağı bir sonuç vardır. Demek ki en önemli çarpışma, ilk günlerde yaşanacak olandır; o göğüslenebildiğinde, zafer büyük ölçüde kazanılmış demektir.

Kendisine işkence yapan Almanlar tarafından beyninin yumurta çırpar gibi çırpıldığını söyleyen Themos Kornaros, o esnada kendisine **"çocuklarına, yavrularına acımıyor musun?"** diye soran işkenceciye, ***"daha çok senin çocuklarına acıyorum"*** (age, s:40, abç) diye yanıt verir. Bu, hem fiziki hem ruhsal direnmenin ve her koşulda sınıfsal bir duruş sergileyebilmenin sonucudur.

HER TÜRLÜ TEHDİDİ VE BEDEL OLASILIĞINI GÖZE ALABİLMEK, DEĞERLERİN EN GÖRKEMLİ OLANINI İÇSELLEŞTİRMEKLE MÜMKÜNDÜR; BU, DEVRİMCİLERE HAS BİR OLGUDUR; İŞTE DEVRİMCİLER BU NEDENLE YENİLMEZ

Şiddetin dozunu arttırarak devrimcileri teslim alabileceğine inanan kesimlerin ortak özelliği, kendi değerlerini şiddet karşısında koruyamayacak olmaktır. Kendilerinin sahip olmadıkları bir niteliği sınıf düşmanlarına yakışık görmeyenler için de, zorbalığın devamından yana olan tüm güçler, devrimcilerin teslim alınabileceğine inanmak isterler. Gerçekte ise biliyoruz ki, içeride **özgürlük tutsakları,** dışarıda **özgürlük savaşçıları** her dönem bela olmuştur, faşizmin başına. Bu nedenle, dünyanın hemen her coğrafyasında faşizm, içeridekileri birer rehine olarak görür ve bunu dışarıdakilere karşı çeşitli biçimlerde kullanır. Bunun en çarpıcı örneğine Yunanistan'da faşist Alman işgalcilerinin her türlü zulmünü icra ettiği Haydari Kampı'nda rastlanır. Çatışmalarda ölen her Alman için elli tutsağın kurşuna dizildiği Haydari Kampı'nda, **"özgürlük havarileri"** koğuşları dolaşıp, tutsakları dışarıya nasıl bir haber ulaştırılması gerektiğine dair hazırlarken; ortaya, tüm dünya devrimcilerinin örnek alabileceği bir tavır çıkar.

"Tutsak düştük bu savaşta. Düşman her türlü adalet ve hak ilkesini ayaklar altına almış, her tür insanca duyguyu çiğnemiş, bizi kardeşlerimize karşı bir şantaj aracı olarak kullanıyor şimdi. Kardeşlerimiz özgürlük savaşını sürdürdükleri için düşman bizleri canice öldürüyor. Bu gün de aramızdan bir bölümünü seçip götürecekler. Her zaman olduğu gibi bugün de kararımızı almamız gerek. Dışarı çıkacak olan arkadaşlarımızla -angaryalarla- dışarıdaki kardeşlerimize nasıl bir haber uçuralım? Savaşı bırakmalarını, istilacı Almanları öldürmemelerini, böylece her Alman için içimizden elli kişinin gitmesini önlemelerini, mütareke istemelerini, bizleri kurtarmak için yurdu satmalarını mı, yoksa hiçbir uzlaşmaya yanaşmadan savaşı sürdürmelerini, bizleri yok bilmelerini mi bildirelim?" (age, s:78-79)

Ve sonuçta içeridekilerin dışarıdakilere mesajı şöyle olur:

"Dışarıdakilere haber yollansın. Bildikleri gibi hareket etsinler. Hangi işin doğru olduğunu onlar bizden daha iyi bilir, daha iyi düşünürler." (age, s: 79)

Sınıf savaşına katılmış, devrimci eğitimden geçmiş ve hatta tutsak düşmüş de olsa, insanların şu veya bu biçimde yakındığı, sızlandığı görülür. Bu bazen, bedel ödeme konusunda tereddütlü bir duruşa sahip oldukları izlenimini verebilir. Ne var ki devrimcilerin, karar an'ı gelip dayattığında nasıl "ölüme oy verdiklerine" tarih pek çok yerde tanıklık etmiştir.

"Tutsaklık kesinlikle yenilecektir" diyor Themos Kornaros. Bu yenilgi, iki türlü mümkündür. Birincisi, tutsaklığı ve nedenlerini tarihin çöp sepetine fırlatıp atan bir özgürleşme eylemiyle (devrimle) olacaktır. Bir diğeri ise, bugün ve tutsaklık devam etmekte iken tutsaklığı yenmektir. Bunun yolu; özgürlüğe sevdalı yüreklerin, zaptedilemez yanlarını açığa çıkarmak ve bu zaptedilemezliği bir yaşam biçimine çevirmektir.

UMUT, KENDİSİNİ TOHUMLAYAN HİÇBİR BEDENİ MAHÇUP ETMEYECEK

And dağlarında
bir kadın,
çocuğunu yitirdiği yerden
kır çiçekleri topluyor.
Sofrasına taşıdığı taze kekik
dağ soluğu almasını kolaylaştırıyor.

Mazlumun öfkesi benzerdir
Bir kıtadan ötekine taşıyor
kardeşlik bağını.
Gözbebeklerinde,
ULUCANLAR öfkesi okunan bir ana;

yorulduğunda,
Latin bakışlı
bir başka anaya uzatıyor,
kollarındaki bebeği.

Öfke
aynı anda emziriyor geleceği.
Gelecek,
kendinden öylesine emin büyüyor ki;
19 ARALIK katliamı
19 kere tekrar etse de
umut,
kendisini tohumlayan hiçbir bedeni
mahçup etmeyecek...

Mekan İndirgemecilik mi?

YASEMİN

İnsan insan olalı, bu denli aptal olmadı. Kendi aklına bu denli yabancılaşmadı. Modern dünyanın tarumar ettiği şeylerin başında insanın aklı yer alır.

İnsanlar güzel değil, güzelliğe sahip, hasta değil hastalık sahibi oluyorlar. Bilmiyorlar ama bilgi sahibidirler. Bir eve, bir arabaya, bir ayakkabıya sahip olur gibi herşeye sahiptirler. Çünkü artık günümüz insanı düşünmeden fikir sahibi olabiliyor.

Başkalarının evi, arabası, ayakkabısı var. Ya bizim? Bizim de proleterya ideolojimiz MLM'miz var. Fakat bu haliyle proleterya ideolojimiz ve MLM'mizin bir metadan, bir arabadan farkını bulmakta zorlanıyorum.

Çok şeye sahibiz, ama bileğimizi bir türlü doğrultamıyoruz. Bu da bizi, sahip olduğumuz tüm şeyleri, kerte kerte masaya yatırmaya götürüyor. Aklımız dışında herşeyi masaya yatırıyoruz.

Sınıf indirgemecilik, iktisadi indirgemecilik... Şimdi de mekan indirgemecilik mi?

Sınıf veya iktisadi indirgemecilik yeni bir olgu değil, Marks'ın ağırlıklı olarak iktisadi konu edinmesinden hareketle marksistler, hayatı bir tek iktisatla açıklamaya çalıştılar. Buna göre Marx şöyle tepki verecekti. "Ben Marksist değilim!" Daha sonra Engels'de "Yanlış anlaşıldık" dedi. Ama nafile, Marks'ın mirasçıları, o gün bu gündür "biz kargadan başka kuş bilmeyiz" dediler de başka birşey demediler. Dünyayı hep geriden takip eden bir memleketin insanları olduğumuzdan olsa gerek, başkalarının ürettiği teoriler bize ulaşıncaya kadar posası çıkıyor, kılıktan kılığa girip tanımaz oluyorlar. Tavşanın suynunun suyu misali... Böylece, tavşanın uyunun suyuyla karşılaşan birilerimizin o suyun bir kekliğe ait olduğuna dair teoriler üretmesi pek muhtemel olabilir?

Uluslararası sosyalist hareketin iktisadi indirgemeciliği bize ulaşıncaya kadar mekan indirgimeciğiline dönüşüveriyor. Onlar hayatı iktisatla açıklarken, biz Munzurlarla, Kaçkarlarla... Devamla teorik seviyemizin akabinde mekan da küçülmekte. Dersim, Hozat, Ovacık, Mercan vadisi... Şimdi de Buyer Suyuyla kalakaldık. Bir yazarımızın ürettiği son teoriye göre, O sudan içmeyenler burjuvazinin arka çöplüğünde çözülmeye mahkummuş...

Mekan indirgemecilik, geleneğimize özgü belki en çok tartışıp da bir türlü deşifre edemediği baş belası bir kuram, bin bela...En görkemli yıllarını da, 3.Konferans döneminde yaşadı. Konferansın mekanı neresi olmalı sorusu bile, geleneği hemen oracıkta birkaç parçaya bölmeye yetti. Demek ki en temel sorundur.

Mekan... Bence ciddiye alınması gereken bir şey. Nasıl kendi sahasında oynayan takım avantaj sahibiyse, küçücük bir mekan da olsa ona sahip olan avantaj sahibidir. Bazen küçük dağları ben yarattım edasıyla, astığım astık kestiğim kestik. Hep finale zorlanır karşıtları, berabere kalma gibi olay asla yoktur, hep zafere oynarız. Bu bir kader sanki.. H..? konferans revizyonizmin altedilmesi MLM'nin zaferle çıkmasıyla sonuçlanmak zorundaydı.

Mekan indirgemecilik, oldukça da karmaşık bir kuram; uygulamada ustalık gerektirir. Ancak, bizlerin elinde etkili bir silaha dönüştürebilir. Örneğin, geleneğimizin namı büyük bir şahsiyeti tek sorulu bir anketle 2. MK revizyonistleri üç ayda temizlemeyi başararak bir dünya rekoru kırdığına, hepimiz tanığız.

Hallerini görmeliydiniz 2. MK revizyonistlerinin; yalvarıyorlardı: "yapma beyim, bak biz birer revizyonistiz. Dersim dağlarında revizyonist! Bu mümkün değil. Kutup ayısı çölde, çöl develeri kutupta savaşamaz.." Ama bizimkinin derdi kutup ayılarını çölde yaşatmak değildi ki! Ayılardan kurtulmaktı. Sayesinde revizyonislerden kurtulduk. Kedisine sonsuz minnetarız.

Mekan indirgemecilik aklına güvenemeyenlerin elinde iyi kalkan işlevi görmektedir. Bu kalkanın arkasına kimler sığmadı ki! Yoldaşları hakkında ölüm fermanı çıkaranlar, pusu atıp kurşun sıkanlar, halka zulmedenler, daha nice çürümüşler, nice despotlar... Dağların temiz havası, Buyer suyunun berraklığı onları paklamaya maalesef yetmedi.

Yetmez de! İnsanın karekteri olduğu gibi sürdükce, mekan istediği kadar değişsin. Yanılıyor muyum sevgili Uzun Yürüyüş emekçileri. Siz boğaz köprüsünden o yana bu yana sık geçiyorsunuzdur... Hiç karakterlerinizin aynı sıklıkta değiştiğini gözlemlediniz mi?

"Güneş madem doğudan yükseliyor..." diye başlayarak, hızını alamadan başka sayfaları da işgal edip koca teoriler üretenlere diyeceğim şu ki, Uzun Yürüyüş elini ayağını öptüğünüz" bu teori ve aksiyonlara da bir isyanın ürünüdür. "Biz aklımıza dokunmadıkça mekan bize yetmez!" diye bayrak açmaktan gelir Uzun Yürüyüş dinamizmi... Mekan neresi olursa olsun, tüm insanlığın kendi aklını sorgulamaya ihtiyaç vardır. Biz ne kutup ayısı, ne de çöl devesiyiz... Mekanımızı değiştirmemiz mümkündür. Ya kendimizi?

Kasım,Şubat ve sonrası... Ya Da Krizin Sürekliliği...

Temel DEMİRER

"Eğer hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünüyorsam, ben bir alığım... Eğer düşünmek istemiyorsam, bir korkağım... Ve eğer hiçbir şeyin değişmemesinin benim çıkarıma olacağını düşünüyorsam da, alçak..."[1]

Ekranın birinde üç adam, kendi aralarında bir şeyler konuşurken; "Sabredelim, her şey çok güzel olacak, IMF bizi kurtaracak," diyorlardı. IMF'ye karşı çıkanın geri zekalı" olduğundan söz ediyorlardı... IMF programının ısrarlı savunucuları, "Bu işin sonu krizdir, IMF'nin götürdüğü yol yanlıştır," diyenleri ciddiye almadan özetle şunu diyorlardı: "Bir hasta var; Türkiye, yani biz. IMF de bizi tedaviye gelen bir doktordur. Bizim hastalıklarımızı iyi biliyor ve bizi iyi edecek. Bu tarz hastalıkların tedavisi zahmetli olur, acı ilaçlar yutulursa hasta iyileşir..."

Ekonomistinden bürokratına, yazarından medyasına, "bilim insanı"ndan siyasetçisine tüm serbest piyasa ruhbanlarının IMF ve Dünya Bankası (WB) reçeteleri konusundaki görüşleri tamı tamına buydu; ve bu kadar basitti... Ama kazın ayağı hiç de böyle değildi... "Son beş yılda 1994, 1999, Kasım 2000, Şubat 2001'deki gibi peş peşe büyük krizler yaşandı. Salınım aralıkları sıklaşan kriz süreğenleşti. Serbest piyasa müritlerinin "doğması" (ve IMF patentli modelleri) batış ve çöküş simgelerine dönüştü... Ve artık, söylenecek yalanları da kalmadı!

Kolay mı? Halkın ezici bir çoğunluğu, "2001'in Şubat ayında patlak veren ekonomik krizin şimdiye kadar Türkiye'de yaşanan 'en büyük ekonomik kriz' olduğuna inanıyor. Hane Tüketim Paneli Araştırma şirketinin Türkiye genelinde 415 aile üzerinde yaptığı ankete göre halkın yüzde 81'i yaşanan krizin 'en büyük ekonomik kriz' olduğu görüşünde... Çünkü 23 Şubat-4 Mart tarihleri arasını kapsayan dönemde yüzde 5'lik bir işsizlik oluştu. Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre işsizlik oranı yüzde 15-16 düzeyinde seyrederken dokuz gün içinde bu rakamlara yüzde 5'lik bir kesim daha eklendi... Yüzde 13'ün işleri bozulurken yüzde 5'i de maaşlarını alamama ya da eksik alma sorunuyla karşılaştı. Yüzde 37'sinin alım gücü düşüp, geçim sıkıntısı yaşarken yüzde 8'i ise ruhi sorunlarla boğuşmaya başladı. Krizle birlikte tüketicilerin yüzde 46'sı alışveriş, gider ve harcamalarını kıstılar."[2]

Görünen köy kılavuz istemez... "Son gelişmeler, IMF politikalarının iflas ettiğini teyit etmiş oldu. 'IMF muhipleri' dışında IMF politikalarının kriz ürettiğini, görmeyen kalmamıştır. 'IMF muhipleri' hayıflanabilirler, ama emek-karşıtı bu politikaların kriz ürettiği gerçeğini değiştiremezler (...) Evet, IMF politikaları Türkiye büyük sermayesinin çıkarlarına büyük ölçüde de uygundu; ve politikaların başarısı büyük sermaye kesiminin yalnızca çalışanlar üzerinde değil, diğer sermaye grupları üzerindeki hegemonyasının da tesis edilmesini ya da kuvvetlendirilmesini sağlayacaktı. Dolayısıyla bu program 'yeniden yapılanma adı altında' ideolojik bir hâkimiyet savaşı idi; ve daha önceki dönüşüm aşamalarında olduğu gibi büyük sermaye kesimi IMF vb. gibi yardımcılar olmaksızın harekete geçememişti. İdeolojik tutkal işlevi gören medya ve üniversitedeki 'IMF muhibi' çığırtkanların, uygulanan programı eleştirenleri koro halinde lanetlemesinin asıl nedenlerinden biri de buydu. O kadar ki Aralık 2000 mali krizinde, IMF direktiflerini uygulamak için 'cansiperane' biçimde gayret gösteren hükümeti günah keçisi olarak ilan etmekten bile çekinmediler."[3]

Ancak tablo karşımızda... Gerçeği kavramak ve "Ne Oluyor?" sorusunun yanıtını yerli yerine oturtmak için sorunu, uluslararası bağlantılarıyla yani "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i" ("YDD") ve küresel kriz bağlamında irdelemek zorundayız...

I-) "YDD" HAKKINDA

"Her şeyin kötü olduğu yerde en kötüyü bilmek iyi olmalı..."[4]

"Küreselleşme: Kuzey egemenlerinin insanlığa dayatması" ve "Kuralları güçlülerin koyduğu"[5] düzenlemedir. Örneğin, "Jeffrey Sachs, bilimsel-teknolojik gelişmelerin dünya nüfusunun sadece yüzde 15'ini oluşturan ülkelerde gerçekleştiğinin altını çizip, Kuzey ülkelerinin küreselleşme dümenini kendi çıkarlarından yana çevirdiklerini belirtiyor."[6]

"Dünya ekonomisine ilişkin raporunda; WB, IMF'nin 'sözde' yoksulluğa savaş iddiasıyla geliştirdiği 'yeniden yapılanma programları'nın başarısız' olduğunu kabul ediyor. IMF'nin Genel Direktör Yardımcısı M. Stanley Fisher de,[7] 'Küreselleşme'nin karşıtları tarafından hükümetlere, büyük firmalara ve uluslararası kuruluşlara yöneltilen sal-

dırıların çoğu haklıdır,' diyor! Dünya Ticaret Örgütü üyesi M. Michael Kingsley de, 'Siyaset yelpazesinin bir ucundan öteki ucuna kadar, kim varsa herkes, 'küreselleşme'yi adeta kusuyor...' ekliyordu."[8]

"WB'nın Başkanı James Wolfensohn, 'Seattle, Prag, Nice ve Davos'taki gösterilerin, devam eden sürece çok pozitif katkıları oldu,' dedi. Gösterilerin ve tepkilerin küreselleşmeye karşı değil, dünyada giderek artan eşitsizlik ve adaletsizliğe karşı olduğunu ifade eden Wolfensohn, dünya nüfusunun yüzde 80'inin toplam gelirlerin sadece yüzde 25'inden yararlandığına dikkat çekerek 20 yıl sonra kalkınmakta olan ülkelerdeki nüfusun 6.2 milyar olacağını belirtti."[9]

Kuzey medyasının amiral gemileri de "YDD"den oldukça "sıkıntılı"... İşte birkaç örnek: "Kamuoyunun (halkın) istekleriyle, finans piyasasının istekleri, birbirine ters düştüğü sürece; -bu süre ne kadar uzun olursa olsun- politikacılar, işadamlarına karşı popülist bir politika yürütmenin, getirisinin yüksek olacağı sonucunu çıkaracaklardır. Bu durum, büyük sermaye için (Big Bussines), hiç de güven verici sayılamaz..."[10]

"Eğer akıllarını başlarına toplayıp, hükümetlerin çerden çöpten olduğu ülkelerde, sosyal giderleri, çok uluslu şirketler üstlerine almadıkça; belki de (muhtemelen) sokaklardan dolup taşan göstericiler, onlara kendi kurallarını dayatacaklardır..."[11]

"Küreselleşme karşıtları, yaşadığımız dönemin en acil siyasal, ekonomik ve ahlâki sorununun, Üçüncü Dünya'nın yoksulluğu olduğunu söylemekte haklıdırlar; ayrıca, itici güçleri ne kadar yüksek olursa olsun, küreselleşme dalgasının geriye itilebileceği hakkındaki iddiaları da haklıdır. Aslında küreselleşme karşıtlarını ve onlara sempati, yakınlık duyan akımları, en can yakıcı şekilde o kadar korkunç ölçüde tehlikeli kılan da, bu iki birbirinden ayrı olayın, gerçek olmasıdır..."[12]

İş bunlarla da bitmiyor. Öte yandan "2001 Davos'unda küreselleşmeye karşıtı tepkileri tartışan bir panelde Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL-CIO) Başkanı John J. Sweeney, Güney Afrika Devlet Başkanı Thabo Mbeki, Hindistan Teknoloji, Ekoloji ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı Başkanı Vandana Shiva küreselleşmeye sert eleştiriler yönelttiler. Örneğin Sweeney, 'Ortada bir tepki yok, yeni bir enternasyonalizm, şirket yönetim kurullarında değil, aşağıdan yukarı şekillenen bir demokrasi arayışı var. Şimdi dünyanın her tarafında, bu kuşağın en iyi beyinleri insan hakları, demokrasi, işçi, kadın hakları ve çevreyi korumak için kitleler halinde mücadeleye katılıyorlar. Bu Washington Consensus'una büyük bir saldırı, dünya halkları için büyük bir umuttur... IMF aniden gelişme kavramını, WB da yoksulluk sorununu fark etti,' dedi. Seattle'dan sonra artık gündemin değişmiş olduğuna işaret etti. Çünkü küreselleşme verdiği sözleri tutmamış, aksine yoksulluğu, istikrarsızlığı, eşitsizliği arttırmış, ayrıca devletin devreden çıkınca, piyasanın nasıl bir gangster kapitalizmine yol açtığını da Rusya'da gözler önüne sermişti.

Shiva 'Demokratik hakkımızı kullanıp protesto ettiğimizde cop ve kurşun yiyoruz... Devlet halkına hizmet etmek yerine küreselleşmenin uygulayıcısı oldu, bu yolda da polis devleti olmaya doğru gidiyor,' dedi. Güney Afrika Devlet Başkanı Mbeki, Sweeney'le aynı düşüncede olduklarını söyleyerek ekledi: 'Endonezya ekonomisi çöküyor, yoksullar hiç suçları yokken krizin altında eziliyorlar, ne yapalım küreselleşme deniyor. Üçüncü Dünya perişan, borçları silin deniyor; olmaz küreselleşme diye cevap veriliyor... Yoksul ülkelerin beyinleri, gelişmiş ülkelere göç ediyor, küreselleşme deniyor... Bu ortamda birilerinin baş kaldırması doğal... Bir çare bulmak için göstericilerin kapıya dayanmasını mı bekleyeceğiz'?"[13]

Evet Seattle, Washington, Prag vs derken; devreye Porto Alegre I. Sosyal Forumu girdi. Porto Alegre'nin, kimler tarafından ne için yapıldığını, İgnatio Romanet şöyle anlatıyor: "Yeni liberalliğin, yeryüzünün hemen her tarafında sebep olduğu felâketleri, yarattığı eşitsizlikleri ya da adaletsizlikleri; bu defa, protesto etmek için, değil; yapıcı ve olumlu bir tutumla, yeni tip bir küreselleşmenin; teorik ve pratik çerçevesini, saptayıp önermek; ayrıca, daha insancıl ve dayanışmacı, bir başka dünyanın mümkün olduğunu, kesinlikle ilan etmek için!"[14]

"YDD"ye ilişkin tepkiler; öncelikle bir ekonomi-politika anlayış(sızlığ)ının "geleceği" açısından önemlidir. Ki bu ekonomi-politik sistemde kapitalizmdir, küresel ücretli kölelik sistemidir... Sistemin emekçiler için ortaya koyduğu sonuç ise, küresel yıkım-sömürü-talandan başka bir anlam taşımamaktadır![15]

İşte Türkiye örneği: "TÜBİTAK, gelir dağılımındaki uçurumun gittikçe genişleyerek, alt gelir grubunun; nüfusun yarısına yaklaştığını ortaya koydu: Türkiye'deki hanelerin yüzde 41.9'unun aylık geliri 150 milyon liranın altında kalıyor; üst gelir grubunu oluşturan ve aylık geliri 1 milyarın üstünde olan hanelerin oranı ise yüzde 2.8'de kalıyor..."[16] "Türkiye'de en zengin ile en yoksul arasında 234 kat fark var... Türkiye'de en yoksul 134 bin ailede, aile başına düşen yıllık ortalama gelir 392 dolarken, en zengin 134 bin ailede, aile başına düşen toplam ortalama gelir ise yıllık 91 bin 898 dolar düzeyinde..."[17] "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Ankara'da 345 aile üzerinde gerçekleştirilen 'Tüketicilerin Demografik Özellikleri ve Bireysel Tutumlarının Sorumlu Tüketim Davranışları Üzerindeki Etkisi' konulu araştırmasına göre, Türk halkının yüzde 66.7'lik bölümü 'sade bir yaşamın' insanı yoksul ve mutsuz kıldığını ifade ederken, ailelerin yüzde

72.8'i gelirini az buluyor..."[18]

"Veri Araştırma A.Ş.'nin şehirlerdeki hanelerin gelir ve tüketim kalıplarını inceleyen Kentsel Türkiye Raporu, Türkiye'deki toplumsal uçurumun derinliğini tüm korkunçluğuyla ortaya koyuyor. Bulgulara göre gelir dağılımı onarılması zor biçimde bozulmuş durumda...

Araştırma bulgularına göre kentsel Türkiye'de bir hanenin yıllık ortalama kullanılabilir geliri 7 bin 753 dolar. Bu ortalama gelir rakamı metropol haneleri için 9 bin 717 dolar düzeyine çıkarken, diğer kentlerde 6 bin 213 dolara geriliyor. Çünkü metropollerde yaşayan hanelerin her 100 dolarlık gelirine karşılık, diğer kentlerde yaşayanlar 63 dolar gelire sahip olabiliyor. Metropoller ile diğer kentler arasındaki bu gelir farklılığı, araştırmada kentsel Türkiye'deki gelir eşitsizliğinin bir boyutu olarak gösteriliyor.

Gelir eşitsizliğinin bir başka boyutu da aynı kent grubundaki haneler arasında ortaya çıkıyor. Araştırmaya göre metropol hanelerinin yüzde 60'ı, diğer kentlerdeki hanelerin de yüzde 80'i, kentsel Türkiye'deki 7 bin 753 dolarlık yıllık ortalama hane gelirinin altında bir gelire sahip. Gelir dağılımı eşitsizliğinin saptanandan çok daha büyük olduğuna ilişkin kuşkular, en üst seviyedeki yüzde 20'lik gelir dilimi hanelerinin gelirlerini ortalama yüzde 40 eksik beyan etmelerine ilişkin veriler gündeme getirilerek belirtiliyor."[19]

TÜRKİYE'DE GELİR NASIL PAYLAŞILIYOR?[20]		
PAYLAŞAN GRUP	Yüzde	Gelirdeki payı
SÜPER ZENGİN	1	16.6
YÜKSEK GELİRLİ	5	16.1
ÜST-ORTA	16	25.6
ALT-ORTA	48	32.5
DÜŞÜK GELİRLİ	30	9.2

"Hane halkı geliri ile ilgili yapılan araştırmaların en çarpıcı sonuçları en üstteki gelir grubu ile en alttaki gelir grubu arasında yapılan karşılaştırmalar ekseninde ortaya çıkıyor. Söz konusu iki grubun yıllık kullanılabilir gelirleri arasında tam 27 kat fark bulunuyor...

Türkiye'de gelir uçurumu gün geçtikçe derinleşiyor. Günlük yaşantıda karşımıza örneklerle çıkan zengin ve yoksul arasındaki büyüyen fark VERİ-SGT 2000 Araştırması'nda bir kez daha belgelendi. Elde edilen veriler kentsel Türkiye'nin en alt ve en üst yüzde 5'lik hane grubunun kullanılabilir gelirleri arasında 27.2 kat fark olduğunu ortaya çıkarıyor...

En alttakilerle en üsttekilerin yıllık hane harcamaları arasındaki fark ise 13.6 kat. Çünkü en üst yüzde 5'lik hane grubu yıllık ortalama hane harcamalarını 18 bin 144 dolar olarak beyan ederken, en alttaki yüzde 5'lik dilim içinde yer alan haneler ise yıllık ortalama harcamalarını bin 332 dolar olarak beyan ediyor...

En alttakilerin yıllık ortalama kişi başına düşen kullanılabilir geliri ise 396 dolar. En alttakilerin her 100 hanesinden yalnızca 15'i metropollerde yaşıyor. En alttakiler ağırlıkla, Türkiye'nin 5 metropolü dışındaki 263 kentinde ortalama 83 metrekarelik konutlarda yaşıyorlar.

En alttakilerin her 100 hanesinden 51'i kirada otururken, ancak 34'ü oturduğu evin sahibi. Geri kalan 15'i ise, akraba evinde kira vermeden oturuyor. Oturdukları evlerin yarısı tek katlı, yüzde 40'ı ise 2-3 katlı, yüzde 10'u da 4-5 katlı apartmanlar. Evlerin yüzde 99'u sobayla ısınırken, yüzde 1'inin evi ise kaloriferli.

En üsttekilerin yüzde 72'si kendi evlerinde otururken, yüzde 47'sinin de oturdukları evin dışında sahip oldukları başka evleri var. En üsttekilerin yüzde 70'inin konutlarının tüm mekânları ısıtılabiliyor. Bu merkezi kalorifer, klima ve kat kaloriferiyle sağlanıyor.

En alttaki hanelerin yüzde 51'i 1-2 kişiden, yüzde 11'i de 7 ve daha kalabalık hanelerden oluşuyor. Yani yoksul hanelerin 3'te 2'si ya çok küçük ya da çok büyük hanelerden oluşurken bu oran en üsttekilerde 3'te 1...

Kentsel Türkiye'deki 454 bin en yüksek gelirli hane ile 454 bin en düşük gelirli hane, en üst ve en alt yüzde 5'lik gelir dilimlerini tanımlarken kentsel Türkiye nüfusunun 3 milyonunu barındırıyor. Bunun yaklaşık 1 milyon 562 bin kişisi, kişi başına yıllık ortalama 10 bin 172 dolar kullanılabilir gelire sahipken, 1 milyon 471 bini ancak ortalama 396 yıllık kullanılabilir gelire sahip olabiliyor..."[21]

"Türkiye'de en üstteki her 100 hanenin 66'sında bilgisayar kullanan, 56'sında ise internete bağlanan kişi var. Bilgisayar ise, 100 haneden 42'sine girmiş... En alttaki her 100 hanenin 6'sında bilgisayar kullanan kişi var. Bu kişiler aynı zamanda internete de bağlanıyor. Ama bu hanelerin hiçbirinde, bilgisayar yok... En üstteki haneleri yüzde 37'sinde 1, yüzde 32'sinde 2, yüzde 10'unda 3 ve yüzde 3'ünde de 4 cep telefonu var. Bu hanelerin yüzde 18'inde cep telefonu yok... En alttaki hanelerin yüzde 7'sinde cep telefonu kullanıcısı var. Bu da hanelerin yüzde 6'sında 1, yüzde 1'inde de 2 cep telefonu şeklinde dağılıyor..."[22]

ABD'de,[23] Türkiye'de olup-bitenlerden muaf değil...

ABD'DE SİYAH VE BEYAZ GENÇ ERKEKLER ARASINDAKİ ÇALIŞMA VE İŞSİZLİK ORANLARI (1954-1981)[24]								
SİYAHLAR VE DİĞER BEYAZ OLMAYANLAR						BEYAZLAR		
YAŞ	1954	1964	1969	1977	1981	1954	1964	1969
ÇALIŞAN NÜFUS YÜZDESİ								
16-17	40.4	27.6	28.4	18.9	17.9	40.6	36.5	42.7
18-19	66.5	51.8	51.1	36.9	34.5	61.3	57.7	61.8
20-24	75.9	78.1	77.3	61.2	58.0	77.9	79.3	78.8
25-54	86.4	87.8	89.7	81.7	78.6	93.8	94.4	95.1
İŞSİZ EMEK-GÜCÜ YÜZDESİ								
16-17	13.4	25.9	24.7	38.4	40.1	14.0	16.1	12.5
18-19	14.7	23.1	19.0	35.4	36.0	13.0	13.4	7.9
20-24	16.9	12.6	8.4	21.4	24.4	9.8	7.4	4.6
25-54	9.5	6.6	2.8	7.8	10.1	3.9	2.8	1.5

ABD'NİN KUZEY ŞEHİRLERİNDE İŞSİZLİK ORANLARINDA DEĞİŞİM[25]								
IRK, CİNSİYET VE YAŞ	NEW YORK		CHICAGO		PHILADELPHIA		DETROIT	
	1971	1980	1971	1980	1971	1980	1971	1980
BEYAZ								
ERKEK, 20 +	5.8	6.6	4.0	8.6	3.4	7.0	6.5	18.2
KADIN, 20 +	5.5	7.1	3.7	6.9	4.4	6.3	5.3	11.8
HER İKİ CİNS, 16-19	20.4	23.8	14.2	21.0	14.	19.4	17.5	22.2
SİYAH VE DİĞERLERİ								
ERKEK, 20 +	6.2	11.0	6.4	14.3	7.7	19.4	10.4	29.3
KADIN, 20 +	7.4	7.7	7.1	11.5	3.5	15.7	13.6	19.8
HER İKİ CİNS, 16-19	26.3	40.0	36.3	55.0	22.7	46.4	44.4	52.1

caret ve Sanayi Bakanlığı, sanayi üretiminin Ocak 2001'de, 2000'e göre, piyasalardaki yüzde 0.4 artış beklentisinin aksine, yüzde 3.9 gerilediğini açıkladı. Mal satışları da, bir önceki aya göre yüzde 3.9 gerilemişti.

Tüm bunlar, bir türlü sonu gelmeyen siyasi istikrarsızlıklarla birleşince Japonya ekonomisinin yeniden bir resesyona girmeye başladığına işaret ediyordu. Londra'daki Brook Institu-

DİPTEKİ YOKSUL BÖLGELERDE DEMOGRAFİK BİLEŞİMLERİN EĞİLİMLERİ[26]				
	ABD GENELİNDE (yüzde nüfus)		DİPTEKİ YOKSUL BÖLGELER (yüzde nüfus)	
	1970	1980	1970	1980
KENT	94	93	99	98
KUZEY-DOĞU	31	26	32	34
MERKEZ-KUZEY	22	25	30	29
GÜNEY	26	30	28	27
BATI	21	19	10	10
YOKSUL	11	11	49	44
SİYAH	12	12	77	59
BEYAZ VE DİĞER	88	88	23	41
ÖZÜRLÜ (16-64)	11	8	23	17
18 YA DA DAHA KÜÇÜK YAŞTAKİLER	34	28	43	34
6 YA DA DAHA KÜÇÜK YAŞTAKİLER	10	8	14	12
YAŞLILAR (65 VE ÜSTÜ)	9	11	11	11
LİSE MEZUNU OLMAYAN 25 VE ÜSTÜ YETİŞKİNLER	45	31	78	62
YURTDIŞI DOĞUMLULAR	6	7	3	8
KADIN YETİŞKİNLERİN ERKEK YETİŞKİNLERE ORANI(18-64)	1.08	1.05	1.39	1.2

I.1-) KÜRESELLEŞEN KRİZ...

"Acıdan ve güzellikten çatlar, acıdan çiçeklenir güzellik..."[27]

Neo-liberal saldırganlıkta somutlanan ve krizle sarsılan "YDD" söylenceleri, 1989'dan günümüze hiç de "iddia" edildiği gibi olmadığını -kanıtlarıyla- yeterince kanıtladı. Ve hâlâ da kanıtlıyor... Gerçek tüm somutluğu ile orta yerdedir: "YDD"de somutlanan küresel yıkımın biricik sorumlusu kapitalist sistem, dünya emperyalizmi...

Örneğin 2001'de, "Dünya ekonomisi resesyona girdi ve tehlikeli bir yönde ilerliyor. Veriler ve piyasaların bunlara tepkileri, önümüzdeki dönemde yine Asya'dan, öncelikle de Japonya'dan kaynaklanan ciddi bir sarsıntı olasılığının güçlenmekte olduğuna işaret ediyor. 10 trilyon dolarlık ABD ekonomisi, dünya ekonomisinin en önemli parçasını oluşturuyor; ancak salt bir büyüklükten öte bir anlamı var dünya ekonomisi için. Asya krizinden sonra büyük tüketim kapasitesiyle dünya ekonomisini peşinden sürükledi ABD, bu tüketimi de özellikle Japonya'dan aldığı 340 milyar dolarlık borçla finanse etti. Bu finansman, ABD borsasındaki canlılığın yarattığı zenginlik etkisiyle tüketici talebine dönüşerek Asya ekonomilerini, yalnızca 1999 yılında 450 milyarlık bir ithalatla desteklemişti. Küresel düzeyde kurulan bu dengenin, ABD'deki yavaşlama, borsadaki gerileme yoluyla hızla bozulurken Japonya'dan gelecek ikinci bir darbeyle de toptan çökmesi olasılığı giderek güçleniyor.

2000 yılı sonunda ABD ekonomisi hızla frene basmıştı. Büyüme hızının, ilk dokuz ayın ortalama yüzde 5 düzeyinden dördüncü çeyrekte yüzde 1.4'e geriledi. Bu durumu, büyüme hızındaki ani gerileme, ivmesi göz önüne alındığında bir resesyon başlangıcı olarak kabul edilebilirdi. Veriler, dünyanın ikinci büyük ekonomisi Japonya'da da ekonomik koşulların yeniden bozulmaya başladığını gösteriyordu. Japon Tite'den Robert Brook'a göre üç etken, ABD ve Japonya'da teknoloji hisse senetlerindeki gerilemeler, Japon banka sisteminin taşımaya çalıştığı büyük batık borçlar (yaklaşık 291 milyar dolar) ve gittikçe artan kamu borçları, birbirini besleyerek sorunları daha da derinleştiriyor.

'Japonya'da durum dramatik bir noktaya' ulaşmak üzere, 'tıkanıklık, bir mali kriz olmadan açılacak gibi görünmüyor' dedikten sonra Brook ekliyordu: 'Ya bu koşullarda Japon bankaları, yükümlülüklerini karşılamak için kasalarındaki hisse senetlerini (çoğu ABD'ye ait-y.n.) boşaltmaya başlarlarsa?'[28] Üstelik, Japonya'nın ihracatının yüzde 31'ini alan ABD'deki ekonomik daralma da (DTÖ) Japonya'nın sorunlarının giderek daha da ağırlaşacağını gösteriyor. Japon, Merkez Bankası verilerine göre ABD'ye ihracat, Ocak 2001'de bir önceki yıla göre yüzde 12 düşmüş. Siyasi istikrarsızlığa gelince, durum o kadar ümitsiz ki, Far

Eastern Economic Review'un yorumuna göre 'Başbakanın artık kaçınılmaz hale gelen istifası da pek bir şey değiştirmeyecek.'[29]

Japon bankalarının ellerindeki kâğıtları boşaltma olasılığı ABD borsasının başı üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallanadursun, ekonominin yeniden bir resesyona girmeye başlaması, krizden çıkmaya çabalayan Asya ülkeleri için çok kötü bir haber. Asya ülkeleri, ihracatlarının yüzde 42'sini birbirine, yüzde 10.4'ünü Japonya'ya, yüzde 28.3'ünü de Kuzey Amerika'ya gönderiyorlar (DTÖ). Asya krizinden etkilenen ülkeler ise ortalama GSMH'lerinin yarısına yakın büyüklüklere ulaşan (WB) ihracatlarının yüzde 13'ünü Japonya'ya, yüzde 21'ini de ABD'ye yapıyorlar (DTÖ). Bu koşullarda ABD'ye ihracatları gerilemeye başlayan Asya krizi ülkeleri bir de Japonya piyasasındaki daralmanın etkilerini almaya başlarlarsa, bölgedeki ekonomik toparlanmanın da sonu gelir.

Asya krizi ülkelerinin ekonomik geleceklerinin böyle bir belirsizlik altına girmesi, buraların ABD borsasından kaçan spekülatif sermayeden de pek fazla yararlanamayacakları anlamına geliyor.[30] Tüm bunlara bakarak Avrupa'dan gelen yavaşlama işaretleriyle birlikte, dünya ekonomisinde dengeler bozulmaya devam ederken Japon ekonomisindeki bir resesyon olasılığının, durumu kritik bir noktaya doğru ittiğini söylemek mümkün. Stephen Roach'a göre modern zamanlarda görülmedik ölçüde eşzamanlı bir resesyonun gelişmesine şahit oluyoruz. Öyleyse, eğer lastiklerden biri patlarsa diğerlerinin arabayı çekmeye devam etmesi pek mümkün değil. Japonya ilk patlayacak lastik olabilir."[31]

Bunun içindir ki, "Eyvah! Japonya sallanıyor"![32] "Japonya çöküşün eşiğinde"![33] "Finansal krizler çağındayız"![34] "Dünya krize çözüm arıyor"![35] "Bütün dünyayı kriz korkusu sardı. ABD ekonomisinin soğutulması çabaları, Güney Amerika ülkelerindeki dalgalanmalar, Japonya ekonomisinin durgunluk ve finansal sorunlarıyla başlayan çöküşleri, Avrupa borsalarına da yansıdı"![36] "Bütün dünya çöküşte... ABD ve Asya borsalarındaki ağır kayıplar[37] Avrupa'yı da vurdu... Asya borsaları yüzde 3'lük tarihi düşüş yaşadı"![38] "Dünya ekonomisinin 1930'lardan bu yana ilk kez küresel bir resesyonun (daralmanın) eşiğinde bulunması tabloyu daha karmaşık hale getiriyor. The Economist dergisi, kapak konusu yaptığı değerlendirmede, dünya ekonomisinin yüzde 46'sını oluşturan ABD ile Japonya'nın birlikte durgunluğa girmelerinin küresel resesyonun önünü açtığını ifade ediyor"![39] çığlıkları durduk yere atılmıyor...

Çünkü "Küresel mali piyasalarda büyük bir sarsıntı yaşanıyor. Bu sarsıntının arkasında da dalga dalga yayılmakta olan, tarihin en eşgüdümlü küresel resesyonu var. 2001 Mart'ının ikinci haftasında dünyanın en büyük iki ekonomisinde borsa endeksleri, psikolojik olarak büyük önem atfedilen taban seviyelerini deldiler. ABD'de Dow Jones Sanayi Endeksi 10.000'in altına indi. (...) Avrupa ekonomisi yavaşladı. Avrupa'nın da durgunluğun etkilerinden kendini kurtaramayacağı ortaya çıktı. (...) International Herald Tribune 'Avrupa'nın ABD'deki yavaşlamaya karşı bağışıklı olmadığını gösteren kanıtların' arttığını, kıtanın en güçlü ekonomisi Almanya'da durumun iyi olmadığını yazdı. Önde gelen bir Alman sanayi grubuna göre 'Beklentiler giderek kötüleşiyor, ekonomik büyüme yavaşlıyor, ekonomi zor sulara giriyordu'. International Herald Tribune yazarına göre yavaşlama, otomotiv, telekomünikasyon ve medya sektörlerinde daha şimdiden hissediliyordu. IMF de zaten daha önce yüzde 3.3 olarak öngördüğü 2001 yılı büyüme hızını şimdi yüzde 2.8'e çekmişti.[40]

Asya'da ise kara bulutlar yoğunlaşıyordu. (...) Uluslararası yatırım şirketi Goldman Sach'a göre 2000'in son dört aylık döneminde Asya krizi ülkelerinde son 15 yılın en hızlı ihracat yavaşlaması yaşanmıştı.[41] Asya krizinden sonra, IMF'nin dayattığı politikaların da etkisiyle, bölgede birçok ülkenin toplumsal dokusu ağır hasar görmüş, siyasi istikrarı bozulmuştu. Rafaelito Santos'a göre bölge, hızla gelişen ekonomik yavaşlamanın etkisiyle bir işsizlik patlaması yaşamaya hazırlanıyor. Santos, 'Ekonomik daralmadan emek sektörü büyük zarar görecek. Durumun ne kadar kötüleşeceğini öngörmek çok zor,' [42] diyor. Bu tabloda Londra'daki Centre for Economic Policy'den James Morgan, 'Siz bir resesyona doğru giderken bir başkasının büyümekte olması iyidir, sizi de peşinden sürükler' diyor ve ekliyor, 'Bu sefer sıra dışı bir durum var. Dünyanın en büyük üç ekonomik aktörü aynı anda yavaşlıyor'[43]..."[44]

Özetle denilebilir ki, dünyanın en büyük üç ekonomik aktörünün, yani Japonya, ABD ve AB'nin başının belada olduğu bir dünyada Türkiye'nin (veya herhangi bir "YDD" piyonunun), küresel mali kriz(ler)in rantıyla varlığını idame ettiren spekülatif "YDD"nin örümcek ağındaki bir "av" olarak "iyi" olabilmesi mümkün değildir...

I.2-) MALİ SPEKÜLASYONLAR (VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ) ÜZERİNE

"Gözünüzdeki kıymık
en iyi büyüteçtir..."[45]

Bu noktada, "YDD"nin uluslararası sömürü ağına mali spekülasyonlarla düşürülmüş ülkelerdeki krizlerde emperyalist kuruluşların oynadığı rollere dikkat etmek gerekiyor... "YDD" fiiliyatının kanıtladığı üzere kapitalizm, önündeki engelleri yerle bir ederek yoluna devam ederken -uyguladığı reçetelerle- küresel bir 1929'un yolunu döşüyor... Kapitalizm giderek daha da sürdürülemez özellikler kazanıyor. Örneğin IMF ve WB'nin emek-karşıtı talan ve soygun politikalarının ne ol-

duğu, neye hizmet ettiği; öncesinde defalarca kanıtladığı üzere bir "sır" değildi...[46] Ancak bunlara karşın IMF ve WB, Türk(iye) kapitalistleri tarafından "doktor" ilan edildi... Türkiye, kayıtsız-koşulsuz bir biat ile IMF ve WB'ın ellerine teslim edildi. Sonuç ise malumun ilamı üzere![47]

IMF'deki görevinden istifa ettiğinde söyledikleri büyük yankı uyandırmıştı. Budhoo'nun sözlerini satırbaşlarıyla yorumsuz aktaralım: IMF'nin görevi, yoksul ülkelerdeki ekonomi olaylarının, Batı'nın gelişmiş ekonomilerinin yararına olacak biçimde yönlendirilmesi ve yönetilmesidir.

Budhoo'nun değerlendirmeleri çoğunlukla Güney Amerika, Asya ve Afrika ülkelerine ait. Türkiye, ekonomik büyüklük açısından dünyanın ilk 20 ülkesi arasında yer alıyor. Durumumuz bu ülkeler kadar vahim değil, ama politikanın özünde değişen bir şey yok. Özellikle Güney Amerika ülkeleriyle aramızda büyük bir benzerlik var. Aradaki farkı şöyle özetleyebiliriz: ABD Güney Amerika'yı arka balkonu gibi kullanıyor, bizim coğrafyayı arka bahçesi..."[49]

KRİZ ÜRETME EKONOMİSİ

YIL	KRİZ ARALIĞI	BELİRTİLER	TEDBİRLER
1988 krizi	8 yıl	Büyüme yavaşladı, ihraç fiyatları düştü, enflasyon hızlandı.	İhracatı artıran, tüketimi kısan ve ücretleri düşüren tedbirler.
1994 krizi	6 yıl	Milli gelir küçüldü, ihracat geriledi, döviz stoku bitti, borsa çöktü, sermaye kaçtı.	5 Nisan Kararları, yüksek devalüasyon, ihracat teşvikleri, ücretler geriledi, işten çıkarmalar kolaylaştırıldı.
1998 sonu 1999 başı	4 yıl	Milli gelir küçüldü, ihracat geriledi, faiz yükseldi, borsa geriledi, sermaye kaçtı.	IMF ile 3 yıllık stand by, özelleştirme, ücretler düştü, kitlesel işten çıkarmalar.
2000 Kasım/ Aralık	1.5 yıl	Milli gelir 1998'in altına düştü, TL sıkışıklığı, yüksek faiz, sermaye kaçtı, üretim azaldı.	IMF'ye yine başvuruldu, Merkez Bankası piyasaya TL aktardı, ücret artışları sıfıra indirilmeye çalışılıyor.

"Ekonomi yönetimini IMF'ye teslim ettiğimiz 1999'dan beri, IMF kontrolörleri sürekli içimizde. 2000 yılı başında uygulamaya konan program öncesi ve sonrası IMF heyetinin Türkiye seferi şöyle: 27 Ocak-8 Şubat 1999, 12 gün... 15 Haziran-2 Temmuz 1999, 17 gün... 8-17 Eylül 1999, 9 gün... 2-23 Kasım 1999, 21 gün... 18-25 Şubat 2000, 7 gün... 22 Mayıs-2 Haziran 2000, 10 gün... 30 Ağustos-12 Eylül 2000, 12 gün... 27 Ekim-15 Kasım 2000, 19 gün... 3-6 Aralık 2000, 3 gün... 12-19 Ocak 2001, 7 gün... 11 Şubat-3 Mart 2001, 20 gün...

Bunlar IMF heyetinin yurda geliş dökümü. İki kez de -2000 yılında farklı zeminlerdeki görüşmeler buna dahil değil- Türkiye heyeti IMF'ye gitti: 6-13 Mart 1999, 7 gün... 24 Eylül-5 Ekim 1999, 11 gün... Bütün gidiş-gelişleri topladığımızda 155 gün ediyor. IMF heyetinin Türkiye'de kaldığı süre, 137 gün... Bu kadar yoğun gözetim altında, art arda iki kez krize girmek ayrı bir yetenek işi. Yine de halimize şükredelim, ya gözetimsiz krize girseydik!

IMF'nin Türkiye deneyiminin olumsuz seyretmesi, öteki ülkelerdeki başarısızlıklarını bir kez daha gündeme getirdi. Türkiye'de de gözü kapalı, 'IMF ne diyorsa uyalım, o zaman düzlüğe çıkarız' diyenler bile, 'bu işi gözden geçirsek' noktasına geldiler...

1990'ların başında Granadalı Ekonomist Davison Budhoo,

Bir ülkenin büyümesi için halkı unutmak gerekir. Bu anlayış hâlâ, IMF ve WB'nın temel yaklaşımıdır.

IMF ve WB yeni bir uluslararası mafyadır. Her türlü rüşvet, yolsuzluk ve bunun gibi usullere başvururlar. Birkaç ülkede IMF, bazı temel istatistiki endekslere yanlış değerler vermiştir. Bazen de çok geniş ölçüde diyebileceğimiz istatistiki sahtekârlığa başvurmuştur. Bu sahtekârlığın amacı, o ülkede yıkıma yol açan ekonomik önlemlerin gerekliliğini kanıtlamaktır. Trinidad ve Tobogo örneğinde olduğu gibi... Böyle yanlış istatistikler ortaya çıkarsa yorum yapmazlar ve sorumluluk kabul etmezler. IMF ayrıca, köleleştirdiği hükümetlerle işbirliği yaparak politikalarına karşı çıkmaya cüret eden insanları bastırma yoluna gider. IMF, hükümetlere resmen başvurarak, eylemleri ve kamuoyuna demeçleriyle IMF'nin hoşuna gitmeyen bir imaj çizen kişilere karşı baskıcı önlemler alınmasını istemekten çekinmez.

IMF'nin yapısal uyum programını reddederek IMF'nin iradesine karşı gelen bir ülke, derhal uluslararası alandan tecrit edilmekte ve dizleri üzerinde kuruluşa yalvarmaya gelinceye kadar zorlanmaktadır. Son yıllarda bu kaderi paylaşan ülkeler arasında; Nijerya, Brezilya, Trinidad, Tanzanya, Zambiya, Guyana, Peru sayılabilir.

Dünyanın hiç bir hükümeti, IMF'nin yapısal uyum programını uygulayarak ülkesini kalkındıramamıştır.

IMF modeline (ve icraatlarına); "beğenelim-beğenmeyelim küreselleşmenin gereği, sistemin bir parçası" hayırhahlığıyla bakılıp, emperyalist saldırganlığın bir mevzisi olduğu gerçeği göz ardı edilemez![50] Bu bağlamda "Krizin ana aktörü IMF'dir," diyen Korkut Boratav haklı olarak ekliyor: "1999 Aralığı ile 2001 Şubatı arasında Türkiye'de, ekonominin geleceğini planlayabilen, hatta bugününü belirleyebilen siyasi iktidarlardan söz etmek mümkün değildir. 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinin mimarı da, bağımsız karar alma yeteneğini tamamen yitirmiş olan TC hükümeti veya para politikası uygulama olanağı elinden alınmış olan Merkez Bankası değil, IMF'dir... IMF'ye verilen mektuplardaki taahhütler, TBMM'nin onayı ile yürürlüğe girebilecek olan bir hükümet programının yerine geçmiştir. Bu kapsamda bir dönüşümü iki imzalı niyet mektuplarıyla yürürlüğe koyma girişimi en hafif ifadeyle sorumsuzluktur ve 'Türkiye'yi kim yönetiyor?' sorusuna bağlı olarak ağır bir meşruiyet sorununu gündeme getirmektedir..."[51]

Emek Platformu Başkanlar Kurulu 28 Şubat 2001 tarihli açıklamasında ifade edildiği üzere, "Ülkemizin bugün

yaşadığı kriz, IMF politikalarının iflasıdır. Krizin sorumlusu, ülkeyi yönetemeyen hükümettir." Örneğin, Cottarelli'nin bir Duyun-u Umumiye müfettişi ya da sömürge valisi edasıyla zapt-ı rapt altına aldığı "Türkiye, IMF'ye 17 kez başvurmuştur. 17. mektup IMF'ye verilen en son mektuptur. IMF'ye verilen niyet mektupları bir veya iki sayfayı geçmez. Ama son olarak IMF'ye verilen 17. mektup ise bir niyet mektubu değil, bir program niteliğindeydi. Yapılacak her iş teker teker bu mektuba yazılmış ve üstlenilmişti. 17. mektup uzun olmakla kalmamış, hükümet IMF'ye ek niyet mektupları da vermiştir. Bunlar: Mart 2000, Haziran 2000, Aralık 2000 ve Ocak 2001'de 4 adet ek mektup, ayrıca yapısal reform öncelikleri ek mektubu, parasal konularda yükümlülükler getiren gizli mektup... 17. niyet mektubu ve 6 adet ek mektup 100 sayfayı aşıyordu. Bunlar ekonomik ve mali yapının düzene sokulması (restorasyonu) için konuların IMF ile son derece ayrıntılı olarak ele alındığının en açık kanıtıdır.

Pekiyi, tüm ayrıntılar saptanmışken, her mektup adeta IMF tarafından yazılmışken, IMF heyeti de düzenli ve sürekli olarak gelip bu programın uygulamalarını sıkı bir biçimde denetlerken neden bir anda bunalım patlak verdi?

Asıl batan ve çöken, IMF programını ciddi bir bağlılıkla (sadakat) uygulayan bürokratlar ve hükümet değil, IMF'nin kendisidir. IMF bütün dünyada ciddi bir güven bunalımı geçiriyor. Ama, medyadaki kimi yazarlar IMF'ye kusur kondurmamak için çok titiz davranıyorlar. IMF Onlar için dokunulamaz bir tabu niteliğinde, sanki bu olan bitenden IMF'nin hiç haberi yok bütün kabahat iki tane bürokrata çıkarıldı... Kimi, yabancı gözlemci (Reuthers, Wall St. Journal Washington Post gibi) yaptıkları yorumlarla 'Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizin aslında IMF kaynaklı olduğu' noktasında birleştiler. IMF bütün dünyada büyük bir güven bunalımına uğramıştır."[52]

II-) IMF VE WB POLİTİKALARI

"İncil bize gökyüzünde olup bitenleri değil, Cennete gitmenin yollarını öğretir!"[53]

"BM İnsan Hakları Komisyonu'nun raporu, IMF reçetelerinin, 20 yıldan beri uygulandığı ülkelerde sosyal çöküşü nasıl hızlandırdığını, kredi borçlarını ödeme pahasına, milyonlarca insanın ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını nasıl rafa kaldırdığını, Onları nasıl yoksulluğun pençesine terk ettiğini gözler önüne sermektedir.

Neo-liberal politikaların sözcülüğünü üstlenen IMF ve WB'nın borç krizindeki ülkelere, bu arada Türkiye'ye empoze ettiği reçetelerin, kısa sürede esenliğe ve insanları mutluluğa kavuşturacağı savı her gün yinelenmektedir. Oysa, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonu'nundan M. Fantu Cheru'ya hazırlattığı ve Türkiye açısından da anlamlı derslerle yüklü 'Yapısal Uyum Politikalarının Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakların Etkinliği Açısından Sonuçları' başlıklı rapor(!), IMF reçetelerinin 20 yıldan beri uygulandığı ülkelerde sosyal çöküşü nasıl hızlandırdığını, kredi borçlarını ödeme pahasına, sözcüklerle ifade edilemeyecek kadar milyonlarca insanın ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını nasıl rafa kaldırdığını, onları nasıl yoksulluğun pençesine terk ettiğini gözler önüne sermektedir.[54]

Rapora göre, IMF'nin 'yapısal uyum programları', borç krizindeki ülkelerin tüm kaynaklarını borç ödemeye yönlendirirken basit makro-ekonomik önlemlerden çok, siyasal içerikli bir projeyi ve küresel düzeyde sosyal bir dönüşümü de hedefler. Ulusal ekonomiyi yabancı rekabete karşı koruyan tüm önlemleri ortadan kaldırmak, ekonominin tüm kurallardan arındırılması, özelleştirme; devletin sadece ekonomik alanda değil, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi sosyal içerikli kamu hizmetlerinden de elini çekmesi ve her alanda piyasa kurallarının egemen kılınması, bu reçetelerin ortak özelliğini oluşturur. İnsani boyut, küreselleşme ve piyasa güçlerine feda edilmekte; sosyal devlet, sosyal güvenlik ve sosyal adalet gibi kavramlar, bu politikaların tümüyle dışında bırakılmaktadır.

Raporda, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, 1980'li yıllardan beri uygulanmakta olan IMF yapısal uyum programlarının, bu ülkelerin orta ve uzun vadede kalkınma stratejileri ile uyum içinde olmadığı vurgulanmaktadır. 1980-1990 yılları arasında 37 Afrika ülkesi, tam 257 yapısal uyum programı uygulamıştır. İkinci on yılın bitiminde, devletin rolü olağanüstü ölçüde azaltılmış, piyasa ekonomisi tüm kurum ve kurallarıyla işletilmiş, uluslararası pazara açılma hedefine ulaşılmıştır. Ancak insanların yaşam koşullarında hiçbir değişiklik gözlenmemiştir. Sosyal alandaki yatırımlar durma noktasına gelirken ekonomik konjonktürde gerileme ya da durgunluk önlenememiştir. IMF ve WB'nın acı reçetelerini en katı biçimde uygulayan ve son on yıl içinde posta hizmetleri dahil, kâr eden tüm kamu işletmelerini özelleştiren, sosyal harcamalarını önemli ölçüde kısıtlayan, gümrük ve dış ticaret engellerini kaldıran ve ulusal parasını dolara bağlayarak kendi bağımsız para politikasını terk eden Arjantin'in büyüme hızında herhangi bir artışın olmaması çarpıcı bir örnektir. Bu ülkede zaten çok yüksek olan işsizlik oranı, son iki yıl içinde yeniden yükselmeye başlamış ve kentlerde yüzde 15 oranını aşmış, reel ücretler de son on yıl içinde sürekli düşüş göstermiştir.

Son günlerde Arjantin'de işsiz ve yoksulların yürüyüşleri ve acı feryatlarının dünyanın her yanında yankılanmaya başlaması, rapordaki yargının ne denli gerçekçi olduğunu da kanıtlamaktadır.[55] Dayanak yapılan ILO raporlarına göre, Afrika ülkelerinin çoğunda, reel ücretler 1980'li yılların başından

bu yana yüzde 50-60 oranında azalmıştır. Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanan kriz ve uygulanan IMF politikaları, sosyal alanda şiddetli ve ani şoklar yaşanmasına neden olmuştur. Örneğin, Endonezya'da nüfusun yüzde 20'si, Güney Kore ve Tayland'da yüzde 12'si yoksulluk sınırının altına düşmüştür. Aynı ülkelerde işsizlik iki katına çıkmıştır."[56]

Dün Endonezya, Güney Kore ve Tayland'da yaşananlar; bugün Arjantin,[57] Brezilya ve Türkiye'de yaşananlarla büyük benzerlikler arz etmektedir. Örneğin "Türkiye'de de Brezilya gibi önce tüketim, özellikle dışalımda patlama oldu, ardından cari açık arttı. İki ülke de yabancı sermaye girişine dayalı program sonucunda krize girdi. Yabancı sermayenin kaçışıyla darboğaza giren iki ülke de IMF'li program sürecinde çok sayıda bankaya el koymak zorunda kalırken kamu bankalarında büyük sorunlar ortaya çıktı.

Türkiye Bankalar Birliği'nin yayımladığı Pelin Ataman Erdönmez'in araştırması, Brezilya'da yaşanan tarihin Türkiye'de yinelendiğini gösteriyor. Türkiye'de bankacılık sektöründe yaşanan çıkmaz, 'Brezilya'da Banka Yeniden Yapılandırması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi' başlıklı araştırma baz alınarak Brezilya'yla karşılaştırıldığında şu çarpıcı sonuçlar ortaya çıkıyor:

Brezilya'da yüksek enflasyon ortamında kamu ve ticaret bankalarının sayısı ile şubelerde önemli artışlar oldu. 1974'te 81 olan özel banka sayısı, 1997'ye gelindiğinde 220'ye ulaştı. Yine 1970 yılında 5 bin 576 olan şube sayısı, 8 bin 902'ye çıktı. Bankaların enflasyonist ortamda elde ettikleri yüksek getiriler birçok grubu banka sahibi olmaya itti. Türkiye'de de kronik yüksek enflasyon döneminde banka sayıları hızla artarken son dönemde hükümetlerin ticaret bankalarına izin vermemeleri sonucunda yatırım bankalarının sayısında artışlar oldu. 1980 yılında toplam banka sayısı, yatırım bankaları ile yabancı bankalar da dahil 30 iken 2000 yılında 82'ye ulaştı. Şube sayısı da 7 bin 776'ya çıktı.

Brezilya'da, kamu kâğıtlarının enflasyona endekslenmesi yöntemlerinin iyice gelişmesi mali sistemin modernleşmesini sağlamakla birlikte, bu süreçte kamu ve özel bankaların verdikleri riskli kredilerin oranı büyük oranda arttı. 1994 yılında uygulamaya konulan programın başarıya ulaşması, reel ücretlerin artarak tüketici kredilerine büyük taleplerin yaşanmasına neden oldu. Artan kredi talebi bankaların kısa dönemde enflasyon gelirlerinden uğradıkları zararları tazmin etmelerini sağlamışsa da, uzun dönemde bankacılık sistemi için zorluklar yarattı. Brezilya parasının güçlenmesi ve gümrük vergilerinde kademeli olarak düşüşün yaşanması nedeniyle iç tüketim daha çok ithal mallara yöneldi, bu da cari açığı arttırdı. Cari açığın finansmanı daha çok yabancı sermaye girişlerine dayandırıldı. 1994 Meksika krizi ve bunun sonucunda 1995'te meydana gelen tekila etkisiyle Brezilya'dan önemli miktarda yabancı sermaye çıkışı oldu.

Esnek kur sisteminde yabancı sermaye girişinin tersine dönmesi, ülke parasının değer kaybetmesine, ardından fiyatların artmasına ve bankacılık sisteminin aktif ve pasifinin reel değerinin düşmesine neden olmaktadır. Brezilya'daki gibi sabit kur sistemi uygulayan ülkelerde ise bu tür şoklar, ödemeler dengesi krizine yol açarak kredi maliyetlerinin artmasına ve banka finansman kaynaklarının kötüleşmesine neden olmaktadır. Bu durum Merkez Bankası'nın faiz oranlarını arttırmasına neden olmuştur. Brezilya hükümetinin Brezilya parası reali, artan kısa dönemli faiz oranlarına karşı koruma çabaları ekonomide önemli ölçüde daralmaya, kredilerin geri ödenememesine, iflaslara ve bankalar için güç bir döneme girilmesine neden oldu.

Türkiye'de ise, enflasyonla mücadele adı altında IMF'yle birlikte yürürlüğe konulan programla düşük ücret politikası uygulandığı için ücretler artmadı, ancak faizlerin 2000 yılında aşırı düşüşüyle piyasaya çıkan para tüketime ve ithal mallara yönelince beklenmeyen ölçüde cari açık oluştu. Bunun ardından 7 milyar dolarlık yabancı paranın çıktığı 22 Kasım bunalımıyla faizler yeniden yükselirken Brezilya'daki gibi ekonomide yaşanan büyük ölçekli daralma 2000 yılı sonuna doğru kendisini göstermeye başladı. Üretim sektörüyle ilgili kaygılar giderek artarken kredilerin geri ödenememesi, Brezilya'daki gibi iflasların işaretleri görülmeye başladı. Hükümet, üretim sektörüne neler yapılabileceğini araştırmak üzere zirve topladı. Ancak hemen ardından gelen 19 Şubat bunalımıyla program iflas etti ve hükümetin kurları serbest bırakmasıyla açıklanmayan devalüasyon yaşanmış oldu. Bu da ciddi fiyat artışlarıyla enflasyonist etki yaratmaya başladı."[58]

II.1-) "MÜFLİS MALİ TALAN MODELİ"

"Yanlış yaşam,
doğru yaşanmaz..."[59]

IMF ve WB'ın dayattığı "acı reçete", "Müflis Mali Talan Modeli"ne denk düşmekteydi. Söz konusu model hakkında "Güngör Uras'ın işaret ettiği gibi, 'IMF sorumluları, hükümet yetkilileri, Merkez Bankası çevreleri de devalüasyon kararının ne sonuç vereceğini bilmiyorlar. Açık anlatımıyla Türkiye ekonomisi deney tahtası, Türk halkı kobay durumuna düştü'. Özetle IMF modeli iflas etti. Üstelik ülkeyi yönetenler kendilerini uluslararası mali sermayenin gözüyle görmeye devam ettikleri sürece, bu müflis modelin yerine koyacak bir başka modeli düşünmeleri de olanaklı değil. Önce yönetenlerin kendilerini gördükleri bakışı değiştirmeleri, kendilerini ülke içinde yaşayanların çoğunluğunun gözünden görmeye başlamaları gerekiyor. O zaman, baş-

ka bir 'modeli' konuşmayı belki deneyebilirler.

Bu müflis model, 1980'lerden beri uygulanıyor. Her zaman, en önemli amacının ya da temel amacının enflasyonu düşürmek olduğu söylendi. Ancak enflasyon düşmedi. Sakın, enflasyonu düşürme vaadi aslında bir başka gerçeği gizliyor olmasın? Sonra, neden, bankaların döviz açık-pozisyonlarının bu kadar tehlikeli bir düzeye ulaşmasına göz yumuldu? Uygulanan düşük kur ve çekici TL faiz oranıyla oluşan saadet zinciri mekanizmasıyla ekonomi fonlanırken kimsenin aklına bu işin sonunun neye varacağı gelmedi mi?

Cevaplamaya çalışalım. Önce enflasyon. Bilindiği gibi, olgusal düzeyde, enflasyon arz (büyüme) ve talep (para arzı) arasındaki bir ilişkiden kaynaklanıyor. Burada arz, talepten düşükse malların fiyatları yükselmeye başlıyor. Enflasyonun çeşitli türleri olduğu rivayet edilir ama eğer sorunu temelden çözmek istiyorsanız, öncelikle mal arzını (büyüme) arttırmanız, aynı anda verimliliği arttırarak malların maliyetini düşürmeniz gerekir. Bu da yetmez, ortaya bir fazla kapasite (aşırı üretim) sorunu çıkmaması için 'halk sınıflarının' tüketim kapasitesinin belli bir yükseklikte olmasına dikkat edilmesi gerekir. Bu denklemde anahtar parametreler, üretmek ve verimliliktir.

Ancak, bugüne kadar, ne zaman enflasyonla mücadele etmeye kalksalar, ülkeyi yönetenlerin aklına, ne hikmetse ilk önce satın alma gücü üzerinden, iç talebi kısmak (büyümeyi yavaşlatmak) geldi. Bu bağlamda, enflasyonla mücadele ediyoruz diyerek maliye, para ve kur politikalarıyla bir şeyler yapıyorlar, teşviksiz/desteksiz ihracat yapmak zorlaşıyor. Ama daha ilginci, uğruna her şey feda edilen serbestleşme/liberalizasyon sihirli formülüne rağmen, bizim 'serbest liberaller' dış pazarda dolaşamazken dışarıdakiler iç pazarda at koşturuyorlar, hatta dayattıkları yasal değişikliklerle yaşamımızı organize ediyorlar. Bu sırada, iç talebin kısılmasıyla, ülkenin üretim kapasitesinin bir kısmı atıl hale gelirken arzın önemli bir kısmının, kolaylaşan ithalat yoluyla dış piyasadaki kapasite fazlası emilerek karşılandığını görüyoruz. Böylece hükümet ülke içinde büyümeyi frenlerken başka ülkelerdeki büyümeyi desteklemiş oluyor!

Şimdi, ekonominin döviz pozisyonlarına geçebiliriz. Maliyet, uluslararası kotalar vb. nedenlerle belli bir ölçekte ve sürdürülebilir ihracat yapamıyorsanız, katma değer oranı düşük mallar ihraç edip KDO yüksek mallar ithal ediyorsanız, ithalatınızı sürdürmenize olanak veren kaynaklarınız kısa sürede tükenir. Böylece, çarkın dönebilmesi için dış kaynak/yabancı sermaye girişi yaşamsal bir önem kazanır. Böylece, enflasyonla mücadele ediyoruz diye devreye sokulan maliye, para ve kur politikalarının ve de özelleştirme saplantısının aslında neye hizmet ettiği de anlaşılır: Uluslararası mali sermayenin ülkeye gelmesi için çekici koşullar yaratmak. Ancak, kronikleşmiş dış ticaret açığınızdan dolayı dış borçlanma faizleriniz, ülke risk priminiz hep yüksek olacaktır. Böylece ülkeniz dış âlem için, mal ihraç edilen bir pazar olmanın yanı sıra uluslararası mali sermaye için süper getiri sağlayan bir değerlenme alanı haline gelir.

Bu bağlamda kurulan denklem içinde bankaların dövizle borçlanıp bunu içeride kamu finansmanıyla da bağlantılı olarak değerlendirmesi, diğer bir deyişle döviz açık pozisyonları adeta yabancı sermayenin ülkeye sokulmuş ve sürekli değer emen hortumlarının vanaları gibi işler. Bu süreçte, ekonominin zemin mekaniği tehlikeli bir hale gelmeye, ulusal paranın 'aşırı değerli olduğu' sırıtmaya başlar. Uluslararası spekülatif sermaye, bu tehlikeli ortamı artık terk etmeye başlar. Geride ülkenin ancak ulusal servetinin haraç mezat satılmasıyla ödenebilecek borçlar ve çöken bir sistem kalır. Üstelik, bir devalüasyonun arkasından, daha önce, Gümrük Birliği, Tahkim, Dünya Ticaret Örgütü Yasaları vb. çıkarılmış olması koşuluyla, bu bankalar isteyenin ağzına düşecek olgun meyvelere dönüşürler. Bu noktada, model iflas etmiş; artık ülkenin yalnızca üretim sektörü çökmemiş, mali sektörü de el değiştirmeye, işçisi de yok pahasına çalışmaya hazır hale gelmiş durumdadır.

Eğer, bu 'müflis modelin' mantığında ısrar edilirse, bundan sonra, ülkenin şimdi son derecede ucuzlaşmış, mali yapısı bozulduğu için batan geminin mallarına dönüşmüş bankaları ve sanayi işletmelerini, yabancı yatırımcılar yok pahasına satın alabilecekler. İyice yoksullaşmış ve 'esnekleştirilmiş bir emek piyasasında son derecede ucuz emek kullanma olanağına kavuşacaklar. Bu arada ülkenin sosyal dokusu hızla dağılacak'tır. Tıpkı Yugoslavya, Endonezya gibi..."[60]

"Müflis mali talan modeli"nin "alternatifi"; Prof. Michel Chossudovsky'nin de ifade ettiği gibi, ekonomik krizle birlikte Türkiye'de uygulanacağı söylenen "Ulusal Program" aldatmacası değildir...

"Türkiye'de yaşanan para krizi, Güney Kore ve Brezilya gibi ülkelerde de yaşandı. Esasında IMF bu krizleri tetikliyor. Şöyle bir düşününün, 2000'in Kasım ayında IMF, ülke ekonomisinin düze çıkması için 7.5 milyar dolar kredi verdi. Ancak bu para, ekonominin doğrultulması yerine spekülatörlerin cebine gitti. Ulusal para birimine yönelik büyük ölçekli operasyonlar için vadeli işlemler piyasası kullanılıyor. Spekülatörler piyasaya, büyük miktarda sahip olmadıkları Türk Lirası satıyorlar. Merkez Bankası paranın değerini korumaya çalışıyor.

Ancak spekülatörler çok büyük nakit kaynakları kontrol ediyorlar ve para birimlerini istikrarsızlaştırıyorlar. Türkiye'de de aynı şey yaşandı. Eminim, George Soros da bu operasyondan milyarlar kazandı. Türkiye'nin milyarlarca dolarlık döviz rezervleri, spekülatörlerin eline geçti. Türkiye ise hiç kullanmadığı krediyi faiziyle ödemek zorunda bırakılıyor.

Türkiye'de 'ulusal ekonomi prog-

ramı' adı altında açıklanan önlemler, IMF programlarının devamı. Uygulanacağı söylenen Ulusal Program ise bir aldatmacadan ibaret. Bu, IMF'in klasik jargonu. Ulusal Program bir kamuflaj. Çeşitli ülkelerde uygulanan bu tarz programlar, IMF'nin işine geliyor, çünkü program başarısız olduğunda fonu suçlayamıyorsunuz. Ancak arka planda hep IMF var.

Kore ve Brezilya'da yaşananlara bakarsanız, Türkiye'deki gelişmeler bunların bir kopyası. Öncelikle IMF programını uygulayan kişiler atanıyor. Bu başarısız olduğunda ekonomideki kilit noktalara eski IMF ve WB yetkilileri yerleştiriliyor. Bu kişilerin görüşme masasına oturduklarında ülke çıkarlarını savundukları konusunda şüphelerim var. Bu tıpkı insanın kendi kendisiyle müzakere etmesine benzer. Brezilya'da daha da ilginci, ünlü para spekülatörü George Soros'un çalışanı, ekonomi bakanı olarak göreve getirilmişti.

Kore'de bankacılık sistemindeki gelişmeler, Türkiye'de yaşananlara çok benziyor. Sizdeki Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) benzeri, Kore'de de bankaları denetleyen bir komite var. Bu komiteye Merrill Lynch, JP Morgan gibi şirketler danışmanlık yapıyorlar. Komite ülkedeki özel bankaları önce kamulaştırıyor, sonra da bu bankalar 'mezat' a çıkarılıp yabancı finans devlerine yok pahasına satılıyor. Korea First Bank ve Seul Bank, Kore'nin en büyük iki özel bankasıydı. Artık sahipleri yabancılar. Benzer gelişmeler Türkiye'de de yaşanacak. Yabancılar, Türk bankacılık sistemini kontrol edecekler.

Türkiye'de daha çok özel banka batacak, ayrıca bunların büyükleri yabancılar tarafından alınacak. Bu nedenle bu kurulu kontrol edecek bir demokratik yapı oluşturulmalı.[61] Oluşturulmadığı takdirde bankalar yabancıların kontrolüne geçecek ve bu da sanayinizi, üretiminizi direkt olarak etkileyecek. Örneğin Hyundai, Daewoo gibi büyük Kore şirketleri, Batılı kreditörlerin kontrolüne geçti. IMF programları, Türkiye'deki sermayeyi de tehdit ediyor. Türk iş çevreleri de IMF programına karşı olmalılar.

Türkiye gibi gelişmekte olan pek çok ülke, Batı tarafından yeniden koloni haline getirilmeye çalışılıyor. IMF'yi ülkenizden kovmazsanız Avrupa Birliği üyesi olmaktan ziyade ya AB'nin ya da Wall Street'in sömürgesi olursunuz. IMF programları ülkenizi mezata çıkarıyor. Ülkede gerek işçi, gerekse sermaye kesimine zarar veriyor. Tüm kesimler bu programları reddedip IMF'yi kapı dışarı etmeli. IMF politikaları doğrultusunda hareket eden ve destekleyen politikacıları sorgulamalısınız. Çünkü bu kişiler ülkeye zarar veren kurumlarla işbirliği yapıyor."[62]

DİPNOTLAR:

1 1968 Baharı'nda Paris Duvarları'ndan.

2 Radikal, "Böyle Kriz Görmedik", 15 Mart 2001, s.14.

3 Erhan Bilgin, Cumhuriyet, "İflas Eden Emek Karşıtı Politikalar-I-",1 Mart 2001, s.13.

4 F. H. Bradley.

5 Cumhuriyet, 31 Mart 2000, s.7.

6 Cumhuriyet, 26 Haziran 2000, s.5.

7 IMF Başkan Yardımcısı Stanley Fischer, "Küreselleşme ülkeleri zayıflatıyor. Uluslararası finans piyasaları kötü politika uygulayan ülkeleri cezalandırıyor, bunun için gelişmekte olan ülkeler finans sistemlerini iyileştirmeli ve dış borçlarını makul bir düzeye çekmelidir," diyor. (Aktaran: Emine Karakitapoğlu, Cumhuriyet, "Güney-Kuzey Uçurumu", 31 Ocak 2001, s.7.)

8 Le Monde Diplomatique, Ocak 2001 s.4.

9 Aktaran: Emine Karakitapoğlu, Cumhuriyet, "Güney-Kuzey Uçurumu", 31 Ocak 2001, s.7.

10 Financial Times, 11 Eylül 2000.

11 Bussines Weekly, 6 Kasım 2000.

12 The Economist, 23 Eylül 2000.

13 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, 'Davos'ta Sınıf Mücadelesi', 31 Ocak 2001, s.7.

14 Le Monde Diplomatique, Ocak 2001 s.1.

15 Bak: Michel Chossudovsky, İktisat Dergisi, "İstikrar, Yapısal Uyum, IMF ve Yoksulluk", Mart 1994, s.347; Immanuel Wallerstein, Liberalizmden Sonra, Metis Yay., 1998; P. Hirst-G. Thompson, Küreselleşme Sorgulanıyor, Dost Yay., 1998; Küreselleşme mi, Emperyalizm mi?, Derleyen: Fikret Başkaya, Ütopya Yay., 1999; Gaye Yılmaz, Kapitalizmin Kaleleri-I: IMF, WB, AB, TTB Yay., 2000; Georg Fülberth, Dünyaya Solu, "İkinci Arada Dört Kapitalizm", No:3, Güz 1989, s.90-103; Alıntterimiz Gazetesi, "Kapitalist Dünya Krizi Sosyalizmi Çağırıyor", No:63, 3 Mart 2001, s.10; s12; Yaşamda Atılım Gazetesi, "Kapitalist Barbarlık, Kriz ve Sosyalizm", Yıl:1, No:2001-10 (34), 10 Mart 2001, s.7.

16 Cumhuriyet, 26 Ocak 2001.

17 2000'de Yeni Gündem, 15 Ocak 2001, s.1-9.

18 Radikal, "Parayla Saadet Olur", 19 Mart 2001, s.13.

19 Radikal, "Gelir Var, Adaletli Dağılım Yok", 25 Mart 2001, s.8.

20 Mustafa Sönmez, Bir Adım Dergisi, "2000'de Türkiye'de Gelir Eşitsizliği", No:6, Şubat 2001, s.38.

21 Radikal, "Uçurumun Korkutan Derinliği", 26 Mart 2001, s.8.

22 Radikal, "Zengin Mutfağından Belli", 27 Mart 2001, s.8.

23 Bak: İzzettin Önder, Kızılcık Dergisi, "ABD Ekonomisi Efsanesi", No:6, Şubat 2001, s.15-17; Y. Atılım Gazetesi, "Dünya Ekonomisinde Genel Durum", Yıl:1, No:2001 11 (35), 17 Mart 2001, s.7.

24 Uğraş Ulaş Tol, Mürekkep Dergisi, "Dipteki Yoksullar", No:15, 2000, s.196.

25 Uğraş Ulaş Tol, Mürekkep Dergisi, "Dipteki Yoksullar", No:15, 2000, s.197.

26 Uğraş Ulaş Tol, Mürekkep Dergisi, "Dipteki Yoksullar", No:15, 2000, s.199.

27 Vitezlav Nezval.

28 Daily Telegraph, 3 Mart 2001.

29 Far Eastern Economic Review, 8 Mart 2001.

30 Wall Street Journal, 2 Mart 2001

31 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Japonya'ya Dikkat", 5 Mart 2001, s.13.

32 Milliyet, 13 Mart 2001, s.9.

33 Radikal, 10 Mart 2001, s.11.

34 Fatih Özatay-Güven Sak, Radikal, 19 Mart 2001, s.8.

35 Cumhuriyet, 3 Mart 2001, s.8.

36 Hürriyet, 15 Mart 2001, s.11.

37 "Borsa ABD'den kriz ithal etti... ABD ekonomisindeki durgunluğun yurtdışı borsalarda yarattığı panikten İMKB'de nasibini aldı. İMKB Endeksi 226 puan düştü." (Radikal, 23 Mart 2001, s.15.)

38 Milliyet, 14 Mart 2001, s.6.

39 Osman Ulagay, Milliyet, "Küresel Kriz de Zorlar Derviş'i", 26 Mart 2001, s.13.

40 International Herald Tribune, 17 Mart 2001.

41 Financial Times, 11 Mart 2001.

42 Rafaelito Santos, The Guardian, 17 Mart 2001.

43 James Morgan, Washington Post 17 Mart 2001

44 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Kötü Haberler Haftası", 19 Mart 2001, s.5.

45 Adorno.

46 Bak: Aslan Başer Kafaoğlu, 2000'de Yeni Gündem, "Uluslararası Ekonominin İkizleri: DB-IMF", 23 Şubat 2001, s.9.

47 Bak: Temel Demirer, Odak Dergisi, "Mali Kriz ve Türkiye", Yıl:1, No:2001-13 (SN:18), 2 Mart 2001, s.18-21; Kaldıraç Dergisi, "IMF Emrinde Ekonomi ve 53. Eyalet", No:16, Şubat 2001, s.3-4; Ayşe Korkmaz, Sosyalist Politika, "IMF'li Yıllar: Kırk Katır mı Kırk Satır mı?", No:28, Mart 2001, s.85-88; Hayri Kozanoğlu, Bir Adım Dergisi, "Ekonomik Krizin Öncesi, Sonrası...", No:6, Şubat 2001, s.40-44; Yaşamda Atılım Gazetesi, "Kara Çarşamba!", Yıl:1, No:2001-09 (33), 3 Mart 2001, s.7; Sosyalist İşçi, "IMF Programlarının Sonuçları: Açlık, Sefalet ve Baskı", No:148, 31 Ocak 2001, s.8-9; Sungur Savran, Söz ve Eylem, "Fedakârlığa Son! Kemerleri Patronlar Sıksın!", No:4, Mart 2001, s.8-9; Özgür Gelecek Dergisi, "Krizin Sorumlusu Halk Değildir, Ödeyen de Olmayacaktır!", Yıl:2, No:2001-05 (35), 2-15 Mart 2001, s.3.

48 İDEA Dergisi, "Kriz Üretme Ekonomisi", No:2001/10, Mart-Nisan-Mayıs 2001, s.34.

49 Mustafa Balbay, Cumhuriyet, "IMF'yi Tanıyalım...", 2 Mart 2001, s.19.

50 "Şu günlerde IMF'nin 'emperyalist bir kurum' olduğunu keşfedenlerin çoğu da o işler olurken bunu seyredenlerdi. Kimi onaylayarak, kimi onaylamayarak ama seyrediyorlardı. Demek ki, bu konuda fazla bir itiraz yok, kapitalizm yapacağız. Kapitalizm yapacaksak, bunu kapitalizmin kurumlarıyla yapacağız. Kapitalizmi kapitalizm gibi yapacağız... Deyince, bu noktada gene işler karışıyor. "Hayır; öyle yapmayacağız!" Bir sistem içindeyiz; yani, bizim yaptığımız başkalarını da etkiliyor. (...) Bildiğimiz deyim: Ya bu deveyi güdeceksin, ya bu diyardan gideceksin. O deveyi gütmeyi madem kabul ettin, bunun bir yolu yordamı var. Bu toplum, şimdi bunu öğrenme aşamasında." (Murat Belge, "IMF ve Emperyalizm", Radikal, 17 Mart 2001, s.7.) Ayrıca bak: Murat Belge, "IMF", Radikal, 16 Mart 2001, s.7.

51 Korkut Boratav, Cumhuriyet, "Krizin Ana Aktörü IMF", 12 Mart 2001, s.12.

52 Alev Coşkun, Cumhuriyet, "Özalizmin ve IMF'nin Çöküşü", 2 Mart 2001, s.2.

53 Kardinal Baronius.

54 Bak: Zanny Minton Beddoes, Foreign Policy Dergisi-Türkiye Baskısı, "Uluslararası Finans Sistemi", No:7, Güz 1999, s.12-23.

55 Bak: Devrim Yılmaz, Eşitlik ve Özgürlük İçin Sosyalist Alternatif Dergisi, "Kader Ortağımız Arjantin", No:2, Ocak 2001, s.15; Sosyalist İşçi, "Kore, Arjantin, Türkiye", No:151, 22 Mart 2001, s.16; Demet Bağ, Sol Dergisi, "Ekvator'da IMF Paketine Karşı Protestolar", No:124, 16 Şubat 2001, s.52.

56 Ali Güzel, Cumhuriyet, "IMF Politikaları: Sosyal Çöküşün Reçeteleri!", 6 Mart 2001, s.12.

57 "Arjantin halkı da krizden kurtulamıyor. Türkiye ile benzer özellikler taşıyan ülkenin, ekonomisini bir türlü düzeltemediği görülüyor." (Cumhuriyet, 6 Mart 2001, s.13.) "Arjantin'de işsizler ayakta..." (2000'de Yeni Gündem, 23 Şubat 2001, s.7.)

58 Banu Salman, Cumhuriyet, "Brezilya Dizisi Gibi", 6 Mart 2001, s.9.

59 Adorno.

60 "Bu yüzden alternatif model 'müflis modelden', paradigma düzeyinde farklı olmak zorunda. Bu bağlamda, yeni bir model ararken 'Asya krizinden' sonra yaşanan tartışmaları ve deneyimleri de göz önüne alarak işe üç stratejik yaklaşımla başlanabilir. Öncelikle iş işten geçmeden, acilen ülkenin üretken ve finansal yapılarına batan geminin malları gibi el konulmasının engellenmesi gerekir. İkincisi, ülkenin dünya ekonomisiyle bütünleşme biçimleri (ticari, mali ilişkiler, yasal), ulusal ekonominin büyümesine, ülkenin gelişmesine öncelik verecek biçimde yeniden düzenlenmelidir. Üçüncüsü, üretimi ve verimliliği arttıracak bir anti-enflasyonist politikayla, bunu destekleyecek politikalar gereklidir." (Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Müflis Modelin Yerine...", 26 Şubat 2001, s.13.)

61 Bak: Kızılcık Dergisi, "Bankalar, Batıklar, Babalar...", No:5, Aralık 2000, s.5; Aslan Başer Kafaoğlu, Kızılcık Dergisi, "Bankalar Operasyonu", No:6, Şubat 2001, s.34-35.

62 Michel Chossudovsky, Cumhuriyet, "Ulusal Program Bir Aldatmaca", 19 Mart 2001, s.6.

Neo-Liberalizmin Kısa bir Tarihi: Elit Ekonominin 20 Yılı ve Yapısal Değişim Olanakları(1)

SUSAN GEORGE

Küreselleşen dünyada, ekonomik egemenlik konusunu tartışmak için düzenlenen konferansın organizatörleri benden "Elit Ekonominin Yirmi Yılı" başlıklı neo-liberalizmin kısa bir tarihini anlatmamı istediklerinde, onlara bu işin daha anlamlı olabilmesi için, bu işe daha öncelerden, İkinci Dünya Savaşının bitiminden başlamam gerektiğini ilettim.

1945 veya 1950 yıllarında, bugünün standart neo-liberal fikirlerinden veya politikalarından herhangi birini önerecek olsaydınız ya size gülüp geçerlerdi, ya da tımarhaneye kapatılırdınız. O zamanlar -en azından- Batı'da herkes biraz Keynesyen, sosyal demokrat, Hıristiyan sosyal demokrat yada bir parça Marksistti. Piyasanın, önemli siyasal ve sosyal kararlar almasına izin verileceği, devletin ekonomideki rolünün gönüllü bir şekilde azaltacağı veya aynı anlama gelecek şekilde şirketlere tam özgürlük verileceği, sendikaların dizginleneceği ve halka daha az sosyal güvence verileceği gibi fikirler zamanın ruhuna tamamen aykırıydı. Herhangi biri bu fikirlere sahip olacak olsa, bunlara uygun bir duruş sergilemekte tereddüt eder ve dinleyici bulmakta çok zorlanırdı.

Bununla birlikte, özellikle bu dinleyicilerin daha genç olanları bugün, IMF ve Dünya Bankasını ileri kuruluşlar olarak görüyorlar. Bir zamanlar fikir babaları Lord Keynes ve Roosewelt'in eski danışmanı Harry Dexter White oldukları için; bu iki kuruluş "Keynes'in ikizleri" diye adlandırılıyordu. 1944'te Bretton Woods'ta oluşturulan bu kuruluşlar, o zamanlar yalnızca yeniden yapılanma ve gelişme için gerekli borçlanmalardaki olası uyuşmazlıkları önlemede ve ödemeler dengesindeki geçici problemleri azaltmakta ülkelere destek olmak gibi işlevlere sahiptiler. Hükümetlerin ekonomik kararları üzerinde kontrolleri yoktu ve ulusal siyasete karışmak gibi bir yetkiye sahip değildiler.

Batı ülkelerinde, refah devleti ve "New Deal" daha 1930'larda oluşmaya başlamıştı ama yayılması savaş sebebiyle duraklamıştı. Savaş sonrası dünyada, ekonomi ilk kez düzenlendiğinde bunlar tekrar öne alındı. Gündemin bir diğer önemli maddesi de; dünya ticaretinin hareket ettirilmesiydi. Bu hareket, Avrupa'yı, dünyanın en güçlü ekonomisi olan Amerika'nın ticarette yeniden en önemli partneri yapmayı başaran Marshall Planı doğrultusunda gerçekleştirildi. Bu zamanlar, ayrıca güçlü anti-sömürgecilik rüzgarlarının esmeye başladığı yıllardı ve Hindistan feragat ile; Kenya, Vietnam ve diğer ülkeler ise mücadeleyle özgürlüklerini kazanıyorlardı.

Neticede, dünya oldukça hızlı bir gündeme imza attı. Ünlü bilim adamı Karl Polanyi 1944'te, 19. yüzyılın sanayileşmiş-piyasacı toplumunu eleştirdiği ünlü eseri *"Büyük Dönüşüm"*ü yayınladığında geleceği gören şu çağdaş açıklamayı yapmıştı: *"Piyasa mekanizmasının, insanoğlunun ve çevrenin kaderini tayin eden tek yönetici olmasına izin vermek, toplumsal yıkım ile sonuçlanacaktır."* *(s.73)*. Ancak, Polanyi böyle bir yıkımın savaş sonrası dünyada olmayacağına inanmıştı, ve *"mevcut ekonomik sistemlerin, topluma kurallar koymaya son verdiği ve sistem içinde toplumun önceliğinin güvenceye alındığına şahit oluyoruz"* diyordu.

Yazık ki, Polanyi'nin iyimserliği yanlış yöndeydi. Neo-liberalizmin tüm hedefi, piyasa mekanizmasının insanlığın kaderini tayin etmesini sağlamaktı. Ekonomi, diğer yolları kullanmak yerine doğrudan kurallarını topluma dikte etmeliydi. Polanyi'nin öngörüsü doğru çıkıyor ve bu düşünce bizi doğrudan "toplumsal yıkım"a götürüyor.

Peki nasıl oldu da, İkinci Dünya Savaşından beri bu noktaya gelebildik ve organizatörlerinin sorduğu gibi neden bu konferans bugün toplandı? Bu yakınlarda özellikle Asya'da meydana gelen finansal krizler bunun kısa cevabı olabilir. Ancak bu durum şu

soruların sorulmasına yol açıyor: Nasıl oldu da neo-liberalizm, azınlık gettosundan çıkarak dünyanın hakimi bir doktrin haline geldi? Nasıl oluyor da IMF ve Dünya Bankası, ülkeleri dünya ekonomisine olumsuz terimlerle tanımlanacak şekilde girmeye zorluyor. Neden "refah devleti" kurulduğu ülkelerde dahi tehlike altında? Çevre neden yıkımın eşiğinde? Ve neden dünyanın gelmiş geçmiş en yüksek refaha ulaştığı bir çağda, hem zengin hem de fakir ülkelerde bu kadar çok yoksul insan var? Tüm bu soruların tarihsel bir perspektifle cevaplanması gerekiyor.

Amerikan "Quarterly Journal Dissent"te öne sürdüğüm gibi, neo-liberalizmin ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel felaketlere eşlik eden zaferinin açıklaması, neo-liberallerin saldırgan ve gerici "Büyük Dönüşüm" programından miras aldıkları ile açıklanabilir. Neo-liberallerin anladıkları, gelişmelerin değil, yalnızca fikirlerin sonuçlara sahip olduğuydu. Neo-liberaller ve destekçileri çekirdeğini, Chicago Üniversitesinin filozof ekonomisti, Friedrich von Hayek'in ve Milton Friedman gibi öğrencilerin oluşturduğu küçük bir embriyodan başlayarak, kurumların, kuruluşların, araştırma merkezlerinin, yayınların, bilim adamı ve yazarların ve toplumsal ilişkilerin devasa bir uluslararası ağını oluşturdular. Teori ve fikirlerini, geliştirip paketleyerek acımasızca önümüze sürdüler.

Bu çok etkin ideolojik çerçeveyi geliştirmelerinin nedeni, İtalyan Marksist Antonio Gramsci'nin kültürel hegemonya fikrini geliştirirken söylediklerini anlamış olmalarıydı. Eğer insanların beynini teslim alırsanız, elleri ve yürekleri onu takip eder. Burada ayrıntıya inmeyeceğim, ancak inanın sağın bu ideolojik ve bol reklamlı çalışması kesinlikle çok zekice. Bugüne kadar milyarlarca dolar harcadılar ancak sonuçları her sentine değerdi çünkü neo-liberalizmi insanoğlunun doğası olarak sundular. Bugün, ne kadar çok felakete ve ne kadar malî krize sebep olduğu, ne kadar kişinin kaybetmesine ve ne kadarının toplumdan dışlanmasına yol açtığı dışında neo-liberalizm, hala tanrının bir buyruğu gibi kaçınılmaz ve yegane ekonomik ve sosyal düzen olarak görünüyor.

Bugün karşı karşıya kaldığımız bu geniş neo-liberal deneyimin, insanlar tarafından bir amaç uğruna yaratıldığını anlamanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamama izin verin. Bir kere bunu kavradığınızda, bir kere neo-liberalizmin yerçekimi gibi doğal bir güç olmadığını, tamamen yapay bir yapı olduğunu anladığınızda, insanların yarattıklarını diğer insanların değiştirebileceğini anlayabileceksiniz. Ancak bu anlama süreci, fikirlerin önemini kavramadan gerçekleşemez. Halkın tüm projelerinin yanındayım, ancak aynı zamanda uyarıyorum ki, amaçlarına karşıt olan bir ideolojik ortamda bu projelerin hepsi çökebilir. O derece ki; küçük, popüler olmayan ve hemen hemen etkisiz bir tarikattan, dogmatik fikirleriyle, papazlarıyla, kanun koyucu aygıtlarıyla ve belki hepsinden önemlisi gerçeği açığa çıkarmaya çalışan "dinsizler ve günahkarlar" için yaratılmış cehennemiyle neo-liberalizm bugün dünyanın en büyük dinine dönüştü. Oskar Lafontaine; Financial Times'ın "iflah olmaz Keynesyen" diye adlandırdığı Almanya ekonomi eski bakanı, şirketlere daha yüksek vergiler koymayı ve orta ve düşük gelirli aileler için vergi indirimleri yapmayı amaçladığı için daha yakınlarda cehenneme gönderildi.

İdeolojik sahneyi ve genel durumu oturttuktan sonra tekrar geriye yirmi yıl önceye dönmeme izin verin. 1979 yılı, Margaret Thatcher'ın başa geçtiği ve İngiltere'de neo-liberal devrime giriştiği yıldı. Friedrich von Hayek'in müritlerinden ve bir sosyal-Darwinist olan Demir Lady, fikirlerini serbestçe açıklamada herhangi bir endişe duymuyordu ve programını "başka seçenek yok"; "There Is No Alternative"in baş harfleriyle oluşan TINA kelimesi ile açıklıyordu. Doktrininin aynı anlama gelmek üzere neo-liberalizmin merkezinde rekabet vardı; uluslar, bölgeler, şirketler ve tabi ki insanlar arasındaki rekabet. Merkezdeydi çünkü, koyunu keçiden, erkeği oğlandan, uyanı uymayandan ayıran oydu ve fiziksel, doğal, beşeri, veya mali tüm kaynakları olabilecek en yüksek verimlilikte tahsis etmeliydi.

Çinli filozof Lao Tzu, Tao-te Ching adlı eserini tam aksine şu sözlerle bitirmişti: *"Her şeyden önce yarışmayın"*. Neo-liberal dünyada filozofun sözünü tutan tek aktör, başroldeki uluslararası şirketlerdi. Rekabet ilkesi bunlara nadiren uygulanıyordu ve tercihleri ittifak kapitalizmiydi. Yıllara göre doğrudan yabancı yatırımın üçte ikisi ile üç-çeyreği arasında değişen bir miktarı, iş sahası yaratan yeni yatırımlara değil, her seferinde işten çıkarılmalara neden olan şirket birleşmelerine ve diğer kazançlara gidiyordu.

Rekabet her zaman için bir erdem sayıldığı için sonuçları asla kötü olamazdı. Neo-liberal için piyasa tanrı gibi çok zeki ve çok iyidir. Görünmez el kötünün yerine iyiyi getirebilir. Bu nedenle Thatcher bir konuşmasında şöyle demişti: *"Eşitsizlikle iftihar etmek, hüner ve becerileri öne çıkarmak ve bunların hepimize faydalı olacağını anlatmak bizim işimiz"* Diğer deyişle, iyi şartlarda doğmuş, iyi eğitilmiş ve iyi düşünenler herkese yararlı olacaktır ve zayıfa, kötü eğitilmişe hiçbir şey borçlu değildir, zayıfın başına ne gelirse gelsin toplumun değil, kendi hatasıdır, rekabetçi müca-

delede gerilere düşecekler için endişelenmeyin, çünkü insanlar doğuştan eşit değillerdir, gibi eğer bu rekabetçi ruh açığa çıkarılırsa toplum için en iyisi olacaktır.

Ne yazık ki geçen yirmi yıl bize tam tersi bir durumu gösterdi. Thatcher öncesi İngiltere'de, on kişiden biri yoksulluk sınırının altındaydı. Bu parlak olmamasına karşın diğer uluslar arasında övülmeye değer ve savaş öncesi döneme göre de çok çok iyi bir göstergeydi. Bugün ise dört kişiden ve üç çocuktan biri resmi olarak yoksul. Bunun anlamı İngiltere Çocuk Yoksulluğuyla Mücadele Grubu'nun raporundan aldığım örneklerdeki gibi en uyumlunun hayatta kalacak olması; kışın evini ısıtamayacaklar, elektrik veya su kullanmadan önce sayaca jeton atmak zorunda olanlar, yağmur geçirmez ve sıcak tutan bir paltoya sahip olmayanlar vs. BURADA Bİ ŞEY VAR. Bu örnekleri İngiliz Çocuk Yoksulluğuyla Mücadele Grubunun 1996 raporundan aldım.

Thatcher-Major vergi reformlarının sonuçlarını da bir örnekle açıklamak istiyorum: "1980ler boyunca, vergi indirimlerinin yüzde 29'undan vergi mükelleflerinin yüzde 1'lik bir dilimi faydalandı. Ortalama aylığın yarısını kazanan bir insanın ödediği vergi yüzde 7 artarken, ortalamanın on katı kazananın vergisinde ise yüzde 1 indirim yapıldı.

Rekabetin diğer bir anlamı; neoliberalizmin asıl önem verdiği şey ise kamu sektörünün acımasızca yok edilmesiydi. Çünkü kamu sektörü, pazar payı veya kar için rekabet etme yasasına uymuyordu ve uyamazdı. Özelleştirme geçen yirmi yılın en önemli ekonomik dönüşümlerinden biri oldu ve İngiltere'de başlayan bu uygulama kısa zamanda tüm dünyaya yayıldı.

Öncelikle, işe Avrupa başta olmak üzere kapitalist ülkelerin neden ekonomistlerin "doğal tekeller" adını verdikleri kamu sektörüne sahip olduğunu sormakla başlamama izin verin. Bir doğal tekel, maksimum ekonomik verimliliği sağlayacak minimum büyüklüğün, piyasadaki asıl büyüklüğe eşit olduğunda ortaya çıkar. Diğer bir ifadeyle, bir şirket dengeyi tutturabilmek için belli bir büyüklüğe erişmiş olmalı ve böylece olabilecek en düşük maliyetle en iyi hizmeti sunabilmelidir. Demiryolu ve elektrik şebekesi gibi rekabete açık olmayan kamu hizmetleri ayrıca, başlangıçta çok büyük yatırım masraflarına ihtiyaç duyuyor. Bu nedenle de kamu tekelleri olabilecek en iyi çözümdür. Ancak neo-liberaller kamusal olan her şeyi sırf böyle oldukları için verimsiz olarak tanımlıyorlar.

Peki bir doğal tekel özelleştirilecek olursa ne olur? Normal olarak, yeni sermayedar sahipleri yaptıkları masrafın Hakkını bol bol ödeyen tekel fiyatlarını halka dayatmaya bakarlar. Klasik ekonomistler bu sonucu "piyasanın yapısal çöküşü" olarak adlandırırlar, çünkü fiyatlar olması gerekenden yüksektir ve müşteriye verilen hizmet o kadar da iyi değildir. Bu çöküşlerden korunmak için Avrupa'nın kapitalist ülkeleri, 1980'lerin ortalarına kadar posta, telekom, elektrik, gaz, demiryolu, metro, hava ulaşımı, su ve çöp toplama işlerini devletin tekellerine emanet ettiler. Yalnızca ABD istisnaydı çünkü belki de doğal tekellerin kaldırabileceğinden çok daha büyük bir ülkeydi.

Her halükarda, M. Thatcher bunların hepsini değiştirmek üzere yola çıktı ve bir taşla iki kuş vurarak özelleştirmeyi, sendikaların gücünü kırmak için de kullandı. Sonuçta ülkede 1979'dan 1994'e kamudaki istihdam yüzde 29'luk bir azalmayla yedi milyondan beş milyona düştü. Sendikaların en güçlü olduğu yerler bu kamu sektörleriydi ve kapatılan işyerlerinin neredeyse tamamı sendikalı mesleklerden oluşuyordu. Sonuçta ülkede on beş yıl boyunca özel sektördeki istihdam sabit olmasına karşın tüm sektörlerde toplam yüzde 7'lik bir düşüşe tekabül eden 1.7 milyonluk bir istihdam kaybı meydana geldi. Neo-liberaller için daha az işçi daha çoğundan her zaman iyiydi çünkü işçiler hissedarların payında etkili olmaktaydı.

Özelleştirmenin diğer sonuçları da beklemedeydi. Yeni özelleştirilen girişimlerin yöneticileri, genellikle eski yöneticilerdi ve aylıklarını ikiye hatta üçe katladılar. Hükümet vergilerden elde ettiği paraları, bu girişimleri piyasaya açmadan önce borçlarını silmek ve yeniden sermayeye katmak için harcadı. Örneğin su idaresinin beş milyar poundluk borcunu ödedi ve "yeşil çeyiz" diye adlandırılan ve olası müşteriler için gelini daha cazip kılacak olan 1.6 milyar poundluk bir para harcadı. En büyük gürültü patırtı da küçük hissedarların bu gibi işletmelerde nasıl pay sahip olacağında koptu. Başlangıçta dokuz milyon İngiliz hisse satın aldı ancak yarısı bin pounddan daha az hisseleri satın almıştı ve çoğu hisselerini hemen ilk kardan sonra sattı.

Bu sonuçlardan, özelleştirmenin ana hedefinin ekonomik verimliliği sağlama veya hizmetlerin iyileştirilmesi değil zenginliklerin sosyal eşitsizlikleri çözmek için yeniden dağıtılmasını sağlayacak olan halkın cebinden özel ellere aktarmak olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Şu anda İngiltere'de ve diğer yerlerde özelleştirilen işletmelerin hisselerinin çoğunluğu çok büyük yatırımcıların ve finansal kuruluşların elinde. British Telekom'un hisseleri içinde çalışanların payı yüzde 1, British Aerospace'de de bu oran 1.3. Bayan Thatcher'ın saldırısından önce, kamu sektörünün büyük çoğunluğu kar elde ediyordu, 1984 yılında kamu teşebbüslerinin

hazineye katkısı 7 milyar pounddu. Bugün bu paranın tamamı özel hissedarlara gidiyor. Özelleştirilen endüstrilerdeki hizmetler artık felaket verici bir halde. Financial Times, Yorkshire içme suyu sistemini farelerin bastığını rapor ettiğinde Thames trenlerinde yer bulabilenler madalyayı hak ediyorlardı.

Bu zaman zarfında tüm dünyada da aynı mekanizmalar yürürlüğe girdi. İngiltere'de, Adam Smith Enstitüsü özelleştirme ideolojisini oluşturmada entelektüel yardım sağlıyordu. USAID ve Dünya Bankası da Adam Smith uzmanlarını çalıştırdı ve özelleştirme doktrinini Güney'e yaydı. Banka, 1991'e kadar işleyişi hızlandırmak için 114 kredi açtı ve "Küresel Gelişim Maliyesi" raporları her yıl bankaya borçlu ülkelerde yapılan yüzlerce özelleştirmeyi belgeliyordu.

Özelleştirme hakkında konuşmayı bir kenara bırakıp, gerçekleri anlatan kelimeleri kullanmamız gerekiyor. Bizim ve gelecek nesillerin önündeki en önemli engellerden; yabancılaşmadan ve binlerce insanın onlarca yıllık birikiminin ufak bir azınlık tarafından ele geçirilmesinden söz ediyoruz.

Neo-liberalizmin bir diğer yapısal karakteri de zenginliklerin, emekçilerin zarar görmesi pahasına toplumun aşağı kesimlerinden yukarıya doğru kaydırılmasıydı. Eğer gelir dağılımının en üst yüzde 20'sindeyseniz neoliberalizm size birçok şey kazandırabilir ve piramidin tepelerine doğru tırmandıkça kazancınız daha da artar. Tersine yüzde 80 içindeyseniz sürekli kaybedersiniz ve aşağılara indikçe kaybınız daha da artar.

Henüz Ronald Reagan'dan bahsetmediğimi düşünüyor olabilirsiniz. Bu durumu Kevin Philips'in gözlemleriyle açıklayacağım. Philips, cumhuriyetçi bir analizci ve Başkan Nixon'un eski yardımcısıydı ve 1990 yılında "Zengin ve Fakir Siyaseti" adlı bir kitap yazdı. Kitabında, Reagan'ın neo-liberal fikirlerinin ve politikalarının 1977'den 1988'e Amerikan gelir dağılımını nasıl değiştirdiğini anlatıyordu. Bu politikalar, Amerikan siyasetinde önemli bir güce sahip olan ve Reagan yönetiminin fikir üssü, muhafazakar Heritage Foundation tarafından geniş ölçüde ayrıntılandırılmıştı. 1980'ler boyunca Reagan yönetiminde, en üst yüzde 10 ortalama gelirini yüzde 16, en üst yüzde 5, yüzde 23 ve Reagan'a minnettar en üst yüzde 1 ise yüzde 50 oranında artırdılar. Bu şanslı azınlığın geliri ortalama 270 bin dolardan 405 bine çıktı. Geri kalan yüzde 80'in hepsi bir şeyler kaybetti ve kurala uygun bir şekilde ne kadar alttaysa kaybettikleri de o kadar fazlaydı. Philips'in şemalarına göre en alt yüzde 10 zaten yetersiz olan gelirlerinin (yıllık 4113 dolar) yüzde 15'ini kaybettiler (yıllık 3504'e düştü). 1977'de en yüksek yüzde 1 en düşük yüzde 10'dan 65 kat daha fazla gelir elde ederken bu oran on yıl sonra 115 kata çıktı.

Amerika dünyadaki en eşitsiz toplumlardan biri ancak son yirmi yıl içinde neo-liberal politikalar nedeniyle eşitsizlikler tüm ülkelerde hızla arttı. UNCTAD, gelir eşitsizlikleri, yoksullaşma ve orta sınıflarda oluşan gedikler gibi konular üzerine yapılmış 2600 çalışmanın sonuçlarına dayanan 1997 Ticaret ve Gelişme Raporu'nu yayımlayarak bu eğilimleri anlatıyordu. Bahsedilen eğilimler, Çin, Rusya ve diğer eski sosyalist ülkeleri de içeren düzinelerce toplum üzerinde belgelendi. Eşitsizlik eğiliminde esrarengiz bir yön yoktu. Politikalar vergi indirimleri ve ücretlerin düşürülmesi gibi yollarla zenginlere daha çok kullanılabilir gelir yaratabilmek için düzenleniyordu. Bu gibi düzenlemelerin ideolojik gerekçesi, zenginler için daha yüksek karların daha çok yatırıma yol açacağı, kaynakların daha verimli kullanılacağı ve herkes için daha çok iş ve daha yüksek refah düzeyi sağlanacağıydı. Gerçekte, gayet iyi tahmin edilebildiği gibi, paranın piramidin yukarısına doğru hareket etmesi, borsaların mantar gibi bitmesine, küçük bir grup azınlığın elinde muazzam değerlerde kağıdın birikmesine ve bu konferansta bol bol duyduğumuz mali krizlere yol açtı. Gelir eğer toplumun alt yüzde 80'ine yeniden dağıtılırsa, tüketim için kullanılacak ve üretimi olumlu yönde etkileyecektir. Eğer zaten ihtiyaç duydukları her şeye sahip olan üst yüzde 20'ye dağıtılacak olursa yerel veya ulusal ekonomiye değil uluslararası borsalara gidecektir.

Hepinizin bildiği gibi, aynı politikalar, aslında neo-liberalizmin diğer bir adı olan "yapısal uyum" kisvesi altında Güney'e ve Doğu'ya da taşındı. Politikaları tasvir etmek için ulusal düzeyde Reagan ve Thatcher'i kullanmıştım, uluslararası düzeyde ise neo-liberaller tüm çabalarını üç temel noktada yoğunlaştırdılar: ı-) mal ve hizmetlerin serbest ticareti; ıı-) sermayenin serbest dolaşımı; ııı-) yatırım serbestisi

Geçen yirmi yılda, IMF devasa şekilde güçlendi. Borç krizinin ve biçimlendirici mekanizmasının yardımıyla, ödemeler dengesine yardım etme görevinden sıyrılarak tırnak içinde sağlam neo-liberal ekonomi politikalarının sözde evrensel diktatörü kesildi. Uzun ve yorucu müzakerelerden sonra Ocak 1995'te oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü, çoğunlukla neyi imzaladıkları hakkında pek de fikirleri olmayan parlamenterlere kabul ettirilmişti. Neyse ki, neoliberal kanunların bağlayıcı ve evrensel kılınmaya çalışıldığı en son çaba olan MAI geçici olarak askıya alındı. Eğer kabul edilseydi, tüm hakları şirketlere tüm yükümlülükleri de hükümetlere verecek ve vatandaşlara hiç-

bir hak tanımayacaktı.

Bu kuruluşların ortak paydası, aynı zamanda neo-liberalizmin de özü olan şeffaflıktan ve demokratik sorumluluktan yoksunluk. Neo-liberalizmde amaç ekonominin kurallarının aynen topluma dikte edilmesi olduğu için demokrasi bir yükümlülük haline geliyor ve hem kazananların hem de kaybedenlerin oluşturduğu oy verenler için değil yalnız kazananlar için dizayn edilmiş bir sistem oluşturuluyor.

Size kaybedenin neo-liberal tanımını sorarak tamamlamak istiyorum. Hastalık, yaşlılık, hamilelik, başarısızlık veya neo-liberal dünyanın ekonomik şartları ve kaynakların piramidin altlarından üstlere doğru transfer edilmesi gibi nedenlerle her an birileri sistemin dışına atılabilir. Her şey hissedarların sahip olduklarıdır. Yakınlarda IHT'nin bildirdiğine göre, yabancı yatırımcılar Tayland ve Kore şirketlerini ve bankalarını adeta havada kapıyorlar ve bu durumun büyük işten çıkarmalarla sonuçlanması bekleniyor, diğer deyişle, binlerce Tayvanlı ve Koreli'nin yıllar süren çalışması yabancı şirketlere teslim ediliyor. Bu şirketlerin çoğu belli bir zenginliği zaten yaratmış durumdalar. Rekabet ilkeleri ve hissedarın değerini artırma çabası altında, bu gibi bir davranış haksızlık olarak kabul edilmek yerine faziletli bir davranış olarak görülüyor.

Neo-liberalizmin, siyasetin asıl doğasını değiştirdiğini belirtmek istiyorum. Siyaset eskiden kimin kimi yöneteceği ve pastadan kimin ne kadar pay aldığını belirlemek içindi. Bu soruların görünümü aynı kaldı ancak bana göre siyasetin temeli artık: "kimin yaşamaya hakkı var kimin yok?" sorusuna dayanıyor. Emin olun ki bugünün düzeni radikal dışlanmışlığa dönüşmüş durumda.

Birçok kötü örnek verdim, çünkü geçen yirmi yıl bu örneklerle doluydu. Ancak, konuşmamı bunaltıcı ve kötümser bir sonla bitirmek de istemiyorum. Elimizde hayatı tehdit eden bu gibi yönelimlere karşı çıkan birçok olay ve gelecekteki hareket için de bir çok olanak var.

Bu konferans, ideolojik bir saldırıyı da içermesi gerektiğine inandığım bu hareketi tanımlamaya yardım edecek gibi görünüyor. Davos'ta üslenmiş "Evrenin Efendileri"ne karşı bir gündem oluşturmamızın zamanı ve inanıyorum ki onlarda sadece projeleri değil fikirleri de paraya çeviremeyeceklerini anlayacaklar. Bu konuda da neo-liberallere bel bağlayamayız ve tüm mali piyasa işlemlerinden alınan Tobin vergisini ve uluslararası şirket satışlarından oransal olarak alınan vergileri içeren işlerliğe sahip ve adil bir uluslararası vergi sistem inşa etmeye ihtiyacımız var. Uluslararası bir vergi sisteminin kazançları Kuzey-Güney uçurumunu daraltacak ve kaynaklar geçen yirmi yılda bunlardan yoksun bırakılmış tüm insanlara yeniden dağıtılacaktır.

Tekrar etmeme izin verin: Neo-liberalizm insanlığın doğal yaşayış biçimi değildir, doğaüstü bir şey hiç değildir. Bugüne kadar ki başarısızlıkları, neo-liberalizme karşı mücadele edilmesini ve değiştirilmesini gerektiriyor. Toplumu ve demokratik devleti güçlendirecek, kanunların ve uluslararası düzeyde adil bir paylaşımın önünü açacak değişim politikaları için hazırlıklı olmalıyız. Şirketler ve piyasalar şimdilik yerlerinde duruyor ancak bunlar insanoğlunun tüm yaşam alanını dolduracak kadar geniş olamazlar.

Yeni haberler gösteriyor ki, devasa boyutlara ulaşmış parasal bir servet var ve bunun yalnız çok ufak bir kısmı dünyadaki tüm insanlara arzu edilebilir bir yaşam standardı sağlayabilir, tüm dünyaya yeten sağlık ve eğitim hizmetleri tedarik edilebilir, çevre temizlenebilir ve gezegeni bekleyen olası tehlikeleri önleyebilir, Kuzey-Güney uçurumunu yok edebilir. UNDP'nin verileriyle gereken bu para yıllık yalnız 40 milyar dolar.

Neo-liberalizm açgözlü ama kurşun geçirmez değil. Uluslararası aktivistlerin ittifakı, MAI yoluyla tüm yatırımları serbestleştirmeyi amaçlayan neo-liberalleri bundan geçici de olsa vazgeçmelerini sağladı. İttifakın bu sürpriz zaferi, egemenleri çileden çıkardı ve iyi organize olmuş gerilla iletişim ağının mücadelede başarılı olabildiğini gösterdi. Şimdi de güçlerimizi yeniden birleştirip MAI'yi DTÖ'ne dönüştürme çabalarına engel olmalıyız.

Şu gözle bakın; çoğunluk bizde çünkü neo-liberal oyunda kaybedenler kazananlardan çok çok fazla. Bizim yeni fikirlerimiz var ancak onlarınkiler tekrar eden krizler nedeniyle kafada soru işaretleri oluşturuyor. Şimdiye kadar sahip olmadığımız şey ise bu gelişmiş teknoloji çağında üstesinden gelebileceğimiz daha doğrusu başarabileceğimiz birlik ve örgütlenme. Tehdit uluslararası olduğuna göre verilecek cevap da uluslararası olmalı. Dayanışma artık diğerine yardım etme anlamına gelmemeli diğerlerinin mücadelesinde birlikte hareket etme gücünü saklı olduğu yerden çıkarmalıyız. Böylece sayısal gücümüz ve fikirlerimizin güçlülüğü bizleri olumlu anlamda yıkıcı bir güç haline getirecektir. Bu konferansın anlattığım amaca katkıda bulunduğuna ikna olmuş durumdayım ve tüm samimiyetimle, bu konudaki dikkatinizden dolayı sizlere teşekkür ediyorum.

1) Conference On Economic Sovereignty In A Globalising World Http://Www.Millennium-Round.Org/ Bangkok, 24-26 Mart 1999, Çeviren: Mustafa Erdem Sakınç.

Amerikan Ekonomisinde neler oluyor?

Gökçer ÖZGÜR

Yeni başkan Bush'un yönetime gelmesiyle birlikte, ABD ekonomisinin yakıcı tartışmaları da hız kazandı. Bir taraftan Hazine'nin yeni sekreteri Paul H. O Neil, diğer taraftan da ABD merkez bankası konumundaki Federal Reserve'in başkanı Alan Greenspan ekonomik durgunluk karşısında bir dizi önlemler alacaklarını duyurmaya başladılar. Bush'un seçim dönemindeki vaatlerinden biri de vergileri azaltıp, yatırımları canlandırmak idi. Vergi indirimi politikaları hazırlanırken, ABD merkez bankası konumundaki Federal Reserve de faizleri bir ay içinde iki kez düşürdü. Sonuç olarak ABD ekonomisi 1984 yılından bu yana, bir ay içerisindeki en büyük faiz indirimi ile karşılaşmış oldu. 20 Mart'ta ayı içinde ise, faizler daha önceden yapılan açıklamalar uyarınca üçüncü kez düşürüldü.

Ekonomi kurmaylarının böylesine uyumlu bir biçimde seferber olmalarının altında yatan etken ABD ekonomisinin bir yavaşlama içine girmesiydi. Yılın ilk üç ayı için hesaplanan GSYİH bir önceki yıla göre yüzde 5'ten yüzde 1.4'e düşmüştü. Yapılan tahminlere göre ise 2000 yılında yüzde 5.1 olan GSYİH'nin 2001'de yüzde 2.3'e düşmesi bekleniyordu. Üretimin azalması, işsizliğin artması gibi eğilimler tersine çevrilmediği takdirde yeni bir durgunluk olası görünüyordu. ABD'nin Uzak Doğu Asya ekonomileri ve AB ile olan yakın ekonomik ilişkiler içinde bulunması ve bu üç dev ekonominin dünya ekonomisi içinde yüzde 60'lara 70'lere varan bir yer tutması, bu durumun küresel bir durgunluğa evrilmesine de yol açabilecek gibi görünüyor.

İşte bu nedenle ABD, şiddetli bir krizden kurtulabilmek için yumuşak inişî ile bir durgunluğa razı olmuş gibi görünüyor, yani ölümü görüp sıtmaya razı oluyor. Faizleri ve vergileri düşürerek yatırımları canlandırmak ise ilk akla gelen politikalar oluyor. Ancak sorun bu kadar da basit görünmüyor; özelde ABD ekonomisi genelde ise neo-liberal anlayış kendi çözümsüzlüğünü de dayatıyor. Dış ticaret açığı ve onun uzantısı dış borçlanma, ABD'nin dünyanın geri kalanı ile olan ekonomik ilişkileri, Amerikan dolarının değer kazanması gibi farklı etkenler sonucunda bir tarafı düzeltmek için başka bir tarafı bozmak gerekiyor.

Örneğin doların değerlenmesi, ABD'nin ihracat rekabetini düşürürken Wall Street'in ve hükümetin ihtiyaç duyduğu yabancı fonların girişini teşvik ediyor. Ancak dış borçların sürekli olarak artışının günün birinde ekonomiyi sıkıntıya sokacağını söylemek de bir kehanet olmuyor. ABD bir dış ödeme sorunu yaşamasa bile yabancı yatırımcıların güvenlerini kaybetmesi bile başlı başına bir sorun oluyor. Olası bir güven krizi sonucunda yabancı yatırımcıların, ellerinde bulunan ABD tahvillerini ve hisse senetlerini satması doların istenmeyen ölçüde değerinin düşmesine, ithal ürün fiyatlarının artarak yeni bir enflasyon dalgasına yol açabilir.

Ekonomi kurmayları bu denli uyum içinde çalışsa da potansiyel bir durgunluğu önlemek ya da olası bir krizin önüne geçmek sanıldığı kadar kolay değil. Çeşitli dergi ve gazetelerde benzer itirazlar yer alsa da -ilginçtir- söz konusu yazarlar ABD ekonomisini kendi başına ele almaya devam ediyor, uluslararası ilişkileri görmezden geliyor. Söz konusu yazarlar vergi indirimlerinin ve hatta faiz oranlarının düşürülmesinin ekonomik etkilerinin en erken altı ay içinde görüleceğini belirterek, geç kalma riskine de değiniyor.

Geç kalma riski bir anlamda doğruluk payı da taşıyor; söz konusu vergi indirimi ancak 2002 yılında etkili olabilecek. Bu planın işleyip işleyememesi bir tarafa ABD'nin bu vergi indiriminin altından kalkıp kalkamayacağı da belirsiz. Tahminlere göre, önümüzdeki on yıl için ABD'nin 5.6 trilyon dolarlık bütçe fazlası vermesi ve bu fazla ile vergi indirimini dengelemesi tahmin ediliyordu. Ancak olası bir durgunluk içinde tahmin edilen ya da hesaplanan fazlanın gerçekleşebilme ihtimali de oldukça düşük.

I-) ARTAN İŞŞİZLİK

Başlamış olan durum, kimilerine göre kapitalizmin aşırı üretim krizlerinden sonuncusunu oluşturuyor. Son yıllarda, ABD ekonomisine rakip olan Japonya ve Avrupa Birliği ülkelerinin de art arda durgunluğa girmesi ve bunun sonucunda üretim maliyetlerinin düşürülmesi, ABD ihracatının rekabet yeteneğini zayıflatmıştı. 1998 Asya Krizi nedeniyle ortaya çıkan pazar daralmasını da göz önünde bulundurursak, ABD ekonomisi ve

ihracatı bir kıskaç içine girdi. Bunun sonucunda ABD Ulusal İmalatçılar Derneği (National Association of Manufacturers) Başkanı 1 Aralık 2000'de yaptığı basın toplantısında ìBu [ABD ekonomisi] insanların sandığı kadar sağlıklı değilî açıklamasını yapmak zorunda kalmıştı.

Borsaların, özellikle de yüksek teknoloji şirketlerinin hisse senetlerinin işlem gördüğü NASDAQ'ın son yıllarda sabun köpüğü gibi şişmesi ile bir patlamanın ilk işaretleri görülmeye başlamıştı. Mart başında ise 31 Mart 2001 tarihine dek hisselerin yüzde 60 oranında değer kaybedeceği açıklandı. Bir önceki yılda sadece NASDAQ endeksi yüzde 40 oranında değer kaybetmişti; bunun iktisadi anlamı ise NASDAQ'ın işlevsiz hale gelmesiydi. Hisse senetlerinin bu hızlı düşüşü, reel ekonomideki gerileme ile birleşince şirketler daha da güç bir duruma düştüler ve işten çıkarmalar artarak devam etti. İnternet devi Amazon.com 30 Ocak'ta bin 700 kişiyi işten çıkardı. Motorola 2001 yılının ilk üç ayı içinde 16 bin kişinin işine son verirken, diğer bir dev Erickson ise yaklaşık 500 milyon dolarlık zarar beklediğini açıkladı.

İmalat sanayiinde de benzer olaylar yaşandı; dev Alman-Amerikan otomotiv ortaklığı DaimlerChrysler 26 bini ABD'de olmak üzere100 bin kişinin işine son vermeye karar verdi. Otomotiv fabrikalarının yoğun olduğu Amerika'nın Orta Batı bölgesi, 1980'lerin başından beri benzer işten çıkarmalarla karşı karşıya kalmıştı. Örneğin söz konusu Chrysler şirketi Daimler ile birleşmeden önceki dönemde toplam 35 bin kişinin işine son vermişti. Bu son işten çıkarmalar gerçekleştikten sonra söz konusu bölgede ekonomik ve sosyal hayatın tamamen felç olduğunu eklemek gerekiyor. Bölgede özellikle siyah işçilerin yoğun olduğunu ve sendikal hareketin -görece olarak- güçlü olduğunu da ekleyecek olursak bu son işten çıkarmaların toplumsal ve siyasi hayata görünenden daha fazla zarar verdiği görülüyor. Diğer taraftan şirket; Meksika, Arjantin ve Brezilya'daki üç fabrikasını da kapatmak kararı alarak durgunluğun ABD ile kalmayacağının ilk işaretlerini vermiş oldu. Oysa ki Daimler ve Chrysler şirketleri birleşmeden hemen önce birleşmenin işsizlikle sonuçlanmayacağını açıklamışlardı. Diğer bir Amerikan otomotiv devi GM ise yine aynı günlerde Avrupa'daki fabrikalarında 40 bin kişilik bir indirimeye gideceğini açıklamıştı.

Aralık ayı içinde, Aetna 5 bin, Gilette 2 bin 700 ve Whirpool ise 6 bin işçiyi işten çıkararak durgunluğun sadece teknoloji hisseleriyle ya da otomotiv sektörüyle ilgili olmadığını gösterdi. Kimilerine göre bu işten çıkarmaların ekonomi içinde çok fazla bir ağırlığı yoktu, söylenenlere göre Amerikan ekonomisi işten çıkarmalara alışıktı ve 1990'larda da birçok kişinin işine son verilmiş ancak ciddi sıkıntılar doğmamıştı. Bu durum ise ABD ekonomisin farklı sektörlerde büyüme ve yaratıcılık yeteneğiyle açıklanıyordu. Başta doğru gibi gelen bu iddialardaki eksik yön, 1990'lardaki yeni iş alanlarının hangi sektörlerde olduğu sorusunu sorunca ortaya çıkıyor. 1990'larda hizmet sektöründeki büyüme ve işe alımlar, imalat sektöründen kaynaklanan işten çıkarmaların işsizlikle sonuçlanmamasını sağlamış ve sonuçta emekçiler hizmet sektörüne kaydırılmıştı. Ancak hizmet sektörünün de bir doyma noktası bulunuyor ve bugün bu noktaya gelinmiştir; önümüzdeki yıllarda -ekonomik durgunluğu da hesaba katarsak- hizmet sektörünün yeni iş olanakları sağlaması olanaksız görülüyor. Hükümetin yayınladığı işgücü anketlerine (Department of Labor's Bureau of Labor Statistics) göre sadece 2001 Ocağında işsizlik sigortası için başvuranların sayısı 32 binden 346 bine yükseldi. Şubat ayında ise imalat sanayindeki 94 bin işçinin işine son verildi.

II-) BUNALIMIN EVRİLMESİ

Duraklamanın gözle görülür etkileri geçtiğimiz yıl içinde başlamıştı. 2000 yılı içinde birçok şirket ürettikleri malı satamadı ve stoklarda büyük bir şişkinlik oluştu. Sağ iktisat teorilerine göre böyle bir durumda fiyatların düşmesi ile eldeki fazla stok eriyecek ve arz-talep dengesi sağlanacaktı. Ancak, sistemin bu denli mekanik bir işleyişe sahip olmadığı yaşananlar ile birkez daha görüldü. Tüketicilerin ve iş çevrelerinin piyasaya olan güveninin bozulması işlerin daha da kötüye gideceğinin bir işaretiydi. Sadece güven bunalımının varlığı bile ekonomiyi sekteye uğratmaya yetiyor, ancak başta Japonya olmak üzere dünyanın irili ufaklı birçok ülkede ortaya çıkan krizler güven bunalımının boşuna olmadığını gösteriyordu. Güvensizliğin yaygınlaşarak artması durumunda, Federal Reserve'in faizleri düşürmesi de bir sonuç getirmeyebilir ve faizler Japonya'da görüldüğü gibi sıfır seviyesine yaklaşabilir. Bu durumda ABD hükümeti ve Federal Reserve hareket alanını önemli ölçüde kaybedebilir.

Aslında son ekonomik durgunluk birden bire ortaya çıkan birşey değil. 1998'de patlak veren Asya Krizi ile finans sektörünün karmaşık ilişkilerinin çok kolay dağılabilir olmasının anlaşılmasının yanı sıra ABD, Batı Avrupa, Uzakdoğu Asya ve Japonya gibi belli başlı ekonomileri de sarstı. Bütün bu ülkelerin aynı dış pazarları paylaşması sonucunda bir ülkenin pazar payı kazanımı, diğerlerinin kaybına yol açıyordu.. Örneğin, Amerikan dolarının değer kazanması sonucunda, ABD ile ulusal paralarını Amerikan dolarına endeksleyen Uzakdoğu ülkeleri rekabet güçlerini kaybederken Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya pazar paylarını artırmayı başarmıştı. Ancak Asya ülkelerinin bir biri ardına devalüasyona gitmeleri varolan rekabet koşullarının

daha da sertleşmesine yol açtı. ABD'nin ürettiği ihracat malları Asya ülkelerinin ürettiklerine kıyasla daha pahalı hale geldi. Bu duruma ek olarak ekonomik bunalım nedeniyle Asya ülkelerinin Batı'dan ithal mallarda da talep azalması gözlemlendi.

22 Şubat 1999 tarihli Economist dergisine göre yapılan aşırı yatırımlar nedeniyle bütün dünya, özellikle de Asya- bilgisayar çiplerine, çeliğe, otomobillere, [...], boğulmuş durumda; ancak buna rağmen yeni yatırımlara halen devam ediliyor ve sadece otomobil sektöründe yüzde 30 aşırı kapasite bulunuyor. Üretici ülkelerin devalüasyon ya da başka yollarla fiyatları düşürmesi sorunu çözmüyor. Pazar sorunun diğer ülkelere de yayılmasına yol açıyor. Varolan atıl kapasiteyi kullanmak yerine yeni yatırımlara devam edilmesini anlamak zor görünüyor, bu durumda şöyle bir yorum geliştirebiliriz: Şirketler üretim maliyetlerini düşürmek amacıyla üretimlerini emeğin ve doğal kaynakların daha ucuz olduğu ülkelere kaydırma amacını taşıyor. Ancak hem yeni hem de daha önceden varolan üretim merkezlerinde de üretime devam edilmesi durumunda dünya ihtiyacın çok üzerinde mala boğuluyor. Şirketler maliyetin yüksek olduğu üretim merkezlerini zaman içerisinde kapatmaya yönelse de varolan ekonomik ilişkiler içinde aynı sorun tekrar tekrar ortaya çıkabilir. Bugün için kapanan fabrikalara rağmen, Asya ülkelerinin durgunluk içinde olması, Japonya'nın ekonomik çöküş yaşaması ve ABD'nin -en iyimser tahminle- geçici bir yavaşlamaya girmesinin anlamı üretilen malların satılamaması demektir. Bu durumu ise aşırı üretim olarak görebiliriz.

ABD'ye dönecek olursak, 2000 yılı dış ticaret verileri sorunun ne kadar yakıcı olduğunu da gösteriyordu. ABD sanayisinin önemli rakipleri olan Asya ülkelerinin, Asya krizi sonrasında ülke kurlarını ABD Dolarına bağlamaktan vazgeçmeleri ve devalüasyona gitmeleri ABD'nin gerek iç gerekse de dış pazarlarda zayıflamasına yol açmıştı. Geçtiğimiz yıl ortasında ABD ithalatı, ihracattan yüzde 30 daha fazlaydı; yıl sonunda ihracat yüzde 13 oranında artmışsa da ithalat yüzde 22 oranında artarak ihracatı geride bırakmıştı. Bu durumda hali hazırdaki yatırımların üretime dönebilmesi için ABD ihracatının ithalattan üç kat daha hızlı büyümesi, yani kendine hızla yeni pazarlar bulması gerekiyordu; ancak günümüz koşullarında bu imkansız bir istekti. Diğer taraftan iç pazarın canlandırılması amacıyla sağlanan tüketici kredileri ise ithalatı artırmaktan başka bir işe yaramamış, imalat sektörünün ihtiyacı olan talebi yaratamamıştı.

Amerikan şirketleri ise varlıklarını finansal sektördeki güçleriyle, yani sektör dışı gelirleriyle koruyordu. Reel sektörde güç kaybeden şirketler özelikle 1997'den itibaren finans piyasalarında kârlarını artırmayı başarmıştı. Ancak finans piyasalarındaki bu şişkinlik bir taraftan da kendi yıkımını hazırlıyordu. Hisse senetlerindeki artışın şirketlerin kâr ve büyüme oranlarının çok üzerinde olması ve bu nedenle borsanın reel sektörle olan bağının gevşemesi bir düşüş beklentisine yol açmıştı. Hisse senetlerindeki büyüme reel ekonomideki büyümenin dört katına ulaşmıştı, ancak bu durum sonsuza kadar devam edemezdi. Örneğin, Business Week dergisi teknoloji hisselerindeki süregiden yükselmeyi daha aptal diye adlandırdığı bir teori ile açıklıyordu. Buna göre hisse senetlerinin artışı devam ettikçe fiyatların artacağına inanın daha aptal birileri mutlaka oluyordu ve bu yatırımcıların piyasaya girişiyle hisseler biraz daha yükseliyordu. Bu açıklamadan, yatırımcılar aptal davranmasaydı bu sorunlar olmazdı gibi yanlış bir sonuç çıkarılabilir. Oysa sermayeyi borsaya çeken şey kısa vadeli alım-satımlarla spekülatif kazançlar elde etme olasılığıdır, bu fırsatın ortadan kalkması durumunda para zaten borsaya yönelmeyecektir. Yani bir yönüyle kumara benzeyen bu ekonomik faaliyetî içinde kural, eldeki hisse senetlerini fiyatlar düşmeden önce ulaşabileceği en yüksek fiyattan satmaktır. Bu durumda geç kalanlar da olacaktır. Ortada bir aptallık varsa bu borsanın kendi mantığıdır, reel ekonomiyi temsil ettiği iddia edilen borsanın reel ekonominin dört katı hızla büyümesidir. Borsa varolduğu sürece spekülasyon kaçınılmazdır.

III-) ALINAN ÖNLEMLER

Başkan Bush'un ekonomik planının ardında yatanları daha iyi anlamak için göreve geldikten sonra neler yaptığına bir göz atmak gerekiyor. Bush göreve gelmesinin hemen ardından üst düzey şirket yöneticileri ile 3 Ocak'ta bir toplantı yaparak, ekonomik planları için icazet almıştı. Toplantının ilginç tarafı basına kapalı olmasıydı; bu nedenle söz konusu toplantıya kimlerin katıldığı tam olarak öğrenilemedi. Basına sızan haberlere göre, General Electric, Forbes, Graviton Inc., Union Pacific, gibi şirketlerin yöneticileri ile Amerikan Tüketici Federasyonu başkanı bu toplantıda yer almıştı. Ertesi gün Texas'ta bir toplantı daha yapılmış; bu toplantıya ise Micron Technology, Barksdale Group, Intel, AutoDesk, America Online, Cisco Systems, Dell Computer, EMC, Hewlett-Packard, IBM, Hanna Capital Management, Caufield & Byers, Sun Microsystems, Applied Materia, Agillion, Oracle gibi teknoloji ve finans devlerinin yöneticileri katılmıştı.

Bu haberi duyan birçok insan ekonomik kararlar alınırken önde gelen şirketlerle birlikte hareket etmenin önemini belirtecekler ve Bush'un toplantılarını destekleyeceklerdir. Bu durumda da akla işçi sendikalarının neden bu toplantılara çağrılmadığı sorusu geliyor. Oysa ki piyasanın o ünlü görünmeyen eli sandığımızdan biraz

daha farklı işliyor. Söz konusu şirketlerin farklı özelliklerine baktığımızda görünmeyen elin farklı işlevleri olduğu da ortaya çıkıyor. Örneğin Cisco Systems seçim döneminde Cumhuriyetçi Parti'ye 304 bin dolar, ünlü internet devi AOL ise 157 bin dolar bağışlamıştı; en büyük 17 teknoloji şirketinin toplam bağışları ise 1.7 milyon doları yani Cumhuriyetçi Parti'ye yapılan bağışların yüzde 90'ını buluyordu.

Ekonomik felaketin önüne geçebilmek amacıyla bir taraftan faiz indirimine gidilirken, diğer taraftan da Kongre vergilerin düşürülmesini karara bağladı. Hangi vergilerin kesilmesi, kimin daha az vergi vermesi basında tartışılırken, Kongre'de bulunan her iki parti de zenginlerin daha az vergi vermesi konusunda anlaşmıştı. Ancak gözden kaçan bir diğer nokta bütçe fazlasının bu vergi indirimini karşılayıp karşılayamayacağıydı. Ülke faiz ve vergi indirimi politikalarının bir kurtarıcı olacağı fikrini kabul etmiş, gerisini düşünmeye bile gerek duymamıştı. Kongre Bütçe Komisyonu gelecek on yıl içinde ABD bütçesinin 5.6 trilyon dolar fazla vereceğini duyurmuş, bunun üzerine de bu fazlanın nereye aktarılacağı tartışılmaya başlanmıştı. Sonunda da ekonomik durgunluğun üstesinden gelebilmek amacıyla 1.6 trilyon dolarlık vergi indirimine gidilmesine karar verilmişti. Ancak ortada, devlet kasasında böyle bir para falan yoktu. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler günlerce olmayan vergi fazlasının nasıl paylaşılacağını tartışmıştı. Gözden kaçırdıkları nokta, yapılan tahminler doğru bile olsa, bu fazlanın durgunluktan önceki ekonomik durum göz önüne alınarak hesaplanmış olmasıydı. Yani ülke çapında üretimin yavaşlamaya, hisse senetlerinin bir biri ardına değer kaybetmeye başladığı sırada bu fazlanın oluşacağını beklemek biraz anlamsız kaçıyordu.

Son yıllardaki vergi geliri artışının sebeblerinden biri de borsaların hızla yükselmesiydi. Sermaye gelirlerinden alınan vergiler, 1994 yılında 40 milyar dolarken, 2000 yılında 118 milyar dolara ulaşmıştı. Bu rakam da toplam vergilerin yüzde 6'sına denk geliyordu. Ayrıca, aynı dönem içinde borsa işlemlerinden alınan vergiler de 2 milyardan 30 milyar dolara ulaşmıştı. Önümüzdeki on yıl içinde sermaye gelirlerinin azalacağı, borsaların ise tarihi rekorlara sahne olmak bir yana düşüşe devam edeceği olası görülüyor. Bu durumda vergi indirimleri büyük bir olasılıkla bütçe açıklarına, dolayısıyla da enflasyona, yol açacak gibi görünüyor. Sonuçta vergi indiriminin çözüme çare mi olacağı, yoksa sorunu daha da içinden çıkılmaz bir hale mi getireceğini şimdiden kestirmek zor görünüyor.

Yine de ABD hükümeti ve şirketler fırtınadan kurtulabilmek için şimdi bu programa dört elle sarılmış durumda. Vergi ve faiz indirimlerinin yanı sıra akıllara gelen bir çözüm de işçi maliyetlerini düşürmek. İşçi ücretlerindeki artış enflasyonun gerisinde bırakılarak zaman içinde maliyetlerde bir indirim sağlanabileceği gibi zaman zaman sert kesintilere de ihtiyaç duyulabiliyor. Bunu yapmanın en kestirme yolu da sosyal güvenlik harcamalarını kısmaktır; böylece sosyal güvenliğe aktarılan kaynaklar sermayeye kaydırılabilir. Bu amaçla sosyal güvenliğin ve sağlık yardımlarının finanse edildiği vergilerin azaltılması tartışmaları şimdiden başladı.

Ancak, bugün için bu politikanın uygulanabilirliği de sorunlu bir hal almış durumda. Clinton döneminde yapılan sosyal güvenlik reformları nedeniyle yoksulluk sınırı altında yaşayan insanların sayısında büyük artışlar yaşandı. Clinton döneminde görev yapmış olan Peter Edelman'a göre ekonomik durgunluk olmadan da ABD'deki her beş çocuktan biri yoksulluk içinde yaşıyor. Bu durumda sosyal güvenlik harcamalarında daha ne kadar indirime gidilebileceği de kuşkulu bir hal alıyor, bıçak kemiğe dayanmış gibi görünüyor. Örneğin haftada en az 40 saat çalışan insanlar bile çocuklarını doyurabilmek için gıda yardımı yapan kuruluşlara başvurmak zorunda kalıyor. 8 milyon çocuğun düzenli olarak gıda yardımı alması gerekiyor ve son yıllarda gıda yardımı almak zorunda kalan çalışan ailelerin sayısı yüzde 50 oranında artmış durumda.

Ancak sosyal güvenlikte yeni reformların yapılıp yapılamayacağını da son tahlilde belirleyecek olan Başkan Bush'un insafı değil, emekçilerin mücadelesi olacaktır. Tam da bu nokta da, bıçağın kemiğe dayandığı noktada, son on yıldır gerileme içinde olan sendikal hareketin nasıl bir tutum geliştireceği de sorunun bilinmeyen noktalarından birini oluşturuyor. Ancak dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Amerikan işçi sınıfı da büyük bir gerileme içinde. Geçtiğimiz yıl sedikalaşma oranının yüzde 13.5'e, son altmış yılın en geri noktasına- düştü. Bu oran 1983'te yüzde 20, 1950'de ise yüzde 35'ti. İmalat sanayinin ABD'de bulunan fabrikalarını emek maliyetlerinin ucuz olduğu güney ülkelerine taşıması sonucunda art arda gelen işten çıkarmalar bu düşüşün en önemli sebebi. Diğer taraftan bankacılık, finans gibi büyüyen sektörlerde sendikacılığın gelişememesi, sendikal hareketin kendine yeni çıkış yolları bulmasını da engelliyor.

IV-) KÜRESEL EKONOMİK GERİLEME

1998'deki Asya Krizi; günümüzde ABD ve Batı Avrupa ülkelerindeki ekonomik durgunluk, Japon ekonomisinin çöküşü; Arjantin, Türkiye gibi ülkelerde IMF politikalarının iflas etmesi, neo-liberalizmin bir kez daha sorgulanmasına yol açıyor. 1980'lerde ortaya atılan ve 90'larda ekonominin

amentüsü kabul edilen bu anlayışa göre deregülasyon, liberalizasyon, özelleştirme, kısacası ekonominin o ünlü gizli ele bırakılması sonucunda ekonomik sorunlar ortadan kalkacak, ekonomik büyüme gerçekleşecekti. Ancak son yıllarda olanlar bu iddianın tam tersine işaret ediyor. Reel ücretlerin düşük tutulması, yüksek faiz oranları, IMF'nin dayattığı istikrar programları küresel yoksullaşmaya yol açıyor. Yoksulluk ise aşırı üretimi karşılayacak bir talebin ortaya çıkmasını engelliyor. Küresel rekabet her türlü işçi maliyetinin düşürülmesini zorunlu kılıyor. Çalışan insanların yoksullaşması sonucunda da sanayi ürünlerine olan talep azalıyor ve pazar daha da küçülüyor, rekabet daha da şiddetleniyor. Bu kısır döngü, bir taraftan aşırım üretim nedeniyle kaynak israfına diğer taraftan da yoksulluğun artmasına yol açıyor.

Neo-liberalizmin finansal yönüne bakacak olursak finans sektörünün ekonomik kırılganlığı artırdığını görürüz. IMF'nin iddiasına göre finans piyasalarının deregüle edilerek sermaye dolaşımı önündeki engellerin kaldırılması, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaç duyduğu paranın bu ülkelere akmasına yol açacaktı. Ancak sermaye akışının önündeki engellerin kaldırılması sermayenin bulunduğu ülkeyi bir gün içinde terk edebilmesi olanağını da getiriyordu. Ülke ekonomileri içinde büyük yer tutan bu paraların bulunduğu ülkeyi birden bire terk etmesi döviz kurunun yükselmesine ve makroekonomik dengelerin alt üst olmasına yol açabilirdi. Asya ülkelerinde olduğu gibi ülke kurunun dolara eşitlenmesi ya da Türkiye'de olduğu gibi belirli bir aralık içinde tutulmasının döviz kurlarındaki alt üst oluşları engelleyeceği düşünülmüştü. Olası bir sermaye kaçışı durumunda, Merkez Bankalarının piyasanın ihtiyacı olan dövizi sağlayarak kur üzerindeki artış baskısını giderilebileceği düşünüldü. Ancak Merkez Bankalarının döviz rezervlerinin de bir sınırı vardı ve Asya'da son olarak da Türkiye'de görüldüğü gibi devalüasyon kaçınılmaz hale geldi. Ancak IMF'nin en önemli kredi kaynağı olması bu politikaların gelişmekte olan ülkelerin hemen hemen tamamı tarafından harfiyen uygulanmasını zorunlu kılıyordu. Notre Dame Üniversite'sinden M. H. Wolfson bu durumu şu biçimde şematize ediyordu:

NEO-LİBERALİZM SONUCU: KRİZ

Finansal deregülasyon Sermaye girişi Finansal kırılganlık.

İç deregülasyon Gayrimenkullerin, hisse senetlerinin dış kaynaklarca finansı, Spekülasyon.

Küresel üretim, Kapasite fazlası, Kârların düşmesi .

Finansal liberalizasyon Sermaye kaçışı.

Ülke parasının değer kaybetmesi.

IMF politikaları, Sert politikalar, serbest pazar Borç-Deflasyonu.

Kısaca, neo-liberal politikalar insanları yoksullaştırıyor, makro dengeleri bozuyor ve dünya pazarlarının daralmasına yol açıyor. Küresel kapitalizmin ise genişlemeye, büyümeye ihtiyacı var; bunun için de kendine yeni yollar bulması, varolan yolları genişletmesi gerekiyor. Dünyaya şöyle bir baktığımızda serbest ticaret anlaşmalarının, bölgelerin, ticaret ağlarının çoktan yayılmaya başladığını görürüz. Avrupa Birliği, Kuzey Atlantik Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA), Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi örgütlerin ya da Çoktaraflı Yatırım Anlaşması (MAI) türünden anlaşmalar bu amaca hizmet etmektedir. Yapılmak istenen sermayenin yayılmasındaki bütün engelleri -yerel yasalar, işçi örgütlülüğü, insan hakları- kaldırarak sermayenin ihtiyaç duyduğu ucuz emeği, doğal kaynakları ve pazarı sermayeye sağlamaktır. Ancak pazarlar hızla küçülmekte, üretim ise artmaktadır; yeni araçlara, örgütlere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, Amerika kıtasının tümünü kapsayacak olan yeni bir ticaret anlaşması, Amerika (ülkeleri) için Serbest Ticaret (FTAA) için görüşmeler başlamıştır.

Sermaye içine düştüğü bunalımdan kurtulmak için kendine yeni yollar açarken, insanlar da bu felakete karşı mücadelelerini artırmaktadır. Ticaret anlaşmaları bu nedenle askeri ittifaklarla el ele yürütülmeye çalışılmakta, doğal kaynaklar açısından zengin Orta Afrika ülkelerinde darbeler-iç savaşlar sürdürülmekte, Kolombiya üzerinden Latin Amerika'ya askeri müdahaleler yapılırken NATO da Doğu Avrupa'da genişlemektir. Ancak Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu gibi birçok düğüm henüz çözülememiştir. Sorunun kendisi salt ekonomik bir konu olmaktan çıkmış siyasi ve askeri bir hal almıştır. Art arda yapılan küresel ekonomi toplantıları, askeri müdahaleler ve bölgesel çatışmalar bu ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Sermayenin daha önce görülmemiş bir hızda dolaşımı dünyadaki bütün pazarları daha da sıkı bir biçimde birbirine bağlamıştır. Ortaya çıkan her bir ekonomik sorun yeni sorunlara, çatışmalara, kavgalara neden olacaktır.

ABD yönetimi hazırladığı program çerçevesinde ekonomik yavaşlamanın bir durgunluğa ya da bir krize evrilmesini engelleyebilir. Ancak, bu çerçeve içinde ABD'nin ekonomik sorunlarını çözmesinin bağlayıcı bir etkisi olmayacaktır. Kapitalizm kendi işleyiş mantığı gereği yeni sorunlarla karşılaşacaktır ve geçici bir dönem için sorunlara çözüm bulduğu sanısıyla aslında sorunları erteleyebilir. Çözüm sanılan politikalar da son tahlil de -neo-liberalizm örneğinde görüldüğü gibi- insana rağmen, insana karşı olacaktır. Sorun ise katlanarak bir sonraki kuşaklara devredilecektir.

Ölümünün Birinci Yıl Dönümünde

Lenko (*)

Ozan VELİ

Bütün karşıtlıkları, açmazları, acıları, kırılganlıkları topladım; Lenko'ya ait olanları onun yanına iliştirdim; yine de duyarlılıklar, sevecenlikler, çocukça olan güzellikler silip geçti hepsini ve içim acıdı.İçim acıdı demek belki biraz mistik, biraz mahçup, biraz yetersiz kalır. Aslını sorarsanız içim kanadı. O, hiç büyümemiş, çocuk yüzlü, politik ekseni dar, dağların ve köylerin tezek kokularında pişmiş bir asker, biraz deli bir komutan, akranlarının çok önünde yürüyen bir kahramandı. Kahramanların kötü yanları da vardır. Çünkü onlar da her çelişkiyi barındıran birer insandırlar.

Laz Nihat'ın (Laz deyimiyle birlikte anmak, Lazlara bir tür yergi ve bilinç altı atıflar yüklendiğinden ben ona Kaz Nihat diyeceğim) bir grup devrimciyi silahsızlandırdığı güne gidiyorum... Akşama doğru Kedek gabanı, gölgelerini kucağına doldurmuştur Munzurun. Orhan; o saf, hillesiz duyarlılığıyla ve heyecanıyla konuşuyor. "Yan yanda konakladık, böyle çekip gitmek olmaz; yanlarına gidelim bir iki sohbet ederiz." diye tuturuyor. "Ne olacak konuşsak! Birbirimize gireceğiz. Kaz'a bir şey anlatabileceğini sanıyor musun?" diyorum. "Olsun, biz alttan alırız. Devrimci bir tavır olmaz bu tarz; yan yana oturup küs durmak." "İyide ne konuşacaksın, gidip?" "Çevrede ne var ne yok sohbet ederiz. Onlar Hozat'tan geliyor, biz Hozat'a gidiyoruz, orada durumlar nasıl; onu sorarız." Orhan ya bu, Ermeni masumiyetini kuşanmış, ille de dostluk! diyor. "Biz birbirimize gireriz kesin, boş ver şimdi muzakere yapmayı" dedim. Biraz sustu. Sonra yeniden başladı. "Hiç değilse şu telsizden çözdüğümüz şifreleri verelim, operasyonlar yoğun, onların da çok işine yarar" "Tamam o zaman sen Muratla ver gel" diyorum. Doğru telsiz şifrelerini en iyi çözebilen kişi Orhan. O bizimle olduğu için işimiz epeyce kolaylaşıyor. Gözlerime, "Sen de gelsen ne olur" der gibi içli içli bakıyor. "De hadi gidin, verin gelin. Gideceğiz" diye çıkışınca şarapnellerin delik deşik ettiği tabanına kıtkanat basarak, topallaya topallaya gidiyor. Selamlaşıyorlar. Ne var ne yok suallerine gayri ihtiyari cevaplar veriliyor. Orhan telsiz deşifrelerini veriyor, bir dizi de ek açıklama yapıyor. Ovacık taburlarının kodlarını, hareket tarzlarını aktarıyor. Dinliyorlar, Deşifreleri alıyorlar. "Lenko nereye gitti?" diyor Orhan, "O köye gitti" cevabını veriyor Nihat. Orhan "hoşçakalın deyip ayrılırken; "şu bizim silahları verin, bizi kan dökmeye mecbur etmeyin" diye sesleniyor Kaz. Orhan buruk bir gülümsemeyle olduğu yerde kala kalıyor. Usulca geri dönüp, "çocukça şeyler söylemeyin, ayıptır artık" diyor.

"Ne oldu payını aldın mı?" diyorum, susuyor. Öncüler gidiyor, peşinden de biz devam ediyoruz. BBC'den haber dinliyoruz, Orhan'la yan yana yürüyerek. Gabanın ortasındaki düzlüğe varıyoruz, aniden silahlar patlıyor yüzmetre ilerimizde. Düşman olduğu kuşkusu doğmasın diye Lenko'nun sesi geliyor aynı anda. Bize hitap ederek, "Silahları bırakın, yoksa kötü olacak!" diyor. Kurşunlar havadan vızıldayarak munzura yankılanıyor. Donup kalıyoruz. Silahına davrananları engel-

lemek epeyce zor oluyor. Arkadan Nihat çeviriyor yanındakilerle birlikte. Sonra iç içe giriyoruz. Şartlar eşit. Ama bilinç uçurum kadar aralık. Üzerimize olmadık küfürler, dipçikler, namlu uçları yağıyor. "Herkes silahını korusun, kimse karşılık vermesin" talimatına uyuyor bizimkiler zar zor. Taşa meram geçer mi?

Lenko dikiliyor karşımıza, el ense güreşiyor benimle. Gücü bana yetecek gibi değil ama ben silaha sıkıca sarılmaktan başka bir şey yapmıyorum. Bir kaç kişi olup yatırıyorlar yere. Silahın askılıklarını kesip elimizden bir bir çıkarıp alıyorlar. Orhan yerde Kazın tekmelerinden korunmak için çırpınıyor. Bir kadın gerilla ağlayarak bağırıyor, "O yaralı Ona ne yapıyorsun? yapmayın!" Orhan'ın acılarını engellemek için müdahale ediyoruz. Kaz'ın elindeki M16 namlusu kaburgamızı yokluyor.

Lenko'nun o naraları, cıvıldayan kurşunları, çocuksu saldırıları bir yana bir kaç saat sonra köylülerin huzurunda bir köy evinde, yapılan hareketleri anlatırken Orhan, "Vermediler tokat attık aldık" diyen Kazın söylemine kahkahayla gülen Lenko'nun o anki hali, beni en zayıf yerimden vurdu. Nihat'ın dizine yaslanmış, Onun her söylediğine yüksek sesle gülen O hali, farklı bir mizaç olarak hafızama kazındı. O kavga dövüş anıyla değil de, hep o yaranmacı haliyle anımsar oldum. Müthiş gocunmuş, pasif tavır gösterdiğimiz için suçluluk psikozuna girmeme ramak kalmıştı ki toparlandım. "Lenko'ya kurşun sıkabilir miydim? muhasebesi beni "yapamazdın" da karara vardırdı. Yapamazdım. Bütün aymazlıkları, yan yana getirdim, Lenko'ya kurşun sıkma konusunda kendimi ikna edemedim. Ama Nihat'la ikinci bir randevunun gerçekleşmesi için dua ettim. Asıl büyük yalaka İmam C.'na bile sıkmazdım. Şartlar yüzde yüz lehimize olsa dahi yine yapmazdık. Zaten şartlar lehte olduğunda daha da zor olur bunu yapmak. Düşmanın kuşatmalarında sınanmış olmak bir şey ifade etmiyordu. Halktan bir insana bir tokat atmak ne kadar zavallıcaysa, bir devrimciye kurşun sıkmakta o kadar zavallıcadır. Düşman ordularına baş direyenler, mazlumlar karşısında eridikçe devrimcileşirler.

Lenko'nun vurulduğunu duyduğumda ilk tepkim "Yapma yahuu!" oldu. İçim daraldı. Yeniden, yeniden kazındım. Her dönem var olan politik önderliklerin kurbanıdır Lenko. Kâh iyi bir öncüdür düşmanın mevzilerine sızıp silah alıp çıkan. Kâh karanlıkla oynayan şeytansı bir iz sürücüsü. Bir komutan edasıyla çıktığında ortaya, üstlerine öykünen itaatkâr ve gözü kapalı emir uygulayıcısıdır. Kaz sekterse, o sekter oğlu sekterdir. İnandıklarına sıkıca bağlanan, doruklardan korkmayan, savaşı yaşayarak öğrenendir, Lenko. Gelmiş geçmiş bildiklerim içinde, en çok Onun romanını yazmak isterdim. Tepsili'de komşuların illallah ettiği o haşarı çocuğun dağ serüvenlerini. Olur ya belki bir gün.

Lenko, yoksul Dersim köylüsünün, soğan ekmek biraz da pajido katığıyla beslenmiş, yaşadığı dağın arka yüzündeki dünyayı ancak kokularından hissedebilmiş, bir ilkokul diplomasıyla dahi birbirine ateş etmiş, mertlik ve kavgacı kültürün ayaklarından öpmüş kesimini temsil eden tipik bir halk kahramanıdır. Halk kahamanları; politik eksenleri dar ise, kolayca çeşitli türlerin etkisine girebilirler. Bu nedenledir ki stratejik düzeyde komuta erkini yürütmekte zorlanırlar. Nitelikli önderlerin oluştuğu güzargâhta, pek ala birer ateş topu olabilirler. Aymazlıkların boyutlandığı durumlarda alabildiğine kaba bir yaptırım, ya da kaba yaptırımların kurbanı olmaya ilk adaydırlar.

Dağların haşarı çocuğu, zılgıt çekip nârâ atamayacaksa artık, üzülmek boşuna olur. "Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin." durup düşünen, muhasebelerini gözden geçiren, duyarlılıklarını kamçılayan ve azcık yekinen dürtüler yaratmalıdır. Olgulara kaba-saba yanaşmaktan kazandığımız bir şey olmadı. Birazcık geniş, birazcık engin, birazcık derin bakmanın zamanı çoktan geldi de geçiyor bile. Dağlarda vurulanların edebiyatını yapmak işin en kolay yanı. Ayanın yarısı kadar ekmekle günü güne bağlayan insanın uzun süre savaşması zordur. Daha dün Mercan vadisinde düşen sekizlerin şişirme edebiyatının dışında kaç insan kavradı onların yaşam gerçekliğini. Bırakalım insanı, hangi önderlik vâkıf olabildi ki savaşın yakıcı koşullarına.

Yine de dağların haşarı çocuklarının iz düşümlerinde yansıyacaktır aydınlık. Lenko, Yılo ve diğerleri, günahların ve sevapların zıtlığında ki birlikten doğdular; o birliğin ayrışmasında buldular kendilerini, o zıtlığın içinde de gelişecekler. Onları 'yüceltelim' derken, yalan yanlış bilinçler, uydurma yönlendirmeler yapmak davalarına karşı yapılacak en büyük saygısızlıktır. Bir de günahlarını en çok dillendirenler, en büyük övgüler yapmaz mı? Devrimcilik riyakarlığı gizler. Herkes içinden geleni konuşsun. Eğer bu kendi politik çizgisine uymuyorsa, varsın konuşmasın. Susmak, kimi kere sahte bir konuşmadan daha iyidir.

Güle güle dağların çocuk yüzlü komutanı. Halkın her kahramanı proleter, her proleteri de kahraman değildir. Seni unutmayacağız!

**Lenko: (Erdal Artuğ)*

Mayıs 2000 tarihinde Ovacık Hawacor da çıkan çatışmada şehit düştü.

Kadın Sorunu(muz) Üzerine

Tarkan DURGUN

(BİR)

"Sevgi, yalnızca özgür olabilir! İnsan beyinleri satın almıştır. Ancak dünyanın tüm milyonları bir araya gelseler, sevgiyi satın alamazlar. İnsan, bedenleri alt etmiştir, ama dünyanın tüm güçleri sevgiyi alt etmeyi beceremezlerdir. İnsan, tüm ulusları fethetmiştir de, bütün ordular sevgiyi fethetmekten aciz kalırlar. İnsan, ruhu zincire vurmuştur; ama sevginin önünde tümüyle çaresizdir..."[1]

Hislerin ölü toprağında solmuş, kuru, kararık yüzlerin feri kaçmış gözleri çevreliyor hayatı. Her şey adlandırılmak için; semantiğini zoraki bir ispat çabasında dışa vuran "kurmaca dünya"nın bağımlılığında ifadesini bulan yanıl/yanılt söylem/davranış pratiğiyle at başı gidiyor.

Bağımlılık, özgürlüğün reddiyesiyle boy veriyor, zincirleri sıklaştırıyor, sağlamlaştırıyor. İnsanlığın kristalize olmuş değerlerinden kopar(t)ılmış bir aidiyet (etnik cinsel dinsel vb. gericiliğe varan düzeyde) çabası (veya zorlaması), fikren/zikren "kendi" olma uğraşının kapı dışarı edildiği kulluğun kabulü ve "yalnızlıktan soyutlanıldığı" daracık mekân ve cemaatlere sıkışıp kalma riskini de ağırlıklı taşıyor.

Nicedir küresel diskur, deccal l°gatına rahmet okutacak, yanıltıcı "imgelem"ini sağnağa dönüştürmekten geri durmuyor.

"Barış" denirken, bunun aslında daha fazla savaş ve daha fazla yıkım olduğu;

"Eşitlik" denirken, sömürü ve aparmanın dizginsiz gidişatına hız kazandırılacağı;

"Kardeşlik" denirken, halklar/farklılıklar arasında düşmanlıkların kızıştırılacağı;

"Adalet" denirken adaletsizliğin kanıksanan/kabul gören bir alışkanlık haline getirileceği;

"Çevre duyarlılığı" denirken, (kâr mantığına koşut olarak) küresel ısınmaya gaz veren teknolojik çılgınlığın ve tüketici tahribatın arttırılacağı;

"Kadın hakları ve özgürlüğü" denirken kadın bedenini metaya dönüştüren küresel pazar gerçeğinde, artan yoksulluğa tekabül edecek tarzda insan ve kadın ticaretinin, ucuz emek "piyasa"sının yaygınlaştırılacağı hayatın yalınkat gerçeğinden okunabiliyor.

Hakkıyla değerlendirmek ve duruş içinde olabilmek için bir parçacık da olsa illüzyonun dışına çıkmak ve göz ile zihin arasındaki bağlantıyı tekrar kurmak gerekiyor. Sağırlar diyaloguna dönmüş "toplumsal" ilişkileri bu ceberrut döngünün dışında yeni bir biçim/biçeme dönüştürmenin zamanı geldi de geçiyor.

Bir devrim çağrısının aciliyeti ile söylenen "Dün erkendi, yarın çok geç"[2] daveti tam da bahsi geçen vurgu ve günümüzle örtüşmüyor mu? Dünya üzerinde altı milyara varan insan toplamının -bir avucu dışında- çoğunluğu açlık ve öldürücü hastalıklarla heder olurken, Türkiye'de 10 milyonu aşkın insan açlık sınırı altında "mucize" kabilinden hayatını "idame" ettirirken, beklemenin "hikmeti nedir?" diye sormak gerekiyor.

"Ne kadar zor şarkı söylemek/şarkılaştırılan dehşetse."[3] "Ölümü görüp sıtmaya razı" halde yaşamak da zor, şarkılaştırılan bir dehşeti söylemek de... Beklemek, zorluğu arttırmak ve düşleri ertelemekse (böyle olduğu kesindir) bu kökleşmiş ve mülkiyeti özelleştirilmiş çemberde durağanlığın ölüm kokan suretine aldırmadan/aldanmadan, hareketlenmenin diri ve üretken sularında yelken açmak gerekiyor.

Zira gelişim ve insanın kendini bulma çabası, ruhsal devinimle mecrasını bulabilir. Atalet, kara gömlekli kara yüzler sayısını arttırmaktan başka bir işe de yaramayacaktır. Savaş ve yıkım bu karabasanla gelmektedir.

(İKİ)

"Doğada ilk kirlenmedir ülkelere bölünmesi yeryüzünün..."[4]

"İnsan hakları" ve "demokrasi" çağında da savaşlar, tahrip edici sonuçlarıyla devam ediyor. Küreselleşmiş kapitalizmin canavarının dişleri "Yeni Dünya Düzeni" minesini çürüten kurtçuk olan savaş ve onun araçları insan bedenleri üzerinde sürgit hali yaşıyor.

Ekranla uyuşturulmuş gözlere silah piyasasının kana-baruta boğduğu bölgelerden kaçan/sürülen insan kümelerinin iç yakan, isyan uyandıran görüntüleri yansıyor. İstisnasız herkes! Kendi potansiyel "kader"ini izliyor...

Şimdi sormak gerekiyor: Hafıza-ı beşer nisyan ile mal°l müdür gerçekten? Yoksa genelce kabul görecek şekilde gönül rahatlığıyla şu söylenebilecek mi: "Savaş, bugün insanların iddia ettikleri gibi doğru ve övgüye değer bir şey değil, tersine her cinayet gibi iğrenç ve caniyane bir hareket-tir."[5] Bu cinayet hareketi en yıkıcı sonuçlarını kadınlar üzerinden (ve bir topluma yayarak) sürdürüyor. Onca sancıyla doğurulan bin bir emekle büyütülen çocukları, savaş makinesinin dişlisi haline gelmekte habire.

Savaşın nedeni ve sorumluları üzerine yorum yapabilecek gücü kendinde bulamıyor/bulmasına izin de verilmiyor. Önüne "vatan-millet-devlet" eksenli "kutsal" hükümranlık dikiliyor durmaksızın. "O zaman savaşı, bir vatan hizmeti, kahramanlık, şöhret, vatanseverlik diye değil, nasılsa öyle görecekler: Yani yalın aşağılık

bir cinayet diye."[6]

Bugün daha fazla sorgulanıyor (sorgulanmalı da) bunlar. Emperyalizmin körüklediği savaşın bir çeşit güncelleşmiş ganimet paylaşımına dayalı talan olduğu bir çok kesimce kabul görüyor. En fazla sorgulayan ve en çok öne çıkan, bunun acısını en fazla yaşayan kadınlar oluyor. "Yeni Milenyum"da kadın özgürlüğün önceleyeni durumuna geliyor. Küresel saldırganlığın derinleştirdiği fecaat, dünyanın neresinde olursa olsun, faturayı ağırlıkla kadınlara kesiyor.

(ÜÇ)

"Her insan yaşamının arı ve saydam bir özgürlük olmasını isterdim..."[7]

Kadın özgürlüğünü istiyor. Verili yaşam tarzlarını tekmeleyerek, hükümran ilişkilerin boyunduruğundan kurtulmayı arzuluyor. Bu uğurda gemileri yakıyor. Yetiştiği çevreye alternatif odaklar oluşturuyor. Bu istekle halelenmiş düşü kulağında bir küpe, boynunda "zarif" bir kolye gibi taşıyor.

Her lafı özgürlüğe açılan bir kapı gibi görüyor. Sözcükler dile pelesenk edildikçe büyüleyici etkileri artıyor.

İnceltilmiş bir halde de olsa, egemene benzeme, yakıcı bir tarzda kendini dayatıyor. Söz, optik bir kaymayla egemen ilişkilerin lüğatından beslenen farklı bir kanala kapı aralıyor, egemenin bilgisiyle oluşturulmuş dağarcıkta, her sözcük dönüp dolaşıp kadının "belden aşağısı"na vuruyor.[8]

(DÖRT)

"Hiç kimse kadını köle gibi kullanmak yüzünden erkek kadar alçalmamıştır..."[9]

En hamasi, hatta "özgür" ilan edilen (düşünülen)dillendirmelerde de, sözcüklerin gerisinde kibirli bir hükmetme gayesi sezinlenebiliyor. Yumrukla yapılamayan sözle/bilgiyle yapılmaya çalışılıyor. Hedwig Dohm, çok haklı olarak: "Eşlerinin entelektüel cahilliğinin faili olan erkeklerin bundan utanç duymaları gülünç değil midir?"[10] diye sormaktaydı.

Trajik olan; (bu duruma yol açanın geleneksel aile ilişkilerine içkin ataerkil zihniyet ve onu besleyen kaynak olarak özel mülkiyete dayalı sistem/toplum yaşamı olduğu sayısız kez vurgulandı), bu satırların da imleyeceği nokta, bu durumu "yazgı" yazgı belleyip, sorgusuz kabule dönüşmesi.

Üç maymun düsturu (görmemek duymamak, konuşmamak) her zaman aynı sonuca yol açmıyor; tekilleşmiş dile gelişlerde görülmeyen duyulabiliyor, duyulamayan pekâlâ konuşarak öğrenilebiliyor. İsteme ve harekete geçmenin büyülü çağrısı bu arkaplana yerleştirmekte. Erkek önüne dikilen set gibi durdukça, kadın, "boyun eğdiği şeyin gücünü abartıyor."[11]

Gücünü abarttığı erkeğe karşı da sorumluluğu elden bırakıyor. Sistem kendini üretmeye "çekirdek" içinde devam ediyor. Panjur, pencere ve duvarlarla berkitilmiş hapishanenin dışında, değişik renkler/sesler taşıyan bir dünya duruyor. Kadın, "eşiğin berisinde ve gerisinde" olmak üzere "ahlâki" sınıflandırmaya tabi tutuluyor. "Ahlâki olay yoktur, yalnızca olayların ahlâki yorumu vardır,"[12] deyişi hatırlanmalı oysa.

Ancak şu da vurgulanmalı ki, kadın artık bulunduğu yeri, kendisine yüklenen "ödev"leri, üzerine yıkılmak istenenleri ziyadesiyle sorguluyor, "dünyayı değiştireceğiz" istem ve haykırışıyla "kader"ini kendi eline almak istiyor. Hiçbir oluşum, hatırı sayılır bir güç olan kadınları hesaba katmadan hareket edemiyor. "Muvazaa Partiler"den[13] alternatif parti/yapılara kadar, kadınlar için bir "organ"/ "kadın kolları" oluşturuluyor. Kota uygulanması hâlâ tartışılıyor. "Kadın-erkek eşitliği", yönetim söz konusu olduğunda, kadın aleyhine bir eşitsizliğe çevrilebiliyor. Kadın, geleceği rahminde taşıyan bir güç ve üretici olarak, siyasetin göbeğine yerleşmek durumundadır. Eksik olan bu yönelişin cılız kalması ve "kız kardeşlerin ilerlemesi için"[14] harcanan çabanın bir çevreyle sınırlanmasıdır.

Oysa "kız kardeşler " (ve tabi erkek kardeşler de) azımsanmayacak bir sayıda ve katlanılması güç koşullardadır. Kürt halkının özgürlük istemiyle başlayan ve çatışmalı geçen on beş yıllık savaşın Kürt ve Türk toplumundaki yaraları hâlâ kapanmış değildir. Geçici bir suskunluk, savaşın sonlandığı anlamına gelmiyor. Savaş ekonomisine bağlı olarak artan emperyalizme bağımlılık Türkiye'de bir kültürel erozyona, Kürt tarafında da (son intiharlarda görüldüğü üzere) yerinden yurdundan edilmeye bağlı koyu bir sefalete yol açmıştır.

"Modern" Türk toplumuna kıyasla, gerek üretim ve gerekse toplumsal ilişkilerin düzeyi açısından -sisteme yarayacak tarzda- geri bıraktırılan Kürt toplumu, son on beş yılda edindiği deneyimle, dönüştürmeye çalıştığı sisteme dönüşün sancılarını yaşıyor. Özellikle Kürt kadınlarında bu sancılayışın vehametine dair izleri görmek mümkün.

(BEŞ)

"Erkekle kadının ilişkisi, insanla insanın en doğal ilişkisidir. Bu yüzden bu ilişki insanın doğal davranışının ne dereceye kadar insani olduğunu, ya da içindeki insani özüne ne dereceye kadar doğal bir öz olduğunu, insani özelliğinin onun için ne dereceye kadar doğal olabildiğini gösterir. Bu ilişkide ayrıca, insanın gereksemesinin ne dereceye kadar insani bir gerekseme olduğu da görülür.."[15]

Yüzyıllardır dini geleneğin ağır etkisini taşıyan Kürtlerde kadının konumu bu geleneğin öngördüğü çerçevede olmuştur. Kimi bölgelerde farklılaşsa da (özellikle de Alevi düşünüşünün ağırlıkta olduğu bölgelerde etkin olmaya çalışan kimi sol örgütler açısından Alevilik hazır potansiyel olarak görülmüştür. "Üniterliğin bu derece içselleşmesi Kürtlüğe vurgunun "milliyetçilik" olarak nitelenmesine yetmiştir. Bu da ister istemez Kürtlerin Türkiye'deki demokratik mücadelede layıkıyla yeterli dayanışmayı görememesine neden olmuştur.

Tersinden bir diğer yaklaşım da bu

muazzam örgütlenme olanağını "değerlendirme" adına birebir onaylama biçimine bürünmüştür. (Kürt hareketinin son "demokratik cumhuriyet" diskuru bu açıdan önemli bir veri sunmaktadır.) Bu dinsel düşünüş/ yaşam/ yaklaşım Kürt hareketinde de yansımasını bulmuş düşünüş ve söylemde "sosyalist/ feminist", uygulayışında dinsel bir ikilik halini almıştır. Kadın/ erkek ilişkisi bu düzlemden kendine düşen payı almaktadır. "Erkekle kadının ilişkisi, insanla insanın en doğal ilişkisi..." haline getirilemediğinden ve erkeğe "erkeği öldürmek" seçeneği sunulduğundan erkekte "rahipleşme", paralelinde bu doğallığın diğer noktasında "kadının öldüren kadına"da "rahibelik" tercihi bırakılmıştır. (rahibelik tercihi Ortaçağ Avrupa'sında kadının kendini koruma biçimlerinden biriydi). Cinselliğin Kürt kördüğümü, "düşme, düşürülme cüceleşme" olarak görülmesi (kadının alım/satım araca olarak görülmesi bakımından haklı tarafları olsa da) başka riskleri de beraberinde getirmiştir.

Derinlemesine tahlil edilemeyişi ve sanatsal dehayla ruhsal bir yapılanışa kavuşturulamaması, bu kördüğüme yeni düğümler eklemiştir. Düğümü kılıçla çözmenin İskender çağında kaldığı biliniyor. "Yitirileni yitirildiği yerde arama" kuralı bu konuda işletilmemiştir. "Önderin düşüncelerini içselleştirme" yüzeysel bir kabule dönüşmüş ve aynılaşan dil/davranış birlikteliğinde erkek/kadın mesafeli duruşu daha da aralanmıştır...

On beş yıllık çatışmalı süreçlerden en fedakârca, en çok zulmü yaşayarak, işkence görerek, tecavüze uğrayarak öldürülerek, yerinden sürülerek, açlığa ve yoksulluğa terk edilerek "çıkan" kadın; öncekine nazaran kısmi bir "serbesti" ve ayrı bir parti/örgütlenme modeline ulaşsa da, sonuçta "Siz güce koşuyorsunuz!" vurgusunda somutlanan dinsel bir kimliği, "çağdaş" söylemle kucaklamış durumdadır. Buradan bakıldığında siyaset Türk kadınına kapalı olduğu gibi[16] Kürt kadınına da kapalıdır. Aile düzeyinden başlamak üzere, siyasal tercihler erkeğin belirlediği biçimde şekillenmektedir.

Önemle vurgulanması gereken bir nokta, ataerkinin kalıba dökülmüş hali olan erkek, bu anlayışın uzantısında haddini/sınırını "bilerek" davranabilmekte, buna karşın kadın inandığı vakit sınırı aşma cüretini göstermektedir. "Kadınlar tutunamayanlar"[17] olarak eziyetlerden başka kaybedecek şeyleri kalmadığını ama kazanacakları yaşanabilir bir dünya olduğunu görmekteler. Toplumun militarize edilme girişimlerine karşı kadınların ilk elden gösterecekleri çaba büyük önem taşıyor. Bergamalı kadınların "cüret ve kararlılığı"[18] Kürt kadınının fedakârlığıyla ortak bir hareket zemini oluşturabilir.

Yaşanan acıları, geleceği oluşturmanın gerekçesi ve motive edici gücü haline getirilebilir; birkaç soru da biz erkeklere: Kadın doğasının hayatı oluşturan, anlamlandıran üretkenliğine hak ettiği saygıyı göstermenin zamanı gelmedi mi? Onları cenderede tutmanın bizlerin insan yanının ölümü olduğunu ne zaman göreceğiz? Bunu görmek için kurt uluyuşlarının istilaya dönüştüğü pusu bol kış günleri mi gerekiyor? Öyleyse o gün gelmiştir. "Kurtların istila ettiği yerde koyun değil, aslan olmak gerekir."[19] Ve unutmayalım "Aslan aslandır; ister kadın, ister erkek"...[20]

Dipnot

1 Emma Goldman.
2 Lenin.
3 Victor Jara.
4 Fazıl Hüsnü Dağlarca.
5 Tolstoy, Savaşa Karşı Yazılar.
6 Tolstoy, Savaşa Karşı Yazılar.
7 Simone de Beauvoir.
8 Pazartesi Dergisi'nin her sayısında buna ilişkin bir sözlük bölümü yayınlanmaktadır. Ayrıca katkıda bulunabileceklere çağrı da yapılmaktadır.
9 F. Engels.
10 İnsan Haklarının Cinsiyeti Yoktur... Hedwig Dohm'un Biyografisi
11 E. Fromm.
12 Nietzsche.
13 Tolga Ersoy, Özgür Üniversite Kitaplığı, No: 30.
14 C. Zetkin
15 K. Marx.
16 Sibel Özbudun.
17 Janis Joplin.
18 Ecehan Balta, Küreselleşmenin Ekolojik Sonuçları, Özgür Üniversite Kitaplığı, No:28.
19 Hazreti Ali.
20 Kürt Atasözü.

BERİVAN

Çekirgenin telaşını almıştı
Ceylanın gözlerini
Adı da anadan miras
Berivan
I
Amcalar gelirdi geceleri
Ellerinde silah
Gözlerinde ışık
Ekmek isterlerdi katıksız
Sevinirdi Berivan
II
Düşlerinde Berivan'ın
Düğün dernek kurulur
Halay çekerdi amcalar
Ekmek katıklı
Dağlar seyran yeri
Berivan beyazlar içinde
III
Berivan büyüdü
Baltalarını gömüp gitti amcalar
Işıklar kaldı miras
Ekmek hâlâ katıksız...

ADİL OKAY

***

Sabah beş
Canlar ölüm orucunda
ve ölü uykulardayken
bizler .
Uyandılar canlar
Buldozer
ve balyoz sesleriyle
ve "Teslim olun
metal sesleriyle"
Bir can, bir yürek
olup kenetlendiler
Yekpare olarak
haykırdılar ölüm makinelerine
"Devrimciler teslim olmaz
alabilirseniz gelin alın"
ve gülüm
ölüm kustu, kan kustu
ölü sevicilerin silahı
"Ne tekim
öldürmeyelim de besleyelim mi?"
dedi faşizmin cellatları
Otuz can
ömürüne doymamış
otuz dağ parçası
Gömüldüler
halkın yüreğine birer birer
Ekildiler bağrına Anadolunun tane tane

MURAT DAL

Alternatif ve Muhalif Bir Kültür İçin

Sibel ÖZBUDUN

Kültür planlanabilir mi? Bir başka deyişle "kültür mühendisliği" mümkün mü? Kültür bilimcilerin gündemine zaman zaman düşen sorulardan biri budur. Çoğunlukla kendine özgü dinamikleri olan, birey ve grupların "üzerinde", oldukça amorf, esnek, tanımı/kapsamı tartışmalı, deyim yerindeyse bir çeşit "gizem"le yüklü bir kavram olarak algılandığından bu görüş şiddetle reddedilmektedir.

Ben kültürün "yönlendirilebilir" olduğunu düşünenlerdenim. Farklı toplumsal çıkar kesimlerine, ya da sınıflara bölünmüş bir toplumda, kültür kanımca siyasal iktidarı elinde tutan kesimler tarafından "büyük ölçüde" yönlendirilmekte/biçimlendirilmektedir. Zaten "iktidar" nosyonu da bizatihî, toplumsal yaşamın her alanına bir iradeyi dayatabilme yetisini içermekte değil midir?

Kuşkusuz bu "yönlendirebilirlik" bütünsel, kültürün mutlak olarak bütününü kapsayan ve tümüyle bilinçli ve türdeş bir iradenin önceden tasarlanmış, planlı bir "güdümü" değildir. Böyle düşünmek, kültürün gidişatını bir "komplo kuramı"na indirgemek olur.

Burada işlevsel olması açısından, kültürü bir toplumun geçmişinden devraldığı uygulama, kurum ve zihniyetleri birbiriyle ilintileyiş ya da örüntülendirme tarzı olarak tanımlamaktayım. Kuşkusuz her tanım kadar bağlamsal/arızî, ama o ölçüde de işlevsel bir tanım olacaktır bu.

1940'ların sonuna dek geçerli sayılan antropolojik yaklaşımlar, bu örüntülerin tam ve yetkinliği üzerinde durmaktaydı. Ancak bu yetkinlik o denli idealize edildi ki, kültürün üreticisi, taşıyıcısı ve aktarıcılarının insanlar, üstelik de yaşamlarını sürdürebilmek için topluca üretip ürettiklerini bir biçimde bölüşmek, mübadele etmek zorunda olan, yani birbirleriyle üretim (ve bölüşüm/mübadele) ilişkileri içindeki, farklı toplumsal kesim ya da sınıflara mensup insanlar olduğu göz ardı edildi. Kültürü, onun üreticisi, taşıyıcısı, aktarıcısı ve kabul edicisi olan insan(lar)dan ayrı düşünmeyen bir yaklaşım, üretim ilişkileri içinde farklı konumlarda olan toplumsal kesimlerin duyuş-düşünüş ve davranış tarzlarını, seçimlerini, kararlarını, yönelişlerini de dikkate almak durumundadır.

Bu böyle kabul edildiğinde, geçmiş kuşakların devrettiği uygulama, kurum ve davranışların da alıcı kuşaklar tarafından (bir toplumsal sürekliliği sağlama adına) olduğu gibi kabul edilmeyip, güncel duruma/bağlama (ekolojik, toplumsal/sınıfsal) uyarlanarak, yani değiştirilerek/dönüştürülerek devralındığı anlaşılacaktır.

Bu bağlamda, kültürel yönelişin de -büyük ölçüde- toplumda iktisadî ve siyasal açıdan başat/egemen olan grupların seçim ve yönlendiriciliğine tabi olduğunu vurgulamak gerek. Bu tercih ve yönlendiricilik faaliyeti, verili bir anda toplumun kültürel muktesebatını ve bu muktesabatın kendine özgü dinamiklerini iyi tanıma ve değerlendirebilme yetisi oranında başarılı olabilmektedir. "Yerli" egemen sınıfların hükümranlıklarının, işgal/istila vb. durumlardaki "yabancı" egemenliklere göre daha uzun süreli ve başarılı olabilmesinin gerisindeki sır, kısmen bununla deşifre edilebilir.[1]

Ancak, bunları söylemek, yukarıda da değinildiği üzere, hiçbir zaman kültürün tümüyle yönetici/egemen sınıflara tabi olduğunu söylemek değildir. Bir ilintilenme/örüntülenme sistemi olarak kültür, kendini toplumsal/sınıfsal çıkarları doğrultusunda örgütleyebilen, yani "siyasallaşabilen", bir başka deyişle "kendisi için sınıf" haline gelebilen tüm toplumsal kesimler için değerlendirilebilecek bir malzeme yığını sunar. Tekilliğinin bilincinde olan her toplumsal kesim/grup/sınıf kültürel muktesebatı kendi hedefleri doğrultusunda siyasallaştırma yönelişine girebilir.

Kuşkusuz "iktidar", kültürü kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirme hususunda egemen sınıf(lar)a önemli araçlar sunmaktadır. Çünkü iktidar, hemen her zaman toplumsal iletişim/etkileşim kanalları üzerinde de -şu ya da bu ölçüde- iktidarı da içerir. Kapitalist toplumda bu denetimin son derece vurgulu hale gelmiş olmasına karşın -medyada tekelleşme, "holding medyaları", iletişim teknolojisi üzerindeki sermaye etkinliği vb.- bu durum, prekapitalist toplumsal formasyonlar için de -daha az vurgulu olmakla birlikte- mevcuttur. İktidarın "siyasal" veçhesi, yani devlet ve/veya yönetsel aygıtlar üzerindeki denetim gücü, zor (farklı düşünen/davrananları yok etme/bastırma) ya da "ikna"ya (okur-yazarlık, din ve dinsel araçlar (ritüel ve törenler), bilim ve/veya felsefenin üzerinde, bu kurumların denetleyicileri arasındaki sınıfsal işbirliği ve ittifaklar aracılığıyla kurulan neredeyse topye-

kün tekel(dayalı kültürleme süreçlerini mümkün kılan bir veçhedir. Bir bakıma, siyasal iktidar konfigürasyonu, (yerel iktidar formlarını da ihtiva etmesi anlamında) merkezileş(e)memiş yapısıyla pre-kapitalist ve merkezileşme (ulus-devletleşme) sürecindeki erken kapitalist toplumsal oluşumlarda mülk sahibi sınıflara kültürü yönlendirme açısından çok daha geniş olanaklar sunmuştur, denilebilir. (Kapitalizm-öncesi toplumsal formasyonlarda iktidarın iktisadî ve siyasal veçhelerinin daha zor ayırdedilebilir olduğu; mülk sahiplerinin kendilerini aynı zamanda "devlet" olarak örgütledikleri ya da "toplumsal artı"nın, kendini "yönetici aygıt" olarak örgütlemiş egemenler tarafından, bu aygıtın yaptırımcı gücüne dayanılarak temellük edilebildiği, unutulmamalı.)

Öte yandan, göreli yeni bir tarihsel "icat" olan ulus-devlet öncesi durumunun (erişim/denetim mekanizmalarındaki içkin zaaflar nedeniyle) zorunlu kıldığı göreli sektörel (yerel, meslekî, sınıfsal, dinsel, etnik/cemaatsal vb.) "özerklik"lerin[2] ulus devletin başat aktörü burjuvaziye intikalinde, ancak sınırlı olarak "türdeşleştirilebileceği"ni de göz önünde bulundurmak gerek. Bu sınırlar ne denli geri çekilirse çekilsin, "küresel" ölçek bir yana, "ulusal" ölçekte de tam bir "kültürel türdeşlik" yaratmak (eşitsiz gelişme yasası gereği) mümkün ol(a)mamaktadır. Dahası, geçmişten devralınanlar bir yana, farklı ve farklılaşan toplumsal katmanların varlığı, kapitalizm içinde sürekli olarak "özerkleştirilme" olasılığı taşıyan alanlar yaratmaktadır. Ne ki günümüzde eriştiği evrede kapitalizmin (kitle iletişim araçları kimliğinde) zihniyetlere farklılıkları kendisi-için kılacak ölçüde egemen olmasını sağlayacak manipülatif araçlara sahip olduğu da bir an olsun, akıldan çıkartılmamalı.

Buraya dek söylenenlerden, umarım emekçilerin/ezilenlerin kapitalizm içinde "alternatif bir kültür" üretebilme imkanına sahip oldukları sonucu çıkar. Ancak "alternatif kültür" girişimleri, devrimci/dönüştürücü bir siyasal iradeyle donanmadıkları durumlarda, her zaman belki de yeryüzünde üretilmiş en esnek-içleyici egemenlik sistemi olan kapitalizm tarafından temellük edilme riskiyle yüklüdür.

Kapitalizmin bu eşsiz yetisi, bir yanıyla akla gelebilecek her şeyi metalaştırma, bir yanıyla da insanlarda durmaksızın yapay gereksinimleri tetikleyerek "tüketici"ye dönüştürme yeteneğine bağlanmaktadır. Bu anlamda yakın zaman öncesinin "protest" temalarının birer metaya dönüştürülmüş (kot pantolon, "Che" ikonları, ekolojik ürünler, "etnik" malzemeler vb.) olması çarpıcı bir örnektir. Tüm egemenlik sistemleri gibi kapitalizm de "yenilgiye uğrattıkları"nın değerlerini dönüştürerek içselleştirmektedir. Kapitalizmin bunda geçmişteki egemenlik formlarından daha başarılı olduğunu söylemede bir beis yoktur. Örneğin, gerçekte her zaman çatışma halindeki sınıflar arasında konjonktürel bir "denge" olarak anlaşılması gereken hukuk alanını (ya da daha güncel bir örnek olarak "İnsan Hakları" alanını) temellükü böyle olmuştur.

Şu halde bir "alternatif kültür"den söz etmek, ancak "siyasallaştırılmış", yani sistemi değiştirme, toplumu dönüştürme iradesine bağlanmış bir kültür tasarımından söz edildiğinde anlamlı olabilecektir. Kuşkusuz bunun için, öncelikle tasarlanacak ya da önerilecek "alternatif" kültürün neyin alternatifi olduğu üzerinde durulmalıdır: Mevcut kültürel "panorama" nasıl tasvir edilebilir?

Kapitalizmin günümüzdeki evresinde kapitalist kültürün esas itibariyle bir "tüketim kültürü" olduğu söylenebilir. Tüm "küreselleştirici" süreçler (medya, ulaşım ve sermaye dolaşımı) dünya halklarını "müşteri"ye dönüştürme yönünde işlemekte, "tüketici" olma kapasitesine erişemeyenler ya da bunu yitirenler ise dıştalanmakta/marjinalleştirilmektedir. Ancak sistemin iç çelişkisi, gelir dağılımı dengelerini ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte bozma, düşük ve yüksek gelir grupları arasındaki uçurumu her ölçekte sınırsız ölçüde genişletme zorunluluğunda yatmaktadır. Böylelikle "dıştalanmış/marjinalleşmiş olanların oranı da giderek artmaktadır. Buna karşın, dıştalanmışların geliştir(ebil)diği iktisadi, siyasal ve/veya kültürel dayanışma ya da öz savunu mekanizmaları, onları sisteme entegre etme araçlarına dönüştüğü ölçüde, kapitalist pazarın genişletilmesi ereğine hizmet eden bir nitelik kazanmaktadır. Örneğin, etnik-dinsel içe kapanma ve rekabetler, bölgesel gerilimleri arttırdığı ölçüde çok uluslu silah tekellerine kaynak akıtma işlevini görmekte, ya da Dünya Bankası, BM'ye bağlı kuruluşlar ve diğer "sivil toplum örgütleri",. "küçük üreticiler"i, kadınları, köylüleri, vb. kooperatifleştirme, kredilendirme gibi girişimlerle desteklerken "dışlanmışlar"ı yeniden "tüketebilecek" (yani başlarını ancak suyun yüzeyinde tutar) düzeye getirme işlevini - maliyeti yine kendi sırtlarına yıkarak- hedeflemektedir.

O zaman bir kez daha vurgulamakta yarar var; "alternatif kültürel uygulamalar", gerçek anlamıyla "alternatif" olmayı hedefliyorlarsa, günümüzde köklü biçimde anti-kapitalist olmak durumundadırlar. Üstelik, salt "anti-kapitalist" olmak da yeterli olmayacaktır; kapitalizme alternatif olabilecek (daha doğrusu onu inkara uğratmayı hedefleyen) bir iktidar iradesiyle donanmış olmak gerekmektedir.

Buraya dek söylediklerimi, bu ülke açısından somutlamak istiyorum.

Türkiye'de (kapitalizme) alternatif bir kültür üretme olanaklarının mevcut olduğu; hem böylesi bir kültürü sahiplenebilecek toplumsal katmanların, hem de yeniden yorumlanarak birer muhalefet aracına dönüştürülebilecek tarihsel geleneklerin var olduğu kanısındayım. Bu gelenekler, Anadolu'nun çok-etnikli, çok-kültürlü geçmişinin Osmanlı-karşıtı kardeşleştirici halk hareketlerinden Anadolu mukavemet hareketine, Türkiye sosyalist hareketine dek

uzanmaktadır. Nitekim 70'lerin devrimci hareketliliği, bu geçmişi yeniden yorumlayarak sahiplenmenin başarılı örneklerini vermiş, ve kendisi de bu topraklardaki düzen-karşıtlığı geleneğine mal olmuştur. 1980 sonrasında ise sol "düzen karşıtlığı"nın, T.C. devletinin otoriter ve baskıcı niteliği üzerinde odaklaşırken emek-eksenli, sınıfsal vurguyu kaydırması, kültürel taleplerin sınıfsal olanların yerine geçmesine, yani çubuğun bir yöne doğru fazlaca bükülmesine yol açtığı görülmektedir. Böylelikle örneğin, Pir Sultan Abdal Alevî kimliğince temellük edilirken, Kürt hareketi de kendi kültürel kimliği içine kapandığı gözlemlenir.

Bunda kuşkusuz Türkiye'de "kimlik"e ilişkin sorunların işçi muhalefeti ve sosyalist hareketin baskılandığı bir dönemde, 1980 sonrasında tartışılmaya başlanmasının rolü vardır. Kürt ve Alevî dinamiklerinin (kuşkusuz nitelikçe farklı yönlerde) atağa kalkması, pek çok faktörle bir araya geldiğinde, (bu faktörler arasında sanayinin ya da moda deyişiyle "reel sektörün" 1980 sonrasında devreye sokulan neo-liberal politikalar sonucu gerilemeye girmesi, hizmet sektöründeki genişleme, yükselişe geçen "kamu hizmetlileri"nin mücadelelerinde yollarını "el yordamı"yla bulmak durumunda kalacak ölçüde deneyimsiz oluşu, tüketimcilik tutkusunun körüklenişi ve tabana doğru yaygınlaşması, toplumun 'Televole'leştirilmesi; kitlesel 'sağcılaşma', Türkiye solunun marjinalleşmesi, marjinalleşen Sol'un Kürt savaşı konusunda karşıt kamuoyu oluşturmak, barış ve kardeşleşme siyasalarının savunuculuğunu üstlenmek bir yana, bizzat geniş ölçüde estirilen şoven rüzgarların etkisi altına girmesi ya da susmayı seçmesi, sinmişlik, özgüven yitimi, kinizmle belirlenen ruh hali, vb... sayılabilir) şovenizmin toplumun yoksul(laşan) kesimleri arasında da büyük ölçüde destek bulmasına yol açtı.

1980 öncesi sol-muhalif hareketlerin büyük ölçüde "kimlik körü" olduğu (ve/veya bu tür sorunlar konusunda "ertelemeci" bir tutum benimsediği) eleştirisi haklıdır. Ancak, bu eleştiriyi sınıfsal vurgudan soyunmuş, "kimlik" eksenli politikalara dönüştürmek, yukarıda da belirttiğim gibi, çubuğu karşı tarafa doğru fazlaca bükmektir. Öte yandan, şu, doğrudur: "kültür" siyasallaştırılabilir, toplumsal mücadelelerde siyasallaştırılması da gereken bir alandır. Ancak kültür, kendisini "siyasallaştırarak" temellük eden farklı katmanların ya da "kültür" de üzerine tartışma yürüten farklı bileşenlerin kolaylıkla manipüle edebildiği bir alandır. Örneğin, biçimlenmekte olan bir "Alevî" burjuvazisinin "Cemevleri açılmalı, Alevilik de Diyanet bütçesinden pay nüfustaki oranları ölçüsünde pay almalı" gibi talepleri pastanın paylaşımında koz olarak masaya sürmesi, bir Kürt mütegallibenin "Kürt kimliği" vurgusunu GAP avantajlarını kendi çıkarları doğrultusunda manipüle etmeye girişmesi... gerçekliğe dönüşme riski yüksek olasılıklardır.

Öte yandan, kendine özgü yorumuyla Sünni-Türk gövdeli olan Devlet de güçler dengesini "kültürel haklar" sorununu "folklorize ederek" yeniden tesisle çözüme kavuşturma girişimi içindedir. (Daha doğru bir deyişle mevcut seçeneklerden giderek ağırlık kazananı budur.[3]) Bu kuşkusuz öncekinden daha "rafine" bir asimilasyon siyasasıdır; ama sonuç olarak bir "asimilasyon" siyasasıdır.

Kuşkusuz bir "alternatif kültür" kurgusunun yöneltileceği katmanlar, bu toplumun geçim temellerini hızla yitirmekte, marjinalleşmekte olan toplumsal kesimlerdir. Yani genel anlamıyla kırsal ve kentsel "yoksullar"dır. Bu kesimlerin ağırlıklı bir "Sünni-Türk" kesimi kapsamakta olduğu ve bu kesimin, MGK'dan FP'ye, DSP'den MHP'ye, medyadan tarikatlara, bürokrasiden sanayi-ticaret odalarına, Türkiye'nin farklı etkinliklerdeki iktidar odaklarının "hedef kitle"sini oluşturduğu göz ardı edilmemelidir. Türkiye'deki "iktidar" odakları ağırlıklı olarak bu kütle üzerinde temellendirmektedirler meşruiyetlerini. Ne ki, bu kitle büyük bir hızla yoksullaşmakta, marjinalleşmektedir!

Bu durumda, kendini "Sünni/Türk" olarak tanımlayan kesimlerde sınıfsal bir "bilinç dönüşümü" yaratma hedefinin üzerinden atlayarak salt Kürt ve/veya Alevîler üzerinde odaklanan bir sol muhalefet siyasasının başarılı olamayacağı açıktır. Unutulmamalıdır ki, "Türk milliyetçi-muhafazakârlığı"nın gövdesini, şovenizmin yakıtını, çokuluslu şirketlerin tüketim avlağını, siyaset bezirganlarının oy deposunu, medyanın manipülasyon alanını, bu devasa kitle sağlamaktadır. Bu kitle yönünü şaşırmış bir görünü sergilemektedir; kâh orduya alkış tutmakta, kâh dergahları doldurmakta, üfürükçülerin önünde kuyruğa girmekte; kâh sokaklarda İtalyan domatesleri çiğnemekte, Fransız konsolosluklarının önünde mehterli gösteriler yapmakta; kâh Susurluk canilerine "Türkiye sizinle gurur duyuyor!" alkışları tutmakta; ANAP'tan umudu kesince DYP'ye, CHP'den umudu kesince DSP'ye, FP'den umudu kesince MHP'ye yönelmekte; zoru görünce bir saniye tereddüt etmeksizin çark edivermekte; sırtından yapılan soygunların farkına bile varmaz ya da umursamaz, hatta soygunculara "helâl olsun abi, adamlar işini biliyor," yaveliğiyle öykünürken futbol takımlarının oyuncularını gözü kapalı sayabilmekte; Galatasaray'ın galibiyetiyle kendinden geçmekte; düşünsel dağarcıklarını reklam sloganlarına indirgemekte....vb. vb.'dir.

Şu halde, bu topraklarda "eşitlikçi özgürlük" ütopyasını hayata geçirmeye yönelen bir sol muhalefet, bu "ana gövde"de köklü bir bilinç dönüşümünü hedefleyen bir "kültür" tasavvuruna da sahip olmak durumundadır. Paylaşımcılık, dayanışma, vicdan, ahde vefa, dürüstlük, tokgözlülük, tevazu, özveri, onur, insanîlik, empati, haksızlığa karşı durma, hakkaniyet/adalet duygusu, emeğe saygı, yeniden çağrı çıkarılması, altının çizilmesi gereken değerlerdir.

Kanımca, bu ülkenin sosyalistlerine düşen, emek eksenli, düzen karşıtı siyasaların biçimlendirilmesinde, muhalif kültürel gelenekleri bu topraklarda mevcut kimlik farklılıklarının üzerinden atlamayan, yani "Sezar'ın hakkını Sezar'a" veren bir yeniden-yorumlamayı gerçekleştirebilmektir. "Barış ve Kardeşlik" talepleri "Eşitlik ve Özgürlük" taleplerinin yanıbaşında almalıdır yerini. Solmuhaliflerin "Alternatif bir kültür" önerisinin, şu noktaları vurgulaması gerektiği kanısındayım:

- Etnik-merkezci olmamak;

-Empati/kardeşleşme duygularını öne çıkartmak;

-Kendi kültürünün ataerkil, cinsiyetçi, yabancı/öteki-düşmanı yönlerinin tasfiyesine yönelmek;

-Kapitalist sistemin yabancılaştırıcı düzeneklerinin köklü bir eleştirisi "insancıllık"a, "insanlaşma"ya yeniden çağrı çıkartılması;

-Kendi kültürünün barışçıl, dayanışmacı yönlerine vurgu yapan bir sosyalizasyon;

-Emek ve yaşam eksenli enternasyonal dayanışmacılık;

-Doğal/tarihsel çevreyle barışma;

-Bireylere kültürel çevreye dahil olup olmama konusunda seçim özgürlüğü tanımak.

Emek-eksenli bir "farklılık=kardeşlik" siyasasının kültürel "programı"nın aşağıdaki ortak yönetirlik ilkeleri üzerine dayandırılabileceği kanısındayım:

-Üretim araçları üzerinde kolektif mülkiyet;

-Bireysel hak eşitliği;

-Kültürel, cinsel, sınıfsal, meslekî, bölgesel farklılık ve temsil hakkını gözeten, tabandan tepeye her aşamada katılımcı bir yönetim anlayışı;

-Etnik, cinsel, dinsel vb. ayırımcılık gözetmeyen bir çalışma siyasası;

-İnsanlığın ortak değerlerine, barış, özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkelerine bağlı, çok-dilli bir eğitim siyasası.

Kuşkusuz daha da zenginleştirilmeye açık olan bu anahatlar çerçevesinde geliştirilecek alternatif bir siyasal kültür, kanımca bu toprakların ezilenlerinin, sömürülenlerinin kendi yazgılarını ellerine alma iradelerini biçimlendirmede uygun bir zemin oluşturacaktır.

Dipnotlar:

1- Dünya tarihinin en "başarılı" sömürgecileri olan İngilizler, bu sorunlarını iktidarlarını kısmen çıkarlarını kendi çıkarlarıyla "tevhid eden" yerli egemenlerle paylaşarak çözebilmişlerdi. Prekapitalist emperyal formlar da büyük ölçüde bu modele dayanmaktadır.

2- Bu "özerklikler" ulus-devlet öncesi formasyonlarda sektörel (ve "sorunlu") "koalisyonlar"ı zorunlu kılmaktaydı: Yerel-merkezî ya da dinsel/seküler iktidar odakları arasında olduğu gibi.

3- Kaldı ki, bu siyasa AB politikalarıyla "daha" uyumludur. TÜSİAD Brüksel temsilcisi Bahadır Kaleağası, anadil tartışmalarından "ürkenlere" şöyle akıl veriyor: "Türkiye'de tartışmaların odak noktasını oluşturan anadilde eğitim ve yayın konuları temel bireysel özgürlükler çerçevesinde görülmeli. Bu konuda devletlerin hak sağlayan konumda olması gerekmiyor. Söz konusu olan, bu temel özgürlükleri kısıtlayan yasaların olmaması. Ama doğal olarak bu alanlarda da devletler özgürlüklerin kullanımının yasalara ve kamu düzenine uygunluğunu denetleme hakkına sahip. Zaten teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkileri ülkelerin resmi dilleri dışındaki dillere yönelik uygulamaları gittikçe folklorik kültürel çeşitliliğin korunması düzeyine indirgiyor. Türkiye gerçekleri çerçevesinde bu konudaki tıkanıklıkların Avrupa hukukuna uygun formüllerle aşılması olası." (Bahadır Kaleağası, "AB'nin bölme yetkiMsi yok", Radikal, 21 Ocak 2001, s. 7.)

İZİNİ SÜRÜYORUZ

-Yüreği umuda sevda düşenlere,
Karşılıksız da sevmeyi bilenlere,
Çocukların avuçlarında açan gülü hasat eyleyenlere-

I

Sevdanın
yelken açmış umudunu
ve yanmış
yıkılmış kentleri bırakıyorum ardım sıra
bir de ucu yanık şiirler
oturup sofrasına söylencesinin
dem alınmamış.
Serçe parmağından avuçlarıma
parmaklarımı yakan
sevdanın
gül teninden yumuşaklığı(n) düşer yüreğime
özleminin omzuma yaslanmış izini
-ve gözlerinin yüreğimdeki gizini-
dizelere çatar bir başka öykülerim
naçar gecelerimin saklı düşlerinde
ellerinde yıldız ışıltısı taşıyanlar
yıldız mahşerine çevirir
karacidar geceleri

II

Koşun; koynuna fecir sabahlarını dolduruyor bizimkiler.
Ellerinin yıldız ışıltısı getirmiş izine bakın.
Bir de gülüşlerine, sıcak sımsıcak; maviye ağıyor gün!.
Ellerin ne güzeldi, ellerimde güneş açardı
Ellerim özlemine ağla/yan öksüz bir çocuk şimdi
(gözlerim böyle köpük köpük dalgalanmasa
karadeniz tuzlanmasa yokluğuna
seni deli divane beni harebe eden. Deşifre olacak
yüreğimin güle düşmüş sevdası.)
Hani ağlatmayacaktık ya biz çocukları
Bizim çocuklarımızı.
İşte bundan, sırf bundan.
Çocuklarımızın gözlerinden
ancak gülmekten yaş akabilsin diye,
bizimkilerin ellerinin
Yakamaz ışıltısı izini sürüyoruz!..

III

aşkın, sevdanın ve umudun
demini alsın diye çocuklar
gözlerinde okyanus ufku
avuçlarında trajle geldiler
-usulca gülümseyen
dağ diklenmesi kuşanmış
sevdalı ve uslanmaz yürektiler-
ki uçurtsun diye çocuklar
maviliklere uçurtmalarını
bağışlanmaz suçları üstlenip
önce gittiler
(yine öyle; geldikleri gibi
usulca gülümseyerek)
bize kaldı
yüreklerimizin saklı sevdalarını
umuda öykülemeler

Ahmet KILAVUZ
Ölüm Orucu Direnişçisi/. F-Tipi cezaevi Edirne

Karşılaştırmalı Mitoloji Kökten Kötülüğün Simgesi Şeytan. Dünya Düzeyinde Kötülük (Mephistopheles) Savaş Mitosu

Haşmet ZEYBEK

Hay hak!..
Hak dostum hak!..
...
Zaman o zaman idi
Bit bineğim idi.
Pire yedeğim idi.
Darı topuzun idi.
Çavdar kalkanım idi.
Bir tüfeğim var idi.
Ayran ile doldurur,
Şerbet ile avzutlardım.
Çıkardım dağ başına "broy!.. broy!.. diye
Çamlıbel'de çamur dizde,
Yetmiş karga çamur dizde,
"Ağa geliyor!" diye
Tosbağa arabasıyla yük taşıdığım sıralarda idi.
Yeni dünya düzeninin yeni kurulduğunda.
Onbeşimde delikanlılık çağında.
Kazmanın yoğun yanıyla tıraş ettiğim azmanlar var idi.
Şeytan kökten kötülüğünü ortaya koymamış idi..
47'liler doğduğunda çığrından çıktı zaman,
Azgın, kızgın saldırgan zaman
Zincirlerinden boşanmış zaman
Kara kara kutularda, kara yazgı olmuş zaman
Dünya'nın her köşesi aynı standart biçimde,
Endonezya'da Arjantin'de Mozambik'te, Kenya'da,
Filipinler'de, Kamboçya'da şeytan keple-potin içinde..
Arkada tank, belde cop elde "G3" global timinde..
Kıyasıya vuruyor, kırıyor, öldürüyor..
İşçi-Öğrenci-Esnaf demiyor eyleminde.
Yeni dünya düzeni, dünyanın her köşesinde atış topu halinde.
Uluslar, uluslarından kurtuluş savaşı veriyor,
Dünya Bankası ve IMF önderliğinde..
-Bu bir ulusal kurtuluş savaşı-
İşçiden-köylüden-esnafttan, HALKTAN KURTULUŞ SAVAŞI.
Toptan kurtuluş savaşı..
O da ne? Kore'de polise karşı, işçi-öğrenci dayanışması.
Amerikan bayrakları yakılıyor!..
Dae Woo tarafından atılan işçiler..
Sokak eylemi yapılıyor!..
İşçileri destekleyen öğrenciler polisle çatışıyor.
Kore nire! Türkiye nire!..
Elli yılın sloganı,
Elli yılda dünya geldi aynı yere!..
Yerküre aynı şeyleri yaşıyor.
Olup bitenlere insan şaşıyor.
Kara yazgılı bir zamanı yaşıyor.
Kurtarıcı arayıp, kişilere tapıyor.
Şamanik toplum totem yaratır.
Bir deprem olur fay şamanı üretir.
Birden bire herkes jeolog olur.
Bir ekonomik deprem olur.
Bir ekonomiden sorumlu şaman ortaya çıkar.
Herkes onun ağzına bakar.
Bu şoklar, korkular, onları en seksi yapar.
Oysa sosyal depremlerin rasathanesi yok..
Ölçüsü yok, çizgisi yok!..
Onun için en çok ihtiyacımız olan sosyal şaman yok.
Psikoloji şamanı çok!..
Çünkü; bu dünyanın dörtte üçü akıl hastası..
Dörtte biri tedavide!..

Ey okurum!..
Satır aralarını iyi okumazsan, canına okurum!..
Mitoloji, masal destan, deyip geçme!..
Bunlar; Tanrıların maskesidir, sürekli yenilenir..
Görüyorsunuz mitolojik bir konu; Newroz!..
Nasıl ideolojik bir konu haline geliyor.
Ortadoğu'yu, Avrasya'yı Balkanları ayağa kaldırıyor.

Kambur felek bizlere kurdu hain bir tuzak.
Bildiklerimizi UZUN YÜRÜYÜŞ'e yazak.
Yaşadığımız zaman zaman içinde.
Geçmişe ve geleceğe uzanak..
Damarı damara bağlayarak.

Omurdan gelmez damardan gelir.
Geçmişle gelecekte, sürmezse eğer,
İnsan dolaşır salak, sarsak, sallanarak.
Gösterileni görür.
Bilinmesi isteneni bilir.
Buna bilgi toplumu denir.
Sevilmesi isteneni sever.
Halk bunu seviyor denir.
Övülmesi gerekeni över.
Yanlışı-doğrusu birbirine girer.
Dostuna söver, düşmanını över.
Hain-kahraman yer değiştirir.
Nâzım-Menderes olayı gibi..
Sorun vatandaşlık iadesi değil.
Kimin vatan haini, kimin vatansever olduğunun görülmesi..
Kimin sınıf dostu, kimin sınıf düşmanı olduğunun bilinmesi.
Ve toplum yalanlara kanar.
Ve işte böyle yanar.
Egemenler bu deynekle güder.
Kandırır, yaktırır, yıktırır, yandırır.
Umutsuzluk içinde bunaltır.
Komünistleri düşman.
Enternasyonal faşistleri dost sandırır..

İşte Kore bu kara kutu içinde.
Kutu kutu içinde.
Bu kara kutu okunmazsa çözülmezse
Günümüz olayları çözümsüzlük içinde
İçi boşaltılmış kavramlar sözlük içinde.
Derinlemesine araştıranlar, düşünenler,
Yazanlar, kan-revan içinde.
Açlık-yokluk-dayak -işsizlik-açlık-yokluk-dayak-işkence-mahpus içinde.

Çünkü; dünya; soğuk savaş içinde!..
Paylaşım haritalar üzerinde!..
Kore ikiye bölünür, 38 paralelinde.
Güney Amerika'da, Kuzey Sovyetler Birliği'nde.

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti. 9 Eylül 1948. Kim Il Sung öncülüğünde.. Japon malları millileştirilir, toprak reformu yapılır.. Memnun olmayanlar güneye kaçar..

ABD bu duruma bayrak açar.

BM Güvenlik Konseyi, uluslararası güç oluşturur.

28 Haziran 1950 Amerikan yardım heyeti başkanı; Tümgeneral Mc Bride, Ankara'ya gelir. Dışişleri Bakanı F. Köprülü ile görüşür.

Mc Bride- Kore'de Sovyetler Birliği topyekün, dünya çapında bir saldırıya yöneldi.

F. Köprülü- Bu yörel bir olay, dünya'ya yöneldiğini düşünmüyorum!..

Mc Bride- (Not geçer) Türk yetkililer bu olayı az çok yerel olarak değerlendiriyorlar. Benim teftişlerimin sonucu da şudur; Türk Ordusu kaygı verici durumda.. Savaş alanına çıkıp iyi bir performans gösterecek tek bir birlik bile yok!.. Yani savaşabilecek tek bir birlik yok!..

Meddah- Rapor buydu.. Fakat Senatör Cain, Ankara'ya Askerlik Şubesi reisi gibi geldi. Hemen toplantıya katıldı.. Altta kapitalizmin fay hatta döşenmişti, üsttekilerin kıpırdanma olanağı yoktu.

Artık, emir-komutaya girilmişti...

Senatör Cain- Atina'dan geliyorum!.. Başkan Truman Teşkilata üye ülkeleri silahlı saldırıyı püskürtmeye Kore Cumhuriyetine yardıma çağırıyor. Deniz ve hava kuvvetleri başarılı olamıyor. Orgeneral Dooglas Mac Artur komutasındaki kara birlikleri, gerilla savaşına karşı tutunamıyor...

Meddah- Demek daha kont-gerilla kurulmamış..

Senatör Cain- Sürekli geri çekiliyor. 8 Temmuz 1956 itibarıyla "Pusan'a" sıkışmış durumda yok edilmek üzere!..

Meddah- Ne üzülecek durum.. Ne işleri var!..

Demeyin.. Büyük bilim adamı, çapsız politikacı Fuat Köprülü, hemen ağız değiştirdi.

F. Köprülü- Sayın Senatör Cain, kara birliklerinin yollanması konusundaki önerinizi yürekten destekliyorum. bunu en kısa zamanda hükümetin önüne götüreceğim.

Senatör Cain- Türkiye'nin Kore'ye füili yardımı Atlantik paktına girmesini sağlayacaktır. Geniral Bc Bride ile birlikte, bir ay gibi kısa sürede, savaş alanına gönderilecek birliği devşiririz..

Meddah- 18 Temmuz 1950; hükümet Reisicumhur Celal Bayar başkanlığında "Yalova"da toplandı..

Toplantıya katılanlar: Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, S.B İnce, Samet Ağaoğlu, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut, Washington Elçisi, F.C. Erkin, Birleşmiş Milletler Daimi Üyesi: Selim Sarper. Toplantının sonucunu Fuat Köprülü açıkladı.

F. Köprülü- (Telgraf çeker.) BM Genel Sekreterliğine; Yardım talebinizi içeren 15 Temmuz 1950 tarihli telgrafınız tetkik edilmiştir. Dünyanın şimdiki şartları içinde genel barış hizmetinde, Kore'de hizmet etmek üzere, hükümetimiz, 4.500 mevcutlu silahlı bir savaş birliğini BM emrine vermeyi karar altına almıştır.

A. Menderes- 25 Temmuz 1950 hükümetimiz Kore'ye Asker göndermeye karar vermiştir.

Meddah- İşte senaryosunu ABD'nin yazacağı, bizim de bilmediğimiz senaryolarda oynayacağımız, günler böyle başladı.. Zaman zaman içinde, her şey bu elli yılın içinde!..

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh ilkesine ülke bağımsızlığına saldırı olarak gören yurtseverler seslerini yükselttiler...

-TÜRKİYE NİRE, KORE NİRE?..

-Mehmetçiğin Kore'de ne işi var. Asya'nın öbür ucunda.
-Kore özgürlük savaşı mı?.
-Yurt savunması için olmayan her savaş katliamdır.
-Dökülen kanlar, Nato'ya girme bedeli mi?
-Türkiye bedel ödemek zorunda mı?.
-Bu olayın siyasal muhakemesini yapamazsınız.
-Vicdan muhasebesini hiç yapamazsınız.

Karşı çıkan, gazete ve dergilerin başlıkları ve konuları bunlardı. Hükümet bu aydınlarla, yazarlarla diyalog kuracağına, fişleme yoluna gitti. ABD'ye yaranmak için olayları yürüyüşleri, mitingleri abartıp komünist tehlikesini gündeme getirdi.. Ona göre önlemler almaya başladı.

Emniyet Müdürü
Güneş bir yara gibi açılmış gökte akıyor kanı.
Uçak alanı.
Karşılayıcılar, eller göbekte:
coplar, cipler,
hapishane duvarları, karakolları
ve darağaçlarında sallanan ipler
ve siviller göze görünmez
ve bir çocuk işkenceye dayanamadı attı kendini Emniyet'te üçüncü kattan.
Ve işte Emniyet Müdürü bey
uçaktan iniyorlar
Amerika'dan dönüyorlar
mesleki tetkikattan.
İncelediler uyku uyutmamak usullerini
ve memnun kaldılar pek
hayalara bağlanan elektrottan
ve bizdeki tabutlukların üstüne koymanın,
boyun derisini kibritle ince ince yakıp soymanın.

Emniyet Müdürü bey uçaktan iniyorlar
Amerika'dan dönüyorlar
ve coplar cipler
ve darağaçlarında sallanan ipler
üstü döndü diye seviniyorlar.

Nâzım HİKMET

Amerikan hayranlığı; Amerikan budalalığına dönüştü. Bütün, altyapı ve üstyapı kurumları, ABD'ye göre tanzim edilmeye başladı. At izi, it izine karıştı. 47'liler çocukda olsalar artık olayların içindeydiler. Evleri basılıyor, anne ve babaları tutuklanıyordu. Sorgulanıyordu..

Sinan olup bitenleri simsiyah gözleriyle izliyordu..
Toplumsal bir acıyla pişiyordu...

Acıklı durumları görmek, anlatılanları dinlemekten
Daha çok dokunuyor insana. Çünkü o zaman gözler,
Gördüğü üzücü şeyleri kulak için yorumluyor;
İnsanın her parçası, acının bir parçasını paylaşıyor.
(Shakespeare)

Adnan Bey
Türküler söylendikçe Türk diliyle
Seni seviyorum gülüm, dendikçe Türk diliyle
Türk diliyle gülünüp
Türk diliyle ağıtlar yakıldıkça, Adnan Bey,
ben anılacağım,
anılacak Türk diliyle size sövüşüm.
Tarlalarımıza girmiş değil sizin gibisi yaban domuzunun.
Şehrimiz görmüş değil yanının sizden kanlısını.
Bir adınız var, Adnan Bey, adımıza benzeyen.
Dilimiz kuruyor dilimizi konuştuğunuz için.
Bitten, açlıktan, sıtmadan betersiniz.
Yüz Türk olsa
elinizden de gelse
yüzünü de zincire vurur
yüz kere satarsınız.
Milletimin en talihsiz gecesi
ana rahmine düştüğünüz gecedir.

Nâzım HİKMET

İskenderun Limanı'na, eylül sonunda üç Amerikan gemisi yanaştı. "Mac Rea", "General Haan", "Prirate Johnson" yazıları okunuyordu.

Üç piyade alayı, bir topçu taburu, öteki yardım birliklerin de oluşan; Meneduh Tağmaç, Kenan Evren, Turgut Sunalp, Faik Türün, Refik Erduran vb. Geleceğin ünlü faşistleride içlerin de; piyade tugayı teşkil edildi. 5025 mevcutlu Türk Tugayına Tuğgeneral Tahsin Yazıcı kumanda ediyordu. Alay komutanı ise Albay Arslan Dora idi.

Gemiler, Süveyş kanalını geçerken, Arapların küfürlü, taşlı, sopalı saldırısına uğradı.

Kenan Evren anıları!.. Nitekim ekim ortasında PUSAN'da karaya çıktık!.. Tugayımız Amerikan tank birliğince destekleniyordu!.. Kara savaşı bizim savaşımızdı.

Meddah Mehmet- (Üzerindeki uzun asker kaputu, ayaklarına dolaşır, düşer, kalkar yine düşer yuvarlanır.)- Allah allah!..

Anons- Bunlara parka vermeden niye savaşa sürdünüz!..

Meddah Mehmet- Bana kurşun işlemez komutanım. Benim sağ yanımda evliyalar, sol yanımda enbiyalar var.

Anons- Önüne bak oğlum nereye gidiyorsun?..

Meddah Mehmet- Önünde Zaloğlu Rüstem var. Hamza Pehlivan var, Battal Gazi var!.. Zilli Baba var, Telli Baba var!.. (Sandalyenin arkasına siper alır. Sopasını makineli tüfek gibi kullanır...)

-Ateş!.. Allah allah!..

-Aspas aspas!..

-Bünyamin beni ateşinle koru!..

-Arkadaşım Ermeni de!..

(Siperden çıkar, boş kovanları toplar. Kurşunlar vızır vızır geçer.)

Anons- Yere yat!.. Oğlum burası eğitim alanı değil, savaş alanı!.. Boş kovan toplamayı bırak!.. Vurulacaksın dangalak!..

Meddah Mehmet- Benim muskam var komutanım!.. (Kaskını sıkı sıkıya bağlamıştır. Çarpan kurşunlar sağa sola saplanır.)

Anons- Oğlum; kasklarınızı çözün, yoksa seken kurşunlardan çıkar gözün!..

Meddah Mehmet- Vatana; iki gözüm kurban olsun komutanım!..

Anons- Eğitim alanından cepheye sürülür mü?..

Meddah Mehmet- Mehmetçik göğsünü siper ederek, kuzeyden gelen akınları durdurdu. Amerikan tanklarını ve ordusunu korudu.

Komutan Mac Arthur- Siz bizim Kuzey Yıldızı mı sınız!.. Merhaba Kuzey Yıldızı!..

Kore'deki teğmenler ikişer terfi alarak, ordu içindeki devrelerinin önüne geçti. Dolayısıyla emir-komuta ABD'nin eline geçti. Amerikan hayranı subaylar yetişti!..

Teğmenden edindikleri deneyler, generalliklerinde Kutuderesi'nde, Vartinikte, Kızılderede işlerine yarayacaktı.

Emekliliklerinde yönetim kurulu üyeliklerini garantileyecekti, yabancılara garanti verecekti. 47'lilerin 68'lerdeki bağımsızlık ruhunu silip süpürecekti.

Türk birlikleri ilk kez Vawon savaşında, gönüllü Çin Halk Ordusu'yla çatıştı. Türk tugayı, 9. Amerikan ordusu-

nun ihtiyatlığını yapmaktaydı. Lim Pi O komutasında saldırıya geçen 50. ÇHKO'nu üç gün oyaladı... Komutanlar ilk kurtuluş savaşı veren Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesine şaşırdılar. Uzun uzun tartıştılar.

"Türkiye'de olduğu gibi hiçbir zaman kolayca yürümez. Birinci büyük devrim 1927'de başarısızlığa uğrayınca, Çin burjuvazisinin bazı üyeleri Kemalizm için ortalığı velveleye vermemişler miydi?.. Fakat Çin'in Kemal'i hani?.. Ve Çin'in burjuva diktatörlüğü ile kapitalist toplumu nerede?.. Ayrıca Kemalist Türkiye bile en sonunda kendini İngiliz-Fransız emperyalizminin kollarına atmak zorunda kalarak gittikçe daha fazla bir yarı-sömürgeye dönüşüp gerici emperyalist dünyanın bir parçası oldu."

Çinliler, Türkiye'yi tartışırken 9.Amerikan Ordusu kapana kısılmaktan kurtuldu!..

Artık, savaşa alışmış olan Türk ordusu; Kunuri savaşına katıldı.

KUNURİ SAVAŞI

Bu meydan savaşı, mehmetçiğin ateşle sınavı idi. 25. Amerikan birliği geri çekilsin diye, Türk tugayı ateş hattına sürülmüştü. Gökten ateş yağıyordu... birliklerin morali bozulmuş, subaylar isyan ediyor. Birbirlerine küfür ediyorlardı. Fakat çembere alındıkları için kaçamıyorlardı. Tugay komutanı Tahsin Yazıcı bayrağı beline dolanıp çemberi yarmak üzere yürüdü. Ve çemberi yarıp Tugayı kutardı. Bir destan yazdı... Birbirine giren birlikler kendini kahraman ilan ettiler. Her birlik kendisi kazandığını söylüyordu. Ajanslar Amerikalıları, Türkler kutardı diye dünyaya duyurdular.

Bu savaş Kore savaşının dönüm noktası oldu.

Artık; bu savaş üzerine türküler yakıldı. Destanlar düzüldü, flimler çekildi.

47'liler bu kahramanlık destanları ile büyüdüler. Dönenlerden dinlendi!.

Meddah Koreli Mehmet- Akşam gece karanlığında Çin ve Kuzey Kore birlikleri gökten yağmaya başladılar!.. Allah allah!.. Ellerini tüfeklerine bağlamışlar... Ölüleri de ateş ediyor, dirileri de... Birleşmiş Milletler, ordusuna geri çekilme emri verdi. Biz çekilmeyiz dedik!.. Komutanımızın harekete geçmesiyle Bizde hemen harekete geçtik!.. 25. Amerikan tugayı ile 25 Ocak 1951'de Kumyanjan-ni kentini almak üzere harekete geçtik.

Göğüs göğüse bir savaş ki sorma? Oluk oluk kan aktı... Amerikalıların dikkatini bizden ve İtalyanlardan kurşun yiyen askerlerin damarlarından fışkıran kan Amerikalıların dikkatini çekmiş. Onlara kurşun değiyor, pıt diye bir kan akıyor!.. Bizimkilerin ağaçlar boyu fışkırıyor. Amerikalılar şaşırdılar, onlar her şaşırdıklarını araştırırlar...

Meğer sebebi zeytin yağıymış!.. Sonra zeytin yağlarını kendilerine topladılar, bizlere de margarinleri reklamlayıp, pompaladılar!.. Bizleri Sessiz Ölüme sürüklediler.

Bu en kanlı savaş bitince, bizim komutan Kunuri'nin intikamını almak için; ölü Çinlilerin başını kesip; gülerek, sırıtarak fotoğraf çektirdi. Bu resimler de gazeteler de boy boy çıkınca; Amerikalılar zorda kaldı. Bizim komutan öne çıktı ve haykırdı:

-Tüm düşman askerlerini ben öldürdüm. Kunuri'de karşı karşıya geldiğimiz. Çin birliği olduğu için; bunun intikamını aldım!.. Bu savaştan sonra Türk birliğine General Ridge Wag'ın önerisini ve Truman'ın onayı üzerine; Distinguisherd Ouit Citatiosu madalyası verildi. 14 gün kesintisiz çatışmalar sonucu Türk tugayı 11 şubatta Seul kapısına dayandı. Seul alındı. Ateşkes imzalandı...

Ama Türkiye'de ateşkes hâlâ bitmedi. İki Kore barıştı; biz hâlâ savaşıyoruz.

Bu yıl Kore'de iki tören çakıştı.

Şehit aileleri için gözyaşı dökerken, ABD'nin Dışişleri Bakanı M. Albright, Kore'yi ziyaret etti. Koreli yetkililere 'e-mail'leşmek üzere anlaştı...

BU KARA KUTUYU OKUMAYA DEVAM EDECEĞİZ

***

Kore'de ölen bir yedek subayımızın Menderese söyledikleri Diyet

Gözlerinizin ikisi de yerinde, Adnan Bey,
iki gözünüzle bakarsanız,
iki kurnaz,
iki hayın,
ve zeytin yağlı iki gözünüzle
bakarsınız kürsüden Meclis'e kibirli kibirli
ve topraklarına çiftliklerinizin
ve çek defterinize.
Ellerinizin ikisi de yerinde, Adnan Bey,
iki elinizle okşarsınız,
iki tombul,
iki ak,
vıcık vıcık iki elinizle
okşarsınız pomadlı saçlarını,
dövizlerinizi,
ve memelerini metreslerinizin.
İki bacağınızın ikiside de yerinde, Adnan Bey,
iki bacağınız taşır geniş kalçalarınızı,
iki bacaınızla çıkarsınız huzuruna Eienhower'in,
ve bütün kaygınız
iki bacağınızın arkadan birleştiği yeri
halkın tekmesinden korumaktır.
Benim gözlerimin iki de yok.
Benim ellerimin ikisi de yok.
Benim bacaklarımın ikisi de yok.
Ben yokum.
Beni, üniversiteli yedek subayı,
Kore'de harcadınız, Adnan Bey.
Elleriniz itti beni ölüme,
vıcık vıcık terli, tombul elleriniz.
Gözleriniz şöyle bir baktı arkamdan
ve ben al kan içinde ölürken
çığlığımı duymamanız için
kaçırdı sizi bacaklarınız arabanıza bindirip.
Ama ben peşinizdeyim, Adnan Bey,
ölüler otomobilden hızlı gider,
kör gözlerim,
kopuk ellerim,
kesik bacaklarımla peşinizdeyim.
Diyetimi istiyorum, Adnan Bey,
göze göz,
ele el,
bacağa bacak,
diyetimi isityorum,
alacağım da

25 Haziran 1959
Nâzım HİKMET

Suskunun Gölgesinde Kaldı Bahar

Gökhan KAYA*

Kimi geceler, hücremin duvara zimmetli taştan sedirine yaslanıp, fütursuzca çarpan yüreğimin penceresinden kulaç kulaç açılırım gökyüzüne. Çocuksu bir heyecanla yeniden şekillenir bulutlar. Gecenin üstüne ince ince yağan yağmurun taşıdığı gölgeler, ruhumun dışa yansımasının şeklini işler duvara. Genç bir aşığın elinden çıkmışçasına kocaman, orantısızdır tutkunun tam da orta yerine çizilen kalbim...

Kimine göre vakit daha erken sayılır yaşamaya, kimine göre geç kalınmıştır yılkı atlarının ardı sıra koşmaya. Zaman süzgecinden süzülüp giden yılların geride bıraktığı tortulara bakmak yeterlidir aslında.

Hiçbir şey tek başına değildir hayatta, hem yaşanılmış hem yaşanılmamıştır, hem kaçılmış hem kovalanmıştır yıllar. Bazıları için ise, topal eşeğin ardı sıra sürünüp harman yerinde ağnamıştır zaman. Kiminin karşısına dikilse de fırsatlar, al kullan beni dese de zaman, girilememiştir yaşamın canlı silüetine. Kimileri de yaşam diye ölü toprağı çekip çulsuz bedenine, ölümün tatlı, tembel kucağına bırakmıştır ömrünü....

Çok zaman oldu göçmen kuşların kanadında, ardına bakmadan çekip gideli insanlık. Düşlerim, kuşların kanatlarına takılı kaldı gördünüz mü? Gördünüz mü, kuşlar nasıl alıp da başını gitti uzaklara?..

Bedenim yalnızlığın mahpusluğunda açlığa ölümüne yatıyor bu günlerde. Daracık mekanımda kalkan göç katarlarının olgun mahzunluğuna kattım ruhumu. Her gün başka bir diyardır ruhumun göçü ama her istasyonda sen varsın diyedir ve senden yapar ikmali ruhumun yarın düşü... Kimseler kalmayınca yakınımda, işsiz aşsız ruhum temelli göçüp gitti bu mekandan. İşsizlik alıp gitse de başını, aslında hayatın kendisi işsizdir aşksız gönüllerde. Bugün boynu bükük yaşamanın başka bir adı olmuştur sensizlik buralarda.

Temel ahengi olsan da yaşantımın, göz yaşlarımın sessiz akışıdır ayrılık, suskunluğumun diğer yüzüdür yokluğun. Sensiz mekanlarda, sensizliğin hamurunu yoğuruyorum sana hasret sinemde, kırık kollarıma sıkışan kalbimle...

Uzak kalmışlığında bilir misin acılarımın zamanını, hissiyatında adı geçer mi sancılarımın? Biliyor musun dün gece, içimdeki şiddetli depreşmelerle uyandım. Hücremin karanlığına açıldı gözlerim. Anladım ki gecenin bir vakti kabarmıştı ruhum, demek sen de terk ediyorsun beni, dedim duyulması güç sesimle, demek beni bırakıp bu dehlizde, kaçıp kurtulmak istiyorsun tutsaklıktan. Ruhum şiddetli tekmelerle yanıtlıyordu her sözümü. Hesapsızdı karşımda diklenirken, hudutsuz aldırışsızdı hayata. Öyle ki, kaçıp kurtulmak istiyordu kendinden. O an, ruhumun alacakaranlık avuçlarına çiseleyen yağmurun rengi hasret kırmızısı olsa da, kararmış gözlerim siyah beyaz bakıyordu hayata. Öyle ya, ruhumun isyanı vardı, durgun duvara. Sanki yüzyıllık uykumdan uyanıyordum ve sanki bir daha gözümü kırpmamaya yemin etmişçesine uyanık bakıyordum hayata ve sana...

Motorlar susmuştu düşlerimin sonsuzluğunda vardığım denizlerde. Ellerim cebimde amaçsız bir yürüyüş tutturmuştum erkekliğe ilk adımımı attığım sahilde. Kabararak yaklaşan dalgalar kayıkhanenin dalgakıranına çarpıyor, inceden yumuşakça yayılıyordu kumsala. Kıyıyı her sarışında ince beyaz bir iz bırakıyordu dalgalar, uzak sevgiliden getirdiği sevda sesini yazıyordu tıslayarak, usulcacık. Bulutlar dağılmamıştı henüz ama oynaşmasından belli ki niyetlidir dağılmaya. Güneş de ağırdan alıyor işini, utangaç çocukların kapı ardına saklanıp dikizlemesi gibi bakıyor doğaya. Yıllar sonra geri dönmüş bu serkeş tanıdığında kayıtsız değildi sahil... Ergenliğimin şehri doğacak güne hazırlanıyordu umarsızca. Yaşanana duyarsız, yaşanacak olan hazırlıksız, öylece, yeni bir günde yeni bir umarsızlığa açılıyordu tüm kapılar...

Günün yüzüme vuran ilk ışıklarıyla birlikte ince kumsal, ayaklarımın altında oynaşmaya başlamıştı.

Akıntının çok uzaklardan getirdiği ufak ağaç parçaları serpilmişti kumsala. O denli suda kalmış ve yıpranmışlardı ki, tek bir ağaç parçacığının bile sivri bir yanı kalmamıştı. Yıllar, taşlar anaforlar, dalgalar yakamozlar evirip çevirip törpülemişlerdi her yanlarını. Sonra da tutup sere serpe uzatmışlardı kumsala, öylece çırılçıplak bırakılmışlardı bir kenara. Törpülenmişti tüm sivri uçlar zaman dizgesinde, zaman kafa tutan tüm sivrilikler. Törpülenmişti tüm düşler yaşam denizinde. Sahip olduğumuz çocukça düşlerimiz gibi.

Biz çok mu farklıyız sanki şu küçücük sahipsiz molozlardan, başka mı yaşadık hayatın akıntısında. Farklı mı yaşıyoruz şu sahipsiz molozlardan. Hepimiz sıradan birer parçacık değil miyiz şu küçücük kalmış dar bakışlarımız, sığ akıllarımız güzergahında. Gerçeğin hafif dalgalanmaları karşısında bir o yana bir bu yana savrulmadık mı? Sarsılmadı mı ruhumuz baharat hapşırıklarında? Kendimiz değilken yaşamın sert gidişatına karşı koyabilecek güç bulabildik mi ellerimizde? Arkadan, kalleşçe iterek dipsiz bir arenaya attığımız ruhumuzun törpülenişini acılar içinde izlemiyor muyuz locamızdan? Biz, insanlar, o yapayalnız ruhlarımızı kendi ellerimizle teslim ettik cunta cellatlarının ellerine. Şimdi en bıçkın olanlarımız bile olgunlaşmaya yüz tuttu zaman tüneline...

Martıların yem kapma savaşında attıkları çığlıklar değil kulaklarınızı tırmalayan. Anaların kızları ve oğullarının ardından feryat figan ağlayışlarıdır. Analarımızın acı çığlıklarıdır yüreklerinize seslenen. İnsanlık adına, çakal

ulumaları duyulsun diye insanca çaresiz bir çırpınıştır, ipincecik bir çığırdır yüreklere açılmak istenen. Ama görünen o ki, vicdanlar donmuş kıpırdamıyor. Yıldızlar öfkeli doğacak güne. Öfkeli yıldız yağmuru altında aşıklar büzüşmüş, iyice sokuşmuşlar içlerine. Toprak suskun. Su, çağıldayışlara küskün. Bir tek köpek havlayışı yok gecenin sessizliğini bozan, bir tek gece kuşu bile konuşmuyor. Derinliğin dingin diplerine çöktü insanların kendileriyle olan hesaplaşmaları. Derin bir sessizlik kapladı her yanı. Sessizlik çok uzaklarda. Duyumsanamayacak kadar bizden ve duyulmayacak kadar içimizden gelen binlerce çığlıktan oluşmuş korkunç sessizlik. İçi parçalanmış yoldaşlarımın. İç parçalayıcı suskunluk var yüzlerinde. Sizler adaletsiz yaşam karşısında boyun bükenler. Sen, sen oradaki, köşede büzüşmüş duran sen. Sen kendini korkunun esaretine hapseden, sen kendi yolunu bulmaktan aciz. Ayakların olduğunun bile farkında olmayan sen. Sen, sen sizler sadece kendi bağırsak sesinizi işitiyor ve ürperiyorsunuz...

Kaçmak ister gibiyim kendimden, kendimden ve sizlerden, bu suskunluktan. Aranacak başka yerim kalmadı, düşlerimin kıyısında arıyorum yarın düşümü. Çok zaman oldu hayatlarınızdan kopalı, aranızdan ayrılalı çok sular akıp geçti köprünün altından. Ben sizden, düşlerim benden kaçıp gidiyor. Düşlerim kaçıp gidiyor yarınları mahpus ellerimizden. Hayvani böğürtüler yükseliyor içimden. İçimden gecenin sessizliğini bozan uzun ulumalar ulanıyor gökyüzüne. Fırtınalar şimdi tek başına. Ruhum şimdi bir başına derin sularda oynaşıyor. Ölümüne yattığım açlığın koynunda kabarmaya başladı yüreğim, hızla inip kalkmaya, şişinmeye başladı. Belli ki, içimdeki insanın kabarışıdır, vicdansızlığa isyan eden ruhumun doğuşudur, ölümün koynunda hüküm sürerken zaman sen diye çırpınan düşlerimdir kabaran. Son kavuşmanın adıdır ölüm, toprağa bakan gözlerimin özlemidir adın. Ceylan çiçeğim...

Yaşam eskiyip gidiyor ellerimizde, yaşam, yavaş yavaş tüketiyor kendini avuçlarımızda. Bir yanım sevgiliye sarılmış yaşama arzusu, bir yanım sevgilinin ardı sıra yatılan ölüme tutkulu. Bir yanda ruhumu saran aşk sarmalı, diğer yanda boynuma dolanmış ölümün kolları. Ölüme sevgi diye, sen diye sarılıyorum içimden. Ölüm sana ulaşmanın adı oluyor düşlerimde. Tutsaklıktan kurtuluş oluyor ölüm, düşüyor aklımın hasret yanına. Belki de kim bilir sakatlanan kişiliklerimiz, sakatlanan ruhumuz için istiyoruz ölümü. Sanki insanın kendinden kurtuluşu gibi...

Destansı bir rüyaya dalmış gibiyim, karanlığın ötesindeyken bile görebiliyorum seni. Seni duyabiliyorum içimdeki canhıraş çığlıkların patırtısında. Sen sadece duvarlarımın uzağındasın, düşlerimin değil, sen şimdi gezgin düş yürüyüşlerimdesin...

Derin duyumsanabilen aşkların sözcüsüdür duvarlar, diye söyler eski mahpuslar. Feleğin çemberinden geçmiş kulağı kesikler var ya işte onlar, öyle derler. Duvarlar örülmedikçe düşlere sonu gelmez arayışmış ölümler otağında aşk. Öyle içten arayışların muştusu olurmuş geceler, öyle yalnız ama derinden özümseyişlerin buğusuymuş karanlık. Ranza komşum Çullulu Çalık diye biri var. Çok yatak eskitmiş bir mahpus olduğu her halinden belli, ellisini aşkın olmasına karşın endamı, façası yerinde olan ama abur cubur konuşmayı pek sevmeyen sessiz bir volta arkadaşıdır. Geçenlerde dedi ki Çalık Hidayet, "sevgi sürekliliği sağlanmış düştür akıllarda, aşk ise, sonu gelmez acıların zamansal devinimidir her gün yürekte hissedilen ve depremsel titreşimlerle gösterilen yaşamsal göstergedir ama tarifsiz mahpus yaşamların hayalinde."

Tüm yürüyüşlerimizde, kendi şaheserlerimiz, yıkılması gereken duvarlar hep çıkmıştır karşımıza.

Hep tel örgülerin, çitlerin ardına tıkılmıştır düşlerimiz. Kimileri daha ayrımına bile varamamışken birileri uğruna can verir özgürlüğün ama hepimizin özgürlüğü yine de kendimizdedir. Kimileri ağlama duvarına sahip olmayı özgürlük sayar, kimileri de gözyaşlarını dindirmeyi. Kendimizcedir doğrularımız....

İnsanlıktan istifa etmenin adı yaşam, insan olmakta ısrar etmenin diğer adı ölmekle eşdeğer tutuluyor bu mekanda. Megafonda duyduğumuz ve anlamını idrak etmekte zorlandığınız "ya teslim ol, ya öl" çağrısı özelde mahpus ama esasta hepimiz içindir. Bizi kendimiz olmaktan alıkoyacak saraylar da hep bizim içindir. Zorla tıkıldığımız saraylarda mahpusa reva görülen yaşamın adını anmayacağım ama söylemek istediğim yalnızca yarın sıranın sizde olacağıdır. Düşlerimizi teslim etmek yerine bedenlerimizi ölüme emanet etmeyi tercih ettik. Tercihimiz kendimizcedir, kendimizcedir yarına düşümüz. Hepinizin gözleri önünde, meydan sahnesine gösterime giren bu dramı iyi izleyin, izlediğiniz temsil, sizin trajedinizdir...

Mart ayı dert ayı derler eskiler, hani doğru da derler. Çoğu zaman Mart, kapıdan baktırıp kazma kürek yaktırmıştır. Ama cemre ayıdır da aynı zamanda Mart cemre vaktinin, Şubat ayında suda görülen sıcaklık artışı olduğu söylense de kulak asma. Cemre kış sonu ilk gök gürültüleriyle birlikte toprağa düşen yağmur damlalarının toprağın ateşiyle buluşmasıdır. Aşk ile kavrulan iki tenin ihtiraslarını birbirlerine giydirmeleri gibidir cemrenin toprağa düşüşü. Muhteşem bir toprak kokusu yayılır etrafa bahar buğusuyla sarmalanmış. Kokun yayılır sıcacık kavrayışların, ihtiraslı çığlıklarınla beraber. Tam tarihi olmasa da cemrenin toprağa kavuşmasının, isyan ve direnişlerin şahlanışının ve de aşk tohumlarının filize durduğu zamandır vuslat. Yeni bir baharın, yeni bir isyanın müjdecisidir cemre, yeni bir serüvenin başlangıcıdır.

Tohumlar filiz filiz aydınlığa açar kanatlarını, toprağın ateşine salar köklerini, her gün daha da büyür sevdam, sevgi büyütür ölümün koynunda, toprağın rahminde cemreyle döllenir yeni yaşamlar. Belki de ilk cemreyle olacak toprağa kavuşmalar bu mekanda, bu mekanda ölenler de olacak bu baharda...

Sizde duydunuz mu bilmem açlığa ölümüne yatanları zorla besliyorlar. Zorla, insanların iradelerine zorla müdahale edilerek çıkarları için, sakat bırakma pahasına insanları zorla besliyorlar. Zorla beslenenlerin iç organları parçalanmaya başlamış diyorlar. Diyorlar ki, daha onlarcasının içi parçalanacak şu önümüzdeki günlerde ve daha şimdiden tedavisi mümkün olmayan hastalıklara yakalanmış arkadaşlarımız. Her yaşanan gün, ölümü tetikliyor hücrelerde. Hücrelerdeki kim; sen ben varız, biz varız. Alaz alaz yanan gönüllerde cennet çeşmesinin yalağından aşk iksirini içmiş,

yarına sevdalanmış yürekler var. Yine sen ben varız kavganın ortasında aşka koşan...

Ölüm maratonunda önde olanlarımız, arkadan yetişenlerimiz var bahara. Geriden koşarak gelenlerin içi parçalanmaya başladığında, içi parçalananlar kurtulmuş olacak bu duyarsızlıktan. Ölüm sanki bir kurtuluşmuş gibi ellerimizde şimdi. Ellerimiz bilmiyor değil ölümü, ölümün rengini de iyi tanır onlar. Peki ya siz tanır mısınız ölümün sarı rengini? Kendimizcedir, değişkendir ölümün rengi. Hani, kara ölümü anımsatan yas rengidir, mor ölümün arifesinde gökyüzüdür. Şimdilerde bahar yeşiline çalıyor güncemde ölümün boz bulanık rengi. Kuş cıvıltıları arasında, kabristan yolunda uçuşan sincap rengindedir sabah.

Rüzgar taflan hışırtısıyla düşer avlumuza, sadece sarıya çalan bahar yeşili renginde görünür gözlerimize gökkuşağı. Bir tek esen yelle sallanan kavak ağacının ince uzun dalları dokunuyor yükselen ufkumuza.

Ufkumuz ölümün bittiği yere kadardır bu mekanda. Bu mekanda sarıya çalan bahar yeşilidir ölümün rengi...

Sağır kulaklarınıza bile bile bir haykırış bile bile bir ölümdür malta kapısında sabırsız bekleşen.

Cemreyle toprağa düşen ölümler olacak bu mekanda, tohum gibi toprağa karışacak ölümler. Bu baharda, suskunluğunuzun ve aldırışsızlığınızın sofranıza sunduğu ölümler olacak...

Çok büyük meziyet sahibi değiller ölüme yürüyenler. Yalnızca içinizden birileri, yalnızca yaşama daha içten ve derinden bakabilenleriniz onlar. Sanki, öyle sıradan yaşamların, sıradan ölümleriymiş gibi. Onlar ölerek sıradanlaşmak ve ölümü sıradanlaştırarak ölmek ister. Onlar ölerek yaşamı güzelleştirmek ister gibiler...

Öldükçe kanıksanıyor ölüm, sıradanlaştıkça değerini yitiriyor. Yavaş yavaş yitip gidiyor yaşam size hoşça kal demeden. Ama artık ölüm sizler için bir anlam ifade etmiyorsa, masanızın üstünde tuttuğunuz aile fotoğrafına bakar gibi bakıyorsanız ölümlerimize ve çocuğunuzun saçlarını okşamaktan farksızsa, ölümün gözlerini okşarken gözleriniz. O halde lütfen korkun kendinizden. Siz ölenler için bile anlamsızlaştırıyorsunuz ölümü...

Zorla müdahale isyan bayrağını çekmiş, hâlâ halaya devam ediyor turnalar. O turnalar ki, yurtluk belledikleri bu bahardan insanca yaşamlara ve zamanlara göç ediyorlar ve daha yüzlercemiz varız ölümün kuyruğunda. Yanlış anlamayın, söylendiği kadar kolay değil, karaborsacılık zamanından kalma yağ kuyruğu değil, otobüs kuyruğu, tilkinin kürklü kuyruğu hiç değil. Ölümün kuyruğudur, ölüm. Ölüm kuyruğundadır, insanlığın karanlığına açılan kapısının eşiğindedir meşale yürekliler. En hakikisinden sevgilerini ve doyumsuz, yarım kalmış aşklarını bırakıp gidecekler, gideceğiz buralardan. Bakın geride kalanlar önden sıra kapmaya çalışıyor. Sanki, sanki ölüme değil de düşleredir yolculuk. Yolculuğumuz düşlerimizedir. Yarın düşümüzedir ölümlerimiz. Yarınlar hepimizindir, çeşit çeşit olsak da, insanız yarınlara ortaklığımız vardır, kader birliği etmişliğimiz vardır yalın kılıç at sürdüğümüz topraklarımızda. sevgide, sevinçte ve sevilmenin tarifsiz hazzında gönül birliği etmişliğimiz vardır... Ve birdir adımız, aynı kök üzerinde yeşillenen yapraklarız.

Yıllardır fetişizmin koynunda eğleşir ölüm, kollarımızda ninnilemişiz yarınlarımızı. Sonra karşımıza çıkıp yarınlarımıza hükmediyor fetişleşen ölüm. Ölüm fermanlarımızı kendi ellerimizle çiziktirip, kalemleri çatdadanak kırdık orta yerinden, kırmızı mürekkep bulaşıyor yaşama acemi ellerimizden. Fetişleştirilen yaşamların ardından sürüklenmeyi çıkarıp atamıyoruz kaderlerimizden. Duru nehrin akıntısına kavuşmuyor kalafatların arasına sıkışık kalmış akıllarımız. Her geçen gün kulaçlarımız daha da ağır geliyor yorgun omuzlarımıza, kurtuluş her geçen gün daha da yakıcı oturuyor güncemize. Ölüm sanki bir kurtuluşmuş gibi sizlerden, sessiz çığlıklarınızdan...

İçeride olana küçük bir çocuğun gözleriyle bakmaya çalışın. Gözyaşlarına boğulmuş, hıçkırıklı iç çelişkilerle bakın demir parmaklıklı camın ardından babanıza, annenize. Yaşam hiç aldırmasa da bu çocuk bakışlara, siz yine de bir kez olsun zorlayıp kendinizi, çocuksu düşlerle bakın yarınlara. Bilin ki o çocuk aldırışsız değil hayata. Yarınlar; camsız, sırsız kavuşmanın adıdır, çocuk düşlerinde sınırsız sarılmanın tadıdır. Zaman değiştikçe düşler de değişir, düşlerde büyür çocuk bakışlarında. Çocuk hepimizden daha gerçekçi yürür gerçeğin üstüne ve kayıtsız, kaygısızdır. Ve yarın bahar gerçekliğinde kızıl güllere sarılı olacaktır anneyle koklaşma. Çünkü artık öpüşmeler toprağın ten kokusunda olacaktır. Artık yarınların adı yaz yağmurları ile silinecek çocuk bakışlarından. Öksüz kalacak, yetim çağırılacak yarın düşleri aramızda. Her baharda açan güllerle anımsanacak turnalar avazında göçüp gidenler, her baharda açan sümbüllerde koklanacak sevgiler. Ölümler olacak, beton bağlarda ak güller açacak bu baharda...

Yarınları çalınmış çocukların acılı gözleri var aynalarda. Aynalar küskün, yüzlerinizi geri vermiyor, maskelenecek yüzünüz yok artık, çırılçıplak çıkacaksınız çocuklarınızın karşısına. Şu bahar vaktinde zakkum kokulu dalgalar vuracak suskunluğunuza. Yalın yapıldak bizsiz kalacaksınız kamburlaşan hayatınızda, hatalarınızı yükleyecek birileri olmayacak artık, artık kendiniz olacaksınız yarınlarla karşı karşıya kalan, kendinizle baş başa olacaksınız yavşan otlarının arasında. Sancı otları bitecek ellerinizde, ruhunuz zorla göçertilen mezralara dönecek, ıpıssız kalacak düşleriniz ve düşlerinizi yazacak bizler olmayacağız kaldırımlarınızda. Turnalar size küskün göçüp gidecek, düşler kuşların kanadına takılı kaldı, ardına bakmadan çekip gitti buralardan...

Biliyorum, anlaşılması zor bir dönem ve aşılması daha da zor bir süreçteyiz. Zor ile yok edişler gelirken üstümüze, karşı koyuşlarımızda zor ile oluyor haliyle. Bizim zorumuz kendimize yetiyor ancak. Her şey duvarların ardında kalıyor buralarda. Buralarda xxxxxx xxxxxxx yürek gözüyle bakın duvarlara, duvarların ardında yaratılan başka bir gezegende değil, bunu anlayın yeter. Yeter ki duvarların sessizliğine boyun eğmeyin, izin vermeyin suskun duvarlara, sadece kaygısız bir sevgiyle bakın yeter. Yeter deyin bitsin bu lanetli zaman...

***GÖKHAN KAYA**
Ordu Kapalı cezaevi
Ölüm Orucu direnişcisi

ANNEME SÖYLEMEYİN

Gadanızı alam kargalar
Anneme
sakın söylemeyin,
Zorla koparılarak
dost yüreklerden
hücreye atıldığımı...
Söylemezseniz eğer,
sizin yerinize
kanat çırparım
en güçlü
fırtınalarda,

Meydan okurum
zemheri ayazına
üşür titrerim zan-
gır zangır.

Hasta olurum
ateşler içinde
yanarım bir çöplükte
günlerce....

Zevk için kan dökenlerin
arsız kurşunuyla vurulur
kanadımdan
sessizce kanarım için için....

Verecek elmalı şekerim yok size
ama yerinize
hayalini kurarım
alem sofralarının....

İnanmazsanız eğer sözlerime,
yedi cihandan
yedi eminden
yedi imzalı yedi mühürlü
yedi canlı
kapkanlıyüreğimi açar
İspatlarım
ölümüne seveceğimi
yerinize...

Velhasıl
kanlar içinde
hücremin
taştan sedirinde

Önce açlığa
sonra ölüme yattığımı
Ne olur
Anneme söylemeyin!

GÖKHAN KAYA
Ordu Kapalı Cezaevi
Nisan 2001

TARLA KUŞUNA MEKTUP

İçerde olmanın zorluklarını
Zorluklara rağmen yaşamanın
Direnmek olduğunu
Tekrardan anlatmayacağım
Tarla Kuşu

Anlatacağım
Mücadelenin gerektirdiği
Dostluklar üzerine
Gerçek dostluklar
İnsanın insanlaşma mücadelesin-
de
Ortaya çıkar ve anlamlılaşır
Yaratıcı, üretken, paylaşımcı
Güvenilir dostluklar
Kalıcılığına ancak
İnsanın insan tarafından
Her türlü sömürüsünün
Ortadan kalktığı
Özgür bir dünyada kavuşur
Amacımız da bu Tarla Kuşu
İnsanın insan tarafından
Her türlü sömürüsünü
Ortadan kaldırmak
İçerde dostlarla
Senden bahsettik
Unutmaz bizleri
Gelir dedik
Günler, aylar
Aylar yıllar oldu
Gelmedin Tarla Kuşu

Hak gaspları, hücre cezaları
İnsanlık dışı baskılar
Eksik olmadı yaşantımızdan
Zindanda da yaşamanın
Doruk noktası
Ölüm Orucunda
Doruklara sevdalandık
Namluya sürdük bedenlerimizi
Duymuştur elbet!
Bu sefer gelir dedik
Yine gelmedin Tarla Kuşu

Belki de
Kanat çırpmıştır
Tel örgülü çatıya
Demir parmaklı pencereye
Dedik,
Pencerede, çatıda
Tarla Kuşu aradı gözlerimiz
Belkide
Bir mektup göndermiştir
Diyerek postacıyı
Malta da karşıladık
Birmektup da göndermedin
Tarla Kuşu
Direniş günlerinde
Deri kemiğe yapışmış
Umut şaha kalkmış
Gerçek dostlıklar pekişmiş
12 Kızıl mermi, düşmanı
12 yerinden vurmuş
Zafer türküleri
Söylenmeye başlanmış ve
Sen yine yoksun Tarla Kuşu

ALİ ŞAHİN
4 Ağustos 1996-
KonyaKapalı Cezaevi

***

ANNELER GÜNÜ VE ANNELERİMİZ

Her yıl mayıs ayının ikinci pazarı anneler günü olarak kutlanır. Bu yıl mayısın 13'üne denk gelen bu özel günün dünyadaki tüm anneler için bütün günler adına iyi geçmesini temenni ederim. Anneler için söylenecek çok şey var, yine bir o kadar da yapmamız gereken.... Ünlü Alman komünist Klara Zetkin (1857-1933)'den başlayarak tüm ezilen anne ve kadınların anneler gününü kutlayarak küçük bir tarihi gezintiye çıkalım. Klara Zetkin 1910 yılındaki ikinci uluslararası sosyalist kadınlar konferansına getirdiği bir öneri ile bu günkü 8 mart kadınlar gününün kutlanmasının ilk ayağı atılmış oldu. Ve Avusturalya'nın sidney kentinde Mart Hareketi adlı bir organizasyonun 1972 yılındaki kutlamayla gün olarak kutlanmaya başlandı. Böylece Birleşmiş Milletlere üye ülkelerde 8 martı dünya kadınlar günü olarak resmen kabül ettiler. Kutlama günleri saymakla bitmiyor. Sistem kendi adına günler tertipliyor. Hatta bazen bir günde iki ayri kutlama ortaya atıyor. Bence önemli olan kutlamaların sayıları değil, kutlamaların genel yaşantımızdaki yeri ve anlamıdır. Güzel anların ve birlikte paylaşım deryasının bir güne sıkıştırılmasına kimsenin razı gelmeyeceği kesin. Fakat özel kutlama günlerine sıkıştırılan bütün hak, hürriyet ve sevgilerin bir tekeli doğurduğunu bir kısıtlamayı doğurduğunu unutmamalıyız. Sevgilimizi her zaman sevip kutlamak ona yılda bir defa bir hediye almaktan daha dürüstçe bence.... Oysa her zaman an-

neler günü olamaz mı bizim için...Gel gör ki, sistem kapitalizm ve günler tekel olunca işler sapa sarıyor özü yüzüne yeniliyor.

Anneler günü, kutlanılan diğer günlere nazaran biraz ilginçlikler taşımaktadır. Aslında ilginçliği onu tüm dünyaya mal eden, bütün dünya da kutlanmasını sağlayan Anna JARWİS'in mücadelesi ve sevgisinde saklı...

Bundan tam 94 yıl önce 12 mayıs'ta sırf annesini ve yine Amerika'daki Kuzey-Güney savaşları sonrasında barışa entegre olamayan güneyli ve kuzeyli aileleri kaynaştırmak için böylesi bir yola gidiyor. Annesi Virginya eyaletine bağlı Grafton şehrinde bulunan bir kilise de rahiplik yapan metodist bir rahibin karısıdır. Babasının kilise de rahip oluşu nedeniyle ilişkileri iyi olan Anna JARWİS bu girişimine ilk kez annesi için kilise de büyük bir ayin düzenletiyor. Bununla yetinmeyen Anna JARWİS, yolladığı binlerce mektupta; Amerika Birleşik Devletlerini oluşturan Eyaletlerin valilerine, belediye başkanlarına, yerel kuruluşlara, büyük/küçük işadamlarına, gazete editörlerine her mayıs ayının ikinci pazarının bugünkü adıyla anneler günü olarak ilan edilmesini yazar. Aslında o günkü adıyla 'Anneler dostluk günü'dür. Çünkü bu ismi kuzey ve güney kaynaşması için bir araç olarak düşünmüştür. Anneler dostluk gününü ilk tanıyan eyalet o dönemde, yani 1910 yılında daha hiç bir yerde kadın hakları konusunda bir yasa konmamışken batı Virginya eyaleti benimser ve resmi kanunla mayısın ikinci pazarını bir milli kutlama günü olarak ilan eder. Beş yıl sonra da, iç barışın tehsisi için, o dönem ki Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson 1915'te yasayı uygun görerek kabul etmiştir.Yaklaşık bir yıllık çalışma neticesinde ise bütün eyaletler teker teker bu günü kabul eder ve her yıl kutlanması için çeşitli kampanyalara ön ayak olurlar. Yine çalışmalarını uluslararası arenaya da taşımak için de, Anneler günü Derneği diye bir dernek kurarak bütün dünya devletlerini mektuplar yazar. Kiliselerin öncülük ettiği ve barışın tehsisi için analara biçtiği ve de hiç kimsenin karşı çıkamadığı Anneler dostluk günü, böylelikle bütün dünya'da kutlanır hale geldi.1923 yılında New York şehir stadyumun'da valilikçe bir büyük kutlama düzenlenir. Ama Anna JARWİS, bu kutlamayı önlemek ister ve New York valisini de mahkemeye vermekle tehdit eder. Çünkü anneler dostluk günü olarak başlayan bu günün artık mantığından ve işleyişinden saptırıldığı ve hatta bu işin ticari olarak kullanıldığını, sömürüldüğünü görür ve söyler. Bu eyleminden sonra Anna JARWİS tutklanırsa da sonra hemen serbest bırakılır. İşin ticari yanına sinirlenen ve bu konu da büyük bir hayali kırıklığına kapılan Anna JARWİS çiçekçilere, kart postal satanlara öfkelenerek çiçek ve kartpostal satımlarıyla anneler dostluk gününün sömürüldüğünü ve bütün insanlara alternatif olarak yakalarına beyaz bir düğme takmalarını önermiş ve annesinden kendisine kalan azımsanmayacak mirası bu yolda harcamıştır. Kiliseler aracılığıyla milyonlarca beyaz düğme dağıtan Anna JARWİS bu girişimine rağmen başarılı olamaz. "Dünya da, sizin için herkesten çok şeyi yapmış olan kadına mektup yazmak yerine basılı bir kart göndermek tembelliktir. Ve de şeker! Annenize bir kutu şeker götürüyorsunuz ve sonra da çoğunu kendiniz yiyorsunuz!" der ve ekler. 'Benim anneler günümü ticarileştiriyorlar. Ben kâr değil, bir duygu günü olsun istemiştim."

Anna JARWİS yetmiş yaşına geldiğinde, diğer kızkardeşleri ile birlikte geri kalan ömürlerini evlerine kapanıp tüm dünyaya küserek geçirmek isterler. Ve hatta evlerinin kapılarına astıkları bir tabela da şunlar yazılıydı. 'UYARI 'UZAK DURUN !' Kapıyı sadece şifre verdikleri insanlara açıyorlardı. Şifreyi bilmeyen hiç bir kişiye kapıyı açmadılar. Anna JARWİS 84 yaşında öldü. Ölmeden önce gittikçe yoksullaşan JARWİS 1943 yılında dostlarının kurduğu bir yardım komitesinin topladığı paralarla bir yaşlılar yurduna yerleştirilmişti. Bu duruma üzülen bir çiçekçiler derneği 1580 dolar kadar bir yardım dahi yapmıştı. Ama bu yardımdan kendisine hiç bir zaman bahsedilmedi. Ve odası her yıl dünyanın dört bir yanından yollanan mesaj ve kartlarla dolup taştı. Kendisini ölmeden önce ziyaret eden bir gazeteci, 'Bana Anneler Günü'nü başlattığına pişman olduğunu söyledi' der.

Anna JARWİS öldüğü zaman dünya da 40'ın üzerinde ülke sürmekte olan ikinci dünya savaşına rağmen mayıs ayının ikinci pazarını resmen kutlamaya başladılar. Ama bir farkla... Artık bu günün adı ANNELER DOSTLUK GÜNÜ değil ANNELER GÜNÜ'idi.

Savaş her yerde derin ve her yerde yakıcı, inkar edici ve yok edici. Belki bizim de annelerimize böylesi bir gün hediye etmemiz gerekli denebilir ama unutmamaliyız ki diğer anneler gibi bizim annelerimiz de, 365 gün altı saat barış kovalıyorlar. Dolayısıyla bizim onlara armağan etmemiz gereken bir gün değil bir barış dolu bir dünya olmalı. En azından bir çaba olmalı. Çocuklarını arayan cumartesi annelerimiz, F -tipinde çocukları yakılan ve bilinçli ilgisizlik ve vurdum duymaz katil olunacak bir katılıktaki devlet(çilik) karşısında günbegün çaresiz çocuklarıyla birlikte tükenen annelerimiz, bilmem kaçıncı katliamda katledilen hamile genç gelinlerimiz, kendilerini Ağrı dağının uçurumlarına bırakan yiğit Kürt gelinleri, Dersim katliamı sırasında yine kendilerini Munzur nehrine atan nenelerimizi, Maraş katliamında karınları deşilerek doğuracağı çocuğun erkek mi kız mı olacağı alayına duran manyak gerici-yobaz kışkırtmalarla katledilen alevi annelerimizi, Zilan'da, Koçgiri'de toplu halde katledilen genç kızlarımızı, Halepçe'de Napalm'le katledilen koynunda bebeleriyle sokak sokak yatan kürt annelerimizi, yaklaşık yirmi yıldır Kuzey Kürdistan'da süregelen kirli savaşta tecavüze uğrayan Kürt köylü kadınlarını, devrimci-kahraman Kürt kadın gerillalarını ve enternasyonal devrimci-komünist Türkiyeli kadınları, Barbara Anna Kistler'i, Çiçekleri, Meralleri, Beriwan'ları, Dilara'ları saygıyla anmanın günü olmasını dilerim. Çünkü Anna JARWİS bu günü annesine atfederken adını koymuştu. 'Anneler Dostluk Günü' bu günle birlikte, Amerika'daki iç barışın yaygınlaşmasına aracı olacaktı. Ve hiçbir karşı koyuş görmeden bu gün ulusal barış günü ilan edildi. İşte bizde zihniyetimizi diri ve geniş tutarak bu gibi araçları kullanmasını bilmeli barışı sömürtmemeliyiz.

BURHAN KAHRAMAN

UZUN YÜRÜYÜŞ MESELEM

Bir ayı epey zaman geçti. kaç gündür, bugün geldi beklentilerim, yine boşa çıkıyor. Tamam, son birkaç sayıyı bir dergide çıkarmışlardı ama "sunu" bölümünde de yeni düzenlemeye ilişkin bir açıklamada bulunmuşlardı. Olsundu, yılda 12 kez değil de 11 kez çıksındı. Ama şimdi durum sanki 11.kezde çıkmayacağını gösteriyor. Hem kaldı ki kardeşim ne zaman çıkarabiliyorsunuz ona göre çıkarın. Niye illa da yok aylık yok yılda 11 kez diyorsunuz. Şuna bak bir dergiye üç ayı ve üç sayıyı sığdırmışlar. Herhalde yıllık takvimlere illa da uygunluk olsun içindir. Yok demezler mi 4 yıllık bir aylık derginin normalde şu kadar yapması gerekir; bak bunlar tam çıkaramamışlar. Ne kadar basit bir mantık. Amaan, benimki de iş değil, kafayı taktığım şeye bak. Yok herhalde yine biraz uzayacak. Yoksa, çıktıda mı bana mı gönderilmedi? Belki de postaya takıldı? Yok yok çıkmadı daha...

Aman isterse gelmesin. Hem kaldı ki sen, nasıl olsa dergiyi yetersiz bulmuyor musun? Bilmem hangi konularda yoğunlaşacağını söylemiyor musun? Peki nedendir bu kadar merak ettiğin? Merakın falan kişilerin yeni yazıları nasıl mıdır acaba yoksa tanıdıklardan kim yine ne yazmış, daha doğrusu yazıları ve konularıyla birlikte yanına gelecekleri, onlarla hayalide olsa birlikte olacağın birkaç saniye, dakika... vb. yüzüne gelen buruşturmayı özlüyorsun da ondan mı bu kadar, her gün kapıya/posta kutusuna yaklaştığında belki bu sefer diyorsun.

Yazınının bu üst bölümünü daha önce yazdıklarımın içinden alıp yeni yazıya ekliyorum. Gerçi bu eserlerimden alıntı yapıyorum anlamına gelmiyor. İşin doğrusu yazının birkaç satırını çıkardım, elimde kalan bu oldu. Aynı duyguları yaşadığım bu günlerde alayım dedim. Yaşanan bu duygular her nedense dergi elime geçtikten bir ay sonra -eğer bu süre zarfında yeni sayısı gelmezse- yeniden gündeme geliyor. Aslında telefonu açıp çıkıp-çıkmadığını öğrenmek o kadar zor değil. Onu da ben pek yapmıyorum.

Meselenin özüne gelirsek.... Herhalde yaşadıklarımızdan mıdır ya da nedendir bilmem, kaygılarım da, özlemlerim de artıyor. Varlığınız, derginizle yeniden sık sık çıkarken, güçlü çıkarken, insanın içini daha bir ısıtıyor.

Günümüzde en önemli ve en güzel değer olsa gerek; mevcut hakkim düzene, kapitalist düzene karşı muhalif olabilmek, daha doğrusu muhalif kalabilmek, oluşturulan ağın dışında durabilmek.

Bu anlamıyla cılızda olsa, uzakta da olsa, muhalif ve güzel değerlerin savunucuları ve kendi bağrında yaşatanların olması insanın içini ısıtıyor. Güzel değerlere bağlı kalınmasınında, bunu kendi bağrında yaşatanlara önemli işlev düşüyor.

Çünkü "at izi ile it izinin birbirine karıştığı" dönemde yaşıyoruz. Egemenler toplantılarını Marks'ın sözleriyle açıyorlar. CHE'nin fotoğrafları her tarafta, herkes sahipleniyor. CHE ayakkabıları, tişörtleri... vb. düşlerinden ve kendilerinden uzaklaştırılmış; metaya dönüştürülmüş. Doğayı katledenler insanı katledenler, bunu nasıl katlettiklerini bir güzel ve bir çok yönleriyle nasıl olduğunu, yanlış olduğunu rahatlıkla söyleyebiliyorlar.

Özeleştirisini verir vermez yeni katliamlara başlıyorlar. Eğer bu hakim düzenin yaptıklarını betimleme istenirse en iyi şekliyle sanırım onların yine ifade ettikleriyle yapılabilinir. Yani teoriye gerek yok. Yeterince bize sunuyorlar.

Hani bazı "devrimci" teorisyenlere karşılaşırsınız. O anda her yönlü açılımda bulunabilir. Perspektif sunabilir. Ama hani bir de duruşuna baktığınızda, lanet duruşta olmasa ne güzel olacak. Egemenlerle ne kadar bir uyumluluk olduğunu da insan işte bu duruşta görüyor. Kısacası kaynağı da yöntemi de aynı.

Bunlar görüldükçe devrimciliğin sanki biraz daha kapitalizmin tükettirmek için ürettiklerini tüketmeyen, onun oluşturduğu ne idüğü belirsiz kültürel bombardımanın dışında kalan sıradan bir insanın yaşamın da şekillendiğini söylemek zor olmasa gerek. Güzellikleri, doğallıkları korumak, geliştirmek için yaşamlarıyla, duruşlarıyla insanı umutlandıran, cesaretlendiren devrimcilerin yanına rahatlıkla bu diğer ağ dışındakilerini eklemek gerekir diye düşünüyorum.

Amcanın biri bir iki aylığına bulunduğumuz ülkeye geldi. Bir bakkalda oturuyor. Biri daha içeri giriyor. Sonradan içeri giren vatandaş sohbete başlar başlamaz, özür dileyerek, "arabanın tekerleklerinin park çizgisi üzerinde olduğunu ve onu hemen düzeltmek için gitmesi gerektiğini" söyleyip sohbeti kesip gidiyor. Bu durum amcanın dikkatini çekiyor. Sonradan bize şunu söylüyor. "Be evlat baktım burada bayağı çizgi var. Mavi çizgi, beyaz çizgi, sarı çizgi. İnsanlarda bu çizgilerin üzerinde bile park edemiyorlar. Vallahi gavur işi acayip düzene sokmuş. Bir de bizim ilçede göreceksin. Trafik polisi sabahtan akşama kadar filan plakalı araba oradan çekil diye bağırır durur. Ama yine de kimse dinlemez." Egemenler çizdikleri bu çizgilerle ürettiklerini nasıl düzene sokacaklarının hesabını yapmalarının yanı sıra, aslında çizdikleri çizgilerle, sınırlara, birilerini uydurmak maksadıyla olduğu su götürmez bir gerçek. Ama gerekçelerini mantıklı bir şekilde bize anlatmaktadırlar. Tabi bunların hüküm sürdükleri yerlerdeki "devrimci" teorisiyenlerimizde bunu yanlış bulamayacak, çizginin üzerinde olması durumunda kaosa yol açacağını ve bu nedenle düzenli olması gerektiğini yine aynı şekilde mantıklı olarak izah edeceklerdir. Ama asıl gerçek ise çizginin üzerindeki tekerin kaosa yol açmasının imkansız olmasıdır. Asıl mesele öyle o halde görülmesi durumunda cezanın verilmesidir. Ceza korkusunun beynin ta içine girmesidir.

İyi, dergi çıkalı birkaç günü geçti. normalde şimdiye kadar gelmesi gerekirdi. Bir haftadır, bugün geldi ihtimallerim, güçlü ihtimallerim (nasıl olsa çıktığından eminim) boşa çıkıyor. Dayanamadım, sizi aradım. "ya dergi gelmedi" sözüme "he ya para sıkıntımızdan dolayı dergileri gönderemedik" demenize karşı bir anda "ulan bu ne biçim iş, dergi çıkarıyorsunuz bu sefer gönderemiyorsunuz" diye bağırasım geliyor. Bağırmam gerekiyor. Bedavadan harcadığım bir sürü dergi gönderecek para aklıma geliyor. Bunu bastırmak için bağıracağım. Bağırsam daha çok hayıflanacağım diye, en iyisi "öyle mi" diyorum.

Nihayet dergiyi alıyorum. Doğal olarak ilk önce kapağa bakıyorum. İnsan ne kadar kötüleşirse kötüleşsin her zaman bir yerinde güzelliklere olan özlemi saklıdır. Aslında o güzellikleri yaşamak ister. İnsan o kapaktaki resmi görünce daha çok farklılaşıyor. Hani sözün bittiği yer ve görünenin her şeyi anlattığı anlar vardır. Kapaktaki fotoğrafta onun gibi bir şey. Küçük bir ateş üzerinde dostça, ortakça ısınan eller. Bundan daha güzel bir şey olabilir mi? siz ve sizin gibilerde o kapaktakine oldukça benziyorsunuz.

Güzelliğinizle, candanlığınızla daha sık dergiyi, faaliyetlerinizi artırırsanız bir o kadar ısıtacağınız alanın genişleyeceği kesin, lakin bunun içinde her söz söyleyenin de taşın altına elini sokması gerekir.

MUNZUR DAL

Anılarla Geçmişe Yolculuk-

DUVARIN İKİ YAKASI

ALİ TAŞYAPAN

(ANI)

ÇIKTI

İSTEME ADRESİ

TOHUM BASIM YAYIN GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

İstiklal Cad. Turnacıbaşı Sk. Çeşmi Han
21/3 Beyoğlu - İstanbul
Tel: 0212 245 54 24
Fax: 0212 245 43 70

YURTDIŞI İSTEME ADRESİ

ALMANYA
Nuri ASLAN
Florstadter Str 16
60385 Frankfurt am Main Almanya
Tel : (0049) 694 699 92 06

AVUSTURYA
Bahtiyar KAHRAMAN
Enns gasse 21/33
1020 Wien Avusturya
Tel: (00 43) 676 363 41 72

İSVİÇRE
Mustafa KORU
Grabmatt Weg 14
3176 Nenene 99
Bern İsviçre
Tel: (00 41) 031 741 59 86

YOLDA

Kollarımı ve ayaklarımı sıkıca bağladılarsa da,
Dağlardaki kuşların şarkılarını duyarım,
Ve orman doludur bahar çiçeklerinin kokularıyla.
Kim engelleyebilir bunlardan özgürce hoşlanmamı,
Onlardır azaltan bu uzun yolculuğun yanlızlığını.
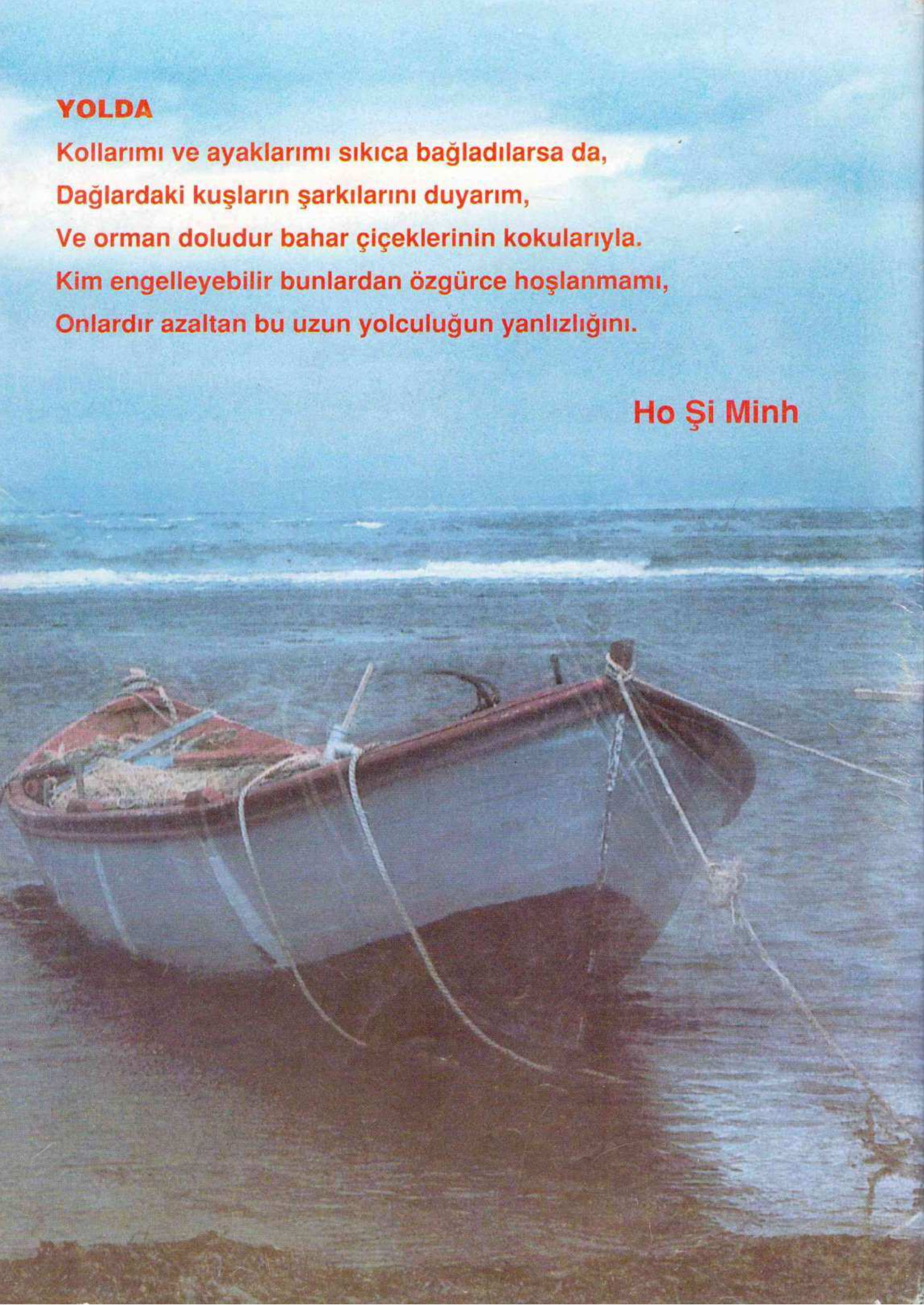
Ho Şi Minh